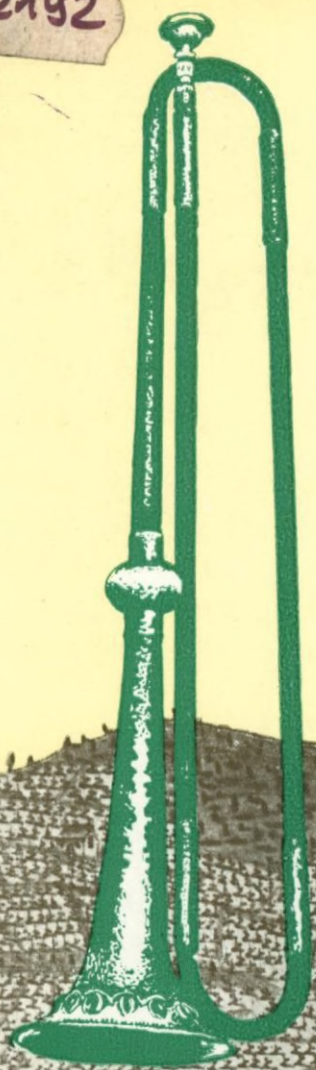

2192

Bárdos Kornél
PÉCS zenéje
a 18.
században

AKADÉMIAI
KIADÓ
BUDAPEST

BÁRDOS KORNÉL
PÉCS ZENÉJE
A 18. SZÁZADBAN

1686 után, a török kiűzését követően — főleg a dunántúli városokban és kastélyokban — élénk zenei élet kezd kibontakozni az európai barokk és klasszikus zene hatására.

A szerző részletes levéltári kutatás és a korabeli sajtó alapján varázsolja élénk a pécsi dóm egyházi muzsikáját, a gimnáziumi hangversenyeket, a katonazenekarokat és a polgárság zenei életét.

1788-ban megnyílt Pécsen az ország harmadik zeneiskolája (a pesti és a pozsonyi után), amely mintegy kiegészítette a gimnázium által nyújtott zenei nevelést. Bárdos Kornél könyvében a város ünnepeinek, hangversenyeinek korabeli színes leírásai idézik a muzsikáló Pécs hangulatát. A dómban használt 380 korabeli kotta — köztük 50 szimfónia — tematikus jegyzéke hitelesíti a város muzsikájáról és zeneszerzői ölt rajzolt képet.

AKADÉMIAI KIADÓ
BUDAPEST

Pécs zenéje a 18. században

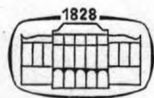
Pécs zenéje

a 18. században

Akadémiai Kiadó, Budapest, 1976

Készült a Magyar Tudományos Akadémia
Zenetudományi Intézetében

Akadémiai Kiadó, Budapest 1976

Bárdos Kornél

Pécs zenéje a 18. században

Faint, illegible text, likely a table of contents or list of items, with some faint circular stamps visible.

Akadémiai Kiadó, Budapest 1976

Bárdos Kornél
Zenatudományi Intézetében

Pécs zenéje
a 18. században

ISBN 963 05 0985 7

© Akadémiai Kiadó, Budapest 1976 — Bárdos Kornél

A kiadásért felel az Akadémiai Kiadó igazgatója
A szerkesztésért felelős: Egyed Iлона — Műszaki szerkesztő: Merkly László
A borító- és a kötéstervezés Németh Zsuzsa munkája
Terjedelem: 14,7 (A/5) iv + 4 oldal melléklet — AK 1140 k 7679
76.2677 Akadémiai Nyomda, Budapest — Felelős vezető: Bernát György

Printed in Hungary

R12

NZ 2192

MTA ZENETUDOMÁNYI
INTÉZET

85

F-10173/77. sz.

Tartalomjegyzék

Bevezetés	7
I. A pécsi zene kerete	11
II. A dóm zenéje	14
Első korszak (1712–1742)	14
Második korszak (1742–1806)	22
III. A gimnázium zenéje	65
IV. A városi polgárság zenéje	83
1. Tánc és szórakozás	83
2. Katonazenekar	88
3. Adatok a színészetről	91
4. Zeneiskola	93
V. Muzsika a város ünnepein	97
VI. Pécsi muzikusok és zeneszerzők a 18. században	108
VII. A művek tematikus jegyzéke	112
A források rövidítései	158
Irodalom	159
Név- és tárgymutató	162
Zusammenfassung	168

Bevezetés

Szabolcsi Bence a 18. századi magyar zenében három fontos összetevőt emel ki: „Egyik oldalon ott virul a városok és rezidenciák idegen zenekultúrája, mely általánosabb zenei műveltséget hozott . . . A másik oldalon a református iskolák kóruskultúrája . . . melyet azonban merev, különleges műzenei apparátusa . . . alkalmatlanná tett egy új nemzeti művészet reprezentáló . . . szerepére. S ott a harmadiknak az új magyar zene, mely hangszeres apparátusra épül . . . reprezentáló szerepre legalkalmasabb” (ti. a verbunkos).¹

Jelen célunk nem a három oldal értékelése és szembeállítása, hanem inkább szeretnénk kutatásainkkal az első összetevő ismeretéhez valamivel hozzájárulni. Kodály megállapítása ugyanis itt is érvényes: „Teljes értékű magyar művészet csak a teljes magyar múlt talaján fejlődhetik, anélkül mindig hiányozni fog belőle valami.”²

S ha a 17. századi főúri zene gazdag feltárójának, ugyancsak Szabolcsinak következő soraiban él is némi nosztalgia, mégis a 18. századi rezidenciák jelentőségének részletesebb fogalmazását adja, az európai vérkeringésbe való bekapcsolódást: „Valóban a magyar főúri rezidenciák 1700 után hűtlenekké lesznek a régi hagyományaikhoz, s oly buzgalommal tárnak kaput a nyugati zenének, hogy mellette közel száz évig nem is ügyelnek a parlagi magyar muzsikára. A konok keleti várak európai kastélyokká alakulnak, ahol szomszamos várják Bécs, Prága, Nápoly, Milánó muzikusait és muzsikáját, ahol modern zenekarok új szimfonikus műveket és új operákat próbálnak kitűnő karmesterek vezetésével . . .”³

Ez az európai barokk és klasszikus zene, ha a helyi adottságokhoz mérten különböző nívóban is, otthont kapott és megtermékenyült a 18. században elsősorban Dunántúl rezidenciáiban és városaiban. De jó talajra talált másutt is, ahol a polgári városiasodás feltételei a török után megvoltak, vagy ahol a puritanizmus 17. századi hangszerellenes hatása nem lett úrrá, amire példa Eger, Kalocsa és Nagyvárad is. Ugyancsak ez a zene élt a töröktől érintetlenül hagyott s az európai művelődéssel kapcsolatban álló felvidéki városokban és az erdélyi szászoknál is. Részletesen sajnos mind ez ideig csak a herceg Esterházyak kismartoni és fertődi zenéjét ismerjük Jos. Haydnnal kapcsolatban. Ám az MTA keretében készülő többkötetes magyar zenetörténet előmunkálatai aktuálissá tették a rész-

¹ SzabolcsiKoll 101. 1.

² KodályMagy 281. 1.

³ SzabolcsiMagy 25. 1.

letes kutatást és feldolgozást az egész területen, hogy a két másik oldal, a Maróthi-féle kóruskultúra és a verbunkos mellett a korszak zenéjének ezt az oldalát is értékelhessük, s a század zenei képe teljessé váljék.

A kutatás módja nagyrészt még egyezik a 17. századi módszerrel: levéltárak, jegyzőkönyvek, naplók és feljegyzések igen gyakran gazdasági jellegű anyagából kell még e században is türelmes munkával összegyűjteni az adatokat, s belőlük rekonstruálni a kor zenei képét. Egységes zenei levéltári anyaggal csupán a herceg Esterházy-anyagban találkozunk, mint ez Valkó kutatásai alapján ismeretes.⁴

Akad azonban lényeges különbség is a két század feltáró munkájában. A 18. századból már értékes kottaanyag is összegyűjthető országszerte, mely természetesen az előbb zenei kép elnyeréséhez jelentős segítséget nyújt. Ennek feldolgozása és tematikus jegyzékbe vétele egyik fontos részlete a feldolgozó munkának.

Pécsi vonatkozásban örömmel jelezzük, hogy a korabeli leltárak alapján közel 400, már a 18. században játszott művet gyűjtöttünk össze a dóm kottatárában, köztük szép számmal pécsi szerzők műveit is.

A korra vonatkozó irodalmi adatok mellett egyébként kutatásunk folyamán a következő fontosabb források teljes 18. századi anyagát vizsgáltuk át: Baranya megyei Levéltár iratanyaga, a megyei és városi jegyzőkönyvek, a Püspöki Levéltár és a Káptalani Levéltár iratai, valamint a káptalani jegyzőkönyvek. A Helytörténeti Múzeum anyaga, az Országos Levéltár kamarai, helytartótanácsi és Károlyi-levéltári anyagának és a Hadtörténeti Levéltár pécsi vonatkozású iratai; a korabeli újságok (Pressburger Zeitung stb.), a pécsi anyakönyvek. Historia Domusok közül a belvárosi és Ágoston téri plébánia naplója, a franciskánusok naplója, a jezsuita gimnázium 1730-ig, valamint 1773–87 tartó naplói. Az 1730–73 közötti időből való három naplót, melyek közül az egyiket Faludi Ferenc vezette, sokfelé kerestük, de ezek már egy százada lappanganak vagy végleg elvesztek. Véleményünk szerint pedig – ismerve a korabeli hasonló budai naplókat – Pécs igen fontos zenei dokumentumai lennének! (A források részletes jegyzékét és munkánk folyamán használt rövidítéseket lásd: 158. l.)

Pécs zenei múltjának két értékes kutatójára kell utalnunk, akik komoly segítséget jelentettek számunkra: Taksonyi József, aki a 18. századi pécsi egyházzeneiről írt doktori értekezésében úttörő munkát végzett, és értékes anyagot tárt fel már 1935-ben.⁵ Tanulmányának értékeire és hibáira Bartha Dénes 1936-ban rámutatott.⁶ Sajnáljuk, hogy Taksonyi jegyzeteinek feltűnően sok hibás utalása miatt munkánk folyamán nem hivatkozhatunk adataira. Az Adattárban közölt értékes dokumentációs anyag viszont jól használható. Tisztelettel gondolunk Pécs múltjának szorgalmas és eredményes kutatójára, Várhalmi Oszkára is. A Helytörténeti Múzeumban található kétkötetes kéziratos anyaga elsősorban a 19. és 20. századi zene gazdag forrásanyaga, de azért jó néhány 18. századi adatot is neki köszönhetünk. Horváth Mihály az ő anyagából állította össze a

⁴ ValkóHaydn.

⁵ TaksonyiPécs.

⁶ BarthaTaksonyi.

I. A pécsi zene kerete

Új irodalomtörténetünkben a 18. századba átnyúló barokk, illetve rokokó, majd a 70-es évektől számított klasszicizmus periodizálásában Klaniczay a 18. századi korszak társadalmi és politikai szempontból meghúzható határát az 1690-es években jelöli meg s nem 1711-ben, a szatmári béke évében. Hivatkozik többek között a török kiűzésére, Erdély önállóságának megszűnésére, a Habsburgok végleges berendezkedésével kapcsolatos társadalmi és kulturális átalakulásra, mely ezekben az években megy végbe.⁷

Pécs esetében valóban ez a határmezjelölés realisabb, mert a török kiűzése után szó szerint újra kezdi történelmi anyagi és szellemi téren egyaránt. Erős németbarát beállítottsága miatt viszont a szatmári béke lényeges változást számára nem jelent, hisz a kurucoktól a század elején éppen eleget szenved. Bádeni Lajos őrgróf 1686. október végén szabadítja fel a török uralom alól. Ettől kezdve a 18. század végéig három fontos korszak különböztethető meg történetében: I. 1686–1703-ig a katonai és kamarai kormányzás, II. 1703–1780-ig a püspök joghatósága alatt álló jobbágyváros, III. 1780-tól kezdve szabad királyi város.

Az erősen elpusztult városban 1686 végén Babics hozzávetőleges számítása szerint a lakosság száma 480–800 között, 1698-ban 1910–3185 között, Dávid újabb adatai szerint pedig 3500–3750 között lehetett.⁸ Ez az emelkedés a bécsi kamara erőteljes német telepítésének az eredménye, annak a telepítéspolitikának, amely országszerte számottevő változást okozott a lakosság nemzetiségi elosztásában. Sajnos Pécsen az 1690-es és az 1710-es években a pestis, 1704-ben a kurucok, majd a rácok újból anyagi és személyi veszteségeket okoztak, s végül az 1744-es tüzvész is komoly kárt jelentett.⁹ Mindezek ellenére a német, magyar és horvát lakosságú város élete fokozatosan javult. Dávid szerint 1720-ban kb. 5000, 1787-ben 9151 volt a lakosság száma, s ezzel II. József korában a dunántúli közép-nagyságú városok között foglalt helyet.¹⁰ Bár a század folyamán ipara is megerősödött, ám elsősorban a szőlőtermelést kell kiemelnünk a 18. században Pécsen.¹¹

Éppen azért, mert mindent előlről kezdett, nem várhatjuk tőle azt a zenei műveltséget, hangversenyéletet és egyáltalában zenei igényt, amelyet Pozsony

⁷ IrodTört II. 326.

⁸ BabicsKam 16., DávidPécs 77. l.

⁹ 146 ház égett le, köztük a kapucinus templom és rendház. VörösPécsi 80–81. l.

¹⁰ DávidPécs 79–85. l.

¹¹ BartaPécs 21. kk.; DávidPécs 95. l.

vagy akár Sopron esetében tapasztalunk ebben az időben. Viszont jelentősnek tartjuk, hogy a székesegyház egészen korán lesz a zenei élet egyik fontos bázisa. Radonay, az első püspök még szinte a romok eltakarításával van elfoglalva, Nesselrode, mielőtt a püspökség anyagi alapját biztosította, rögtön az 1710-es években a szoroson vett liturgikus igényeket meghaladva, a korabeli nyugati barokk rezidenciák stílusában kezdi a zene megszervezését a dómban és rezidenciájában. Ennek az igénynek a kibontakozását követhetjük részletesen az egész század folyamán. A másik fontos zenei bázis a korban a gimnázium. A jezsuiták már 1687-ben kezdik a gimnáziumi munkát, s az első perctől kezdve – mint másutt is – a zene fontos nevelési eszközük.

E két zenei bázis története összefonódik a város életével: az egyházi és világi ünnepségeken közreműködnek. Hallgatóságuk a város minden rétege. Zenei nevelésük révén fokozatosan megnő a zene iránti igény. A század második felében, a felvilágosodás korszakában maga a város is erőteljesebben fejlődik: a Ratio Educationis szellemében megszervezi zeneiskoláját, amikor már szabad királyi várossá lett. Közben pedig a városba telepített katonazenekarok is részesei a város zenei életének. Egyúttal valamennyien alapot adnak ahhoz az európai hírfű pécsi zenéhez, mely a 19. század folyamán bontakozik ki híres pécsi művészek és nívós kórusok segítségével.

Mielőtt részletesen foglalkoznánk a felsorolt intézmények muzsikájával, röviden összefoglaljuk a legkorábbi zenei gyakorlat, a toronyőrök, éjjeliőrök zenei szokására utaló adatainkat.

A magyarországi német műveltségű városoknak ez a régi hagyománya¹² ugyanis tovább élt a 18. században azokban a városokban is – mint Pest és Buda zenei adatai is bizonyítják¹³ –, amelyek a török megszállást végigszenvedték. Pécs német jellege ez időben még inkább természetessé teszi ennek feltételezését.

Sajnos 1704-ben a városháza leégése alkalmával a város összes iratai is elpusztultak.¹⁴ A városi jegyzőkönyvek és iratok csak 1707-től kezdve maradtak fenn. Így azok a dokumentumok is elpusztultak, amelyek konkrét hírt adnának az effajta zenélésről. A további időszakban talált néhány közvetett adatunk a szokás létezésére utal. Az 1764-es városi jegyzőkönyvbe a megalakult tűzoltóegyesület szabályzatát írták be a „Tűz ellen való rendtartást”. Ennek 5. pontjában az éjjeliőrök régi szokásáról is hírt kapunk: „Az ejtszakai vigyázóknak azon kívül, hogy minden órában kiáltani és népnek a szokásos intést tenni tartoznak, az is léssen kötelességek, hogy mivel nékiek úgy is egész éjjel kell vigyázniuk, hogy s mihelest a tüzet tamodni fogják észre venni, az harangal valo jel adásra azonnal szaladjanak.”¹⁵ Az óránkénti kiáltás és szokásos intés nem vitás, hogy régi pécsi énekes hagyományra utal, melynek történetét országszerte ismerjük.¹⁶

¹² SzabolcsiFőúri 250. l.

¹³ LegányKronika 122–126. l.; IsozBuda 52–53., 84., 177. l.

¹⁴ VörösPécsi 70. l.

¹⁵ Vj 1764. febr. 29., 80. l.; közli VörösPécsi 82. l. is.

¹⁶ SzomjasHajnal; SzendreiBeiträge; VörösSzéchenyi is említi, hogy 1718-ban éjjeliőri állást szerveztek Pécsen, hogy az utcákon az éjjeli órákat kikiáltás. 112. l.

Bár a század folyamán sok adatunk van a városban és megyében állomásozó katonai trombitásokról és dobosokról, ám ezektől függetlenül is a számunkra fontosabb városi trombitásokról, dobosokról szóló adatokra is rátaláltunk: 1714-ben a lakásuk kifizetésével kapcsolatban hallunk a trombitásokról,¹⁷ 1721-ben a kürtös (corneth) járandóságát közlik,¹⁸ 1723-ban az egyik városi trombitás nevét is megismerjük: Esching Gottlieb Martin trombitást megsérti Hirsche Jakab kőművesmester. A bocsánatkérésen kívül 6 ft büntetést is kell fizetnie.¹⁹ A városi dobosokról folyamatosan vannak bejegyzések, a legelső mindjárt 1707-ből: Wermann Miklós szerződése. Kötelességei közé tartozik az éjjeli őrködés is, s egy fiatal dobos betanítása.²⁰ A trombitások hagyományos feladata a toronyzene ellátása is. Itt Pécsen a városháza tornyán – melyet 1710-ben újra felépítettek, 1713-ban harangot is helyeztek el benne – bizonyára rendszeresen muzsikáltak is, még ha egyelőre olyan konkrét adatok nem is kerültek elő bizonyítékkal, mint a pesti toronyzenészek működéséről. Egyébként 1742-ben a pécsi dóm zenekarába felvettek két olyan trombitást is, akik előzőleg Bécsben toronyzenészek voltak.²¹

¹⁷ Vj 1714. febr. 11., 317. l.

¹⁸ Vj 1721. dec. 15., 106. l.

¹⁹ Vj 1723. okt. 9., 60. l.

²⁰ Vj 1707. jan. 1., 5. l.

²¹ TaksonyiPécs 69. l.

II. A dóm zenéje

Első korszak (1712–1742)

1701 májusában Baranya vármegye 200 kocsi fát ajánl fel a székesegyház újjáépítéséhez.²² Ez az adat már önmagában is arra utal, hogy még Radonay Mátyás püspök idejében elkezdődött a nagy munka, de a feladat elvégzése igazában Nesselrode Vilmos grófra vár, akit 1703-ban neveznek ki püspökké.²³ Mint tudjuk, éppen ettől az évtől kezdve Pécs földesura, s 1706-tól a vármegye főispánja is.²⁴ Római megerősítése azonban csak 1710-ben következik be, és 1711 szeptemberében szentelik Rómában püspökké.²⁵

Ez idő alatt a kurucok és rácok okozta károk ellenére is sikerül használhatóvá tennie a dómot és rezidenciáját. Visszaszerzi a püspökség vagyont, amely biztosítja számára a további feladatok végrehajtását. Tudjuk, hogy 1714-ben 50 ágyas kórházat alapít, a későbbi városi kórház elődjét, amelyről a század folyamán még hallunk majd a muzsikával kapcsolatban.²⁶ A Westfáliából származó európai látóköri, magas kultúrigényű főpap korának barokk ízlésével kívánja berendezni rezidenciáját, és gondoskodni akar a dóm liturgiájáról, zenéjéről. Csaknem húsz évig tart, főleg anyagi természetű vitája a káptalannal szemben. Ennek folyamán a káptalan többször is panaszt tesz a királynál, hogy elhanyagolja az egyház ügyeit (szeminárium, kispapok stb.), s a rendelkezésére álló anyagiakat nem a szükséges egyházi célokra használja fel. A vádakat részben személyesen cáfolja Csáky érsekhez írt levelében,²⁷ részben az 1714-es és 1721-es győri békéltető tárgyalások hatására maga a káptalan is elismeri hivatalos bizonylatban Nesselrode érdemeit, többek között, hogy „zenével emelte Isten dicsőségét a székesegyházban”. Közli hosszú listáját azoknak az értékes kelyheknek, egyházi felszereléseknek, ruháknak, melyekkel gazdagította a dómot.²⁸

Az említett panaszlevelek közül az 1720-ból valót tartjuk a mi szempontunkból fontosnak. Botrányosnak tartják, hogy Nesselrode az egyházi célokat szolgáló jövedelmeket többnyire „ünnepségekre és hiábavaló fényűzésre, udvari szolgákra

²² Mj 1701. máj. 23., 33. l.

²³ Plt 1703. ápr. 27., nr. 13: Kinevezési okiratának másolata.

²⁴ Mj 1706. máj. 11., 143. l.; ekkor ismertetik kinevezési okiratát.

²⁵ VáradyPécs II. 535. l.

²⁶ Uo. I. 470. l.

²⁷ Klt Archiv Priv Fasc 88 nr. 7. Dátum nélkül.

²⁸ Plt 1723. szept. 13. nr. 3. Külső jelzete 10/1723. Ebben a szövegben utalást olvasunk az 1720-as bizonylatra is. Ez utóbbi sajnos elveszett. Taksonyi még látta, tőle idézzük: TaksonyiPécs 12. l.

és zenészekre fordítja”. Ahelyett, hogy egyháziakra költené a pénzt, inkább „palota és istálló felügyelőket, lovászokat és azonkívül vadászkutyák farkait tartja; ezenfelül Pécs városában levő temetőt, ahol sok hívő fekszik, ténylegesen lovasiskolának, s a hozzátartozó kápolnát, ahol régebben szertartásokat végeztek, pajtának használja”.²⁹

E vádnak szánt sorok – mivel már tudomásunk van Nesselrode értékeiről is – számunkra inkább fontos dokumentumai a 18. század elején Pécssett megvalósított európai stílusú rezidenciális életnek, melyhez természetesen a zene is hozzátartozott. Magától értetődően a zenekarnak nem a templomi szerepét kifogásolják, hanem a szerintük túlzásba vitt udvari szolgálatát.

A zenekar megszervezésének idejét azonban a kevés adat miatt pontosan nem tudjuk meghatározni. Az első írásos emlékünk Wittmann János Mihály orgonistának 1712. szeptember 2-án kelt német nyelvű szerződése.³⁰ Havi 9 ft, évente egy öltözet új ruha és szabad lakás a járandósága. Kötelessége viszont egy arra alkalmas ifjú zenetanítása: „Dahin gegen solle er organist verbundten und obligiert seien einen taugliche Jugendt als zu instruieren, dass mit der Zeit die Musik in erwünschte Standt gelangen möge.”

1715. szeptember 15-ről való a legkorábbi számla, amely már a zenekar működését feltételezi: „Villerley Musicalien zu . . . 11 fl 28 xr”, hasonló 1720. ápr. 26-os kelettel: „Vor Musicalien in der Domkirchen dem Hoff kapellen maister . . . 12 fl; vor ein paar Trompetten in der Domkirchen . . . 9 fl.”³¹ 1723-ban Husenboth kanonok gyászmiséje alkalmával a zenekar is megkapja díját: „Musicis . . . 4 fl.”³² Ismerjük a dóm elszámolásait 3 évre vonatkozóan, melyekben: „organist, Musikanten und balottenzieher” (fűjtató)-nek jár

1718. évre	422 ft 2 xr
1719. évre	422 ft 2 xr
1720. évre	499 ft 2 xr

Az orgonajavítónak pedig 1719-ben 10 ft, 1720-ban 96 ft jár.³³

Nem tekintjük ezt az elszámolást fizeteskimutatásnak, hiszen ahhoz a természetbeni járandóság, a deputatum is hozzátartozott. Így a zenészek létszámára sem következtethetünk belőle.

²⁹ „Proventus . . . ad Gloriam Dei et Ecclesiae . . . obvenientes . . . ad Pompas et luxus inanes, Aulicos famulos, ac Musicos expendantur . . . Aulae item et Stabuli Praefecti, Agazones Equorum, praeterea Venaticorum et Vertagorum Greges intertenentur; sed insuper coemeterium in ipsa urbe Quinque Ecclesiensi situatum plurimisque fidelium corporibus ibidem inhumatis repletum, actualiter in Scholam Equestrum, sacellum vero eidem adjunctum ac pro sacrificiis antehac usurpatum, in Pabularium essent conversa et commutata . . .” (Plt 1720. nr. 16.)

³⁰ Klt Archiv Fasc 258 nr. 16.; lásd SzentkirályiSzék 90. l., TaksonyiPécs 11. l., Horváth-Pécs 4. l.

³¹ Klt Archiv Priv Fasc 40 nr. 82, Fasc 333 nr. 2, Fasc 259 nr. 59.

³² Uo. Fasc 101 nr. 8.

³³ Plt Extractus Expensarum pro Eccl Cath et Residentiae Eppalis restauratione factarum. 1722. aug. 24. nr. 7.; ennek másolata ugyanott 1723. aug. 31. nr. 23. A három év végösszege 25 815 ft, melynek legnagyobb részét a dóm és a rezidencia restaurálására költötték!

Mindezek a mozaikszerű adatok a zenekar életére utalnak, de a kezdés időpontját mégsem döntik el. Hogy kezdetnek 1712-t tekintsük, Wittmann szerződésén kívül talán javallja az 1712-es városi összeírás bejegyzése, mely szerint „Janschke Azai Altista aedificat”, azaz házat épít.³⁴ Ez az altista muzsikus Hatzay János dómbeli zenész, aki 1718-ban másodsorú nőül,³⁵ s második feleségének halálakor, 1728-ban jelzik, hogy már nem altista a dómban.³⁶ 1712 előtt csupán egyetlen zenésztől tudunk Pécssett a városi jegyzőkönyvben szereplő „Antoni Musikant”-ról 1707-ből.³⁷ Egy késői adat szerint valószínűleg Antoni Konrád orgonistával egyezik.³⁸ Vajon a dómban vagy a plébánián működött-e, nem tudjuk. Mindenesetre arra a feltételezésre, hogy 1712 előtt is volt már zenekar, sőt hogy Nesselrodénak esetleg külön házi zenekara is volt, semmiféle bizonyítékot nem találunk. Az említett „Hofkappelmaister” címzés a dóm elszámolásában éppen egy közös zenekar működésére utal.

Tekintve, hogy a későbbi szokásos részletes fizeteskimutatás (schema salariorum) 1736-ig egy sem, szerződés is csak 1733-tól maradt ezután fenn, Nesselrode idejének (1732-ben halt meg) zenészei közül is csak néhánynak sikerült nevét megállapítanunk.

Wittmannon és Hatzayn kívül elsőként Winkler János tenorista tartozik az első együttesbe, mert már 1715-ben mint a székesegyház zenésze tartja esküvőjét.³⁹ 1737-ben még tagja a kórusnak, 1740-ben hal meg.⁴⁰ Schönfeld Jakab trombitás is valószínűleg kezdetől dolgozik itt. 1720-ban tartott esküvője az első biztos adatunk róla.⁴¹ Azzal, hogy haláláig, 1751-ig muzsikál itt, ő az első együttes legtovább működő tagja,⁴² az 1750-ben meghalt Wittmann is túléli.⁴³ Tudunk még Vieder (Vinder?) Györgyről is, de csak annyit, hogy 1726-ban mint a dóm dobosa hal meg.⁴⁴ Nesselrode életében több zenész nevét nem ismerjük.

Am még a karnagy neve is probléma. Wittmann szerződésében nem esik szó karnagyi, regens chori, director chori, avagy ahogy olvastuk Hofkappelmaister elfoglaltságról. Egy karnagyról mégis tudunk. Fonyó kanonok, akivel később még gyakran találkozunk, 1742-ben Bécsbe írt levelében ez áll: „Kottánk van elég

³⁴ Blt Conscriptio pro Anno 1712. Összeírások 4. kötet, 120. sz. 16. l.

³⁵ Ea 1718. nov. 21., 63. l.: J. H. Musicus Cath. hujus Eccl. Q. Eccl.; előtte okt. 9-én hal meg első felesége: Uxor J. Hatzay Cantoris Capituli. Első esküvője 1712-ben volt szintén, de itt nem jelzi foglalkozását. Ea 1712. jún. 7., 39. l.

³⁶ Ha 1728. szept. 30., 123. l.: „... uxor Joannis Hatzay olim Cath Eccl 5 Eccl. Altista.” Halálának adatát nem találjuk Pécssett az anyakönyvben sem.

³⁷ Vj 1707. ápr. 6., 14. l.

³⁸ Ea 1790. ápr. 27.: az elhunyt Antoni Konrád orgonista lányának esküvője. Belvárosi plébánia anyakönyve, 41. l.

³⁹ Ea 1715. jan. 16., 50. l.

⁴⁰ Ha 1740. márc. 21., 211. l.

⁴¹ Ea 1720. nov. 25., 68. l.

⁴² Ha 1751. aug. 19., 294. l.

⁴³ Uo. 1750. dec. 1., 292. l.

⁴⁴ Uo. 1726. okt. 15., 98. l. Timpanista arcensis, azaz várbeli dobos. Arcensis lesz ezután a gyakori jelzője a dóm zenészeinek, a városi jegyzőkönyvek általában a várbeli zenész kifejezést használják, mint a nép maga is régóta a székesegyházat vártemplomnak nevezi Pécssett.

bőven. Meghalt előző karnagyunk Pack (Pock?) Péter, aki maga is komponista volt, bőségesen gyűjtötte össze őket a templom számára.”⁴⁵ Valóban 1737-ben az anyakönyvi bejegyzés szerint „Petrus Pack (Pock) director Chori” meghalt Pécssett.⁴⁶ Az 1740-es évekre érvényes fizetésjegyzékben, amelyet Fonyó állítottatott össze magának, a meghalt karnagy fizetésének adatát olvassuk az első sorban: „Director Chori pie defunctus . . . 175 ft.” Majd külön sorban szerepel az orgonista fizetésének összege.⁴⁷ A székesegyház 1798-as kotta leltárában szerepel Pack szerzőtől egy koncert, amely azóta már elveszett.⁴⁸ Úgy véljük, a mi karnagyunk művéről van itt szó. Karnagyi működésének kezdete és további működésének részletei egyelőre homályban maradnak.

A zenészeknek kezdettől fogva kötelességeik közé tartozik – mint másutt is – a gregorián énekes zsolozsmán való részvétel. Nesselrodénak 1723-ból fennmaradt rendelkezése szerint azonban egy-egy alkalommal csak két énekesnek kell jelen lennie. A zsolozsma rendjéről is értesülünk: a Matutinum időpontja nyáron 6, télen 7 óra, majd 8-kor a Nonáig tartó részek, „hórák” (Tercia, Szekszta, Nona). Ezután következik 9-kor a konventmise. Ebéd után 3-kor pedig a Vesperást és Kompletoriumot éneklük. Ünnepek esetén (még a gyakori fogadalmi ünnepeken is) az előző délutánra helyezik a zsolozsmát, 4-kor éneklük a Matutinumot. Figyelemre méltó a szöveg méltányos utasítása, hogy a muzikusoknak „ezért a fáradtságért a rendes fizetésen felül valamivel többet adjanak . . . a dóm pénztárából”.⁴⁹

Ismeretes a zenészeknek 1731. márc. 12-én kelt hosszú beadványa a vármegyéhez, amelyben az adótól és az egyéb közterhektől való mentességük elismerését kérik. A szövegből kiderül, hogy előzőleg a város adózásra szólította fel őket – ezt a szöveget nem ismerjük – pedig a vármegye a beadvány szerint 1720. márc. 12-én, majd 1726. júl. 18-án kiadott rendelkezésével a teljes mentességüket biztosította, s ezt eddig háborítatlanul élvezték is. Mivel a zenészek reális világát is felfedik a sorok, érdemes részletesebben foglalkozni az ügygel.

A bevezetésben jogtalanak ítélik a város eljárását, mert a püspöki zenészek nemcsak Magyarországon, de az egész keresztény Európában adómentesek, mint ezt a Nemes Vármegye bizonyára szintén jól tudja. Szerintük a jóval alacsonyabb rangú egyházi szolgák, a falusi kántor-tanítók és harangozók is részesei ennek a

⁴⁵ „Musicalia habemus satis copiosa. Nam prior Director Chori Defunctus Petrus Pack (Pock?), qui et ipse compositor erat in copiosa legavit Ecclae.” Klt Archiv Priv Fasc 188. 1742. máj. 4. Fonyó levele Paumannhoz.

⁴⁶ Ha 1737. dec. 8., 197. l.

⁴⁷ Klt uo. szám nélkül.

⁴⁸ Klt Archiv Priv Fasc 93 nr. 16.

⁴⁹ „. . . Canonici secundum seriem Hebdomadatim succentorem agent, et acceptis ex Templi Musicis duobus, in Locum Choralistarum, quibus propter hocce Fatigium, ultra consuetum suum Salarium aliquid amplius solvendum promittetur. Matutinum aestivo tempore hora sexta, in Hyeme vero septima; Octava autem Hora usque ad Nonam residuae Horae, Nona porro Hora Sacrum Conventuale. A prandis demum Hora tertia Vesperas et Completorium decantabunt. Quod si autem contingeret, in sequenti die, quodpiam Votivum celebrari, perque id, denominatae Horae impedirentur Canonicae, priori die significantur: In tali autem casu cantabitur Matutinum Hora quarta. Praenominati vero Choralistae, seu Musici, ex Proventibus Bonorum ipsius Ecclesiae salariabuntur . . .” (Plt 1723. szept. 13. nr. 3.)

jognak, pedig ezek csak hetente egyszer elfoglaltak. Ők viszont naponta kétszer végzik egyházi szolgálatukat. A négy pontban összefoglalt sérelmük és kérésük 3. pontja különösen figyelemre méltó: templomi szolgálatuk s a város részére egyéb plebániái, így a körmenetekben és effajta ünnepeken végzett és a jövőben végzendő szolgálatukért tulajdonképpen a város lenne köteles fizetni számukra évente bizonyos összeget, nem pedig őket terhelni adókkal és egyéb terhekkel. A kérvény végén hangsúlyozzák, hogy a vármegye jóindulatát zenei szolgálatukkal igyekeznek viszonzni a jövőben is, ők a dóm zenészei, mint zárják irásukat: „humillimi servi Episcopales et Cathedrae Ecclae 5-Ecclesiensis Musici.” A jogos kérést a vármegye márc. 31-én tartott gyűlésén máris jóváhagyta, és Hersching János vármegyei jegyző aláírásával – hivatkozva ismét az 1720-as és 1726-os rendelkezésre – adómentességüket elismerte.⁵⁰ A zenészek kérvényének 3. pontja azért fontos adat, mert jelzi, már ebben az időben hagyományos a dóm zenekarának közreműködése az úrnapi, valamint a város fogadalmi ünnepeinek (Szentháromság vasárnap, Havi hegyi búcsú: aug. 5., Szent Flórián nap: máj. 4.) körmenetén és miséjén. Vajon melyik évtől kezdve kapnak ezért külön pénzt a város pénztárából, nem tudjuk. A városi jegyzőkönyvek ugyanis 1731–40-ig elvesztek. 1741-től viszont eléggé rendszeresen szerepel, mint a város részére végzett szolgálat díjazása az ilyen szereplés. Így ez esetben is a Havi hegyi körmeneten való muzsikálásért 13 ft-ot utalnak ki a város pénztárából.⁵¹

Nesselrode korának reális zenei gyakorlatáról is némi fogalmat alkothatunk az 1732-ből fennmaradt székesegyházi leltár alapján. Itt az egyházi felszerelések, ruhák, kelyhek stb. után felsorolják a dóm kottáit és hangszereit is. A korabeli szokás szerint nem jelzik a mű címét, csupán a szerzőt és művének számát. Összesen 25 kompozícióról tesz említést. Természetes, hogy ez nem jelentheti a kórus és zenekar teljes készletét. Később is tapasztaljuk, hogy a zenészek otthon is tartanak jócskán kottát, sőt hangszert is. Ez a hagyatéki leltárakból is gyakran kiderül. Itt csupán a kottatárban ténylegesen benn levő anyagot veszik számba. Mégis tanulságos áttekinteni őket:

<i>Misék:</i> Caldara	3 mű	<i>Requiem:</i> Ismeretlen szerző	1 mű
Oetl	4 mű	<i>Motetta:</i> Reinhardt	1 mű
Donberger	1 mű	Fux	1 mű
Fux	1 mű	<i>Ária:</i> Ismeretlen szerző	3 mű
Reiter	1 mű	<i>Szonáta:</i> Caldara	1 mű
Ismeretlen szerző	1 mű	<i>Concerto:</i> Possil	1 mű
<i>Vesperae:</i> Zacher	1 mű	Puhler	1 mű
Reinhardt	1 mű	<i>Graduale:</i>	1 db
<i>Regina coeli:</i> S M Im Joseph (?)	1 mű	<i>Antifonále:</i>	1 db
Caldara	1 mű	<i>Psaltérium:</i>	1 db
<i>Litania:</i> Fux	1 mű		
Ismeretlen szerző	1 mű		

⁵⁰ Klt Archiv Priv Fasc 93 nr. 18. — A kérvény másolata s a vármegye hivatalos leirata is itt található. Az előbbinek középső részleteit, a leiratnak pedig lényeges részét közli Taksonyi-

Majd az 1798-as nagy leltárral kapcsolatban foglalkozunk részletesebben a 18. századi pécsi zenei anyaggal. Most csak annyit állapítunk meg: a korabeli nyugati, szorosabban véve a bécsi és pozsonyi zene tükörképének tartjuk. Feltűnő viszont, hogy ez időben itt élő pécsi komponistáknak, Pack (Pock)-nak és Wittmann-nak műve nem szerepel köztük, míg az 1798-as leltárban mindkettőtől maradt mű. Azt hisszük, egyszerű az oka: otthon tartották saját kompozícióikat.

A leltár felsorolja a hangszereket is, bár ezek listája sem teljes: 6 hegedű, 2 brácsa, 1 cselló, 1 bőgő, 1 orgona, 1 pár üstdob és trombiták.⁵²

Nesselrode 1732. szept. 29-én halt meg. Utóda Thurn Antal gróf, belgrádi püspök lett, akit már máj. 26-án segédpüspökké neveztek ki Pécsre. Nov. 3-án ünnepi misével kezdi működését,⁵³ 1733. máj. 18-án ünnepélyesen főispánnak is beiktatják,⁵⁴ ám már 1734. dec. 24-én Bécsben meghal, a Szent István dómban temetik el.⁵⁵ Pécssett dec. 31-én tartott ünnepi gyászmisén közreműködésükért 10 ft-ot kapnak a dóm zenészei.⁵⁶ A pécsi dóm zenéje bizonyára nyert volna tartósabb kormányzásával, mert Belgrádban az ő idejében nívós zenei életről tudunk.⁵⁷ Az ő zenekarában dolgozott Anton Paumonn is, aki 1742-től lesz Pécssett karnagy. Thurn utóda Alvarez Cienfuegos kardinális lett, aki azonban Pécsre sosem jött le. Az idős főpap csak levelek útján irányítja egyházmegyéjét haláláig, 1739-ig. 1735-ben az egyházmegye vezetését s a főispánságot is Berényi Zsigmondra bízta. 1740-ben Berényi Zsigmond gróf lett az utóda.⁵⁸

Ebben az évtizedben már jóval többet tudunk a zenészek helyzetéről, mint Nesselrode idejében.

1733. szept. 9-én Frosch János Konrád altistát veszik fel. Szerződésének szövege szerint évi 80 ft készpénz, 10 köből búza s 10 akó bor a jövedelme.⁵⁹ Hamarosan problémák adódhattak vele kapcsolatban, mert 1736. jan. 2-i káptalani határozat már az alkalmatlanságára hivatkozva felszólítja, hogy ápr. 9-ig nézzen másutt állás után.⁶⁰ Erre azonban mégsem kerül sor, 1742-ben bocsátják el vég-

Pécs, Adattár 1. és 2. sz., 56. l. — Érthetetlen, hogy sem az 1720-as, sem az 1726-os, de az 1731-es határozatot sem írták be a vármegyei jegyzőkönyvbe. Pedig az 1731-es határozat hivatalos kiállítású irata a vármegyének.

⁵¹ Vj 1741. aug. 8. 92. l.: „Musicis Ecclesiae Cathedralis, qui Processionem ad Capellam B V (Beatae Virginis) ad nives comitati sunt fl 13 ex Cassa Cittis (Civitatis) resoluti sunt.”

⁵² OL E. 150. Kamarai ltár. Acta Ecclesiastica B 112 fasc 18. Episc. et Cap. Q. Eccl Nr 15: Inventarium deren zu heitigen Domkirch gehörigen Paramenten beschrieben d. 26 April 1732. 61. l.: Musicalia.

⁵³ BrüstleRec I. 482. l.

⁵⁴ Blt. Mj 1733. máj. 18., 335. l.

⁵⁵ BrüstleRec I. 483. l.

⁵⁶ Klt Kj I. 20. l. nr. 1., 1734. dec. 31.: „Musicis fl 10.”

⁵⁷ Klt Archiv Priv Fasc 97 nr. 6 és 13. — Az 1728-ból való királyi leirat Thurnra vonatkozó fontos adata: „ . . . praeterea pro intertenendis Scholis et Musica duo millia fl. . . annuatim pendantur.”

⁵⁸ BrüstleRec I. 485—493. l.

⁵⁹ Klt Archiv Priv Fasc 258 nr. 20.

⁶⁰ Klt Kj 1736. jan. 2., I. 33. l. nr. 2.

legesen, hivatkozva nyolc és fél éves szolgálatára.⁶¹ Az 1736-os elbocsátó intézkedés gondoskodik új altistáról is az ifjú Foreli Jeromos személyében. Egyelőre csak kiegészítőként veszik fel. Gondoskodnak ruházatáról és étellemezéséhez havonta 1 ft 50 krajcárral járulnak hozzá, míg az altista rendes fizetésében nem részesül. Kötelessége viszont, hogy az orgonistától tanuljon meg orgonálni is.⁶² 1740-ben emelik fizetését, s 1757-ig, haláláig tagja az együttesnek.

1735-ben Cienfuegos részére a káptalan elkészít egy részletes tervezetet, melyben a zenészek is komoly összeggel szerepelnek. A zenészek és két (magyar és német) tanító eltartására évente 3200 ft jut összesen. (Külön jelzik: basszista 60 ft, altista és tenorista 120–120 ft, két karénekes, ill. trombitás együtt 200 ft, orgonista és két diszkantista együtt 180 ft, egy praebendista 160 ft.) A régi orgonát már nem tartják megfelelőnek, ezért új nagy orgona elkészítésére 2000 ft-ot, a szentélyben levő kis orgona felújítására, melyet a zsolozsmához használnak, 150 ft-ot szánnak. Új hangszerek vásárlására összesen szintén 150 ft-ot jeleznek: 2 tolóharsona, 6 hegedű, 2 gordonka, 2 fagott, 2 oboa, 2 trombita s egy spinét. A zsolozsmához szükséges könyvek közül breviárium, antifonálé és martirologium részére 110 ft jut. 12 papnövendék évi eltartása 1440 ft, és összehasonlítás végett még jelezzük: két katona eltartása lóval együtt összesen 100 ft. Vajon mennyit valósítottak meg mindebből, nem tudjuk. Komolyabb orgona felújításra úgy tudjuk, csak 1755-ben, kisebb javításra azonban már 1741-ben sor került Mettenreiter [Mitterreyler] gráci orgonaépítő mester munkájával. Ugyancsak 1736-ban Grácból rendelnek 400 ft-ért harangot.⁶³

1736. jan. 2-i dátummal előttünk áll az első fennmaradt schema salariorum, fizetéstáblázat, amelynek alapján pontosabban megismerjük az együttes személyi és anyagi helyzetét.

Név szerint csak a trombitást jelzi, Spitzer Leonardot. Hogy mikor került ide, nem állapítható meg, 1759-ig, elbocsátásáig tagja a zenekarnak. (A többi muzsikus nevét az áttekinthetőség végett zárójelben közöljük a táblázatban.)⁶⁴

„Director Chori” (Pack Péter)	175 ft
Orgonista (Wittmann J Mihály)	108 ft új ruha és szabad lakás
Trombitás Spitzer (Leonárd)	100 ft gabona 12 köből, (cub.) bor 12 akó (urna)
Basszista (Schönfeld Jakab)	100 ft gabona 15 köből, (cub.) bor 15 akó, (urna)
Altista (Frosch Konrád)	80 ft gabona 10 köből, (cub.) bor 10 akó, (urna)

⁶¹ PIt Missiles 1733–48. I. 138. 1.: Testimoniales super Dimissione C. Frosch altistae Eccl Q Eccl. 1742. jún. 3.

⁶² L. 60. sz. jegyzet.

⁶³ Klt Archiv Priv Fasc 40 nr. 105 és 106; az orgonára vonatkozólag: 1741. évi. Lásd uo. Fasc 188. Georg Mettenreiter gráci orgonaépítő számlája Wittmann részére, 1741. febr. 5. — 1755. évi: 1. FrN 101. 1. — a harangra vonatkozólag l. Klt Kj I. 34. l. 3. sz. 1736. jan. 2.

⁶⁴ Klt Kj 1736. jan. 2. I. 33. l. nr. 1. A végösszeg az eredeti szerint, úgy látszik, téves.

Tenorista (Winkler János)				
1731-ig 40 ft, azóta	70 ft gabona	6 köböl, (cub.)		
	bor	2 akó, (urna)		
Sekrestyés 1728-ig 60 ft, azóta	80 ft gabona	8 köböl, (cub.)		
	bor	10 akó, (urna)		
Harangozó	36 ft gabona	16 köböl, (cub.)		
	bor	4 akó, (urna)		
Fújtató	18 ft	–	–	–
	<hr/>			
	767 ft gabona	61 köböl		
	bor	51 akó		

Hamarosan 1737. jan. 26-i kelettel ismerős egy újabb irat, amely a zenészek elmaradt deputátumának, terményjövedelmének kiutalásáról gondoskodik. Ez közli a nevüket is. Változás: hiányzik a karnagy adata. Úgy látszik, az 1737. dec.-ben, 50 éves korában meghalt Pack ekkor már súlyos beteg volt s teljesen visszavonult. Viszont második trombitással is találkozunk itt: Gyuricskovics Györggyel. Felvételének időpontjáról nincs adatunk, haláláig, 1749-ig szolgál a dómnál.⁶⁵ Az 1740 végi személyi állományról, legalábbis a készpénz (aere parato) jövedelmükre vonatkozólag pontos feljegyzések maradtak fenn. Ekkor már Wittman, az orgonista 150 ft-ot kap 108 ft helyett. Feltevésünk szerint azért, mert Pack halála óta nincs karnagy (itt sem szerepel a karnagyfi fizetés adata), s ő vezeti ideiglenesen az együttest. Meghalt 1740. márc. 21-én Winkler János tenorista – mint már utaltunk rá – érthető, hogy hiányzik a listáról. Viszont most már Foreli is előlépett, mert 40 ft a készpénze. Nem igazságtalanok vele egyelőre, hisz – mint az 1736-os táblázatból is kitűnik – Winklernek is 40 ft volt a fizetése 1731-ig.⁶⁶ Az 1739–40-es évekről teljes táblázatot Fonyó kanonok állíttatott össze s ezt küldi el 1742-ben Bécsbe tájékoztatóul, amikor tárgyal a zenekar újjászervezése ügyében.⁶⁷

„Director Chori pie defunctus” (+Pack)	175 ft			
Orgonista (Wittmann J Mihály)	150 ft, búza	8 köböl	bor	10 akó
Trombitás Spitzer (Leonárd)	100 ft, búza	12 köböl	bor	12 akó
Trombitás Gyuricskovics (György)	100 ft, búza	12 köböl	bor	12 akó
Basszista (Schönfeld Jakab)	100 ft, búza	15 köböl	bor	15 akó
Tenorista (+Winkler János 1740 márc. 21.)	70 ft, búza	6 köböl	bor	6 akó
Altista (Frosch Konrád)	80 ft, búza	10 köböl	bor	10 akó
Diszkantista élelemre és ruhára	50 ft, –	–	–	–

⁶⁵ Klt Archiv Priv Fasc 77 nr. 3. – Ugyanezt a helyzetet mutatják az 1737-es nyugták is: Quietantiae Musicorum super vino, frumento et aere parato de A° 1737. (uo. Fasc. 380. nr. 9.)

⁶⁶ Uo. Fasc 380 nr. 9. Quietantiae Musicorum pro Angaria ultima Anni 1740.

⁶⁷ Uo. Fasc 188 szám nélkül.

A táblázat nem jelzi az orgonistánál a szabad lakást. Itt tűnik fel először a diszkantista, az énekesfiú járandósága. A karnagy és Winkler adata szerint 1737–40 között készült a táblázat, s mivel a karnagyi fizetés éppen szünetel, reális képet kapunk az akkori helyzetről.

Összehasonlítva a kismartoni herceg Esterházy-zenészek listájával (1721. aug. 12.), ahol 9 zenészt találunk,⁶⁸ vagy a pozsonyi dómnak szintén a század első feléből való listájával, ahol 8 muzsikust találunk,⁶⁹ nem találunk lényeges különbséget. Nesselrode a pozsonyi dóm zenéjét vette mintául a szervezésben, ezért küldték el az imént említett zenész-listát számára. A pozsonyin azonban két praebendárius is szerepel.⁷⁰ 1740 előtt sajnos Pécsen egy praebendárius nevét sem ismerjük biztosan. A káptalan nem hiába nehezményezi hiányukat még 1732-ben is, mint akikre nagy szükség lenne az istentisztelet és zsolozsma méltó végzéséhez.⁷¹ Bár az 1735-ben készült tervezetben egy praebendistáról olvasunk évi 160 ft díjazással, de ez lehet, hogy csak tervezet marad egyelőre.⁷² Cienfuegos viszont 1738-ban a zsolozsmával kapcsolatos rendelkezésében nem csupán a két világi zenészt említi, akik eddig is közreműködtek, hanem két praebendista részvételét is előírja.⁷³ Bizonyára végrehajtották a rendelkezést, legalábbis Fonyónak említett 1742-ből való leveléből erre következtetünk. Cienfuegos ugyanabban a rendelkezésében a zsolozsma kezdését is reggel egy órával korábbra helyezi, azaz nyáron 5-re, télen 6 órára. Ez valószínűleg érzékenyen érintette a dóm zenészeit is a napi szolgálatuk végzésében.

Második korszak (1742–1806)

„A mi zenekarunk eléggé el volt látva. Ámde az utolsó három évben két muzsikusz meghalt, egyet hibája miatt elbocsátottunk, egy pedig nagyon öreg, nem tud már eleget tenni kötelezettségének. Eltartásáról mégis gondoskodunk, amíg él. Két másik nem akar az együttesben maradni a zsolozsmán való szolgálat miatt, elengedjük őket. Orgonistánk, aki jártas a művészetében, itt marad és még egy, aki tenort énekel és hegedűs.”⁷⁴

Fonyó kanonoknak ezek az 1742-ben papírra vetett sorai reálisan ecsetelik a zenekar utolsó éveit, a szétesés veszélyét. Úgy látszik, Wittmann, az orgonista

⁶⁸ OSzK Színháztörténeti Osztály: Acta Musicalia VI. nr 347.

⁶⁹ Klt Archiv Priv Fasc 188 nr 1.

⁷⁰ Másként praebendisták, muzsikusz papok, akik részt vettek ugyan a zenekari munkában is, de fő feladatuk a zsolozsmán való éneklés s a szertartásokon való segítség.

⁷¹ Klt Archiv Priv Fasc 88 nr 85. 1732. dec. 2. A káptalan beadványa a Helytartótanács-hoz: „Item non Praebendarii . . . ordinati, qui tamen maxime necessarii essent ad cultum Divinum et Horas Canonicas rite persolvendas.”

⁷² Uo. Fasc 40 nr 105. és 106.

⁷³ Uo. Fasc 46 nr 41/a. 1738. szept. 20.: „. . . unus ex Dominis Capitularibus . . . inchoando . . . quem in psallendo adjuvabunt duo Sacerdotes Praebendarii, duo item Musici saeculares . . .” Uo. nr 41/b. 1738. okt. 21.: Berényi rendelkezése Cienfuegos leiratáról. Cienfuegos szövegét BrüstleRec I. 486 kk. is közli részletesen.

⁷⁴ Klt Archiv Priv Fasc 188. 1742. márc. 12. TaksonyiPécs 68. l.

nem tudta pótolni a néhány éve elhunyt karnagyot és összetartani az együttest. Új karnagra, újrászervezett együttesre, új levegőre volt szükség! Berényi püspök, aki 1741. ápr. 9-én foglalta el ünnepélyesen püspöki székét,⁷⁵ a liturgia, főleg a zsolozsma rendjének biztosítása mellett,⁷⁶ a zenekar problémájának megoldását is sürgős feladatának tartotta. Megfelelő nivó és korszerű stílus biztosítása céljából egyenesen Bécshez fordul, ahonnan néhány év múlva Nagyvárad Michael Haydnt és Dittersdorfort, Kismarton pedig majd magát Jos. Haydnt kapja. A szervezés lebonyolításával Fonyó kanonokot bízta meg. Ő aztán Paul Geritsch, bécsi muzsikus paphoz, a Szent István dóm kórusának felügyelőjéhez fordult. Az ő közvetítésével és segítségével levelezés útján végezte el a rábízott kényes feladatot. 1742 februárjától májusig 18 levél maradt fenn (valószínűleg 20 vagy 21 volt). E levelek számunkra nem csupán anyagi, száraz tényeket közölnek, de betekintést engednek a 18. század közepén a rezidenciális zenészek világába is, ezért érdemes velük részletesebben foglalkoznunk, időrendi sorrendben.

Az első egy vagy két levél hiányzik, melyekben Fonyó feltárja Geritschnek a helyzetet, és segítségét, tanácsát kéri. Tájékoztatásul elküldi számára azt a fizetés-táblázatot, melyet már megismertünk. Geritsch a Szent István dóm kórusának egyik tagját Anton Franz Paumont nyeri meg az ügy számára, s ő vállalja a pécsi állást, és zenészekről is hajlandó gondoskodni. Eitner mint klosterneuburgi (Bécs mellett) orgonistáról emlékezik meg róla s Fux tanítványának mondja.⁷⁷ Születésének időpontját nem említi, de 1750-ben, halálakor az anyakönyv 46 évesnek jelzi.⁷⁸ Ezek szerint a század elején született. Mi Paumonnak 1742. febr. 10-én Fonyóhoz írt német nyelvű levelét ismerjük elsőként, melyben önéletrajzszerűen mutatkozik be. Leírja, hogy 10 évig Belgrádban volt karnagy, s Thurn az akkori belgrádi püspök alatt kiváló próbát állt ki. Ott 300 ft volt a fizetése. Szívesen vállalkozik a pécsi állásra „da mir doch intenzioniert noch einmal in Ungarn zu gehen”. Jártas a gregorián és többszólamú zenében, a kórusban tenort énekel, s van néhány kompozíciója is. Emellett orgonál, hegedül, csellózik, és fagottozik. A továbbiakban felvilágítást kér a pécsi javadalomról is. Aláírás után jelzi, hogy azelőtt „rector chori v. Belgrad”, most pedig „Musicus bey S Stephan”.⁷⁹

E levelet mellékeli febr. 20-án és küldi el a sajátjával együtt Geritsch Fonyónak. Megismétli a levél tartalmát és szívesen támogatja őt, mint aki „kiváló férfi és a többszólamú és gregorián zenében is jártos”. Kéri Fonyót, hogy ajánlja a püspök jóindulatába. Ugyanitt Geritsch jelzi, hogy saját maga is szívesen menne Pécsre: „Egyébként, ami engem illet, ha a megfelelő anyagiakat megkapom, magam is szívesen vállalkozom a szolgálatra.”

Pécsett szívesen veszi a püspök és a káptalan az ajánlatot, hisz még Thurn idejében hallották Paumon belgrádi híret. Márc. 12-én Fonyó Paumonhoz írt levelében ezek után az ő nevükben hívja meg őt karnagnak a többi muzsikussal együtt. Hangsúlyozza azonban, hogy az énekkari és zenekari munka mellett a

⁷⁵ BrüsztleRec I. 497. kk.

⁷⁶ Klt Archiv Priv Fasc 50 nr 2.

⁷⁷ EitnerQuell 7. k. 339. 1.

⁷⁸ Ha 1750. máj. 28., 290. 1.

⁷⁹ Klt Archiv Priv Fasc 188. 1742. febr. 10.

zsolozsma gregorián éneklése – melyet a pozsonyi dóm szokása szerint végeznek – fontos elfoglaltság Pécssett. Hogy ez a zenészeknek ne legyen probléma, olyan énekesekre és két trombitásra van szükség, akik képesek közreműködni a zsolozsmán is, s egymást a pihenésben váltogatják. „Mert elég, ha egyszerre csak három zenész van jelen, akik az egyik oldalon énekelnek, míg a túlsó oldalon a hetes kanonok és két prebendista. Így ha öten lesznek zenészek, váltogatva egymást hetente, kettő mindig szabad lehet.” Kéri Paumont, hogy a mellékelt fizetési-táblázat értelmében határozzon az idejövételről, s legyen gondja, hogy minél előbb jó muzsikusokról is gondoskodják. Útiköltségről és a szükséges hangszerek vásárlásának költségeiről majd intézkednek. Lakásra ne legyen gondja, „mert ebben a városban olcsó a lakás, aztán itt fele annyiból meg lehet élni, mint Bécsben vagy azelőtt Belgrádban, mint ezt tapasztalni fogja Uraságod, ha ideköltözik”. E levelében olvassuk Fonyónak a zenekar jelenlegi állapotáról írt sorait, melyeket fent idéztünk. Eléggé keserű hangulatában nyomatékkaal kéri: „Igyekezzék Uraságod erejéhez mérten olyan embereket keresni, akik majd dicsőségére válhatnak.”

A mellékletként elküldött fizetéstáblázat nagyjában egyezik a már ismerttel. Egyik különbség, hogy itt nyolc zenész helyett kilencediket is jelez mint tenoristát 80 ft fizetéssel. Másik újdonság: a zsolozsmáért járó díjazást is megismerjük, melyről már Nesselrode idejében szó volt. Ez a karnagnál 25, a többieknél egységesen 50 ft. Így a karnagy fizetése 200, a többieké 130–150 ft között alakul. (Az orgonistánál és diszkantistánál nincs e pótlék.)

Hasonlóképpen itt közli a mellékes jövedelmüket is, melyekből mindegyik zenész részesül a dóm pénztárából. Erre sem volt eddig dokumentumunk, ezért közöljük. (Ezek nem a városnak végzett szokásos Havi hegyi stb. szolgálatok!)

Évfordulós gyászmiséért	6 ft
Fogadalmi miséért (havonta három)	35 ft
A város 3 fogadalmi miséje	9 ft
Oltáriszentség társulat miséje és körmenete	5 ft
Két mise a Mindenszentek templomban	6 ft
	<hr/>
	61 ft
A szabó czéh miséje	?
Ezenkívül még több mise a szerzeteseknél	?

A levelet Geritschhez címzi, aki majd a latin szöveget németre fordítja Paumon részére. Vele viszont közli, hogy jövetelét szintén szívesen veszik s 180 ft készpénzt, 12 mérő búzát, 12 akó bort kap. A szeminárium építkezése miatt lakást természetben adni nem tudnak. 12 ft térítést kaphat. Várják őket Szent György napra!⁸⁰

Paumon nem késik a válasszal s márc. 27-én már a kifogásait is felsorolja. Mivel úgysem drága a lakás Pécssett, ezért neki kétszobás lakást biztosítsanak, az énekesfiúk eltartásáért pedig legalább 80 ft-ot kér fejenként. A mellékeseknél a

⁸⁰ Klt uo. Részleteit közli TaksonyiPécs 67. 1.

karnagynak kétszeres rész jár, mert „így van ez elintézve a legtöbb helyen, Belgrádban, Salzburgban, Temesvárott s itt Bécsben a Szent Istvánban is, ahol jelenleg magam is énekes szolgálatban vagyok. Ezért viszont ígérem, hogy a gregorián és a többszólamú zenében és mindenben olyant fogok produkálni, amihez hasonló talán még sose volt Pécsen vagy kevés van Magyarországon, s a káptalan is meg lesz elégedve velem!” – Bármennyire is hangsúlyozta Fonyó, hogy váltással nem lesz fáradtságos a zsolozsmán való szolgálat, Paumon mégis annak érzi. Első felindulásában azt írja, hogy még 400 ft-ért sem lehet ezt a terhet vállalni, melyet itt Bécsben, ahol 30 kanonok vesz részt heti váltással, a kórus-tagok egyáltalán nem ismerik. Ámde lehiggadva mégis abban marad, hogy majd Pécsen elrendezik megfelelően a kérdést. Örömmel számol be viszont, hogy a szervezésben már vannak eredményei: egy basszista, aki trombitás is, egy jó hegedűs, két toronyzenészlegény, akik első és második trombitát fújnak, vadászkürt-höz, hegedűhöz, csellóhoz is értenek. Egyikük énekes, de a másikat még a gregoriánra tanítani kell. Diszkantistát és altistát sajnos még nem talált. Bizony kevesen értenek a gregoriánhoz és a többszólamú zenéhez egyaránt! – Megígérte az embe-reinek, hogy ápr. 1-től lesz fizetés, útiköltség, utazáshoz 34 krajcár napidíj, neki magának pedig 1 ft. Ám mielőbbi intézkedést vár a dologban, amíg az embereknek kedvük van az egészhez „dan sie befurchten das Ungarn wie die Höll und gehet unter hundert nicht gern hinab!” Ugyancsak intézkedést vár a hangszerek, húrok, gregorián könyvek vásárlása ügyében, s legalább 200 ft előleget kér, melyből a zenészek mosásról, ruházkodásról gondoskodhatnak, „die in Ungarn, wie bekennt ist von dergleichen alles vor doppeltes Geldt”. A levelet márc. 28-án Geritsch küldi el s maga részéről reméli, hogy mielőbb Pécsre mehetnek s a szerződést is aláírhatják.⁸¹

A levélváltás – tekintve a korabeli viszonyokat – igen sűrű volt. Ápr. 2-án Fonyó már újra válaszol a szokás szerint Paumonnak is, Geritschnek is. Mint a következőkben kiderül Paumonhoz ez alkalommal írt sorai a postán elvesztek. Geritschnek írt levelében a Paumonnak szánt válaszok is érződnek. Anyagiakban többet nem ígérhet, s a zsolozsmái elfoglaltság sem több mint a zenekari. Ha egyszer-egyszer mégis sok lesz, mindig kaphat pénzért helyettést.⁸²

Ápr. 11-én ismét két levél indul Bécsből Pécsre. Paumon beszámol arról, hogy nem volt tétlen, már két próbát tartott az együttessel. Vásárolt hangszereket, kottákat, liturgikus könyveket és egyéb szükséges holmit. Ezekről a számlát majd odaérkezésekor átadja. Az utóiratban ajánl egy mutáló fiút, aki szívesen elmenne Pécsre 30–40 ft-ért. A Szent István dóm kórusában énekelt eddig, ért a gregoriánhoz és jól hegedül is. Vajon ki lehetett ez a fiú? Bizonyára el is jött Pécsre, aki együtt énekelt eddig Jos. Haydnal is, hisz Reutter karmester két éve vette fel nyolc éves korában a kórusba a kis Haydnt! Geritsch figyelmezteti Fonyót, Paumonék nem ígérk, hogy pünkösöd előtt meg tudnak érkezni. Pénzre is szükségük van, mivel családosak. Sorainak fő problémája most a prebendisták ügye, hisz maga is ezt a beosztást szándékozik vállalni. Van-e szabad hetük, érdeklődik

⁸¹ Klt uo. Mindkettőt közli Taksonyi Pécs 68. és 70. l.

⁸² Klt uo.

részletesen az elfoglaltságról olyan aprólékosan, hogy elnézést kell kérnie a zavarásért, „de a jövődő időkre is tekintettel kell lenni, amikor különböző betegségekben megöregszünk”. Ám az utóirat már elárulja, hogy bizonytalan a jövőtele. Ha esetleg előléptetés, áthelyezés miatt nem jöhetne, küldhet-e maga helyett más zenészt vagy papot?⁸³

Ápr. 20.: ismét Fonyóé a szó. Még mindig akadnak vitás ügyek, kérdések, melyek válaszra várnak. Paumonhoz a diszkantistákról röviden ír: 50 ft-nál többet nem adhatnak, ezért élelemről és ruháról kell gondoskodnia. A káptalan viszont a tanításuk, iskolába járásuk gondját vállalja. Mutálás esetén, ha az iskolát elhagyják, nem kötelesek az egyház kötelékében szolgálni, szabadon mehetnek valami szakmára is. – Közli a káptalan fontos utasítását is: a Dunán való utat fizetik számukra és a Dunától kezdve kocsiról gondoskodnak majd. Ami pedig a zsolozsmát illeti, hangsúlyozza ennek fontosságát: „Nekünk olyan muzikusokra van szükségünk, akik folyékonyan tudják recitálva énekelni a zoltárokat, mert csupán a zene kedvéért – kivéve az orgonistát és a diszkantistákat – senkit nem veszünk fel.”⁸⁴ Nagyon kéri, hogy pünkösöd előtt két nappal érkezzenek meg, s pünkösdkor ünnepélyesen kezdjék munkájukat. Ugyanekkor Geritschnek pedig válaszol a prebendista ügyben. A zsolozsmán mindig jelen kell lenniök, „a két prebendista nélkül nem kezdik el, mégha egyéb szertartáson váltogatják is egymást.”⁸⁵ Ha netán nem jöhetne, amelyre vonatkozó döntését várja, maga helyett küldhet mást, de megfelelő!

Közben megérkezett Bécsbe ápr. 2-i dátummal a végleges fizetéstáblázat az új felvett zenészek nevével, melyet Berényi püspök írt alá. Ennek elfogadására és a szerződés megkötésére utal Paumon Fonyóhoz írt ápr. 28-i levelében. Elnézését kéri, hogy még nincsenek készen az új hangszerek. Ám néhány nap múlva újra ír Fonyónak, máj. 3-án, s többek között 4 trombitát, 2 vadászkürtöt és hozzávaló fúvókákat stb. sorol fel, melyeket már kifizetett. Most már Szentháromság vasárnap vagy úrnapi határidőket jelez az érkezésre, addig biztos, minden kész lesz! Ez az első levele, melyet ismét így zár: „Maistro di Capell Musicae!” Ezt a levelet újra Geritsch továbbítja a sajátjával. Maga is kételkedik a társaság pünkösdi érkezésében, bár nagyon készülnek Pécsre. Csak legyenek készen a hangszerek, s legyen megfelelő alkalmatosság az utazáshoz, tekintve, hogy sok a poggyász s feleségük s apró gyerekeik is vannak. A Guttierrez kanonok által küldött 200 ft-ot is átadta Paumonnak az utazási előkészületre. Sajnálattal közli, hogy mégsem vállalkozhat a pécsi állásra. Közben szülőfaluja mellett kapott plébániát. Így 22 év után öreg szülei közelében azok segítségére lehet. Inkább ezt választotta. Ámde hiszi, egy kispapot vagy papot könnyű találni Pécsen is. Minden nehézség nélkül megtaníthatják gregorián énekre, aki őt helyettesítheti, mert ilyen rövid idő alatt itt nem talál megfelelőt. De ha meg is egyezne valakivel, „nem vállal-

⁸³ Klt uo. Geritsch levelét közli Taksonyi Pécs 70. l.

⁸⁴ Klt uo. „Interim musici tales sint, qui psalmos fluide recitare valeant, nam propter solam musicam excepto discantista et organista nullus assumitur.”

⁸⁵ Klt uo. „Absque duobus Praebendariis chorus non inchoabitur adeoque ad opus (onus) sacrorum alternative etiam habebunt.”

koznak az útra, mert félnek a magyar éghajlattól és nem hiszik, hogy olyan nagyon jó az élet Pécssett.”⁸⁶

Paumon ápr. 28-i levele közben megérkezett s erre válaszol rögtön máj. 4-én Fonyó. Örül, hogy megkapták a püspöki iratot s mielőbb várják érkezésüket. E levélben szerepel Pack karnagy személyével kapcsolatban már idézett fontos levélrészlet, mely szerint van elég kottájuk, mert előző karnagyuk, Pack Péter, aki maga is komponista, bőségesen gyűjtötte őket a templom részére. Majd hozzáteszi: „Mivel Uraságod is írja, hogy komponista, ezért az ilyenfajta kiadásokra nincs szükség.”⁸⁷ Látszik, hogy a máj. 3-i leveleket még nem kapta meg, mert ebben is, de a Geritschhez írt sorokban is reméli, hogy a 200 ft-ot megkapták. Most már csak a közös utazás van hátra. „Ám ha Ön mégis kimaradna – amit nem vennék szívesen –, akkor egy másik gregoriánban jártas papot küldjön a muzsikuskokkal.”⁸⁸

Már valóban közeledik az utazás ideje. Paumon utolsó levelét közvetlenül előtte írja, május 8-án. Végre utazásra készen állnak, s a hangszerek is elkészültek. Sajnos pünkösdre már nem tudnak a hangszerek késése miatt megérkezni. A rossz idő miatt a tanácsolt víziutat nem választhatják. Postakocsira várakozni is hosszadalmas. Ezért úgy határoztak, hogy bérelt kocsival utaznak, amilyen gyorsan csak lehet. Közben a lakást is fel kellett mondaniuk, s szállodában a lakás többletkiadást jelent. Kérte ezért Guttierrez kanonokot, juttasson el még pénzt számukra. Szerencsére egy jóbarátja ad 40–50 ft-ot kölcsön addig is. Aláírás után most már a cím: „Majstro di Capell Cap quinque Eccles.”⁸⁹

„A muzsikusok utazása végre e hó 11-én megtörtént Pécsre”, jelenti az örömhírt Geritsch ugyanezen a napon írt s egyben utolsó levelében. Elnézést kér újra, hogy nem ment Pécsre. Megvédi Paumont is, hogy a küldött előleg kevés volt a kiadásokra, „... és a pécsi dóm számára itt készített kottákat is ki kellett fizetni, amelyek a pécsi székesegyház díszére és a legjobb zene mércéjéül szolgálnak. Bár ha tudtuk volna előre, hogy Pécssett is van bőven, akkor nem adtunk volna annyi pénzt érte.”⁹⁰

Ugyanezen a napon Fonyó is megírja két utolsó levelét Paumonnak, persze már feleslegesen. Hiába van más véleményen a kocsi bérelése ügyében, hiába inti le a kottavásárlást újra, és türelmetlenkedik az indulásuk ügyében, azok már ekkor úgyszólván úton vannak.⁹¹ Geritschnek pedig sajnálatát fejezi ki, hogy nélkülözniük kell, de sok sikert kíván számára. E sorokból tudjuk meg viszont, hogy Guttierrez kanonokkal két muzsikus már a többiek előtt megérkezett. Ám kissé keserűen írja: attól fél – bár Paumon értékeiben nem kételkedik –, hogy többen

⁸⁶ Klt uo. Geritsch máj. 3-i levelét közli TaksonyiPécs, 71. l., de a levél dátumozása nem máj. 7.!

⁸⁷ Klt uo. „Dein sua Dñao (Dominatio) notificavit etiam se compositorem fore, hunc ad similia facere expensas non est necesse.”

⁸⁸ Uo. „Quapropter placeat ita negotium instituere, ut si propter meliorem spem emaneret (quod non libenter haberem) alter cantus choralis peritus sacerdos cum musicis submittatur.”

⁸⁹ Klt uo. Közli TaksonyiPécs 72. l.

⁹⁰ Klt uo. Közli TaksonyiPécs 74. l.

⁹¹ Klt uo. Közli TaksonyiPécs 73. l.

nem értenek a zsoldozáshoz, mint ahogy a két előreküldött semmit sem tud latinul, pedig a zenészek felfogadásában ez fontos szempont volt!⁹²

Pünkösöd helyett egy héttel később Szentháromság vasárnap volt tehát az új együttes bemutatkozása a pécsi székesegyházban.

Ám kik voltak az együttes új, ismert tagjai, ezt az említett ápr. 2- fizetés-táblázatból tudjuk meg:⁹³

	kézpénz ft	búza pozsonyi mérő	bor vagy sör akó	tűzifa	lakás
„Maistro di Capella”					
Paumon Ferenc Antal	200	24	12	6	
2 diszkantista (tartás, ruha, mosás, tanítás)	100	12	12	—	
Svoboda János (György) basszista	150	20	12	—	felét fizetik
Jürgens Antal altista	150	20	12	—	
Waldt Kristóf Max. 1. trombitás	140	20	12	—	
Khülf János György 2. trombitás	150	20	12	—	

Fonyó leveléből úgy látszott, hogy a régi együttesből csak Wittmann, az orgonista és Foreli, a tenorista-hegedűs marad meg. A továbbiakból azonban kiderül, hogy túl sötéten látta még februárban a helyzetet, mert ketten, Spitzer Leonárd trombitás és Schönfeld Jakab basszista mégsem mentek el. Előbbi 1759-ig maradt, Schönfeld pedig 1751-ig, haláláig. Gyuricskovics Györgyről azt írta, hogy öreg, de azért ott tartják haláláig. A káptalani jegyzőkönyv szerint 1749-ben halt meg.⁹⁴ Brüstle említ egy Gyuricskovics János nevű prebendista papot, aki szintén 1749. áprilisban hal meg.⁹⁵ Az anyakönyv nem említi Gyuricskovics halálát, ezek szerint nem Pécsen halt meg. A jegyzőkönyv viszont nem említi prebendistát, Györgyöt 1749-ben is egyszerűen trombitásnak nevezi. Mégis arra gondolunk, hogy a kettő azonos személy, s prebendista talán azért is, mert élete végéig eltart-

⁹² Klt uo. „Vereor tamen ut, (quamvis de D. Paumon ejus qualitatis honore ac honestate sim optimi persuasus) satis veniant, qui parum . . . ad psallendum propter quod principaliter ista mutatio et conductio Musicorum a nobis est instituta, sint parum idonei pro ut hi duo, qui descenderunt nihil sciunt latine.”

⁹³ Klt uo. Fasc 438 nr 13. Solutio Annualis in quattuor angariis pro Musicis 2° Aprilis 1742.

⁹⁴ Klt Kj I/b, 185. l. 1749. aug. 29.

⁹⁵ BrüstleRec I. 146. l.

ják. Tulajdonképpen csak Froscht bocsátották el 1742-ben, mint ezt már régebben említettük.⁹⁶ Így az együttes összesen 11 aktív tagból (köztük két diszkantista fiú) és az öreg Gyuricskoviczból áll, aki azért valamit bizonyára tudott még segíteni.

Paumon még Bécsből részletes jellemzést adott az új tagok zenei tudásáról német nyelven:

A basszista (Svoboda) ért a gregoriánhoz, trombitál, első hegedűn játszik, és vadászkürtön. Az altista (Jürgens) ért a gregoriánhoz, trombitál, harsonázik, hegedül és játszik vadászkürtön.

1. trombitás (Waldt) harsonázik, csellózik, játszik vadászkürtön és egyúttal énekes is, bár a gregoriánban még gyakorolnia kell magát

2. trombitás (Khülf) hegedül, csellózik, harsonázik és játszik vadászkürtön s egyúttal énekes is.

Hozzáfűzi a végén, hogy a fiúk (diszkantisták) nemcsak zenét tanulnak, de iskolába is járnak, kapnak orvosságot és orvosi kezelést, s természetesen a ruházatukról, élelmezésükről, mosásról is gondoskodnak.⁹⁷

Mindehhez hozzátehetjük még, hogy a zenekar tagjai közül hárman komponisták is: Wittmannról és Paumonról már eddig is tudtuk, de Svoboda György is az. Paumonnak három művét ismerjük ma is, egyikről tudjuk, hogy 1743-ban Pécssett írta. Svobodának egy miséjét ismerjük ma is, melyet szintén Pécssett írt. S ha emlékszünk Paumon levelére, ahol elmondta milyen hangszerekhez ért, akkor az egész együttest értékelve megállapíthatjuk, hogy a tipikus 18. századi sokoldalú zenész együttesel találkozunk, jó gyakorlattal rendelkező muzsikussal, akik valóban nívós, lendületes zenei életet produkálhattak a század közepén – méghozzá Bécs szellemében – Pécssett!

A következő fél évszázadnyi időszakot a folytonos személyi változások miatt a karnagyok szerint próbáljuk csoportosítani, s a korabeli adatokból így felvázolni a kórus történetét.

Itt jelezzük, hogy az együttesnek azokat a szerepléseit, melyek nem olyan rendezések mint pl. a misék, körmenetek stb., hanem egy-egy eseményhez, ünnepélyhez fűződnek, majd külön az V. fejezetben foglaljuk össze. Az ilyen fajta ünnepek ugyanis szinte az egész városéi. Szereplői sem kizárólag a dóm zenészei, esetleg a katonazenekar, a gimnázium és más kórus is részt vesz. Igaz, így ez a fejezetünk veszít változatosságából, de úgy érezzük, még többet nyerünk azzal, hogy a század színes ünnepeit – már ismerve a szereplők történetét – együtt szemléljük, s így folyamatosan idézzük vissza a kor világát egykori leírások alapján.

A dóm karnagyai egy ideig szinte évtizedenként váltják egymást:

Paumon Antal Ferenc	1742–50
Strobach Miklós	1750–59
Hemmerich Gáspár	1759–69
Kurtz Fülöp	1770–73
Peck József	1773–1800
Novotni Ferenc	1800–1806

⁹⁶ L. 61. sz. jegyzet.

⁹⁷ Klt Archiv Priv Fasc 188 szám nélkül.

a/ 1742–50: Paumon évei

Hogy a megújított együttes az előírt keretben mit és hogyan muzsikált, a kevés adat birtokában nehéz megállapítani. Tudjuk, hogy sok új kottát hoztak magukkal, a hangszerállományt is alaposan felfrissítették. Ám, hogy kiknek a műveit hozták magukkal és adták elő ebben az évtizedben a dómban és Berényi rezidenciájában, ez már nehezebb kérdés. Ebből az időből nem maradt fenn csak a század végéről olyan kottaletár, amelynek alapján a repertóriumukat közelebbről is megismerhetnénk. Az általunk összegyűjtött kottaanyagban tapasztaljuk azt az 1760-as, főleg az 1770-es évektől kialakult szokást, hogy ti. a népszerűbb művek borítólapjára feljegyezték a kedveltebb művek előadásának dátumait. Ez segít bennünket a helyes tájékozódásban. Valami konkrét dolgot mégis tudunk mondani: Paumon G-dúr Requiemjének kürtszólamán 1743. okt. 30. szerepel, s a mű elején pedig a bemutatás dátuma, 1743. nov. 2. Tehát Pécsett sem tétlen, a második halottak napját saját új művének bemutatásával teszi színesebbé. Ma is ismerős offertórium a és két áriája is (Tematikus jegyzékünk 245. és 246. sz.) pécsi előadást s termékeny zeneszerzői munkásságát jelzik, de a komponálás idejét nem árulják el. Svoboda Györgynek Pécsett készült és bemutatott D-dúr miséje is a szerző gyakori komponálását és a kórus élénk zenei életét sejteti. (Tematikus jegyzékünk 293. sz.) A mű pécsi születését a barokkos ajánlás mutatja: Schmacker éneklő kanonoknak, a zenészek közvetlen felügyelőjének ajánlja: „Missa Nr. 8 a Novem dependentibus vocibus in Honorem S. Joanni Nepomuceni composita et in debitum observantiae pignus Rssimo Dno Petro Nicolao Schmacker oblata et composita per me indignum clientem Georgium Svoboda Musicum Cathedrallem.” Vajon mennyi tiszteletdíjat kapott Svoboda a műért? – erről nem maradt feljegyzés.

1744-ben a vármegye a dóm zenészei részére fejenként 5 ft-ot, a karnagynak 15 ft-ot utal ki. Ez esetben nem tűnik ki, milyen szereplésük alkalmával kapták ezt a feltűnően nagy összeget.⁹⁸ Eddig csak a város részéről rendszeresített szereplések (pl. fogadalmi ünnepek) díjazásáról tudtunk. A vármegye is gyakran kéri fel az együttest szereplésekre a jegyzőkönvi bejegyzések tanúsága szerint: a helytartótanács fontosabb események (koronázás, pl. Mária Terézia koronázása, és uralkodók születésnapja) alkalmával Te Deumot szokott központilag előírni. Ilyenkor a vármegye is juttat a dóm zenészeinek 3–5 aranyat. Persze ilyen esetekben elmaradhatatlanok a mise és Te Deum alatt a Havi-hegyen a díszlövészek a mozsarakból, melyekről a katonaság vagy a vármegyei hajdúk gondoskodnak.⁹⁹

Az 1744. év Pécs életében nagy megpróbáltatást is jelentett. Említést tettünk a tűzvészről, mely 146 ház leégésével s a kapucinus templom és ház elpusztulásával járt.¹⁰⁰ Úgy látszik széles körű társadalmi összefogással igyekeztek segíteni és

⁹⁸ Blt Mj 1744. aug. 31., 13. k., 220. l. Elszámolások, kiadások: „Musici Ecclesiae Cathedralis: organista 5 fl, director chori 15 fl, duo tubicines 10 fl, altista, tenorista atque Foreli 15 fl.”

⁹⁹ Blt uo. 1754. nov. 13., 385. l.

¹⁰⁰ VörösPécsi 80–81. l. VörösSzéchenyi 145. l.

helyrehozni a károkat. A székesegyház zenészeinek és egyéb alkalmazottainak a fizetéséből is 5 ft-ot levonnak s befizetik a vármegye pénztárába.¹⁰¹

A szeminárium alapkövét 1742. jún. 4-én helyezik el ünnepélyesen, s 1746. szept. 4-én a ma is álló barokk épületet már fel is szentelik.¹⁰² Ezután egy hónap múlva a káptalan elrendeli, hogy a prebendáriusok itt kapnak lakást és ellátást, fizetést pedig a dóm pénztárából. Arra is kitér a határozat, hogy „amennyiben lehetséges énekekben és hangszerben jártasokat vegyenek fel”.¹⁰³ Az eredmény hamarosan érődik, mert 1746–47 körül két jó zenész prebendista pap is tagja lesz az együttesnek. Pongrácz Mátyás Varasdról származik, 1742-ben Pécssett lesz pap, és Brüstle szerint néhány évi káplánság után lesz prebendista több mint 40 évig.¹⁰⁴ Strobach Miklós az ausztriai seckau egyházmegyéből kerül ide. 1749-ben már több éves szolgálatára hivatkoznak, tehát 1746 körül kerülhetett a dómba.¹⁰⁵

Berényi püspök, akinek a zenekar megújítása köszönhető, 1748. szept. 25-én hal meg 54 éves korában.¹⁰⁶ Utolsó éveiben 1745, 1746 és főleg 1748 tavaszán még a nála megszokott határozottsággal intézkedik liturgiáról, zsolozsmáról. Előírja a zenészeknek, hogy nyilvános körmeneteken egyenruhában vegyenek részt. Meghatározza a muzsikusként énekes szerepeit részletesen a zsolozsmán is. Az orgonistának az ünnepeken a Te Deumot és Mária-antifónát ugyanott kíséernie kell. A zenészek csak hétköznap váltogathatják egymást, vasárnap és ünnepnapokon mindegyiknek jelen kell lennie a zsolozsmán. Ha a prebendisták részt vesznek rajta mindennap, akkor a szintén jól megfizetett többi zenész is, legalább ünnepen ezt megteheti, ezt kívánja az igazság is! – Gregorián énekes mise után a búzaszentelő körmenet a dómból kivonul a mezőre, a keresztjáró körmenetek pedig egy-egy templomba. (A Szigeti-kapun túl a Xavér-templom körül ekkor még mezők voltak!) – Ugyancsak előírja, hogy a szemináriumban vasárnap és ünnepnap délben énekórát tartsanak.¹⁰⁷

Feltűnőbb személyi változásokat 1749 hozott a zenekar életében.

Az év elején meghal az idős Gyuricskovics György. Augusztus 29-én helyébe Tomaschl József trombitást veszik fel Gyuricskovics fizetésével. Jó gyakorlattal rendelkező muzsikusként azelőtt a Festetics lovas ezrednél volt zenész, de úgy látszik néhány éve kiegészítőként már szerepelt a zenekarban: „... képességét kipróbáltuk a hosszabb idő óta való zenekari közreműködése által.”¹⁰⁸

¹⁰¹ Klt Kj I/b 108. l. nr 8, 1748. febr. 9.

¹⁰² BrüstleRec I. 52.; VáradyPécs I. 381.

¹⁰³ Klt uo. 1746. okt. 15., 31. l. 7. sz. „... quantum fieri potest, chori et Musicae gnari assumuntur, victum in Seminario, solutionem autem ex cassa Ecclesiae habituri, conclusum est.”

¹⁰⁴ BrüstleRec I. 148. l.

¹⁰⁵ Klt Kj I/b 208. l. 1749. dec. 31.

¹⁰⁶ BrüstleRec I. 499. l.

¹⁰⁷ Plt Missiles 1733–48. I. k. 409–417. l. Itt utal az 1745-ös rendelkezésekre is. Ezeket nem ismerjük. Klt Archiv Priv Fasc 50 nr 5. 1746. márc. 20.

¹⁰⁸ Klt Kj I/b 185. l. 1749. aug. 29.: „Josephum Tomaschl antehac I. Regiminis Equestris ordinis Festeticiana Tubicen probatis per longiorem jam chori frequentationem qualitativus ejus, velut idoneus in locum defuncti Georgii Gyuricskovics Tubicinis, pro musico ad Cathedralem Ecclesiam die 15 mensis Augusti Anni delabentis 1749 assumptus ...”

Az ugyanekkor ismeretlen ok miatt távozó Khülf György 2. trombitás helyébe Hemmerich Gáspár gráci pap kerül és az útiköltségét, a 18 ft-ot is kifizetik.¹⁰⁹ Már gyerekkorában elsajátított zenei tudása miatt hívták meg elsősorban.¹¹⁰ Ő is a szemináriumban kap lakást és ellátást.¹¹¹

Még ez év nov. 4-én meghal Svoboda György is 45 éves korában.¹¹² Basszista státusát Strobach szeretné megkapni. Eddigi szolgálatára és szép hangjára való tekintettel megkaphatná most, de nem megfelelő viselkedése és iszákossága miatt egyelőre marad régi beosztásában, amíg javulást nem tapasztalnak nála.¹¹³

Az imént tárgyilagosan intézkedő káptalan humánusan jár el Svoboda 19 éves fiával, Svoboda Jánossal is. Ugyanekkor őt veszi fel az apjának a kórusban végzett szolgálataira való tekintettel. Ám egyelőre csak a fél fizetését kapja, míg zenei értékeiről jobban meggyőződnek.¹¹⁴

A fiatal Svoboda még mint 10–12 éves fiú jött szüleivel Bécsből 1742-ben. Itt Pécssett járt tovább iskolába, és zenei nevelése is itt történt már. Bizonyára gyakran énekelt már a kórusban eddig is, ha erre nincs is írásbeli emlékünkhöz. Már Tomaschl esetében is, de később is sokszor hivatkoznak a felvételeknél arra, hogy kíségtettek, közreműködtek a kórusban. Ez természetes is, mert 8–10 személy a zenekari miséket nem tudja előadni 4 szólamban. 10–12 fizetett státus volt állandóan, de szerintünk voltak önkéntes vagy alkalmanként fizetett énekesek, zenészek is, sőt zenészek feleségei és hozzátartozói is. Az énekszólamokból általában 2 példány maradt fenn. Valószínűleg 8–12 énekessel adták elő a vegyeskari műveket. Persze feltételezhető magasabb létszám is nagyobb ünnepen, de erre nincs konkrét adatunk. Viszont, hogy jó kottaolvasó énekesek és hangszeresek voltak és több hangszeren is jól használhatóak, ebben nem kételkedünk.

1750 első feléből két adatot ismerünk. Januárban egy veszprémi zenész ajánlkozik orgonistának Pécsre. Tekintettel arra, hogy egy zenészre szükség is van, ha a karnagy, Paumon véleménye szerint megfelel, akkor majd szívesen felveszik.¹¹⁵ Ám ennél fontosabb is történt: még máj. 28-án meghal Paumon karnagy 46 éves korában.¹¹⁶ Feleségének jún. 15-én a negyedévi fizetést kifizetik, ez általában szokás volt.¹¹⁷ Svoboda, Khülf és most Paumon halálával tulajdonképpen az együttes elvesztette „bécsi jellegét”.

¹⁰⁹ Klt uo.

¹¹⁰ BrüstleRec I. 146. l.

¹¹¹ TaksonyiPécs 34. l. Szentkirályi István szóbeli közlésére hivatkozik.

¹¹² Ha 1749. nov. 4., 284. l. János Györgynek nevezi az anyakönyv.

¹¹³ Klt Kj I/b 208. l. 1749. dec. 31.: „Erga Instantiam R Dni Nicolai Strobach Praebendarii, pro vacantia figuralis Bassi supplicantis resolutum est (quod utique V Capitulum ex reflexione allegatorum, hactenus in choro praestitorum servitiorum ejusdem habuisset considerationem) si eam, quam occasione sui isthuc Adventus habebat vocem sonoram retinuisset, cum interim eam nocturnis divagationibus, ac scandalosis, et statu suo Ecclesiastico inconvenientibus computationibus corruperit, a sui emendatione favores etiam V Capituli praestoletur . . .”

¹¹⁴ Klt uo. 209. l. „Finaliter Joanni Svoboda ex respectu praeteritorum per Genitorem ipsius Choro servitiorum usque uberius cognoscendas in Musica ejusdem qualitates medium salarium praedefuncti ejusdem Genitoris resolutum est.”

¹¹⁵ Klt uo. 229. l. nr 2.

¹¹⁶ Ha 1750. máj. 28. 290. l.

¹¹⁷ Klt Kj I/b 263. l.

b/ 1750—1759: Strobach évei

„Jeles Bassista és Muzsika director a Petsi Kaptalan templomában.” Így értékeli már 1832-ben Mátray Gábor Strobach Miklóst.¹¹⁸ Eitner is tud róla: cseh zenészsalsalódból származóként és pécsi karnagyként említi.¹¹⁹ Zenei értékeit a káptalan is ismerte, s ezért döntött 1750 júniusában úgy, hogy őt bízta meg a kórus vezetésével. A döntés szövegében érezni, hogy eddigi magatartásával problémák voltak: „... kinevezük elődjének fizetésével azon feltétellel, hogy egy éven belül ezt a tisztségét teljes jóvátétellel viseli, a zenészeket jól vezeti s velük legkevesebb kétszer egy héten próbát tart. Feladata az is, hogy tart mindig két diszkantistát, ha egyik hiányzik, a másik pótolhassa.”¹²⁰ Kilenc éves működése alatt munkája ellen nincs is kifogás. Mivel azonban diszkantistákat mégsem tart, fizetésének ezért járó részét 1754-ben felfüggesztik.¹²¹

A múlt századi kottaletár szerint három műve őrizte emlékét a domban. Ma ezek közül csak a B-dúr basszus áriát (gyászmise offertóriumot) ismerjük. Markáns barokk ritmikában gazdag két hegedű orgona kíséretével jó zeneszerzői gyakorlatról tanúskodik, az énekszólamnál pedig érezni, hogy szerzője maga is jó énekes, basszista.

Aegidius Schenk, gráci komponistának szép számmal maradt fenn műve Pécssett. A későbbi években tudjuk, hogy sokszor éneklik őket. Egyik művében az 1754-es bejegyzés azt sejteti, hogy már Strobachék is kedvelték őt. Strobach maga is stájerországbeli, a gráci szellemet hozta magával. Strobach nevével még egy kottán, egy Hasse Nr. 44. off.-on is találkoztunk, az ő kottái közül való.

1750. dec. 1-én meghal 68 éves korában a zenekar legrégebb, becsülettel szolgáló tagja, Wittmann orgonista.¹²² 1751 januárjában érdemeire való tekintettel a szokásos negyedévi fizetésén kívül még a következőt is megkapja az özvegye.¹²³ Hemmerich helyettesíti, ezért a teljes orgonista fizetést is kapja.¹²⁴

1751. júl. 30-án nevezik ki Klimó Györgyöt püspöknek és főispánnak.¹²⁵ A művelődést nagy buzgalommal támogató barokk szellemű püspök által alapí-

¹¹⁸ RothkrepfTud 28. l. 2. sz. Major Ervin hagyatékában is — Mátray nevével — szerepel az adat (MTA Zenetud. Intézet).

¹¹⁹ EitnerQuell 9. k. 313. l.

¹²⁰ Klt Kj I/b 259. l. 1750. jún. 5. „... cum eo, quod praedecessor habuit, salario resolutus est, ea cum conditione, si intra unius Anni decursum, munus hoc cum plenaria satisfactione gesserit, Musicos in bono ordine servaverit, eosque ad minus binis vicibus per Hebdomadam exercuerit. Cui etiam incumbet duos semper discantistas tenere, ut uno deficiente alter substitui possit.”

¹²¹ Klt uo. II. 97. l. 2. sz.

¹²² Ha 1750. dec. 1. 292. l. — Még 1746-ban eladja a Király utcában levő házat. (Blt Vj 1746. febr. 11., 283. l.) „Domum suam intra muros Ciftis huius in Via Regia versus ad Portam Szigethanam sitam N° 69 signatam”, de az 1748-as városi összeírás adata szerint van mégis (vagy már újra) egy háza. Uo. Conscriptio Domestica Processus Q Eccl de Anno 1748. Ö. 7. k. 4. l.

¹²³ Klt Kj II. 4. l. 1751. jan. 9.

¹²⁴ Klt uo. 9. l. 6. sz., 1751. ápr. 5. „... a tempore, quo organedum supplet et usque quo etiam ultronee suppleverit, ultra salarium suum organedi etiam solutio resolvitur.”

¹²⁵ SzentkirályiKlimó; Brüstle I. 499. l. szerint püspökké nov. 15-én nevezték ki.

tott gazdag könyvtár mint egyetemi könyvtár ma is nagy kincse a városnak.¹²⁶ Ugyanazt a célt szolgálta a tettyei papírmalomnak alapításával 1764-ben¹²⁷ és Engel József nyomdájának létrehozásában való közreműködésével is 1772–73-ban.¹²⁸ Mecénási tevékenységének egyik megnyilatkozása alapítvány, mely a szegénysorsú diákokról, és végrendelete, amely ugyanazok ingyen papírellátásáról is gondoskodik.¹²⁹

Kormányzásának első éveitől kezdve a muzsikára is gondja van. Sokat tartózkodik Pozsonyban, de maga intézi a zenészek ügyeit feltűnő törődéssel a távolból is. 1757-ben rendelkezést hoz a muzsikával kapcsolatban. Az a szándéka, hogy a dóm zenészei között minél több értékes papmuzsikus legyen. Ezért válogassanak ki két jó zenei képességű diákot, mint kispapokat neveljék őket a szemináriumban. Iskolába pedig járjanak a jezsuitákhoz, hogy ott megfelelő ének- és hangszer-tanításban részesüljenek.¹³⁰ Ez az intézkedés egyben a jezsuita gimnázium zenei nevelésének nivóját is félmjelzi!

Visszatérve 1751-re, augusztusban meghal hamarosan Wittmann után a másik legrégebbi zenész is, Schönfeld Jakab trombitásos, 64 éves korában.¹³¹ Svoboda János is megkapja a teljes fizetést, úgy azonban, hogy a káptalan fenntartja a jogot arra, hogy bármikor elbocsáthatja.¹³² A fiatal muzsikus sajnos már 1755-ben, 24 éves korában meghal.¹³³ Ugyanebben az időben egy másik fiatal zenésznek, Galász Józsefnek, az új orgonistának is tragikus a sorsa. Nem tudjuk a pontos dátumát szolgálatba lépésének, de 1753 januárjában már mint a dóm orgonistája tartja esküvőjét,¹³⁴ ám a fiatal házas 1756. júliusában 27 éves korában már meghal.¹³⁵ Az anyakönyv celebrisnek, kiváló orgonistának nevezi. A fennmaradt kották közül kettő az övé volt. „Ex rebus Josephi Galasz 1750 die 26 May.” ill. „ex Musicalibus Josephi Galasz 1754 20 Dec.” Még „1755 die 8 Febr” is rá van írva. Sajnos a szerző már egyiknél sem állapítható meg. Halála után, sőt talán még betegsége alatt is, ismét Hemmerich a helyettes orgonista egészen 1758-ig. Bár közben ok nélkül csak a fizetés felét kapta Hemmerich, aztán joggal kapja a dupla munkáért a dupla fizetést is.¹³⁶

1752-ben két új prebendista jön az együtteshez. Farkas Józsefet januárban veszik fel.¹³⁷ Csopakról jön ide s 10 év múlva kb. 70 éves korában távozik Pécs-

¹²⁶ HorváthKlimó, FényesPécsi

¹²⁷ SzitaPapír.

¹²⁸ NyakasNyomda és BorsyNyomda.

¹²⁹ SzitaPapír 32. l. 1780. máj. 12-én hirdetik ki a főgimnázium alapítványát, minden évben osztályonként egy-egy szorgalmas tanuló 2 aranyat kap. GN II. 102. l.

¹³⁰ Klt Kj II. 305. l. 6. sz., 1757. okt. 22. „... scholas autem apud PP Jesuitas frequentari, ut et in Musica et cantu necessario ibidem instituantur imbuanturque.”

¹³¹ Ha 1751. aug. 19., 294. l.

¹³² Klt Kj II. 9. l., 4. sz.

¹³³ Ha 1755. okt. 29., 312. l.

¹³⁴ Ea 1753. jan. 14., 222. l.

¹³⁵ Ha 1756. júl. 5., 316. l.

¹³⁶ Klt Kj II. 165. l. 3. sz., 1756. júl.–aug. — Előtte márc. 12-én panaszkodik, hogy deputatuma kevesebb a többiekénél. Jogos kérését teljesítik. (Kj II. 137. l., 3. sz.) Eredeti kérvénye és a válasz rá: Archiv Priv Fasc 214. nr 5.

¹³⁷ Klt Kj 1752. jan. 5. II. 27. l., 9. sz.

ről.¹³⁸ Júniusban foglalja el beosztását Rebrovics György is.¹³⁹ Horvátországból származik, Szlavóniában volt előzőleg káplán, s 1771-ig fog itt működni.¹⁴⁰

Ez év október 22-én, mint minden alkalommal, kedves epizód a kórus életében: Tomaschl József trombitás tartja esküvőjét. Hemmerich esketi, és Spitzer, a régi trombitás az egyik tanúja.¹⁴¹ Családias vonásként figyelhető meg a század végéig, hogy az esküvőn, keresztelőn tanúskodást, ill. komaságot vállalnak a zenészek egymásnak. Ez a szép szokásuk nekünk viszont történeti adatokat segít tisztázni velük kapcsolatban, nemegyszer — mint majd pl. Franz Krommer esetében — nagyon lényegeseket: magyarországi tartózkodásának éveit!

1755-ben — 15 év után — ismét rendelkezésünkre áll egy schema salariorum, fizetéskimutatás.¹⁴²

	késpénz	búza	bor	tűzifa
„Rector chori” Strobach Miklós	200 ft	12	12	6
Két diszkantista	100 ft	6	12	
Rector chori félévi lakásért	14 ft			
Hemmerich Gáspár	150 ft	10	12	
Spitzer Leonard trombitás	150 ft	12	12	
Tomaschl József trombitás	150 ft	12	12	
Zsivnik Vencel trombitás	150 ft	12	12	
Galász József orgonista	150 ft	12	12	
Foreli Jeromos tenorista	100 ft	12	12	
Meringh Ferenc diszkantista	100 ft	12	12	

Megjegyzés: Két diszkantista hiányzik, helyükben Meringh Ferenc diszkantista.

Az összeállítás az 1755. végi állapotot fejezi ki, mert már hiányzik az ifjú Svoboda, aki októberben halt meg. Nem írja Pongrácz, Rebrovics és Farkas prebendistákat, pedig itt működnek. A bécsiek közül hiányzik Waldt és Jürgens is. Nem tudjuk, mikor távoztak a zenekarból.

Nincs pontos adatunk Zsivnik Vencel trombitás felvételéről sem, aki majd 1774-ig haláláig működik és Meringh Ferenc diszkantistával is itt találkozunk először. A fizetések még a régiek. A létszám a prebendistákkal együtt 11.

Ugyanezen évben a ferencesek javítják a nagy orgonát.¹⁴³

Az 1742 előtti muzsikuskok közül már csak Foreli és Spitzer él. Előbbi 21 évi szolgálat után 48 éves korában hal meg 1757-ben.¹⁴⁴ Özvegye a kérése ellenére sem

¹³⁸ BrüstleRec IV. 437. 1.

¹³⁹ Klt Kj II. 37. 1. 8. sz., 1752. jún. 28.

¹⁴⁰ BrüstleRec II. 787. 1.

¹⁴¹ Ea 1752. okt. 22. 220. 1.

¹⁴² Plt 1755 nr. 68.

¹⁴³ FrN 101. 1., TaksonyiPécs 26. 1.

¹⁴⁴ Ha 1757. okt. 11., 3. 1.

kapja meg a negyedévi fizetést, nem tudjuk miért.¹⁴⁵ Bár egy Polakovics Márton nevű zenész is pályázik,¹⁴⁶ helyébe mégis 1758-ban Fuchinger József papmuzsikus jön. A felvételi szöveg szerint hegedülni fog és más hangszereken is játszik és kórusra (zsolozsmára) jár majd. Foreli fizetését kapja (100 ft, 12 köböl gabona, 12 akó bor). Hemmerichhel megosztja az orgonista elfoglaltságát s ezért 75 ft-ot kap a fizetésen felül, miként Hemmerich is.¹⁴⁷

1759. febr. 27-én meghal Strobach karnagy 42 éves korában.¹⁴⁸ Brüstle idézi a halotti anyakönyvbe bejegyzett verset, mely egyéniségét örökíti meg: „Bassista optimus oconomus pessimus, ideo ex gratia Domini Custodis, Quiescit in terra superioris” eddig az anyakönyv szövege, s Brüstle kiegészíti: „puta coemeterii in cinctura eccl OO SS [Omnium Sanctorum].”¹⁴⁹

c/ 1759–1769: Hemmerich évei

Klimó nem sokáig töprengett az új karnagy személyén. Nyolc év alatt eléggé megismerte Hemmerich zenei és emberi értékeit s Pozsonyból küldött levelében „megfelelőnek” tartja őt a kórus vezetésére. Márc. 10-től az új beosztásában megtartja továbbra is a fél orgonista állást (75 ft).¹⁵⁰

Klimó ugyanakkor Meringh Ferenc diszkantistát is teljes státusba nevezi ki zsolozsma-kötelezettséggel együtt 150 ft évi készpénzért. Spitzer helyét egyelőre, míg megfelelő zenész nem jelentkezik, nem tölti be. Prukner György ugyan már többször jelentkezett trombitásnak, de az eddigi kiegészítő jellegű közreműködései alapján nem alakult ki róla jó vélemény, ezért nem kerülhet be még a kórusba.¹⁵¹

1761. okt. 4-én kezdi meg énekes és hangszeres szolgálatát Peck József is, aki egy jó évtized után negyedszázadig fogja vezetni az együttest. Bruck an der Mur-ból származik. Grácban végezte a teológiát, és ott tanult zenét is. Teljesen a muzsikának akart élni, a papszentelést is elhalasztotta s csak itt Pécsen 1765-ben került erre sor.¹⁵² 1764-ben erre vonatkozó kérvényében nyugodt lelkiismerettel hivatkozik 3 éves szorgalmas zenei és énekes szolgálatára.¹⁵³

Strobachhal ellentétben Hemmerich vállalja két diszkantista eltartását és a nevelésével, zenetanításával járó fáradságot. A lelkiismeretes munkát értékeli;

¹⁴⁵ Klt Kj II. 312. l. 3. sz., 1757. dec. 10.

¹⁴⁶ Klt uo. 320. l. 5. sz. 1758. márc. 2.

¹⁴⁷ Klt uo. 333. l. TaksonyiPécs 74. l. utalása rossz, s immedietate helyesen olvasva: in medietate.

¹⁴⁸ Ha 1759. febr. 27., 11. l.

¹⁴⁹ Ha uo.; BrüstleRec I. 146. Fordítása: Kiváló basszista, a pénz beosztásában a legrosszabb, ezért az örkanonok jóvoltából a felsőtemető földjében nyugszik, a Mindenszentek temploma mellett. Az örkanonok temette el ugyanis Strobachot.

¹⁵⁰ Klt Kj II. 255. l. 6. sz., 1759. márc. 10.; TaksonyiPécs 75. l. a szöveg elejét közli. — Ugyanez az intézkedés szerepel Kj II. 342. l. 6. sz.-on is.

¹⁵¹ Klt uo. 255. l. 6. sz.; a másik szöveg (342. l.) csak röviden említi az ügyet, Pruknerről nem is szól.

¹⁵² Klt Kj III. 43. l. 4. sz.; BrüstleRec I. 147. l.

¹⁵³ Pjt nr. 78., 1764. okt. 21.

Klimó is, amikor kérésére 1764-ben, 1763-ra visszamenőleg is, felemeli 130 ft-ra 100 ft helyett a diszkantistákért járó összeget.¹⁵⁴

Ebben az évben 3 új taggal bővül a kórus. Gnadt András on és Kerner Ágostonon kívül Prukner Györgyöt mégiscsak felveszik. Időközben Farkas József prebendista (1762) és Meringh Ferenc távozik.¹⁵⁵ Ez a létszám aztán 3 évig nem változik, csupán a fizetésük emelkedik. 1766-ban következő a helyzet:¹⁵⁶

	kézpénz	búza	fehér bor
Hemmerich Gáspár karnagy	250	36	12
Fuckingner József orgonista	225	24	2
Peck József	200	24	2
Tomaschl József	200	24	2
Zsivnik Vencel	200	24	2
Gnadt András	200	24	2
Kerner Ágoston	150	12	10
Prukner György	150	12	12
Két diszkantista	155		
Pongrácz Mátyás prebendista	100		
Rebrovics György prebendista	100		

E létszámban a következő két évben is kevés a változás. 1767-ben Kerner helyett Kurtz Gáspár jön, 1768-ban pedig Hiebel János altista.¹⁵⁷

Említettük már, hogy Klimó maga intézte a zenészek ügyeit. Mennyire a saját véleménye és elgondolása szerint döntött, tanulságos példa rá éppen Kurtz Gáspár felvételének ügye. Kurtz Sziléziából való, s 1765-ben vették fel a szemináriumba Pécssett, s majd 1769-ben szentelték pappá.¹⁵⁸

1766. okt. 5-én a káptalan levelet ír Pozsonyba az ott tartózkodó Klimónak, s javaslatához beleegyezését kéri: Poll Ferdinánd marburgi orgonista mint trombitás, hegedűs és énekes is bemutatkozott, s valamennyi zenész véleménye szerint alkalmas lenne, hogy a megüresedett státusba felvegyék. A káptalan pártfogolja a kérést.¹⁵⁹ Okt. 24-én ismét levelet ír a káptalan Klimóhoz, és válaszol, miért van

¹⁵⁴ Klt Kj III. 105. l. 4. sz.; TaksonyiPécs 75. l. (utalásai rosszak).

¹⁵⁵ Klt Archiv Priv Fasc 3., 1764. Corpus Rationum.

¹⁵⁶ Klt uo. Corpus Rationum 1765., uo. Fasc 4: 6 Corpus Rationum 1766. Előzőleg rendelkezések a fizetés javításáról: Kj III. 69. l. 1. sz. 1763. jan. 18. és jún. 7. (uo. 75. l. 5. sz.) Itt a rendelkezés: ha lehet 2. osztályú fehérbort adjanak deputátumként.

¹⁵⁷ Klt Archiv Priv Fasc 4:7 Corpus Rationum.; Kj III. 410. l. 4. sz., szept 2. A jegyzőkönyv írója nem írta be itt Hiebel nevét. — Valószínűleg 1768-ra érvényes fizetéskimutatás nevek nélkül található Archiv Priv Fasc 168 nr. 7-en is.

¹⁵⁸ BrüstleRec I. 146.

¹⁵⁹ Plt nr. 107. „Cum ad supendum in Choro Cath hujus Eccl unius Musici defectum Petoviensis Civitatis Organedus Ferdinandus Poll una Tubicen, Fidicen et Vocalista hic semet praesentaverit, itaque produxerit, ut unanimi cunctorum Cath hujus Eccl Musicorum consensu revera pro statione hac habilis existimatus sit eundem Exc Vestrae humillime repraesentandum duximus ...”

üresedés a zenekarban. „A dolog így áll: Kerner Ágoston júl. 2-án titokban összecsomagolva holmiját minden bejelentés nélkül Triesztbe ment, ahol egy üzembn 500 ft fizetésért ellenőrként dolgozik. Az ő helyébe lenne alkalmas tehát a marburgi organista, ha Excellenciádnak is megfelel. Egyébként is, mivel a zenének ezen a területén kevés jártas pap adódik, ha valaki Excellenciádnál jelentkezne Pozsonyban vagy Bécsben, s azt felvenni kegyeskedne, a pécsi kórus híre növekedne . . .”¹⁶⁰

Klimó azonban ragaszkodik az elvéhez, hogy lehetőleg zenészpapot vegyen fel, s ezért úgy dönt, hogy a még kispap Kurtz Gáspár kapja meg az állást.

A zenészek Hemmerichhel az élükön nem örülnek a döntésnek, mert sokkal megfélelőbbnek tartják Pollt Kurtznál. Ezt a véleményüket írásban is közlik, s a káptalan megerősítve a saját ajánlatával írja meg még februárban Klimónak levelében: jelenleg szükség van első hegedűsre és timpanistára is. A zenészek megvizsgálták Kurtz képességeit s énekben gyengének találták, hegedűben se kiváló. Viszont érzi van a doboláshoz. Ezért timpanistának és 2. hegedűsnek ajánlják, bár van remény a fejlődésére. Első hegedűsnek pedig Poll Ferdinándot javasolják – 40 éves nős zenészt –, aki énekben is, hegedülésben is kiemelkedő értékű a zenészek egyöntetű véleménye szerint.¹⁶¹

Klimó mégis ragaszkodik mereven véleményéhez, s a márc. 28-i gyűlésen a továbbfejlődés reményével veszik fel Kurtzot. A káptalan kénytelen tisztelettel tudomásul venni a döntést, mi mást is tehetne Klimó határozott intézkedésével szemben.¹⁶²

Az orgona javítására vonatkozólag eddig az 1720-as évekből, 1741-ből és 1755-ből volt adatunk. 1767-ben Jamarschek Károly pozsonyi orgonaépítő vállal javítást 100 ft értékben,¹⁶³ és ezt 1768 elején a zenészek megelégedésére be is fejezi.¹⁶⁴ Klimó azonban új orgona építését határozza el a nagykórus részére, s az egész kórus átépítését. Szintén Jamarschek Károlyt bízzák meg a nagy munka elvégzésére, s a munka elindításához 700 ft-ot utalnak ki.¹⁶⁵ Majd 1771-ben lesz kész az új hangszer.

1767-ben feljegyzés maradt arról is, hogy Hemmerich karnagynak hangszerekre 20 ft 40 krajcárt, énekeskönyvekre és breviárium bekötésre – pécsi könyvkötő végezte a munkát – 19 ft 50 krajcárt, s húrok vásárlására 11 ft 61 krajcárt fizettek ki.¹⁶⁶

¹⁶⁰ Plt nr. 116.: „Res taliter habet: Augustinus Kerner die adhuc secunda Julii clam convasatis rebus suis nulli facta ulla insinuatione ad Partes Tergestinas semet contulit, ibidemque in certa Fabrica saccharacea cum 500 fnor, salario contrascribae officio fungitur, in hujus itaque locum organedus Petoviensis de Gratiola Excellēae ordinatione substitui valebit. Caeterum cum his in partibus Musicae gnari clerici rari sint, si Posonii, aut Viennae quipiam Excellentiae Vrae semet sisterent, et eosdem Esceleā Vrae gratiose suscipere dignata fuerit, chorus iste Q. Ecc. cum decore augebitur . . .”

¹⁶¹ Klt Kj III. 238. l. 2. sz. 1767. febr. 19. és Plt nr 22., 1767. febr. 19. A két szöveg lényegét foglaltuk össze.

¹⁶² Klt Kj III. 267. l. 1. sz. TaksonyiPécs is közli a szöveg egy részét 76. l.

¹⁶³ Klt uo. 293. l. 2. sz., 1767. jún. 2.

¹⁶⁴ Klt uo. 336. l. 2. sz., 1768. jan. 18.

¹⁶⁵ Klt Archiv Priv Fasc 4 : 7 Corpus Rationum 1767. 98. sz.

¹⁶⁶ Klt uo. 84, 88, 110. sz.

Már 1742-ben olvastunk részletes kimutatást a zenészek mellékjövedelmeiről. Ebben az évben a jegyzőkönyvek legalább 10 alapítványi misét sorolnak fel, melyekből a zenészek is részesülnek rendszeresen, de egy külön könyvet is találunk, melyben 1753–1800-ig részletesen felsorolják az ilyen alkalmakat, s a muzsikusoknak ez biztos mellékést jelentett évente legalább 12-szer esetenként 1–12 ft között.¹⁶⁷

Hemmerich karnagy 49 éves korában 1769 februárjában halt meg.¹⁶⁸ A megbízható, lelkiismeretes muzsikus elhunytá vesztését jelentett az együttesnek s Klimónak magának is.

d/ 1770–1773: Kurtz Fülöp évei

Egy évig tartott, míg Hemmerich halála után megoldódott a karnagy személyének kérdése. Addig Peck József vezeteti helyettesként a kórust; ő majd 1773-tól lesz véglegesen karnagy.¹⁶⁹ A választás azonban még ebben az időben nem Peckre esik, hanem Kurtz Fülöpre, Gáspár testvére. Ő is Sziléziában született és 1761-től Nagymányokon (Tolna m.) plébános. Innen hívják meg karnagynak fiatalon 34–35 éves korában 1770 őszén.¹⁷⁰

Az 1769. febr. 27-i káptalani gyűlés szövegéből érződik még a friss gyász: hisz pár napja temették Hemmerichet. A kórus vezetésének ügye köti le a káptalan figyelmét. Most nem alkalmas az idő a zenészek kérésének, a deputátumok emelésének tárgyalására, ezért nyugodtabb időkre, „ad feliciora tempora” halasztják. Ugyanez a sorsa Dults József, a német iskola tanítója kérésének is, aki most Hemmerich halála után szeretne a kórus tagja lenni.¹⁷¹ Mint a belvárosi templom karnagyával fogunk majd találkozni vele. Mikor azonban Peck ideiglenes vezetése alatt a munka zökkenőmentesen folyik, akkor már újra foglalkoznak a zenészek napi ügyeivel. Klimó személyes elnökletével határoznak máj. 20-án arról, hogy a prebendisták egyenlő fizetést kapnak a többi zenésszel, s hogy júl. 1-ig költözzenek ki a szemináriumtól a kispapok megnövekedett létszáma miatt.¹⁷²

Ám sokkal jelentősebb határozat az együttes életében az a szűkszavú szöveg, mely júl. 11-én Depisch Bálint muzsikus felvételéről intézkedik.¹⁷³ Majd későbbi

¹⁶⁷ Klt Kj III. 294–297. l., 1767. jún. 10., és uo. III. 428. l. 8. sz., 1768. dec. 10.: Domsich alapítványi miséje. TaksonyiPécs közli az alapítványi szövegét 1761-ből. Alapítványi misék könyve 1753–1800: Archiv Priv Fasc 23.

¹⁶⁸ Ha 1769. febr. 19., 60. l.; BrüstleRec I. 146. l.

¹⁶⁹ Klt Kj IV. 93. l. 3. sz. 1773. ápr. 4.

¹⁷⁰ Klt Székesegyházi számadások 1770.: A fizetésjegyzékbe utólag beírták Kurcz Fülöp chori regens 62 ft 50 xr fizetését, ami az utolsó két hónap összegének felel meg. — BrüstleRec I. 146. l. szerint okt. 1-én kezdte működését. — TaksonyiPécs 42. l. a nagymányoki anyakönyvi bejegyzésre hivatkozik, s ott szept. 28-án még mint plébános keresztel utoljára. Okt. 3-án és 7-én a keresztelésnél már regens chorinak írja be magát az anyakönyvi keresztelőpap rovatba. Szerinte Kurcz már 1761 előtt is tagja volt a dóm együttesének. Erre nem találtunk semmiféle konkrét bizonyítékot, de Brüstle sem említi.

¹⁷¹ Klt Kj III 439. l. 3. és 4. sz.

¹⁷² Klt uo. 479. l. 1. sz.

¹⁷³ Klt uo. 492. l. 2. sz.

kutatásnak lesz feladata felderíteni származását. Egyelőre Pécssett sincs rá adat, de a lexikonok sem adnak segítséget a méltatlanul elfelejtett 18. századi muzsikusról, aki 1782-ben halt meg itt Pécssett 36 éves korában. Tehát 24–25 éves korában kerül ide, s 1769-ben már valószínűleg nős, mert esküvőjéről nincs Pécssett bejegyzés. Viszont 1773-ban és 1775-ben egymás után meghal két egészen kicsi gyereke.¹⁷⁴ A halotti anyakönyv „optimus Musicus”-nak, értékes muzsikusnak nevezi: 13 éves pécsi működéséről ma is még 21 legkülönbözőbb műfajú műve tanúskodik, köztük N° 90-es B-dúr szimfóniája is. Jó néhánynak bejegyzéséből biztos, hogy Pécssett írta és elő is adták őket. Vele kezdődik a pécsi dóm 18. századának a nagy korszaka. Ő a triász első tagja: Novotni Ferenc és Frantz Krommer fogják folytatni az ő figyelemre méltó zeneszerzői és zenekari munkásságát.

Egy évvel később, 1770. jún. 30-án veszik fel Czeiszberger Celesztint is, aki még a 19. század elején is a dóm zenekarában fog szolgálni.¹⁷⁵ A két év fizéskimutatása szerint más személyi változás nem történik. Megtudjuk viszont, hogy 1770-ben 3518 ft 80 krajcár az összkiadás a zenészek fizetésére s most már a prebendisták is 200 ft készpénzt kapnak. A diszkantisták lakásáról pedig egyelőre Tomaschl József gondoskodik.¹⁷⁶

1770 őszén veszi át a kórus vezetését Kurtz Fülöp fiatalos lendülettel. Hamarosan 500 ft kamatmentes kölcsönt kap a káptalantól — ez szokássá alakult — háza javítására, melyet évi 200 forint törlesztésre vállal. Feltűnő a szöveg megjegyzése: ha netán nem tudná visszafizetni, Gáspár öccsét kötelezik rá.¹⁷⁷ Mintha megérezné a káptalan, hogy 1773-ban már fiatalon meg fog halni!

1771 nyarán elkészül az új orgona és a kórus átépítését is befejezik. Sajnos a végső ár nagyságát nem ismerjük. Aug. 7-én viszont Vitz Antal pécsi festőt megbízzák (600 ft, 6 akó bor, 6 köből búza és 6 öl tűzifa összegért) az új kórus és orgona festésére és aranyozására.¹⁷⁸

Máj. 21-én meghal Rebrovics György prebendista.¹⁷⁹ Helyébe aug. 21-én Wagner Pál szalatkai adminisztrátor kerül be prebendistának. Fizetését azonnal

¹⁷⁴ Ha 1773. júl. 3., 86. l.: Sebastianus; 1775. dec. 21, 112. l.: Nep. Joannes; 1882. márc. 14. 176. l.: Depisch Bálint halála.

¹⁷⁵ Klt Kj III. 534. l. 7. sz.

¹⁷⁶ Klt Archiv Priv Fasc 5 : 24 Corpus Rationum 1769; Székesegyházi számadások 1770. Az 1771-es fizéskimutatás már hozza Czeiszberger Celesztin „neo-musicus”-t is 120 ft-tal, s a karnagy fizetést is 250 ft-ot, a többiek 200, orgonista 225, diszkantisták 155 ft-ot kapnak. Ez a kimutatás csak Czeiszberger nevet említi meg. (Uo. Fasc 168 nr 6.)

¹⁷⁷ Klt Kj III 565. l. 6. sz., 1771. jan. 29. — Kamatmentes kölcsönökre adatok: 1766. nov. 17-én Hemmerich 500 ft-ot kapott (uo. 227. l. 7. sz.). Ezt megerősítették 1767. márc. 21-én (uo. 251. l. 6. sz.). — Peck 1768. aug. 3-án 250 ft-ot kap 25 ft törlesztéssel (uo. 404. l. 2. sz.), Zsivnik Vencel 1769. júl. 11-én 80 ft-ot kap negyedévi 10 ft-os törlesztéssel (uo. 494. l. 3. sz.). Prukner György 1770. jan. 27-én 500 ft-ot kap (uo. 506. l. 8. sz.), s tudjuk, hogy 1770. aug. 7-én házat vesz (Blt Vj 138. l.).

¹⁷⁸ Klt uo. 605. l. 1. sz. 1771. aug. 11. — TaksonyiPécs 76. l. közli a szöveget.

¹⁷⁹ BrüstleRec II. 787. l. Szerinte a szemináriumban élt és halt meg. Nem hisszük, hogy Pécssett halt meg, mert nem szerepel a halottak anyakönyvében. TaksonyiPécs 43. l. szerint Budára ment gyógykezelésre.

megkapja, de novemberig Szalatnagon maradhat.¹⁸⁰ Rebrovicsot hamarosan követi Prukner György trombitás is, 51 éves korában jún. 8-án hal meg.¹⁸¹ Özvegyének — tekintettel gyerekeire — 100 ft rendkívüli segílyt szavaznak meg.¹⁸² Vele egy évvel később még egyszer találkozunk, mikor férjének hangszereit és kottáit megvásárlásra felajánlja a káptalannak. A karnagy belátásra bízzák az ügy megfelelő elintézését.¹⁸³

Prukner helyébe Tomaschl József testvérét, Gáspárt szeretné felvétetni. A káptalan pártfogolja a kérését Klimóhoz írt soraiban, mert több hangszeren is jól játszik és egészséges is. Hivatkoznak arra is, hogy Klimó az előző évben megígérte a felvételét üresedés esetén.¹⁸⁴ Júl. 14-én Pozsonyból írt levelében Klimó nem emlíkszik, hogy valakinek is ígéretet tett volna, mert a jelentkezők közül a legalkalmasabbat szeretné felvenni. Egyébként nincs kifogása a felvétele ellen.¹⁸⁵ A káptalan azonban jobb megoldást talált: nov. 15-én — Klimó megkérdése nélkül — felveszi Prukner helyébe Schiruschek Jánost nov. 1-i hatállyal azon megfontolás alapján, hogy több hangszeren jól játszik, a zenészek szerint megfelelő, s már eddig is megelégedésükre szolgált a kórusban. Ugyanezen a gyűlésen két tolóharsona vételét is elrendeli, mert elég sok a kötelező zenés mise, s előírja azt is, hogy a kórus hangszereiről és kottáiról leltárt készítsenek.¹⁸⁶ A rendelkezést azonnal jóváhagyásra felküldik Pozsonyba Klimóhoz.¹⁸⁷

Ismeretes azonban Klimó alapossága az ügyek intézésében! Nem írja alá a felvételt. Előbb információt kér részletesen: kicsoda, hol szolgált, milyen ajánlatokkal jött? Erre válaszol a káptalan és részletes jellemzést ír Schiruschekről: Csehországból jött, a híres Berlichingen ezrednél több évig trombitás volt, tisztjei dicsérő ajánló leveleivel érkezett. De az itteni zenészek véleménye is támogatja a kérést. Eddig is a legnagyobb megelégedésre végezte munkáját, értékes embernek bizonyult, a közösségben sem lesz vele probléma. Ezért kéri a kinevezés jóváhagyását.¹⁸⁸ Ez esetben sikerült meggyőzni Klimót — nem úgy, mint Poll Ferdinánd ügyében annak idején — s febr. 1-én felolvassák Klimó jan. 23-i leiratának szövegét, melyben jóváhagyja Schiruschek kinevezését.¹⁸⁹

Ami a zenekar repertóriumát illeti, Kurtz idejében akad egy-két érdekes támpontunk. Michael Haydnnek sok művét játszották ebben a században. Nepomuki Szent Jánosról elnevezett C-dúr miséjének borítólapján ezt olvassuk — mint aztán sok más művön is az utolsó 30 évben —: „Ista Missa valde bona fuit in Cath. Ecc. Q. Eccl. producta in Festo Corporis Christi (jún. 10. 1771.)”, majd későbbi dátumok következnek (Tematikus jegyzékünk 129. sz.). Schenknek 8

¹⁸⁰ Klt Kj IV. 3. 1. 1. sz.

¹⁸¹ Ha 1771. jún. 8., 68. 1.

¹⁸² Klt Kj III. 601. 1. 6. sz.

¹⁸³ Klt Kj IV. 82. 1. 1772. dec. 2.

¹⁸⁴ Klt Kj III. 601. 1. 7. sz. 1771. jún. 25.

¹⁸⁵ Klt uo. 606. 1. 5. sz. 1771. aug. 11. — TaksonyiPécs 76. 1. közli, utalásai rosszak.

¹⁸⁶ Klt Kj IV. 10. 1. 7. sz.

¹⁸⁷ Klt uo. 11. 1.

¹⁸⁸ Klf uo. 24. 1. 4. sz. és 26. 1., 1772. jan. 3. — A levél szövegét TaksonyiPécs 76. 1. közli.

¹⁸⁹ Klt uo. 33. 1.

művét is gyakran énekelték, két miséjén ugyanazt a szöveget olvassuk, mely népszerűségét bizonyította. Még Amando Ivanschitz (Ivancsics, Ivancic) gráci és Georg Wagenseil népszerű bécsi 18. századi szerzők művein találunk konkrét feljegyzéseket Kurtz évei alatt. Persze természetesnek tartjuk, hogy Depisch műveit és új kompozícióit is szeretettel mutatták be Kurtz vezényletével.

Depisch nevével 1772. ápr. 2-án külön is találkozunk. Mivel Kurtz csak egy diszkantistát tart – bár előre megfizették –, Depischre bizzák a másik diszkantista eltartását és nevelését, s ezért megkapja a vele járó összeget is.¹⁹⁰

1773. febr. 27-én, élete delén már búcsút vesz örökre tőle együttese.¹⁹¹ Brüstle jellemzése zenei és emberi értékeire egyaránt érvényesek: „... in arte Musicae versatissimus et optimus, omnibus optatissimus ...”¹⁹²

e/ 1773—1800: Peck József évei

Kurtz halála veszteséget jelent a kórusnak, de fennakadást nem okoz a mindennapi életében. Eddigi munkája alapján Peck Józsefet találják alkalmasnak arra, hogy véglegesen rábizzák a kórus vezetését. Az ápr. 4-i határozat szerint megkapja a teljes karnagyti fizetést, sőt kérésére visszamenőleg ugyanazt arra a másfél éves időszakra is kiutalják, amikor Hemmerich halála után helyettesként állt a zenekar élén.¹⁹³ A karnagy kérdésében Klimó és a káptalan véleménye ugyanaz, nem így azonban Czeiszberger Celestin ügyében. Okt. 31-én ugyanis a káptalan a nősülés előtt álló 23 éves zenész kérésére a többiekkel egyező fizetést ad meg neki azzal a záradékkal, hogy az orgonálásban tökéletesítse magát.¹⁹⁴ Klimóval azonban ezt a kérdést nem tárgyalták meg. S ekkor ő erőteljes hangú leiratban tiltakozik a rendelkezés ellen: „... Értésültem, hogy az ifjú Czeiszberger Celestin, a dóm kórus tagja, akinek eddig – tudomásom szerint – 120 ft volt a fizetése, a káptalan rendelkezésére a többi zenésszel egyenlő fizetést kap a dóm pénztárából anélkül, hogy az én véleményemet ismernék, vagy megkérdezték volna. Ami a tényt illeti, szemben áll az egyházi ügyek intézésének elveivel, így nem tudom jóváhagyni, s ki kell jelentenem Önöknek, hogy határozatukba semmiképpen sem egyezem bele. Egyébként is kellő okot nem találok a fizetés emelésére. Az ifjút, aki nálam járva személyesen is megkért, visszautasítottam, s csupán a későbbi üresedés esetére biztattam, s így bocsátottam el ...”¹⁹⁵ Czeiszberger végül is 1775.

¹⁹⁰ Klt uo. 39. l.

¹⁹¹ Ha 1773. febr. 27., 83. l.

¹⁹² BrüstleRec I. 146. Magyarul: zeneművészetben igen jártas, és kiváló, mindenki számára nagyon kedves.

¹⁹³ Klt Kj IV. 93. l. 3. sz. 1773. ápr. 4.

¹⁹⁴ Klt uo. 138. l. 7. sz. — okt. 31. — Esküvője 1774. febr. 1-én volt, Depisch Bálint és a már említett Dulcs József tanító voltak a tanúi. (Ea 1774. febr. 1.) 124. l. — Klt. Székesegyházi elszámolások 1773, csak a deputátomokat sorolja fel. Czeiszberger neve itt nem szerepel.

¹⁹⁵ Klt Archiv Priv Fasc 216 nr. 61. Pécs, 1774. jan. 18. „Ad notitiam meam pervenit: Juveni Caelestino Czeisberger Cath. Eccl. hujus Choralistae, qui hactenus 120. puto florenos annos habebat, jam aequale cum caeteris Musicis stipendium ex Cass Eccl. per Vos Constitu.

ápr. 1-től kapja meg a teljes státust, de azzal a kikötéssel, hogy tovább gyakoroljon orgonán, mert különben csak előző fizetését fogja kapni.¹⁹⁰

1777-ig, Klimó haláláig mind a négy évben temetnek egy muzsikust, búcsúzik a kórus egy-egy régi kollegájától gyászzenével. Elsőnek Zsivnik Vencel trombitás hal meg 1774 szeptemberében 45 éves korában. 20 évig muzsikált becsülettel a dómban, halála után özvegye természetesen megkapja a szokásos negyedévi fizetést.¹⁹⁷ Bár Hilgner Antal nevű muzsikus pályázik helyére, de róla előbbi ezredétől és legutóbbi munkahelyéről, Pannonhalmáról információt kérnek.¹⁹⁸ Róla többet nem hallunk. Viszont Zamorovecz Benedeket veszik fel még ebben az évben kórusénekesnek, akit 1774-ben Pécssett Klimó szentelt pappá, s vele ugyanakkor két új diszkantistát is szerződtetnek.¹⁹⁹ – A következő évben, 1775 márciusában egész fiatalon Kurtz Gáspár is meghal, két évvel a bátyja után.²⁰⁰ Hagyatékáról márc. 26-án leltárt készít Zamorovecz kórustag és Rajnár István káplán. Szerepel benne: cselló (bassetl), hegedű (fides), kürt (cornet), klarinét (clarinet), fuvola (flauttravers cum mutationibus), cembalo (clavier cum mutationibus et mensula), üstdob kulccsal (tympana aerea cum clavi), valamint kották.²⁰¹ Kottaanyagunkban Gottesmann G-dúr szimfóniája valóban az ő hagyatékából való: „Ex partibus Gasparis Kurtz.” Helyét hamarosan Rausch Károly foglalja el, akit márc. 1-i hatállyal szerződtetnek „trombitásnak és zenésznek”.²⁰² – Több mint 30 évi szolgálat után 1776 őszén temetik Tomaschl Józsefet, akivel már Paumon korában is elégedettek voltak.²⁰³ Már betegsége alatt – mert szükség van rá – felveszik Schaumon Mártont. Zenei értékeiről több működési bizonyítvány alapján győződnék meg.²⁰⁴ Kottaanyagunkban egy Lolli árián található beírás segít megállapítani, hogy a nagyszombati kórus felügyelője és hegedűse volt: „Pro suo solatio descripsit Martinus Schaumon, tunc temporis Tyrnaviae 769”, majd pedig: „fidicen Tyrnaviae simul Praefectus chori 769”. Csak rövid ideig tagja a zenekar-nak, mert 1782-ben már 49 éves korában meghal.²⁰⁵ Az anyakönyv praeclarusnak, kiválónak mondja. Lehet, hogy ez a hegedűsre is vonatkozik, de a jelzőt bizonyára zeneszerzői munkájával is kiérdemelte, mert két offertóriumma ma is őrizi emlékét.

tum et resolutum haberi, quin meum eatenus sensum experieritis, nedum expectaveritis. Quod factum spectat etiam cura eorum, quae ad Ecclesiae proventus disponandos pertinent, adversaretur, non possum non improbare, hisce Vobis declarando: dictae resolutioni Vestrae me haudquaquam consentire; sed nec caeteroquin etiam auctionis hujusmodi sufficientem rationem mihi videri. Qua ex causa praedicto Juveni, cum eatenus apud me quoque supplicasset, repulsam dedi, solaque spe in casu futurae vacantiae consolatum dimisi.”

¹⁹⁰ Klt Kj IV 183. l. 3. sz. 1775. máj. 9.

¹⁹⁷ Ha 1774. szept. 7., 92. l. – Klt Kj IV. 167. l. 7. sz., 1774. okt. 8.

¹⁹⁸ Klt uo. 6. sz.

¹⁹⁹ BrüstleRec II 833. l. – Klt Kj IV. 169. l. 1–3. sz. 1774. dec. 7. Zamorovecz okt.-től, a diszkantisták nov. 1-től kapják a fizetésüket.

²⁰⁰ Ha 1775. márc. 25., 98. l. – BrüstleRec I. 147. l. szerint 33 éves volt.

²⁰¹ Plt 1775. márc. 26. nr. 57. Inventarium RR Gaspari Kurtz Cath Eccl Q Eccl Musici Presb.

²⁰² Klt Kj IV 182. l. 2. sz. 1775. máj. 9.

²⁰³ Ha 1776. szept. 22., 120. l.

²⁰⁴ Klt Kj IV 232. l. 6. sz.

²⁰⁵ Ha 1782. febr. 5., 175. l.

Családi élete azonban nem volt harmonikus, mert a városi jegyzőkönyv fontosnak tartotta részletesen bejegyezni a személyével kapcsolatos botrányt: 1780 októberében az esti órákban a város főterén megleste elvált feleségét, és bottal kegyetlenül megverte. Ezért a közösség békéjének érdekében bevitték a város börtönébe – ez akkor a városházán volt – és alapos megfeddés után engedték csak szabadon.²⁰⁶ A negyedik muzsik, Fukkinger József orgonista 65 éves korában 1777. okt.-ben halt meg.²⁰⁷ A sokoldalú zenész hosszabb idő óta már beteg volt, úgyhogy már augusztusban meghirdetik a pályázatot az orgonista állásra: ha megfelelő jelentkező akad, próba után felvehető.²⁰⁸ Vilfling Antal, az új orgonista dec. 1-én megkezdte munkáját.²⁰⁹ Az alsó-ausztriai Heiligenkreutzból való. Ez kiderül a városi jegyzőkönyv 1781-i bejegyzéséből, amikor Vilfling leteszi a polgári esküt és a városi polgárok közé felveszik.²¹⁰

Az 1777-es év egyúttal Klimó püspök halálának is éve. Máj. 2-án hal meg²¹¹ és máj. 6-án temetik a székesegyházban a város és a vármegye, valamint a papság és a nép jelenlétében. A jegyzőkönyv részletesen közli a liturgia előírása szerint a gyászszolozsma és a temetés rendjét, melyben természetesen a kórus is közreműködik.²¹²

Még 1775 júliusában az egész együttes kéri, hogy tekintettel a lakás, élelem és ruházkodás drágulására, kapjanak bizonyos lakbér-hozzájárulási összeget rendszeresen. A határozat pozitív: azoknak a zenészeknek – beleértve a prebendáriusokat is –, akik rendszeresen végzik szolgálatukat, okt. 1-től 30 ft pótlékot adnak.²¹³ Okt. 2-án az ígéret megvalósul, mert az újabb határozat közli: mivel a zenészek a feltételnek eleget tettek, rendszeren járnak kórusra és végzik munkájukat, ezért az ígért 30 ft pótlékot okt. 1-től megkapják, fenntartván azonban a jogot, hogy megvonják attól, aki hanyagul végzi feladatát, „ezek közé kell számítani Zamorovecz papmuzsikust is, aki kénye-kedve szerint és gyakran elmarad a kórusról, s ha a templomban van, csak sétálgat ott időtöltésből. Ezért úgy határoztak, hogy a 30 ft-ot nem kapja meg mindaddig, míg nem adja jelét a megváltozásának és szorgalmának.”²¹⁴ Az utóbbiakra sajnos nem került sor. Brüstle részletesen beszámol fegyelmezetlen viselkedéséről, amelynek eredményeképpen végül is elbocsátják.²¹⁵ Ennek időpontja ismeretlen, de már az 1779-es névsorban nem szerepel.²¹⁶ Sokkal súlyosabb a büntetése Gnadt Andrásnak, akit már júl. 7-én felfüggesztenek állásából hanyag munkájáért és többszöri figyelmeztetés ellenére is szemtelen és veszekedő viselkedéséért. A püspök hazaérkezéséig és további rendelkezéséig szól egyelőre a határidő, de ez gyakorlatilag a következő év 1776 júniusáig

²⁰⁶ Blt Vj 34. k. 183. l. 373. sz. 1780. okt. 31.

²⁰⁷ Ha 1777. okt. 17., 129. l.

²⁰⁸ Klt Kj IV 299. l. 7. sz. 1777. aug. 10.

²⁰⁹ Klt uo. 315. l. 5. sz.

²¹⁰ Blt Vj 35. k. 262. l., 339 sz. 1781. máj. 12.

²¹¹ BrüstleRec I 501. l.

²¹² Klt Kj IV 267. l. 1777. máj. 4. — Irata Plt 1777. nr. 40.

²¹³ Klt Kj IV 197. l. 3. sz. 1775. júl. 7. Irata. Archiv Priv Fasc 93. nr. 5. — TaksonyiPécs 76. l. idézi rövidítve a szöveget, de a dátum téves nála.

²¹⁴ Klt Kj IV 202 l. 4. sz.

²¹⁵ BrüstleRec II 833. l.

²¹⁶ Plt 1779. dec. 24. nr. 72. Schema salariorum.

tart, amikor „ex commiseratione”, irgalomból veszik vissza.²¹⁷ Még ebben az évben Hiebel János altisztát is felfüggesztik állásából hanyagsága miatt, de nem tudni mennyi ideig.²¹⁸ Később azonban még lesz vele fegyelmi probléma!

A zenészek anyagi ellátásában a lakbérpótlék megszavazásán kívül újabb figyelemre méltó változás történik ezekben az években. 1778 őszén Peck karnagygyal az élen a zenészek közös beadványban kérik a káptalant „mindegyikünk részére az egész deputátum helyett – mely gyakran nagyságban, minőségben sem megfelelő – évente 100 ft készpénzt adni szíveskedjenek kiegészítésként, miként a prebendistáknál ez már így van (akiknél nekünk jóval nagyobb munkát kell végeznünk), amely kegyet megújult lélekkel és szolgálatunkban megújult odaadással s igyekezettel törekszünk kiérdemelni . . .”²¹⁹ A dec. 30-i határozat még úgy dönt, hogy a 30 ft pótlékot is beleszámítva emelik fizetésüket 100 ft-tal 300 ft-ra,²²⁰ a kórus tagjai azonban ezt kifogásolták. Ennek eredményeképpen 1779. jan. 17-én újabb határozatban kimondják, hogy a 30 ft-on kívül kapnak még 100 ft-ot.²²¹ Ám a határozat hangsúlyozza, hogy semmiféle természetbeni járandóságra igényük ezek után nem lehet. Ugyanakkor elrendelik az új fizetés-kimutatás elkészítését, amely szerint 1779. dec. 4-i dátummal a következőképpen alakul az együttes személyi állománya és fizetése:²²²

Pongrácz Mátyás prebendárius	380 ft
Wagner Pál prebendárius	380 ft
Peck József „chori regens”	380 ft
Két diszkantista	200 ft és 6 köből búza
Depisch Bálint orgonista	355 ft
Depisch Bálint szerzeményekért	75 ft
Vilfling Antal 2. orgonista	330 ft
Klosse Ferenc zenész	330 ft
Rausch Károly zenész	330 ft
Schiruschek János zenész	330 ft
Hiebel János zenész	330 ft
Gnadt András zenész	330 ft
Czeiszberger Celesztin zenész	330 ft
Schaumon Márton zenész	330 ft
Plesch János zenész	330 ft

²¹⁷ Klt Kj IV 197. l. 2. sz. és uo. 231. l. 3. sz. 1776. jún. 3.

²¹⁸ Klt uo. 241. l. 5. sz. nov. 26.

²¹⁹ Klt Archiv Priv Fasc 214. nr 26, 1778. „singulis nobis in locum totius deputati, quod plerumque vel in quantitate vel in qualitate defectum patitur, anuātim centum florenos, sicut RR DD Praebendarii habent (quibus tamen longe majores labores in Cathedrali Ecclesia perferri debemus) gratiosissime resolvere dignaretur, quam sumam in nos gratiam novis animis, novis in obediendo servitio nostro studiis conatibusque remereri indefessi adlaborabimus, emorientes Venerabili Capituli servi addictissimi Regens Chori caeterique Musici et Choralistae Cathedralis Quinque Ecclesiensis.”

²²⁰ Klt uo. a beadvány végén a határozat szövege s ugyanez Kj V. 88. l. 4. sz. 1778. dec. 30.

²²¹ Klt uo. 99. l. 2. sz. 1779. jan. 17. — Irata Archiv Priv Fasc 168. nr. 10.

²²² Plt 1779. dec. 4. nr. 42. Schema salariorum. A dóm többi alkalmazottja (sekrestyés stb.) továbbra is kapja a deputátumot, mint a diszkantisták is.

Két új névvel találkozunk: Klosse Ferenc sziléziai származású muzsikus már 1776 augusztusában Pécsen tartja esküvőjét Prukner György volt dómbeli zenész özvegyével, s Depisch Bálint az egyik tanújuk.²²³ Lehet, hogy ekkor még csak kíséret a dómban. A felvétel időpontjáról nincs pontos adat. Plesch (Blesch) János zenész 1778 májusában kérte a felvételét. A május 28-i határozat Országú Endre kanonokot bízta meg a kellő információ beszerzése után a felvételre.²²⁴ Érdekes adat számunkra Depisch Bálintnak a szerzeményeiért juttatott 75 ft évi tiszteletdíj, amely valószínűleg nem csupán ebben az évben esedékes, hanem rendszeresen adják számára. A káptalan értékeli a fiatal tehetséges muzsikus zeneszerzői tevékenységét, mellyel gazdagítja a kórus műsorát. Aktivitását jelzik azok a művei, melyekben 1775, 1776, 1777-es beírások a komponálás időpontjára utalnak.²²⁵

A diszkantisták nevét általában sajnos nem jegyezték fel a jegyzőkönyvekben. Mindaddig csak Meringh Ferenc nevét ismertük az 1750-es években. 1779-ben a gimnáziumi nyilvántartásból Vinter János és Jankovszky József gimnáziumi tanuló válik ismertté. Mindkettőnél jelzik, hogy a dómban énekelnek. Vinter morva származású, Prostniezből (Olmützi kerület) való, 13 éves, nem nemes, Depisch Bálintnál lakik. Jankovszky veszprémi fiú, 11 éves, nem nemes, szintén Depischnél lakik. Már az 1742-es éveknél utaltunk arra, hogy a diszkantistákat gyakran messzi távolból hozzák ide, s később akár a dóm együttesében, akár más pályán kereshették boldogulásukat. Ugyanitt szerepel Gnadt András muzsikus 15 éves Károly fia is a gimnáziumi tanulók között. Szüleinél lakik, Pozsonyból való, de érdekes, külön beírják, hogy magyar! Érdemes erre felfigyelnünk. A sok idegen nevű muzsikus között bizonyára akad, aki kitart osztrák, cseh, horvát származása mellett, de mások magyarnak tartják már magukat, mint ahogy a század folyamán a betelepített lakosok közül sokan asszimilálódtak és magyarrá váltak.²²⁶

Ugyancsak ebben az évben kapják utoljára a „várbeli muzsikusok” a várostól rendszeresen kijáró tiszteletdíjukat a szokásos Havi-búcsú, úrnapi, Szentháromság- és Flórián-napi körmeneten való zenekari és énekes közreműködésükért.²²⁷

²²³ Ea 1776. aug. 6., 159. l.

²²⁴ Klt Kj V. 20. l. 7. sz.

²²⁵ Klt uo. IV. 311. l. 14. sz. 1777. máj. 28-i döntés szerint 1778-tól kezdve megkapja a 25 ft pótlékot az orgonálásért Fukkinger József halála után, s ez a jelenlegi 1779-es fizetés-jegyzékben is látszik.

²²⁶ OL Helytartótanácsi lt. Dep lit pol. Acta Districtus Q Eccl. 1779. 49. sz. Kimutatás az Archi-gimnázium növendékeiről. — 1787-ben Vilfling orgonista kérésére az iskolába járó diszkantisták taníttatásához segélyként még 8 öl fát is kiutalnak. Klt Kj VIII 232. 6. 1787. jan. 8. TaksonyiPécs 78. Utalása is téves, de szövegben nem „regentis chori”, hanem „organistae chori” szerepel!

²²⁷ Blt Vj 32. k. 124. l. 318. sz. 1779. máj. 7.: A jegyzőkönyv szövege ízes magyarsággal ez időben így szól: „Meghagyatott . . . hogy Szt Flórián, városnak votivum ünnepe napján Processionak alkalmatosságával Várbéli Muzsikusoknak benyújtott quietanciájára 4^{ft} 7 x^{kat} fizessen ki.” Uo. 143. l. 365. sz. jún. 11.: „Meghagyatott . . . Havi Boldog Asszony napján Havi Boldog Asszony Templomában tartott ájtatosságkor tett fáradságokért a Várbéli Musicusoknak fizessen 4 f^{kat} 7 x^{kat}.” — Uo. 195. l. 469. sz. aug. 10.: „Meghagyatott Sefferd József város Kamarásának, hogy a Pétsi Várbéli Templom Musicussainak Szentháromság képe előtt tett fáradságokért 4 f^{kat} 17 x^{kat} fizessen.” — A Havi kápolna 1780. aug. 27-én

1780-tól kezdve ugyanis a szabad királyi város új plebániatemploma – a „város-templom” –, a volt jezsuita templom (később belvárosi) lett a Mindenszentek templom helyett. S a várostemplom zenészeinek feladata lesz fokozatosan az említett zenekari szereplések ellátása.

A hangszer- és kottaanyag megőrzésére és felújítására évről évre általában 20–30 ft összeget találunk „a kórus szükségletei” címen az elszámolásokban.²²⁸ Nagyobb összegeket is fordítanak időnként e célra. Még 1772-ben – mint említettük – Prukner György özvegye felajánlotta férje kottáit és hangszereit megvétele. Sokáig húzódik a vétel, de 1776-ban Peck karnagynak 100 ft előlegről kell elszámolnia ezzel kapcsolatban. A káptalan arra kéri ekkor a zenészeket, mondják meg, megfelelnek-e a hegedűk a kórus használatára, előbb állapítsák meg reális értéküket, aztán vegyék csak meg azokat.²²⁹ 1777-ben viszont 152 ft 14 xr – komoly értékű – rendelésről tudunk. (Kb. 120 ft kották másolására, kb. 30 ft hangszerekre.)²³⁰ A kor szokása szerint másoltatják a teljes szólamanyagot s ezt a bér munkát ívekben számolva (Bögen) fizetik, pl. 20 íves Haydn-mise ára 2 ft 23 krajcár, vagy 12 íves Haydn-szimfónia 1 ft 25 krajcár. Ez az elszámolás csupán a műfajt és a szerző nevét adja meg, a mű címét nem említi. Mégis segítség nekünk az 1777-es készlet, ill. igény elképzeléséhez: 23 mise: Sonnleitner, 2 Reitter, 4 Haydn (Michael vagy Josef?), Albrechtsberger, 6 Novotni, Romanus, Krotten-dorfer, Pastorel, Gasmann, Kreszl, 2 Sch. (?); vesperások: Strasser, Aumann; koncertek: Gallus, 2 Vanhal, Dittersdorf; Motetták 2 Reitter, 4 Hoffmann, 2 Gasmann, Hasse, Schlosser, 5 Haydn, Vagenseil, 3 Lolli, 3 Tossi, Schaumon; szimfóniák: Pichel, 2 Vanhal, 3 Haydn; Requiem: Kraus; Asperges és Vidi aquam: Fux; – kisebb hangszerjavításokon kívül egy nagybőgő 28 ft-ért. – Feltűnő a Novotni-művek megjelenése. Ő ugyanis csak 1782-ben kerül ide. A fiatal szerzőt bizonyára Peck, vagy inkább Depisch már ismerte s így rendelték meg már ekkor műveit. Szerepel egy Schaumon mű is a felsorolásban. Feltűnhet viszont, hogy Depisch művet nem rendelnek. Éppen az imént ismertetett 75 ft-os tiszteletdíja adhat magyarázatot: ő külön kapott bizonyos összeget s abból másoltatta új műveit. – Egyébként nagyon sajnáljuk, hogy a püspöki levéltár anyagában – még Klimó leveleiben sem – találtunk konkrét, dátumszerű feljegyzéseket a rezidencián tartott hangversenyekről, házimuzsikáról. Pedig az előbbi listán szereplő versenyművek és szimfóniák s egyáltalán a fennmaradt kb. 50 szimfónia kottaanyaga ezt a fajta zenét ebben az időben is természetessé teszi, nem csupán Nesselrode idejében. Egyetlen adatunk, hogy Klimó beiktatásának díszbédjén a dóm zenészeit kéri fel a vármegye az asztali zene ellátására.²³¹

az oltáron hagyott égő gyertyától belül teljesen kiég, csak a tető marad épen, de 1781. aug. 5-én a restaurálás után már újra ünnepélyes körmenetet tartanak a kápolnában. A zenekar szerepéről itt nem hallunk. (FrN 314. és 326. l.)

²²⁸ Klt Székesegyházi elszámolások különböző évekből, pl. 1777. 117. sz. 24 ft értékben.

²²⁹ Klt Kj IV 210. l. 10. sz. 1776. jan. 31.

²³⁰ Klt Archiv Priv Fasc 151 nr 5 1777. jan. 31-én jóváhagyja a Káptalan által. (Ugyanennek egy másik leírása kisebb változásokkal Fasc 6. 156 ft összeggel.)

²³¹ Blt Vj 15. k. 274. sz. 1751. dec. 2. Az ünnepségekkel még majd foglalkozunk.

1780-ban nevezik ki, de csak 1781. máj. 29-én tartja ünnepélyes bevonulását Pécsre az új püspök, Esterházy Pál László gróf.²³² Működését mindjárt liturgikus intézkedésekkel kezdi, amelyek a kórus tagjait is érzékenyen érintik. A zsolozsma kis óráit hétköznap reggel 1/2 9-kor – fogadalmi misék esetén már 1/2 8-kor –, a konventmisét 9-kor éneklük, délután 3-kor pedig a vesperást és kompletoriumot. Ezt követi a matutinum és a laudes, melyeket hétköznap recitálnak, vasárnap és ünnepnap, karácsony éjszakáján és nagyhéten ünnepélyesen gregorián énekkel adnak elő. A zenészeknek hanyag munkáját és botránys viselkedését nem tűrik el! A kottákról, énekeskönyvekről és hangszerokről katalógust kell vezetni. Vigyázzanak, hogy ezeket el ne tulajdonítsák, vagy gondatlanságból lassanként el ne vesszenek. Kellemtlenebb intézkedése, hogy 1782-től kezdve a zenekar tagjai csak 300 ft-ot kapnak 330 helyett, az orgonisták pedig 325 ft-ot.²³³

Még 1780-ban királynői leiratra kell válaszolnia a káptalannak különböző kérdésekre, köztük a dóm zenéjéről is be kell számolnia.²³⁴ A válasz 1781-ben készül el: van 4 orgona, egy a nagykóruson, kisebb a káptalani stallumoknál a zsolozsmához, egy a Corpus Christi kápolnában és egy hordozható orgona a körmenetekhez. 3 harangja van a dómnak, a legnagyobb súlya 330 kg. – Naponta gregorián konventmisét tartanak orgona kísérettel, vasárnap és ünnepeken ünnepélyes misét többszólamú énekkel, zenekari kísérettel. A kórus létszáma: 2 prebendista, karnagy, 10 zenész és 2 diszkantista, valamennyien részt vesznek egyenruhában és karingben a zsolozsmán is. – A prebendisták kötelessége részt venni a zsolozsmán és egyéb liturgikus szolgálaton. (Nem szól kifejezetten zenekari és énekkari szolgálatról. Ez időben ugyanis mind kevesebb szerepet vállalnak a kórus munkájából.) A karnagyról így írnak: Élete és erkölcs, szorgalma hivatalában kipróbált. Lakása van saját költségén, fizetése évi 380 ft., beleértve a lakást is, a dóm pénztára fizeti. A zenészek világiak. – Érdekes a zenészek társadalmi rangjának éles megkülönböztetése: „A zenészeket a káptalan nevezi ki a püspök beleegyezésével, az alacsonyabb rangú szolgálkat (sekrestyés, fűjtató, harangozó) viszont a káptalan beleegyezésével az örkanonok nevezi ki. Utóbbiak az ő közvetlen felügyelete alá tartoznak, míg a zenészek felügyelete az éneklő kanonok dolga.”²³⁵

Igen jelentősnek tekintjük a kórus életében az 1782-es esztendő. Bár két értékes zenészt elveszti, Schaumont és Depischt, de helyükbe két még jelentősebb zeneszerzőt és muzsikust kap, Frantz Krommert és Novotni Ferencet. Schaumon Márton febr. 5-én hal meg, de már febr. 26-án Krommert nevezik ki utódának úgy, hogy ápr. 1-től kapja az ő fizetését, mert az első negyedévi még Schaumont

²³² VáradyPécs II. 602. l.; BrüstleRec I. 504. kk. Ünnepélyes bevonulására még visszatérünk az V. fejezetben.

²³³ Klt Kj VI 168–181. l. 1781. dec. 29. A rendelkezések egy részét TaksonyiPécs 77. l. közli. Az 1782. ápr. 17-i Schema Salariorum (Klt Archiv Priv Fasc 168. nr. 8. és 9.) már a rendelkezés szerint a karnagynak és 2 prebendistának fizetése: 380 ft, a zenészeké 300 ft, a két diszkantistáé 200 ft + 6 köből gabona, a két orgonistának külön-külön 325 ft-ja van. A neveket nem közli.

²³⁴ Klt Kj V. 169. l. 8. sz. 1780. ápr. 5.

²³⁵ Klt Kj VI. 55–72. l. 1781. jún. 30. és júl. 12.

illeti.²³⁶ Karel Padrta újabb értékes kutatásai sokat segítenek a 18–19. századi európai hírvé zeneszerző életműve részletes megismerésében.²³⁷ Mivel azonban jó néhány újabb adatát sikerült tisztáznunk, melyek nem egyeznek az irodalom adataival, részletesebben foglalkozunk pécsi működésével. Már a születési éve pl. az új magyar lexikonban is téves: 1760, 1759 helyett.²³⁸ Ezt Padrta már tisztázta.²³⁹ Krommer Simontornyán mint Styrum gróf zenekarának karnagya 1781-ben nősül s elveszi Barbacsy Juditot.²⁴⁰ Pécsi működéséről nem csupán felvételének adata áll rendelkezésünkre: 1782. jún. 19-én Klosse Ferencnek leányát keresztelik, a keresztszülők: Franciscus Krommer Musicus et Juditha consors (felesége).²⁴¹ 1783. ápr. 6-án Fr. Kr. Musicus-nak Georgius Vincentius nevű fiát keresztelik. Édesanya: Juditha.²⁴² 1784. aug. 31-én „Fr. Kr. Musicus Arcensis”-nek (várbeli) Rósa Marianna nevű leányát keresztelik. Édesanya: Juditha Barbatsi. Keresztapa Vilfling Antal várbeli orgonista.²⁴³ 1786. dec. 7-én „Fr. Kramár Musicus Arcensis”-nek Antonius Franciscus nevű fiát keresztelik. Édesanya: Juditha. Keresztszülők ismét Vilfling Antal és felesége.²⁴⁴ Krommer szerepel az 1784-es és 1786-os fizetésjegyzékben is 300 ft fizetéssel.²⁴⁵ Mivel 1787–1792-ig nem maradt fenn a dómban fizetésjegyzék, az eddigi adatok alapján 1786 végéig volt biztos Krommernek a szolgálata a dómban. Ismerjük Krommernek négy levelét, melyeket Padrta közölt. Ezeket mint a Károlyi-ezred karmestere írta már. Az első levél 1787-ből való.²⁴⁶ Padrta ismerve a Károlyi-ezred 1783-ban meghalt karnagyának, Glantz Györgynek, Krommer elődjének, valamint özvegyének leveleit, úgy vélte eddig, hogy már 1783-ban átment Krommer az ezred szolgálatába. Szíves soraiban adataink alapján maga is elfogadja, hogy csak 1787-ben került el a dómtól az ezredhez. Véleménye szerint valószínűleg 1791-ben gróf Károlyi Antal, az ezred tulajdonosának halála után ment Bécsbe.²⁴⁷ Leveleivel még majd a katonazenekari működésével kapcsolatban foglalkozunk, de találkozunk még vele ebben a fejezetben is, később 1806-ban, mikor Bécsből a pécsi dóm karnagyának pályázik a meghalt Novotni helyébe. Téves tehát az MGG és a saját lexikonunk adata, melyek szerint 1790 körül lesz a pécsi dómban karnagy, majd a Károlyi-ezrednél ugyanaz. Karnagy egyáltalán nem is volt a dómban.²⁴⁸ Fennmaradt kottaanyagunkban még miséje

²³⁶ Klt uo. 210. l. 4. sz. 1782. febr. 26., 27.: „In locum defuncti Musici Schaumon assumptus est in Musicum C Franciscus Krommer ita, ut a 1^a Aprilis salarium ejusdem currat, siquidem secundum factam sub N° 2⁴⁰ Determinationem defuncto Schaumon pro integro quadrante anni salarium competat.”

²³⁷ L. PadrtaKramár I., PadrtaKramár II., PadrtaPobyt, PadrtaData.

²³⁸ SzabolcsiLex II. 377. l.

²³⁹ PadrtaData 8–10. l.

²⁴⁰ KissKrónika 141. l. 293. sz. jegyzet.

²⁴¹ Ka VI. 109. l.

²⁴² Uo. 133. l.

²⁴³ Uo. 176. l.

²⁴⁴ Uo. 258. l.

²⁴⁵ Klt Archiv Priv Fasc 29. Schema salariorum 1784. dec. 31.; uo. Fasc 30. Székesegyházi elszámolások N. 15. Schema salariorum 1786. dec. 31.

²⁴⁶ PadrtaPoby.

²⁴⁷ Padrta 1772. aug. 23-án Ceske Budejovice-ből írt levele.

²⁴⁸ MGG 7. k. 1815 kk., SzabolcsiLex II. 377. l.

és egy Tantum ergo-ja őrzi emlékét. A Dlabatsch-lexikon szerint is Pécsett a dómban karnagy volt, „ahol több misét és más egyházi művet, azonkívül néhány szimfóniát és kvartetet komponált”.²⁴⁹ Az utóbbiakat nem ismerjük, bizonyára magával vitte őket. Ám a szimfóniák és kvartetek pécsi előadását a dóm muzsikaival itteni tartózkodása alatt valószínűnek tartjuk.

Depisch Bálint 1782. márc. 14-én hal meg. Ápr. 3-án özvegye, Magdaléna asszony férje érdemeire való tekintettel és gyerekei érdekében segítséget kér a káptalantól, s ezért – mint eddig is – a jövőben is ünnepeken felajánlja énekes szolgálatait. A negyedévi szokásos fizetésén kívül 12 köből gabonát kap segítségül a püspök engedélyével.²⁵⁰ A szövegben ismét adalékot kapunk arra, hogy mindig voltak kíséretők a kórusban, mint pl. Depisch felesége is. De ugyanitt a káptalani jegyző „primarius musicus”-nak, elsőrendű zenésznek nevezi Depischt, mint akinek értékeit nagyon is jól ismerik!

Ápr. 17-én máris kinevezik helyébe Novotni Ferencet, aki fizetését megérkezése napjától kezdve kapja.²⁵¹ 1806-ban, halálakor 57 évesnek jelzi az anyakönyv,²⁵² ezek szerint kb. 33 éves korában kerül Pécsre. Egy 1800-as jegyzőkönyvi adatból tudjuk, hogy Kozeluch tanítványa volt.²⁵³ Ám a szöveg nem árulja el, hogy Anton vagy Leopold tanította, sem azt, hogy vajon Prágában vagy Bécsben? A lexikonok nem említik őt, pedig ma is még majd 50 műve – közülük két szimfóniája is – emlékeztet 24 éves pécsi gazdag zeneszerzői munkásságára. 1800–1806-ig pedig a kórust is vezeti. Családjával érkezik Pécsre. Sajnos az első idő Pécsett családi tragédiát jelent számára. 1782 decemberében meghal Cecília nevű kisleánya,²⁵⁴ s őt követi egy év múlva novemberben Klára nevű 31 éves felesége is.²⁵⁵ Valószínűleg gyermekágyi lázban halt meg, mert 1784 márciusában meghal 4 hónapos Anna nevű leányuk is.²⁵⁶ Ilyen körülmények között természetes, hogy 1784 áprilisában újra nőül, s Depisch Bálintnak özvegyét, a vele egykorú Magdaléna asszonyt veszi el, vállalva gyerekeit is.²⁵⁷ A muzsikát értő asszony, aki csak egy fél évvel korábban hal meg 1805-ben, mint férje, gondoljuk – sokban segített Novotninak is, mint első férjének, a zenei munkájához szükséges megfelelő légkör

²⁴⁹ PadrtaPobyt 159. l. 26. sz. jegyzetben idézi Dlabatsch: Allgemeine historisches Künstlerlexikon Prag 1815 adatát: „In der Folge übernahm er die Chordirection an der Domkirche zu Fünfkirchen, wo er mehrere Messen und andere Kirchensachen, nebst einigen Symphonien und Quartetten verfertigte.”

²⁵⁰ Klt Kj VI 221. l. 7. sz. „Erga supplicem Libellum Magdalene Tepits recens demortui C. E. Primarii Musici Relictae Viduae ex respectu meritorum conjugii sui, ac proelium ab eodem remansarum sibi quidpiam ex pecuniis et deputato resolvi gratiose exorantis, ac idcirco uti hactenus, ita imposterum solemnioribus Festis in choro semet de cantaturam ultro offerentis, duodecim Killae silici ex granario C E^{no} cum praehabito Illm̄i Dni Ordinarii consensu pro hac vice eidem applacitatae sunt.”

²⁵¹ Klt uo. 230. l. 6. sz.

²⁵² SzHa 1806. nov. 5., 39. l.

²⁵³ Klt Kj XII. 340. l. 1800. máj. 10.

²⁵⁴ Ha 1782. dec. 1., 186. l.

²⁵⁵ Uo. 1783. nov. 14., 201. l.

²⁵⁶ Uo. 1784. márc. 6., 205. l.

²⁵⁷ Ea 1784. ápr. 22., 270. l.

megteremtésében. A kórusban való további szorgalmas éneklésével is segítségére volt, akárcsak Anna Magdaléna Bach a férjének néhány évtizeddel korábban.

Hamarosan a káptalani jegyzőkönyv foglalkozik Novotni személyével. 1786-ban ugyanis hivatkozva orvosi tiltásra kéri, hogy az egészségére ártalmas fűvös munkától mentsek fel. A káptalan azonban nem látja olyan súlyosnak a helyzetet. Hivatkozva, hogy ez a munka mások számára is terhes, csak azt a lehetőséget tudja nyújtani, hogy elsősorban ünnepeken helyettest küldhet.²⁵⁸

Az 1782–87 közötti öt év lehetett a dóm 18. századi zenéjének legértékesebb időszaka, amikor Krommer és Novotni együtt dolgoztak a zenekarban és színesítették a műsorokat saját s bizonyára Depisch műveinek előadásaival is. A kotta-bejegyzések alapján a század két utolsó évtizedében az ő műveiken kívül a legnépszerűbbek éppen csupa C-dúr misék voltak: Abondio, Dittersdorf, M. Haydn, Hoffmann, Krottendorfer, Reutter, Schenk és Sonnleitner művei. (Tematikus jegyzékünk 1., 69., 129., 159., 160., 181., 258., 267., 268., 269. és 291.) Utóbbinak miséjét a plébániai és franciskánus templomban is előadta a dóm együttese a bejegyzések szerint. Ezeket a műveket játszották a nagy ünnepek műsorain, de minden vasárnap és ünnepnap lévén zenés mise, bőséges alkalom volt az új művek megtanulására és bemutatására is.

Ebben az időszakban a kórus létszáma is eléggé állandó, ami az együttes nívóját is biztosítja. Csupán Rausch Károly hal meg 1784. augusztusban, 54 éves korában.²⁵⁹ Temetésével kapcsolatos ügyekkel és hagyatékának eladásával Klosse Ferenc basszistát bízták meg. Fáradságáért bizonyos összeget juttattak neki.²⁶⁰ Mihelits Ferenc papmuzsikus szeretné magát hamarosan felvétetni a kórusba. Információ beszerzéséhez kötik felvételét.²⁶¹ A jelek szerint ez nem megfelelő, mert 1785. ápr. 5-én 12 ft útiköltséget juttatva neki, felvételét megtagadják.²⁶² Rausch helyét Krausz József foglalja el. Szerződésének időpontját nem ismerjük, de 1785 őszén

²⁵⁸ Klt Kj VIII. 197. l. 5. sz., 1786. júl. 9.: „Ad Instantiam Tubicinis et Musici C. Ecclesae Francisci Novotni se a Musica flatilium velut sanitati suae multum nocentium et per medicum sibi prohibitorum gratiose absolvi petentis; Determinatum est: ejus petito velut aliis Musicis oneroso secus deferri non posse, quam si occasione praesertim solemnitatum in locum sui alium substituerit idmodi flatilia tractaturum.” — Itt kell megjegyeznünk, hogy csak egy Novotni volt Pécsen. Taksonyi véleményét tévesnek tartjuk, amely szerint az idős Novotni Ferencet tehetséges fia, György követte. (TaksonyiPécs 57. és 61. l.) Nem ismerve az anyakönyvi és egyéb adatokat jutott erre a véleményre. Rendelkezésünkre áll kb. 35 konkrét adat vele kapcsolatban. Csak egy esetben, 1801-ben írja véletlenül a káptalani jegyző Györgynek és egyszer az anyakönyv bejegyzője, felesége halálakor 1805-ben Józsefnek, holott mindkét esetben előtte és utána is Ferencről van szó. Éppen ezt az 1786-os adatot is félreértve Novotni öregsége bizonyítékát látja benne, pedig erről itt nincs szó! A György név egyébként egyetlen művén sem szerepel! Sajnos HorváthPécs (11–12. l.) és VarghaLickl (124. l.) is átveszi a téves adatot. — Ugyanígy tévesnek bizonyult — mivel fontos dokumentumok nem álltak annak idején rendelkezésére — az a véleménye is, hogy csak egy Svoboda János volt Pécsen az 1750-es években (TaksonyiPécs 34–35. l.), pedig mint láttuk: Svoboda György János halála után fia, János következett.

²⁵⁹ Ha 1784. aug. 26., 210. l.

²⁶⁰ Klt Kj VII 334. l. 4. sz. 1784. nov. 18.

²⁶¹ Klt uo. 341. l. 10. sz. dec. 16.

²⁶² Klt Kj VIII 26. l. 7. sz.

már bizonyára tagja a kórusnak, mivel a fia keresztelőjén Musicus Arcensis-nek, várbeli zenésznek mondják és a keresztapa is Klosse Ferenc várbeli basszista.²⁶³ Az 1786-os fizetésjegyzékben aztán már név szerint is szerepel. E szerint 1786. dec. 31-én a kórus tagjai:²⁶⁴

Peck József regens chori	380 ft
Pongrácz Mátyás preb.	380 ft
Wagner Pál preb.	380 ft
Diszkantisták	200 ft
Vilffing Antal orgonista	325 ft
Novotni Ferenc zenész	300 ft
Klosse Ferenc zenész	300 ft
Krausz József zenész	300 ft
Schiruschek János zenész	300 ft
Hiebel János zenész	300 ft
Gnadt András zenész	300 ft
Czeiszberger Celesztin zenész	300 ft
Krommer Ferenc zenész	300 ft
Plesch János zenész	300 ft

Jamarschek Károly pozsonyi orgonaépítő, aki 1771-ben az új nagy orgonát építette, 1783-ban az alsó orgonát és a Corpus Christi kápolnában 100 ft értékű javítást végez.²⁶⁵

A prebendisták is megkapják végleges otthonukat 1783-ban az új ún. Sartori házban, a mai levéltár helyén s idehelyezik el a könyvtárat is.²⁶⁶

Esterházy püspök 1781-es határozatai között nem véletlenül intézkedett erélyesen a zenészek fegyelmi ügyeire vonatkozólag. Hiebel János altistánál ismét probléma adódik 1785-ben. Peck karnagyot sértette meg durván s a sekrestyében tartózkodó Országgh kanonokot is, a zenészek felügyelőjét ittas állapotában. Ezért ismét felfüggesztik állásában.²⁶⁷ Könyörgésére végül úgy döntenek, hogy csak egy negyedévi fizetést vonnak meg tőle.²⁶⁸ Bár ennek elengedését is kéri,²⁶⁹ csak következő év júniusában kapja vissza ezt az összeget.²⁷⁰ Közben lehet, hogy változtatott kötekedő viselkedésén, mert még az év elején 200 ft kamatmentes kölcsönt kap a káptalantól. Biztosítékul a házat is felajánlja.²⁷¹ A hosszabb ideig Pécssett

²⁶³ Ka 1785. okt. 16., 213. l.

²⁶⁴ Klt Archiv Priv Fasc 30. Székesegyházi elszámolások N 15. Schema Salariorum.

²⁶⁵ Klt Kj VII. 152. l. 4. sz. 1783. okt. 29. — Archiv Priv Fasc 28. nr. 62. Székesegyházi elszámolások: Jamarschek 65 ft-os és 35 ft-os nyugtái. — Kj VII 170. l. 2. sz. 1784. jan. 14.: Jamarschek az előre nem látott kiadások végett 160 ft-ot kér, de csak 100 ft-ot szavaz meg a káptalan.

²⁶⁶ Klt uo. 42. l. 5. sz. 1783. júl. 14.

²⁶⁷ Klt uo. VIII. 20. l. 9. sz. 1785. febr. 24.

²⁶⁸ Klt uo. 26. l. 6. sz. ápr. 5.

²⁶⁹ Klt uo. 89. l. 10. sz. nov. 11.

²⁷⁰ Klt uo. 189. l. 8. sz. 1786. jún. 17.

²⁷¹ Klt uo. 106. l. 5. sz. 1786. jan. 20.

működő zenészek olyan megfelelő anyagi helyzetben éltek, hogy általában saját házat is építettek családjuk részére. Ebből az időből Czeiszberger Celesztin építkezéséről tudunk. 5 évvel előbb ugyanis 3000 téglát vett a káptalan téglagyárából, s ezt ő becsülettel ki is fizette azóta. Most 1786-ban a számvevő tévedése folytán kezdtek levonni fizetéséből az összeget 18 ft-os részletekben. Ő azonban bizonyítani tudja ügyét s így visszatérítik a levonást.²⁷²

1787 elején – pontos dátumát nem ismerjük – Krommer megváltik a kórustól és a pécsi Károlyi-vezred karmestere lesz. Klosse Ferenc is távozik ez időben, de ő 1795-ben folytatja munkáját a kórusban.²⁷³ Ugyanebben az évben, máj. 14-én Schiruschek János is meghal, akit már felvételekor is szívesen fogadtak a kórus tagjai zenei és emberi értékei miatt. Az elmúlt 17 év alatt ezt a megbecsülést még jobban kiérdemelte.²⁷⁴ Okt. 3-án Tlusety (Tulsty?) Vencelt és Barvicht (Barberius, Barvits) zenészt veszik fel.²⁷⁵ Előbbi a jelek szerint már előtte is részt vett a kórusban, mert már júl. 1-től kapja fizetését, utóbbi okt. 1-től. Tlusety 20 év múlva megy nyugdíjba, Barvichtot – akinek keresztnéve később sem derül ki – 10 év múlva elbocsátják részegessége miatt.

Feltűnő és jelentős intézkedésről értesülünk 1787 novemberében: Esterházy jelentést kér a kórus hangszerállományának minőségéről, hogy a hibákat kellő időben kijavíthassák. Leltárok készítését is kéri, de legfontosabb rendelkezése: „a zenészek pedig mindannyian akadályoztassanak meg, hogy a dóm hangszereit magánhasználatra igénybe vegyék és a templomból elvigyék.”²⁷⁶ A szöveg olyan gyakorlatra hívja fel a figyelmet, melynek túlzásai ellen fel kell emelnie már szavát. A muzsikuskok magánhangszertanítására gondol itt. Ez ellen önmagában természetesen nem szól a rendelet. Ám nem lehet helyes, hogy a dóm hegedűit, csellóit vagy különböző fúvós hangszereit adják használatra tanítványaiknak, mint eddig bizonyára tették. A szöveg támpontot ad arra a véleményre, hogy a dóm zenészei a század folyamán a pécsiek hangszertanításában jelentős szerepet vállaltak a gimnázium mellett, még a zeneiskola megalapítása előtt.

Ugyanitt Peck karnagyot felszólítják, hogy ezután vásárlásaira előzőleg kérjen engedélyt. Említettük, hogy évente 20–30 ft, sőt ezekben az években 40 ft értékű kiadások is szerepelnek a kórus szükségleteire, kottákra, hangszerek javítására, melyeket Peck nyugtái alapján a dóm pénztára mindig kifizetett. Úgy látszik, időnként túllépte a megengedett keretet, s ezért már egy hónappal korábban is felkérték Országh kanonokot, a kórus felügyelőjét, alaposabb ellenőrzésre ezen a téren.²⁷⁷

²⁷² Klt uo. 59. l. 4. sz. 1786. aug. 22.

²⁷³ TaksonyiPécs 78. l. közli a káptalan jegyzőkönyvébe bejegyzett ajánló sorokat Klosse Ferenc részére 1786. júl. 16-i dátummal. A szöveget se ezen a helyen, se másutt nem találtuk meg.

²⁷⁴ Ha 1787. máj. 14., 305. l.

²⁷⁵ Klt Kj VIII 292. l. 4. sz. 1787. okt. 3.

²⁷⁶ Klt uo. 199. l. 9. sz. 1787. nov. 16. „Musici vero universim inhi-beantur, ne Musicae Instrumenta C. Ecclesiae concernentia ad privatos usus adhibere, et ex Ecclesia efferre praesumant.”

²⁷⁷ Klt uo. 10. sz. és uo. 292. l. 5. sz. 1787. okt. 3.: az 1787 márc. 1. és szept. 1. között történt kiadások ellenőrzésére kéri fel.

Egy év múlva Országh Endre is meghal, aki maga is szerette és értette a muzsikát.²⁷⁸ A kottaanyagunkban fennmaradt két Reutter műre (Benedictus és Misere) ráírták, hogy Országh adta őket ajándékba a dómnak. Márc. 5-én a temetésen és az ünnepélyes rekviemjén való szereplésükért 22 ft 30 krajcáros számlát nyújtottak be a zenészek a káptalannak. A válasz bölcs: az összeget nem kapják meg, mert hivatalból is jelen kellett lenniök, de egyúttal ezt szeretetből is illett megtenniök!²⁷⁹

Királyi rendeletre 1789-ben Pécsen négy plebániát szerveznek az egyetlen helyett. (Belvárosi, Ágoston, Szigeti – azaz Ferencesek – és a Dóm plebániát). 1780-tól kezdve a dómban működött lelkészség, amely a püspöki és kanonoki házak lakóit vonta működése körébe,²⁸⁰ de a hivatalos plebánia csak 1789-től működik. Decemberben határozatot hoznak a személyzetéről. Ebben a kántornak Hrubovszky Jánosnak 100 ft-ot, a dóm orgonistájának, Tlusety Vencelnek pedig 20 ft pótlékot adnak külön a plebániái munkájáért.²⁸¹ 1793-ban aztán Jánossy Mihályt is kántornak szerződtetik.²⁸²

1793-ban ismét rendelkezésünkre áll fizetéskimutatás a kórus tagjairól:²⁸³

Peck József regens chori	380 ft
Pongrácz Mátyás preb.	400 ft
Wagner Pál preb	400 ft
Kogler Ferenc preb. júl. 16-tól	137,50 ft
Vilfling Antal 1. orgonista	325 ft
Tlusety Vencel 2. orgonista	320 ft
Dechand József zenész	300 ft
Krausz József zenész	300 ft
Barvicht ? zenész	300 ft
Hiebel János zenész	300 ft
Gnadt András zenész	300 ft
Novotni Ferenc zenész	300 ft
Czeiszberger Celesztin zenész	300 ft
Plesch János és Steinmájér Mátyás együtt	300 ft
Két diszkantista	200 ft 12 (búza) 8 (fa)
Hrubovszky János Mihály kántor	100 ft 30 (búza) 8 (fa) 10 (bor)

A prebendistáknak még 1792-től – régi szolgálatuk jutalmául – 20 ft-tal emelték fizetésüket.²⁸⁴ Pongrácz 1793-ban 50 éves egyházmegyei szolgálat miatt

²⁷⁸ SzHa 1788. febr. 18., 1. l.; Klt Kj IX 6. l. 1. sz. febr. 19.

²⁷⁹ Klt Kj IX 15. l. 6. sz. 1788. márc. 5.

²⁸⁰ Blt Historia Reformationis Conventus V Eccl Ab Anno 1780–1900 App. 4. (jelzet nélkül). A pécsi ferencesek egyik naplója.

²⁸¹ Klt Kj IX 191. l. 9. sz. 1789. okt. 29. és uo. 189. l. 3. sz. dec. 21. A püspök jóváhagyása: 1790. febr. 1. Kj X 4. l. 8. sz.

²⁸² Szerződésének időpontja bizonytalan, de két esetben is ebben az évben mint a várplebánia kántora szerepel esküvői tanúként (SzEa 1793. aug. 30. és nov. 28., 11. l.), 1794-ben pedig fizetésének javításáról gondoskodnak (Kj IX 199. l. 6. sz. 1794. aug. 30.).

²⁸³ Klt Archiv Priv Fasc 778 nr 2. (eredetileg Fasc 779 nr 5 volt Schema Salariorum. 1793.)

²⁸⁴ Klt Kj X 139. l. 1. sz. 1791. okt. 29.

teljes fizetéssel megy nyugdíjba.²⁸⁵ Kogler Ferenc prebendistát — mint jelzik — júl. 17-én veszik fel. 1773-ban lett Pécssett pap, de már 1787-ben Olaszba helyezik káplánnak.²⁸⁶ — Déchand József szerződésének időpontja ismeretlen, de már az előző évben a városi jegyzőkönyv Musicus Arcensis-nek említi.²⁸⁷ — Plesch János márc. 17-én halt meg.²⁸⁸ Félévi fizetését a családja kapja meg. Utódja Steinmajer Mátyás lett, aki a fizetése másik felét kapja erre az évré.²⁸⁹

1795. jan. 7-én — két évi nyugalom után — 81 éves korában meghal Pongrácz Mátyás. Most már 50 éves hűséges muzsikus és prebendista szolgálat is áll mögötte. Kérésére a Mindenszentek-templom mellett az ún. Felső-temetőbe temették.²⁹⁰

Ápr. 28-án Hiebel János altista is meghal 54 éves korában, 3 nappal felesége halála után!²⁹¹ Még 1793-ban is megfenyegették, hogy elbocsátják: hűsvétkor részegen megzavarta az éneket, a sekrestyében mások előtt feleselt a nagypréposttal.²⁹² Jó muzsikusnak kellett lennie — józan állapotban —, mert gyakran megbocsátották részegséggel járó durvaságait. Hibái ellenére is értékelhették, mert még halála előtt néhány héttel is újra kapott 150 ft kamatmentes kölcsönt a káptalantól, melyre szerencsére most is háza volt a biztosíték.²⁹³

Hiebel státusára négy pályázó közül a legjobb zenésznek Stetz Pál bizonyult. Jún. 1-i hatállyal hangszeres és énekes szolgálatra felveszik. Csak 200 ft-ot kap, mert az altista szólamot nem tudja vállalni. Ezért még egy diszkantistát fel kell venni 100 ft-ért. Ám meg kell ezt még beszélni a kórus vezetőjével és a zenészekkel, vajon nem nélkülözhető-e az altista jelenleg? Klosse Ferenc ugyanis, aki 10 évvel ezelőtt a dómban általános megelégedéssel jó basszista volt és visszajött Pécsre, most neki, feleségének és 4 gyerekének valami tisztességes megélhetési lehetőséget kell nyújtani. Ezért énekesnek felvehető.²⁹⁴ Máj. 9-én a püspök beleegyezésével egyelőre 100 ft-tal kezdi munkáját s üresedés esetére a teljes fizetést, 300 ft-ot is megígérik.²⁹⁵ Bár Czeiszberger Celesztin fiát is ajánlja diszkantistának, nem őt, hanem Hiebel János öccsét, Ignácot veszik fel új altistának.²⁹⁶ Így az altista státusa is, de Klosse szociális szempontból is méltányos ügye humánusan elintéződik. — Kogler Ferenc prebendista pedig Pongrácz 400 ft-os fizetését kapja meg.²⁹⁷ Két év múlva azonban már újra vidékre, Olaszba helyezik,²⁹⁸ s nála

²⁸⁵ Klt XI 92. 1. 2. sz. 1793. febr. 26.

²⁸⁶ BrüstleRec II. 154. 1.

²⁸⁷ Blt Vj 55. k. 377. 1. 1564. sz. 1793. nov. 26.

²⁸⁸ SzHa 10. 1.

²⁸⁹ Klt Kj XI 107. 1. 3. sz., 1793. ápr. 29.

²⁹⁰ SzHa 1795. jan. 7. 13. 1.; BrüstleRec I. 148. 1., TaksonyiPécs 58. 1.

²⁹¹ SzHa 1795. ápr. 25.: Susanna, Hiebel János altista felesége, 43 éves, ápr. 28.: Hiebel János, 14. 1.

²⁹² Klt Kj XI 106. 1. 5. 1. 1793. ápr. 23.

²⁹³ Klt uo. 258. 1. 5. sz. 1795. márc. 30.

²⁹⁴ Klt Kj XI. 263. 1. 3. sz. máj. 4.

²⁹⁵ Klt uo. 268. 1. 4. sz.

²⁹⁶ Klt uo. 286. 1. 4. sz. aug. 31. és uo. 303. 1. 9. sz. dec. 28. Hiebel Ignácról, uo. 297. 1. 4. sz. nov. 2. Czeiszberger fiáról. — Hiebel Ignácnak keresztneve abból az örökösödési ügyből derül ki, amelyben 163 ft-ot követel bátyja vagyonából. (Blt Vj 70. k. 765. 1. 1771. sz. 1800. szept. 29.)

²⁹⁷ Klt Kj XI. 261. 1. 8. sz. ápr. 20.

²⁹⁸ Klt uo. XII. 72. 1. 5. sz. 1797. febr. 18.; BrüstleRec 357.

sokkal értékesebb egyéniség, Vreccay György kerül helyébe.²⁹⁹ Alsó-Ausztriából származik, Pécssett 1778-ban szentelték pappá. Vidéki szolgálatból került be Pécsre s szorgalmas munkáját 1803-ig, haláláig itt végezte.³⁰⁰ 1797-ben aztán Klosse és Stetz ügye is megoldódik: Barvicht zenész úgy látszik nem olyan jó muzsikus, mint Hiebel, mert részegségeit nem nézik el. Májusban tudomásul veszi elbocsátását. 300 ft-os státusát Stetz és Klosse között osztják fel úgy, hogy most már mindketten 300 ft-ot kapnak. Ugyanekkor Steinmajer Mátyást is hasonló hibák miatt elbocsátással fenyegetik, de erre csak 1801-ben kerül sor.³⁰¹ Vilfling Antal orgonista hasonló nevű fia már ekkor pályázik a dóm zenészi státusába, de csak 1803-ban kapja meg. A püspök szívesen venné felvételét, ám kiderül, hogy jelenleg a szokottnál eggyel több, 11 zenész státusa van betöltve, így még várnia kell.³⁰²

Berényi püspök az 1748-as, már ismertetett rendeletében előírta, hogy a szemináriumban minden vasárnap és ünnepen délben énekórát tartsanak a kispapoknak. Nem tudni, melyik évtől kezdve, de 1787-ben már biztos, hogy minden tanítási napon volt énekórájuk 12–1 óráig.³⁰³ 1797-től Klosse Ferenc a tanáruk. Jún. 30-án kéri ugyan a tiszteletdíj emelését, de válaszul kapja: elégedjek meg az eddigi 3 körmöci arannyal.³⁰⁴

A szokásos hangszerjavításokon és kottavásárlásokon kívül, az orgonák javításáról is gondoskodnak. 1796-ban a nagykoruson levő felső és a stallumoknál elhelyezett alsó orgona javításáért 55 ft-ot fizetnek ki.³⁰⁵ 1798-ban pedig Róth József bonyhádi orgonaépítő a felső orgonát ismét javítja 130 ft-ért.³⁰⁶

Esterházy püspök 1787-es rendeletére Czeiszberger Celesztin, Vilfling Antal és Novotni Ferenc 1798-ban elkészítette a dóm kotta- és hangszer-inventáriumát. Ezt a leltárt aláírásukkal és pecséttel is hitelesítették.³⁰⁷

Igaz, nagy hiánya, hogy csupán a műformát, a szerzőt és kompozíciója számát jelöli, de a címet nem, mint az előző leltárak. Érdekessége viszont az, hogy a műformákon belül 2, ill. 3 kategóriába osztja a műveket, tehát bizonyos kritikai szemlélettel rendszerezi a kottaállományt. Nekünk természetesen így is nagy segítséget jelentett a fennmaradt kottaanyagból a 18. századi művek kiválogatásában. Éppen mert 1798-ban készült, az egész század repertóriumáról ad számot. Összesen 87 szerző 335 művére utal. Tekintettel arra, hogy a tematikus jegyzékben e

²⁹⁹ BrüstleRec II 154. 1.

³⁰⁰ SzHa 1803. okt. 12., 31. 1.

³⁰¹ Klt Kj XII 96. 1. 1797. máj. 15.

³⁰² Klt uo. 125. 1. 8. sz. 1797. jún. 17.

³⁰³ Merkur von Ungarn I 1787. 242. 1.; BrüstleRec I 59. Vas. és ünnepnap 9-kor a dómban 6k is éneklük a kis órákat és Brüstle szerint szombaton és ünnepek vigiliáján délután az ünnepi vesperást is a dómban.

³⁰⁴ Klt Kj XII 182. 1. 9. sz. jún. 30., uo. 220. 1. 12, szept. 1.

³⁰⁵ Klt uo. 59. 1. 2. sz. 1796. nov. 23.

³⁰⁶ Klt uo. 169. 1. 4. sz. 1798. jún. 8.; Archiv Priv Fasc 15 Nr 46 Corpus Rationum 49. sz.: Jos. Roth bonyhádi orgonaépítő a nagy orgonáért 130 ft 50 krajcárt kap, 50. sz.: Ugyancsak a káptalan neki még 10 ft-ot ad, 51. sz.: Peck karnagynak pedig húrokra és egyéb szükséges dolgokra 33 ft 3 2/3 xr-t.

³⁰⁷ Klt Archiv Priv Fasc 93 nr 16, 1798.

munkánk keretében közöljük a teljes 18. századi anyagot, itt most részletesebben nem foglalkozunk a szerzőkkel, valamint azzal, hogy mennyiben egyezik a jelenlegi anyag a leltárban jelzettel. Most csak az inventáriumban szereplő hangszereket soroljuk fel: 2 új trombita, 2 régi trombita, fúvóka (munstuk), 2 harsona, 6 vadászkürt, 1 – 1 A és B klarinét munstukkal, 2 oboa, fagott, 5 hegedű, brácsa (alt viola), bőgő (violon), cello (Passetl), 2 üstdob, 2 ütő, 5 Krummbogen, 2 longos?, 2 dugó (stekel), 10 dugó vadászkürthöz, fagott rohr [fúvóka], karmesteri pálca.

A következő évben, 1799-ben Novotni Ferencről, az aktív zeneszerzőről hallunk ismét. Kéréssel fordul ugyanis a káptalanhoz, hogy bizonyos összeget fizessenek ki a szükséges kottapapírra és a kották másolásának költségeire, melyeknek másuttaló elvégeztetése drágább lenne. A káptalan szívesen vállalja a kiadást a „Novotni által a dóm kórusa számára komponált és komponálandó művek” másoltatása érdekében.³⁰⁸

1799. nov. 7-én meghal Esterházy püspök, az egykori pálos provinciális 70 éves korában. Nov. 11-én ünnepélyes temetésén, valamint dec. 19., 20., 21-én tartott gyászistentiszteleten a kórus is természetesen közreműködik.³⁰⁹

A káptalani jegyzőkönyv részletesen beszámol arról, hogy a püspök temetése alkalmával Peck karnagynak kisebb nézeteltérése volt a zenészekkel és néhányat közülük az ő szokásos kifejezéseivel megsértett. A helytelen viselkedés által s a mások által is tanúsított hasonló esetek példái révén elérte, hogy a karnagyi tisztéből fel kell menteni a hasonló esetek elkerülése végett is. Helyébe Novotni zenészt kell kinevezni, az énekben, hangszerjátékban és zeneszerzésben kiváló, a testületben békés természetű és kipróbált értékű férfit azon feltétel mellett, hogy amíg csak Péter Peck él, fizetésemelés nélkül vállalja a kórus vezetését, Wagner prebendista pedig a zsolozsmán a succentori tisztében helyettesíti. A javaslatot a káptalani gyűlés meghallgatta és határozatuk szerint az előbbi szempontok és magas kora miatt a karnagyi tisztségéből felmentik Pecket, és helyébe Novotni Ferenc muzsikust, most fizetésének emelése nélkül helyezik azzal az ígérettel, hogy Peck halála után még 80 ft-ot kap majd.³¹⁰ Ugyanakkor érdekes és bölcs intézkedésről hallunk az elharapódzott kórusbeli civódások csökkentésére: a dóm nagyobb tekintélyének megőrzésére, a veszekedések s a zenészek közötti viszályok elkerülése céljából általános szabályként elhatározta a káptalan, hogy ahányszor valamelyik zenész veszekedik, vagy viszályt szít, annyiszor 1 ft-ot fizessen be a felállítandó kasszába, aki pedig megsértve folytatja a veszekedést, annak 1/2 ft-ot kell a kasszába tennie. Az év végén az összegyűlt pénzt egyenlően kell a zenészek között szétosztani.³¹¹ Vajon mennyi pénz gyűlt össze egy év alatt, arról a jegyzőkönyv írója már nem szól.

Peck karnagy öreges, zsörtölődő, nyers természete már hosszabb ideje zavarta a kórus nyugodt légkörét. Egy alkalommal 14 napi szobafogságra is ítélték vesze-

³⁰⁸ Klt Kj XII 234. 1. 2. sz. 1799. okt. 5. „... pro cottis Musicalibus, quae aliunde majoribus expensis procurare deberent, per eundem Novotni ad rationem chori C Eae hujatis compositis jam et componendis ...”

³⁰⁹ SzHa 1799. nov. 7. 23. l.; BrüstleRec I. 507. l. szerint Mohácson nov. 10-én halt meg.

³¹⁰ Klt Kj XII 260. l. 3. sz. 1800. jan. 5.

³¹¹ Klt uo.

kedései miatt.³¹² Ezt leszámítva hosszú karnagyi munkája a század legértékesebb idejéhez fűződik: jó muzikusok és értékes zeneszerzők munkáját fogta össze hozzáértéssel és kellő energiával. Élete utolsó napjait Dunaszekcsőn szinte remete magányban töltötte s már 1801. aug. 4-én 77 éves korában meghalt, s ott is temették el.³¹³

f/ 1800—1806: Novotni Ferenc évei

Hogy mennyire értékeli a káptalan az új karnagyot, kitűnik abból a levélből, melyet Joseph Preindlnek, a bécsi Szent Péter-templom karnagyának műveit ajánló levélre válaszolnak Bécsbe 1800. máj. 10-én: „... mivel a dóm jelenlegi karnagya által, aki maga is zeneszerző és zeneszerzésben tanára Kozeluch, az udvari komponista volt, el vagyunk látva művekkél, úgy véljük, hogy nem kell kívülről keresnünk azt, ami itthon is rendelkezésünkre áll.”³¹⁴

Annak ellenére, hogy anyagiakban egyelőre csak 20 ft többletet jelent Novotni számára a kórus vezetése, s csak 1801 októberétől kapja meg a teljes fizetést,³¹⁵ lelkiismeretesen és nagy szakmai tudással irányítja az együttes napi munkáját, s gondoskodik a hangszerekről is.³¹⁶

1801-ben már a kórus személyzetében is nagyobb változás áll be, s ekkor Novotni javaslata alapján oldják meg a kérdést. Steinmájér Mátyást először a káptalan elé idézik s elbocsátással fenyegetik,³¹⁷ de hiába, már nem tud megváltozni, s így több évi hiábavaló figyelmeztetés után elbocsátják állásából.³¹⁸ Mivel pedig Gnadt András öregsége — hisz már 1764 óta tagja a zenekarnak — s Krausz József betegsége miatt nem tudja munkáját elvégezni, ezért négy új zenészt kíségetőnek (accessista) alkalmaznak. Novotni belátása szerint, tudásuknak megfelelően osztják fel köztük Steinmájér fizetését. Konth Károly, aki több hangszeren jól játszik s a latin nyelvben is járatos, évi 150 ft-ot, a többiek — Gruzling János, Novier János és Trager Alajos 50—50 ft-ot kapnak jan. 1-től az üresedésig, feltéve, hogy rendszeresen viselkednek.³¹⁹

³¹² BrüstleRec I. 148. l.

³¹³ Uo.

³¹⁴ Klt Kj XII 340. l.: „... verum cum Cathedralis Ecclesia nunc Regente Chori, qui ipse compositor est et cum compositore Aulico Kozeluch ejus condiscendae scientiae causa eodem usus fuit Magistro, provisi simus, non putamus foris quaerendum esse, quod Domi possidemus ...”

³¹⁵ Klt uo. 528. l. 3. sz. 1801. dec. 11. — Ez az egyetlen hely, ahol — mint említettük — Novotni Györgyöt ír a káptalan jegyzője.

³¹⁶ Klt Archiv Priv Corpus Rationum Cath Eccl 1800, 53. sz. Novotni Ferenc nyugtái húrokra és egyéb szükségletekre 51 ft 80 xr; uo. Fasc 21 nr 77 Franciscus Novotni Regens Chori aláírással nyugták az 1801. márc.—aug. közötti kiadásokról (húrok, kürtök javítása, nád, kottapapír, másolás) összesen 16 ft 14 xr.

³¹⁷ Klt Kj XII 513. l. 4. sz. 1801. szept. 22.

³¹⁸ Klt uo. 537. l. 8. sz. dec. 28.

³¹⁹ Klt uo.

E változások után 1802-ben az együttes tagjai a fizetésjegyzék alapján:³²⁰

Wagner Pál prebendista	400 ft
Vrecsay György prebendista	400 ft
Novotni Ferenc Regens Chori	380 ft
Vilfling Antal 1. orgonista	325 ft
Thlusey Vencel 2. orgonista	320 ft
Dechand József zenész	300 ft
Czeiszberger Celesztin zenész	300 ft
Hiebel Ignác zenész	300 ft
Krausz József zenész	300 ft
Gnadt András zenész	300 ft
Stetz Pál zenész	300 ft
Klosse Ferenc zenész	300 ft
Konth Károly zenész	150 ft
Gruzling János zenész	50 ft
Novier János zenész	50 ft
Trager Alajos zenész	50 ft
Két diszkantista	200 ft + 12 köből búza + 8 org. tűzifa.

A kántorok – Rubovszky és Jánossy – fizetését nem közli. Viszont figyelemre méltó az, hogy Gnadt és Krausz – előbbi bizony jó sokáig – nem vesznek már részt a munkában, mégis kapják a teljes fizetésüket továbbra is. Volt erre is már példa, de többször tapasztaltuk, hogy nyugalomba vonuláskor pl. 100 ft nyugdíjat szavaz meg a káptalan. Természetesen haláluk után a negyedévi fizetés járt mindig az özvegynek. Így, ha még ebben az időben nem is működött a 19. századi „dómbeli zenészek özvegyeinek és árváinak nyugdíj egylete”,³²¹ a káptalan mégis már a 18. században is szociális gondolkodásról tett tanúbizonyságot. Ebben az évben új egyenruhát is kapnak az együttes tagjai. Ám a három kíségitő – mivel létszám feletti – egyelőre a régit használja.³²²

1803-ban ismét két muzsikustól búcsúzik a kórus, Krausz Józseftől és Vrecsay György prebendistától. Szept. 20-án hal meg Krausz 47 éves korában.³²³ Gyerekeire való tekintettel özvegye a 3. negyedévi fizetésen felül a negyediket is megkapja. A határozat szövege szerint a káptalan ezt általános szokássá kívánja tenni.³²⁴ Kottaanyagunkban egy Kohl-miséről tudjuk, hogy Krausz kottái közül való. Az ő státusát Konthnak adják (300 ft) két évi értékes munkája jutalmául,

³²⁰ Klt Archiv Priv Fasc 22. nr. 55. Schema Sal. 1802. dec. 22. — Rendelkezésünkre áll az 1801-es fizetésjegyzék is, melyben természetesen a négy új kíségitő helyett Steinmajer szerepel továbbá még Peck is: „Jubilatus Regens Chori Peck pro 3/4 anni 285 fl.” és Novotni még csak 320 ft-ot kap. (Uo. Fasc 21. nr. 197.)

³²¹ „Statutum des Pensions-Vereins für die Wittwen und Waisen der Fünfkirchner Dom-Choralisten.” 1855-ben hagyták jóvá. HorváthPécs (12. l.) szerint Lickl György már 1811-ben alapította. Az adatot átveszi LegányKronika 488. l. és VarghaLickl 126. l.

³²² Klt Kj XII 565. l. 4. sz. 1802. febr. 24.

³²³ BHa 105. l.

³²⁴ Klt Kj XIII 81. l. 7. sz., 1803. szept. 26.

az ő helyébe viszont 150 ft-tal ifjú Vilfling Antalt szerződtetik.³²⁵ Vilfling aztán októberben hálálkodó levelet ír a káptalannak – 6 évig várt az állásra – és jóindulatába ajánlja magát.³²⁶ De nem is fognak csalódni benne! A három kíségitő 50 ft-os fizetése nem változik,³²⁷ de Trager Alajos távozása miatt a zenészek egységes véleménye alapján Tóth Józsefet veszik fel kíségitőnek Gruzling és Novier mellé júl. 1-vel.³²⁸

Okt. 12-én Vreccsay prebendista is meghal 54 éves korában.³²⁹ A megbízható és buzgó muzsikust a Mindenszentek-temetőben temették el.³³⁰ Helyét Kontsek György prebendista foglalja el, aki Bátáról kerül ide, de kinevezésének időpontja ismeretlen.³³¹

Ebben az időben még egy érdekes adatunk van a kíségitők szerepéről a kórusban, akiknek nem járt rendszeres fizetés: Hanzer színész Katalin nevű özvegye segílyt kér a káptalantól férje temetéséhez, mivel az gyakran volt kíségitő a dóm kórusában. A szolgálatokat Novotni igazolta, így 6 ft segílyt utalnak ki számára.³³² Az nem világos, hogy mint hangszeres vagy énekes vett részt a kórusban. Ugyancsak érdekes adat lehetne számunkra Novotni szerzeményeinek kifizetéséről szóló jegyzőkönyvi bejegyzés is. N° 16 miséjét, N° 11-es offertóriumát, N° 4-es graduáléját és N° 9-es vesperását fizeti ki ugyanis a dóm pénztára. Mivel megmaradt sok művében ritkán találjuk az N° jelzést, sajnos épp ez a négy szám nem azonosítható mai anyagunkban.³³³

1805-ben ismét két zenészt kell újakkal pótolni s ez a kényes feladat mostanában teljesen Novotni gondja, aki az eddigiek alapján megfelelő körültekintéssel és hozzáértéssel jár el. Dechand József basszista máj. 16-án hal meg 54 éves korában.³³⁴ Novotni értékeli ifj. Vilfling eddigi munkáját. Ezért javaslata alapján szorgalmára és édesapja érdemeire is hivatkozva a teljes fizetést fogja kapni. Hencz Ignác pedig, aki több hangszeren jól játszik, s basszust is énekel, 165 ft-ot kap. 300 ft-os fizetésre csak úgy tarthat igényt, ha erre méltónak bizonyul.³³⁵ Erről hamarosan meggyőződhetnek, mert régi munkahelyéről, Kalocsáról Lakner kanonok és Bóhm Pál regens chori megfelelő, jó információt küld a káptalannak Henczről.³³⁶ Tlusety Vencel orgonista látásának gyengesége, öregsége és betegsége miatt kíván visszavonulni. Sok évi hasznos tevékenysége elismeréseként 100 ft nyugdíjat fog kapni. Helyén Bergman Gáspárt alkalmazzák évi 200 ft + 30

³²⁵ Klt uo.

³²⁶ Klt uo. 88. l. 8. sz. 1803. okt. 14.

³²⁷ Klt uo. 81. l. 7. sz. szept. 26.

³²⁸ Klt uo. 70. l. 3. sz. júl. 11.

³²⁹ SzHa 31. l.

³³⁰ BrüstleRec II. 357. l.

³³¹ BrüstleRec II. 122. l.

³³² Klt Kj XIII 52. l. 9. sz., 1803. máj. 13.

³³³ Klt uo. 13. l. 7. sz., 1803. márc. 14.

³³⁴ SzHa 34. l.

³³⁵ Klt Kj XIII 386. l. 195. sz. jún. 24. Vilfling számára júl. 22-én működési bizonyítványt is állítanak ki, melyet bármikor majd felhasználhat s ebben emberi és zenei értékeit emelik ki. (Klt uo. 400. l. 231. sz.)

³³⁶ Klt uo. 392. l. 210. sz., júl. 5.

ft lakbér összegért.³³⁷ Novotni javaslatára ápr. 1-től kiségitőnek még Rotsák Jánost is szerződtetik 50 ft-ért a többi zenész segítségére. Több hangszeren jól játszik és két év óta részt vesz a kórus munkájában.³³⁸

Klosse Ferenc, aki a szeminárium énektanára is, 1804-től havonta egy aranyat kap a tanításért a szeminárium pénztárából.³³⁹ Ám ezt is kevesli és 1805-ben kétszer is foglalkoznak ügyével. Mivel 1797 óta tanítja a kispapokat és jegyzetet is készített tanításukhoz, azért méltányolva eddigi fáradságait és érdemeit most egyszerre 150 ft-ot utalnak ki részére s a jövőben havonta öt forintot fog kapni.³⁴⁰

Az 1805-ös év legnagyobb eseménye és egyben Novotni karnagy jelentős eredménye a nagy orgona teljes átépítése. 1771-ben építették ezt az orgonát, többször javították, de most már aktuálissá vált a teljes felújítása. Először egy pesti orgona-építőhöz fordulnak, de az nem is válaszol. Ekkor felkérlik Novotnit, hogy Ignaz Kober bécsi orgonaépítővel tárgyaljon és kérjen költségvetést. A szerződést 16 480 ft összegben kötik meg, 4000 ft előleget + 100 ft útiköltséget fizetnek ki előlegként. A jegyzőkönyv részletesen közli az építés menetét – még az orgonaház stílusát is aprólékosan megtárgyalják – 1806 decemberéig, a munka befejezéséig. A régi orgonaházon díszes felirat örököltette meg Nesselrode érdemeit, aki az első nagy orgonát építtette a 18. században. Kontsek prebendistát külön megbízzák, az ő gondja legyen, hogy ez a felirat kegyeletből ismét felkerüljön az új orgonaházra.³⁴¹ Mindenesetre Novotni utolsó, szinte a teljes embert igénybevevő munkája az orgona restaurálása, de mondhatjuk, utolsó öröme is, mert hiszen 1806. nov. 5-én az orgona elkészülte idején hal meg 57 éves korában, miután egy évvel előtte hűségese feleségét, Magdaléna asszonyt is eltemette.³⁴²

Közben azonban az orgona építése mellett a muzsikusok ügyeit is féltő gonddal intézi. Már évekkel előtte kérték a zenészek a fizetésnek valamelyes emelését az általános drágulás miatt.³⁴³ 1802-ben azzal utasították el őket: elégedjenek meg 300 ft fizetésükkel, mert annyit sehol egyházi muzsikusok nem kapnak.³⁴⁴ 1805-ben beadott kérésüknek 1806-ban annyi eredménye lett, hogy 20 ft átlagos emelést kaptak ápr. 1-től és kedvezményes tűzifa vásárlásra is ígéretet kaptak. A prebendisták fizetése pedig 500 ft-ra emelkedett.³⁴⁵ Úgy látszik, Novotni nem hosszas betegség után halt meg, mert még augusztusban is teljes energiával intézi a zenészek elég bonyolult személyi ügyeit. Konth Károly, a kórus értékes tagja lemondott állásáról. Novotni javaslatára Bergman Gáspár most már megkapja a teljes fizetést érdemei alapján. Hencz Ignác, basszista viszont az ő helyébe kerül 250 ft-tal, Novier 150 ft-ra lép elő. Az ő kiségitő 50 ft-os állását pedig szept. 1-től Glisz

³³⁷ Klt uo. 427. l. 303. sz., szept. 27.

³³⁸ Klt uo. 329. l. 83. sz., ápr. 5.

³³⁹ Klt uo. 190. l. 7. sz., 1804. júl. 11.

³⁴⁰ Klt uo. 362. l. 143. sz., 1805. máj. 17. és uo. 386. l. 196. sz. jún. 24.

³⁴¹ Klt uo. 294. l. 17. sz. 1805. jan. 18-tól uo. 594. l. 302. sz. 1806. dec. 9-ig 27 esetben szól a jegyzőkönyv az orgona építéséről.

³⁴² SzHa 35. l., 1805. jún. 19. és uo. 39. l. 1806. nov. 5.

³⁴³ Klt Kj XII 188. l. 6. sz. 1799. jan. 4.

³⁴⁴ Klt uo. 663. l. 5. sz., 1802. nov. 16.

³⁴⁵ Klt uo. XIII 448. l. 362. sz., 1805. dec. 3.; uo. 503. l. 110. sz., 1806. máj. 16.; uo. 582. l. 272. sz. nov. 6.

Ferenc veszi át. Mivel énekesben is hiány van, Wolf Ferenc trombitást veszik fel teljes fizetéssel, mint 12. zenészt. Ő jól oboázik is, s tenort is énekel. Fizetését akkor kapja meg, mihelyt ezrede elbocsátja.³⁴⁶ Közben Gruzling János Lakocsára ment tanítónak, még halála előtt néhány nappal Novotni kérésére annak öccsét, Gruzling Alajost nevezi ki a káptalan, mert eddig is sokszor szerepelt helyettesként a zenekarban. Fizetését nov. 1-től kapja.³⁴⁷ Ő tanította fagottra a 19. századi híres pécsi vak fagottművészt, Weidinger Imrét, aki 1792. dec. 26-án született Pécsen.³⁴⁸

Az utolsó, 1806-os fizetésjegyzék szerint Novotni együttesének névsora halála előtt közvetlenül:³⁴⁹

Wagner György preb.	482,55 ft	
Kontsek György Pál preb.	482,55 ft	
Novotni Ferenc regens chori	395 ft	30 ft lakbérpótlék
Id. Vilfling Antal 1. org.	340 ft	30 ft lakbérpótlék
Tlusety Vencel 2. org.	100 ft	—
Bergman Gáspár	244,83 ft	30 ft lakbérpótlék
Czeiszberger Celesztin	315 ft	30 ft lakbérpótlék
Hiebel Ignác	315 ft	30 ft lakbérpótlék
Konth Károly	198,33 ft	30 ft lakbérpótlék
Gnadt András	315 ft	30 ft lakbérpótlék
Stetz Pál	315 ft	30 ft lakbérpótlék
Klosse Ferenc	315 ft	30 ft lakbérpótlék
Ifj. Vilfling Antal	315 ft	30 ft lakbérpótlék
Hencz Ignác	164,45 ft	30 ft lakbérpótlék
Novier János	82,50 ft	15 ft lakbérpótlék
Tóth József	53,75 ft	5 ft lakbérpótlék
Gruzling János	53,75 ft	5 ft lakbérpótlék
Rotsák János	53,75 ft	5 ft lakbérpótlék
Glisz Ferenc	15 ft	5 ft lakbérpótlék
Wolf Ferenc	85 ft	2,50 ft lakbérpótlék
Két diszkantista	220 ft	búza 12, tűzifa 8
Rubovszky Mihály kántor	160 ft	20 ft lakbérpótlék, bor 10, búza 30, tűzifa 8, caulium cap (káposzta) 300.

Az új tagok azért kapnak kevesebbet, mert év közben lépnek munkába. Nem szerepel még Gruzling Alajos és Jánossy Mihály kántor neve sem. Jánossy ebben az évben 50 évi szolgálat után megy nyugdíjba teljes fizetéssel. Helyébe Orbán János, a franciskánus templom kántora kerül 1807. jan. 1-től. Az orgonálást is vállalja. Így viszont ifj. Vilfling mentesül e munkától, de a 20 ft pótdíjat is el-

³⁴⁶ Klt uo. 547. l. 188. sz., aug. 16.

³⁴⁷ Klt uo. 579. l. 264. sz., nov. 1.

³⁴⁸ HorváthPécs 12. l.

³⁴⁹ Klt Archiv Priv Fasc 23. nr. 1 Schema Salariorum 1806.

veszti.³⁵⁰ Feltűnő – nincs előbb adatunk –, hogy visszakapták a zenészek a lakbérpótlékot is!

Novotni működését még egy elszámolással fejezzük be 1806-ból: 89. sz. Ignaz Kobernek az új orgonához még kiegészítő munkáért 200 ft, 90. sz. Kobernek, mivel 2 oboát hozott Bécsből 30 ft, 91. sz. Novotni Ferenc karnagnak hangszerek javítására és húrokra 28 ft 48 krajcár, 92. sz. Novotni Ferenc karnagnak hasonló kiadásokra 31 ft 5 krajcár. Valamint a káptalan 1806. nov. 23-i határozata értelmében a fennmaradt nyugták alapján Novotni részére különböző kották és hangszerek vásárlására kifizetnek 400 ft-ot.³⁵¹ Ez utóbbi nyugtákat márcsak Novotni hagyatékában találták, s a káptalan ezeket is becsülettel kiegyenlíti. A nem kis összeget sajnos már nem is özvegyének, hanem gyerekeinek fizetik ki.

Novotni halála után egy hónappal dec. 9-én felolvassák a káptalani gyűlésen Franz Krommernek Bécsből írt sorait. Ebben hivatkozik arra, hogy már eléggé ismerik az eddig kiadott műveit és az újonnan komponált miséje által zenei képességeit. Ezek alapján pályázik a karnagyi állásra Novotni halála után. Ám azért is, mert a pécsi kórus tagja volt, melynek minden jót kíván a kapott javak miatt. Az általános drágaságra hivatkozva jelzi anyagi igényeit is: 800 ft fizetést, 8 org. tűzifát és útiköltség címén 200 ft-ot. A pályázó egyedülálló zenei értékeit tekintve, melyeket kiadott művei is bizonyítanak, azzal a legteljesebb bizalommal, hogy a pályázó a pécsi dóm zenéjét tökéletesíteni fogja, viszont ő maga is itt tisztességes megélhetésnek örvendhet, a jelzett összeghez a 8 org. fával együtt a káptalan hozzájárul, s erről őt értesíteni kell.³⁵²

Pécsett valóban értékelték Krommer tudását, hisz a fizetés éppen kétszerese az eddiginek és mégis hajlandók vállalni a terhet. Annál nagyobb a meglepetés, mikor Franz Mayer prépost Bécsből arról ír, hogy Krommer mégsem jön, mert 2000 ft-os állást kapott Bécsben, de Lickl nevű zenészt ajánlja maga helyett. Ezért a káptalan kéri Mayert, szerezzen választ Krommertől, és adjon részletes információt Licklről.³⁵³ Krommer levelét már febr. 23-án ismertetik: elismeri,

³⁵⁰ Klt Kj XIII 584. l. 279. sz., 1806. nov. 22.

³⁵¹ Klt Archiv Priv Fasc 23. nr. 3., 1806. Corpus Rationum.

³⁵² Klt Kj XIII 595. l. 303. sz., 1806. dec. 9. „Lectus est libellus supplex Francisci Kromer Vienseni Musici ex eo: quod sufficienti Musices notitia quam tam edita opera, quam vero recenter per se compositum specimen novae solemnissimae Missae abunde comprobant, imbuens habetur ac quod iam prius choro Cath. Ecclesiae hujus, cui omnem fortunam suam in acceptis referre debet, adlectus fuerit, vacantem per mortem Francisci Novotni Cath. Ecclesiae Chori Regentis stationem cum adnectendo in hac rerum omnium caristia huic Numeri 800 florenum Annos salario et 8 orgias lignorum focalium ac expensis Itineribus 200 florenum sibi praevis submittendis gratiose conferri supplicat. — Spectatis supplicantis singulari Musices scientia quam diversa edita per eundem opera Musica testantur cum plena fiducia, quod antelatus Instans rem Cath. Ecclesiae hujus musicam ad perfectum statum deducturus sit, quo idem honesta quoque subsistentia gaudeat, ad praepositam summam cum 8 orgias lignorum e Cassa Cath. Ecclesiae pendendam V. Capitulum accessit ac de hac V. Capitulum mente supplicantem profuturae ejusdem directione edocendum esse determinavit.”

³⁵³ Klt uo. 628. l. 25. sz., 1807. jan. 28. „Idem Rndmus Dnus Praepositus . . . Mayer Vienna scripsisse, quod Musicus Krammer accepto nunc 2000 fnorum salarii augmento Quinque Ecclesias amplius pro Chori Regente venire nolitem verum aliquem Lickl Compositorem et Musicum sui 1000 recommendet. — Ad quem relationem determinatum est Ill.

hogy komoly évjáradékhoz jutott, s ezért kényszerül lemondani a pécsi karnagyságról. Megköszöni nagy hálával a káptalan jóindulatát, mivel jobb életének feltételeit a kapott javak révén neki köszönheti.³⁵⁴ Ugyanakkor Mayer prépost febr. 17-i sorait is felolvassák. Közli az információt Georg Licklről: sok más hangszer mellett kiválóan orgonál, éneklésben jártas és rendes ember. Aztán magának Licklnek levelét is felolvassák, melyben kéri, hogy vegyék fel karnagnak, mert 1. a legjobb életkorban van, 36 éves, 2. tudását bizonyítja az olaszok templomában, a karmelitáknál és a Szt. Lipót-plebánián éveken át viselt karnagi és orgonista állása, 3. több hangszerhez és az énekléshez is ért, 4. végül a saját kiadott művei is, melyek közül három nagyobb miséből kettőt Mária Teréziának, egyet pedig Esterházy hercegnek ajánlott, eléggé bizonyítják tudását. A káptalan Mayernek írt levelében bejelenti, hogy hajlandó Lickl is a Krommernek ígért feltételek mellett felvenni, csak azt kéri, hogy nagyhétre feltétlenül érkezék meg Pécsre.³⁵⁵

Megemlítjük még, hogy Novotni helyére Neubauer János eszéki muzsik is pályázik, aki több hangszeren jól játszik és több kompozíciója is van. A káptalan válaszában hangsúlyozza, mivel már a másik (Lickl) zenész emberi és zenei értékeiről meggyőződött, őt vették fel s így kérését nem tudják teljesíteni.³⁵⁶ Később aztán Neubauer is Pécsre kerül. Művei is maradtak fenn a dóm kottái között.

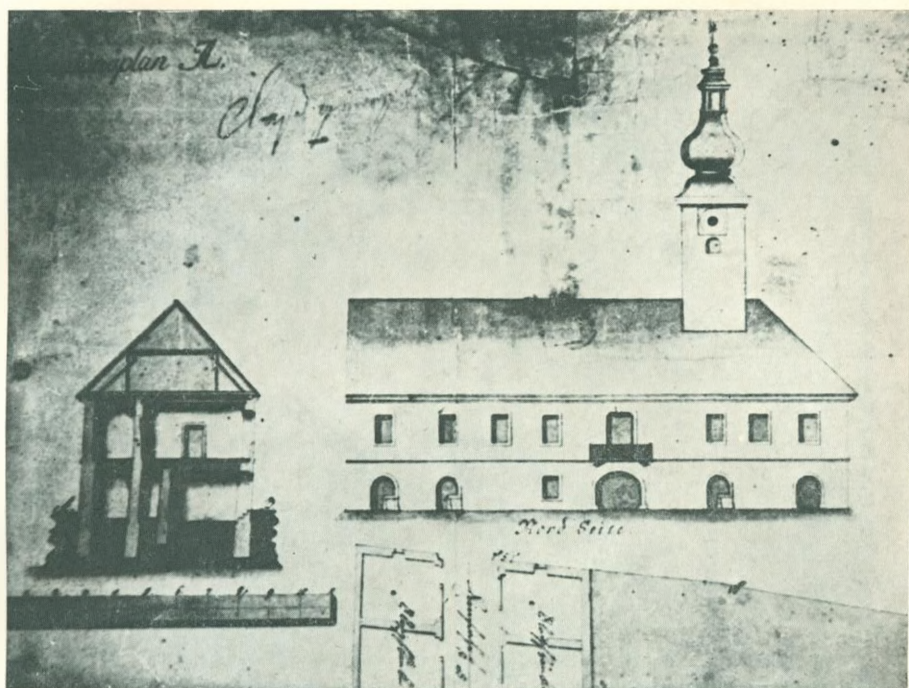
Lickl György valóban megérkezett nagyhétre, s ezzel elindult a dóm új korszaka, mely azonban teljesen a 19. századhoz tartozik. Legnagyobb elismeréssel vélekedünk munkásságáról. Ám azt is tartjuk — a száz év felvázolása után —, hogy eredményeit ő is, és a 19. század jeles pécsi muzsikusi is nagymértékben annak köszönhetik, hogy 18. századi elődjeik értékes fundamentumot szolgáltatottak további építkezésükhöz. És ez sem kevés érték!

Rndmus Praepositus Dno Mayer de eo, num Musicus Krammer V. Ecclesias Venire velit. . . . Compositor autem Likl cujus generis homo sit, perscribat, literas et desuper referat."

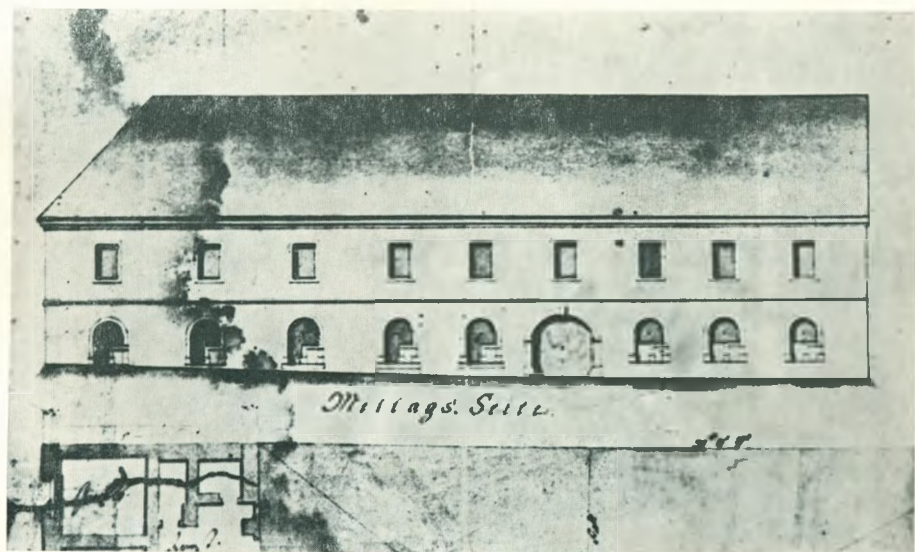
³⁵⁴ Klt uo. 635. l. 45. sz., 1807. febr. 23. „Lectae sunt Literae Francisci Krommer Musicus compositionis rescribentis, quod siquidem Barroni et Maecenates sui sibi annum stipendium usque dies vitae resolverint collatim sibi per V Capitulum Chori Regentis munus deprecari cogatur, in reliquo pro benignitate sibi exhibita, plurimas eo aforciori V Capitulo in acceptis referre debeat."

³⁵⁵ Klt uo. 46. és 47. sz. — Lickl Györgyre vonatkozólag részletesen l. VarghaLickl is.

³⁵⁶ Klt uo. 636. l. 48. sz.

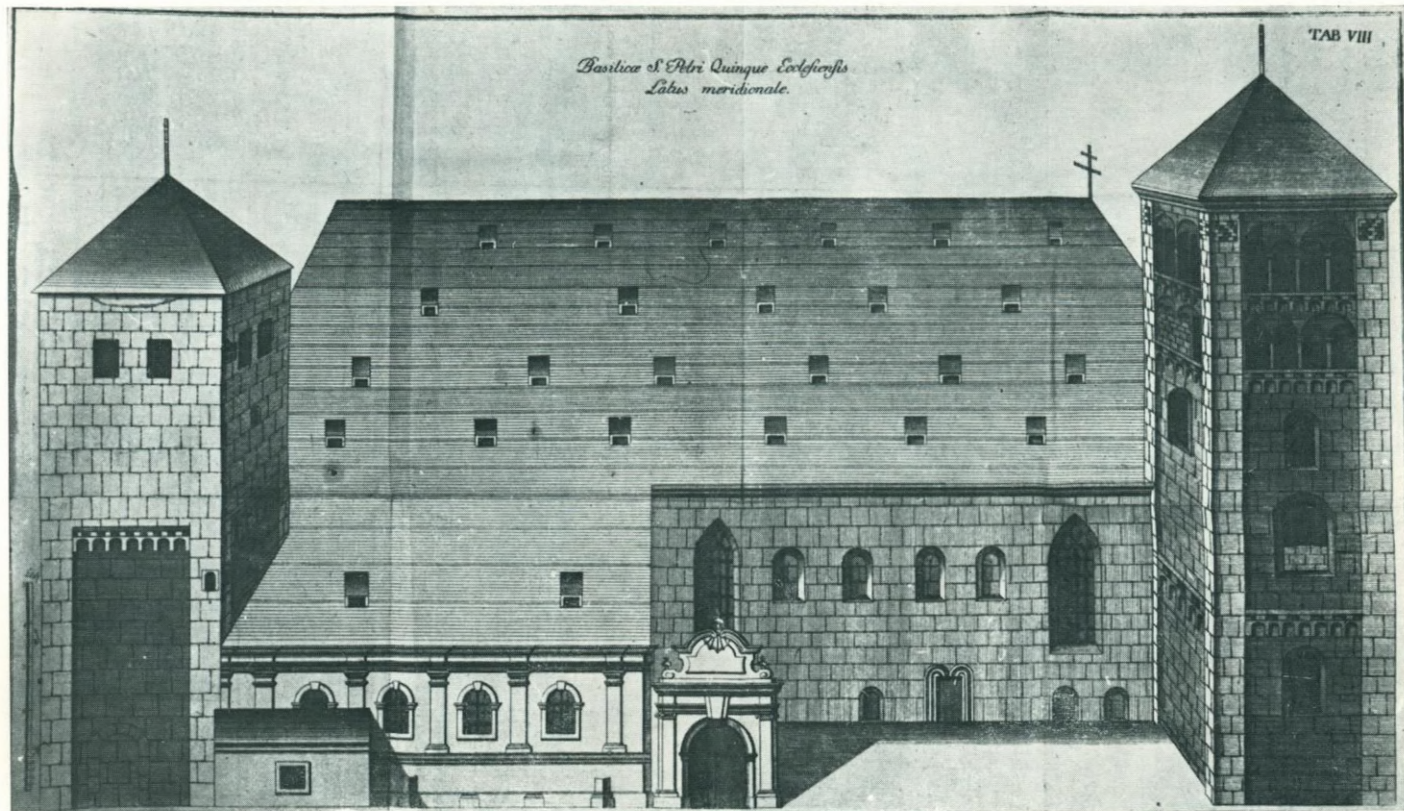

1. a

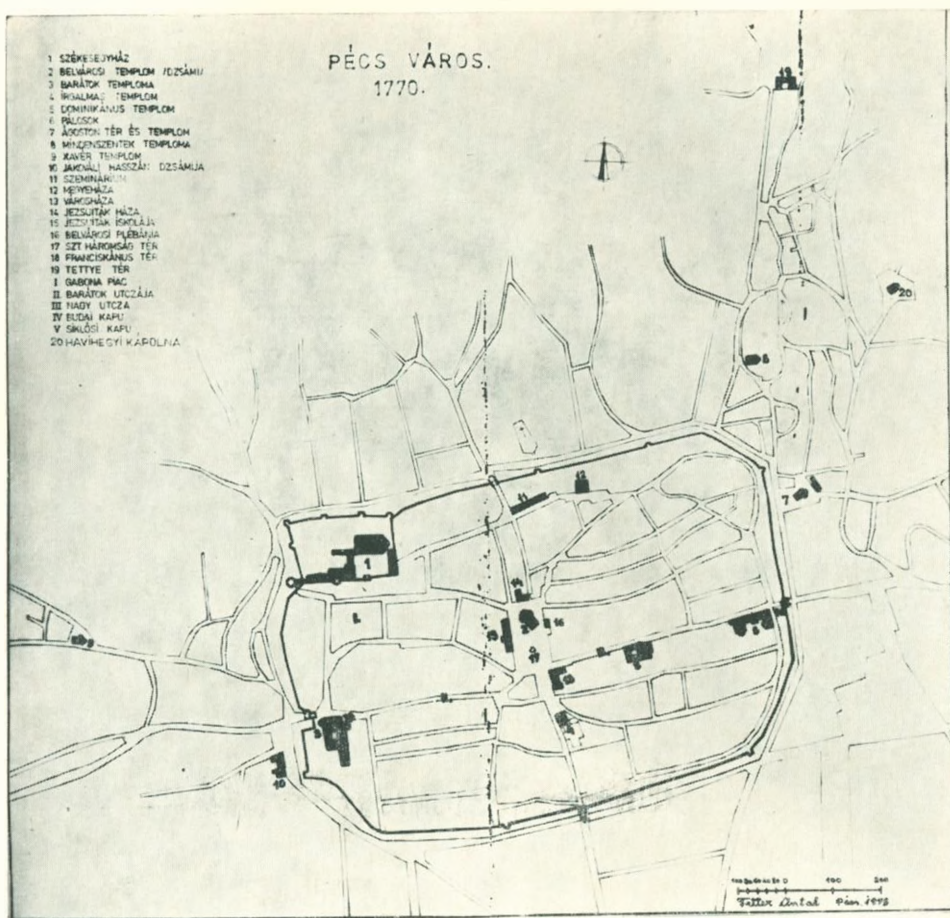

1. b

1. a, b. A városháza 1730 körüli alakja
 (Keresztény János felvétele, Pécs-Baranya megyei levéltár)

2. A székesegyház 18. századi alakja

4. Pécs 1770 körül (Fettich Károly vázlata korabeli térkép alapján)

III. A gimnázium zenéje

„Az itt való Musicusok Instantiajára is rendeltetett, hogy a jövevén Musicusok, kik még bandájokat Tiszt. RP Jesuiták musicussaival szaporétani semminek tartják, ezen Városban reajok sēmi szükségñ nem léven, avagy tanult Mestersegek üzése mellet maradjanak avagy ezen Városbul hová hamarébb el takarogyanak.”³⁵⁷

A városnak ez a különös, 1769-ből való rendelkezése arra a már 80 éves zenei gyakorlatra utal, amely ugyan a gimnázium keretében, de jelentősége és hatósugara szempontjából a város életéhez tartozott.

A mai Nagy Lajos Gimnáziumot 1687-től 1773-ig, a rend feloszlatásáig a jezsuiták vezetik. Utána a helytartótanács felügyelete alatt mint archi-(fő)gimnázium működik s majd csak 1814-ben bízzák a ciszterciekre. A 18. századi gimnázium a mai Belvárosi iskola helyén működik, a Szentháromság téri (mai Széchenyi tér) kollégiumot és rendházat pedig 1725–30 között építik fel. Itt volt a zenekar és énekkar próbaterme is.³⁵⁸ Mivel a rendház 1773-as leltára nagyobb teremnek csak a refektóriumot, az ebédlőt jelzi, úgy gondoljuk, hogy a „theatrum”, a színház, ill. díszterem, ahol az iskoladramákat adták elő és az ünnepélyeket tartották, az iskolaépületben volt. — A középkori Szent Bertalan-templom helyébe építették a törökök a dzsámít. Átalakítása után ebben tartották a gimnázium istentiszteleteit, s majd 1766–70 között került sor a barokk átépítésre. 1780-tól ez lett a városi, majd 1789-től a belvárosi plébániatemplom, de a gimnázium továbbra is jogosan használta a templomot.³⁵⁹

A gimnázium tanulóinak száma 1700-ban 120, 1724-ben már 280, az archi-gimnáziumban pedig 1778-ban 219.³⁶⁰

Az iskola zenéjének fő forrásai számunkra a naplók, a Historia Domusok. Sajnos már az első is hiányos, mert a kuruc, rác korszak 9 évi feljegyzései (1703–1712) is hiányoznak. Mint említettük, a legnagyobb veszteséget az 1730–73 közötti naplók eltűnése jelenti. Tekintettel azonban arra, hogy 1773 után kb. egy évtizedig, II. József reformjáig, a napló tanúsága szerint az iskola zenei

³⁵⁷ Blt Vj 21. k. 163. l. 289. sz.; 1769. júl. 11.

³⁵⁸ OL Kamarai lt. Acta Jes. Coll. Q. Eccl. Fasc 9. Nr 43. Conscriptio Coll. Q. Eccl.; 1773. nov. 20., 571. l.: „Cellario et Conservatorio Fructuum, probe instructum, ubi Musici Chorealessolebant residere.”

³⁵⁹ Vöröszéchenyi 88. kk.

³⁶⁰ GN I. 88. l. és 152. l.; OL Helytartótanácsi lt. Dep Lit pol Acta Districtus Q Eccl. 1778. Nr 1.

szokásai csaknem azonosak a 20–30-as évek stílusával, a hiányzó évtizedek folyamatos hagyományára is joggal következtethetünk. Ezt bizonyítják a „Congregatio Agoniae Christi”, a Mária kongregáció mellett működő iskolai egyesület 1718–1784-ig fennmaradt naplójának folyamatos bejegyzései a zenekar közreműködéséről. Ámde a zenei életnek részletesebb ismeretéről mégis egyelőre le kell mondanunk, éppen abban az időben, amikor a városi jegyzőkönyv idézett szövege szerint is népszerű volt az iskola zenekara.

A jezsuitáknak kezdettől fogva gondjuk volt a zenére, mert ezt nevelésük egyik fontos eszközének tartották. Az első évek hézagossá feljegyzései között még 1687-ben olvasható az első utalás a muzsikára: P. Merkas, gráci rektor értékes pluviálét (köpenyt) ajándékoz stórával, amely „a vesperások énekléséhez szükséges.”³⁶¹ Már az első évtől kezdve gyakran utal a napló írója arra, hogy nagyobb ünnepeken az ünnepélyes misét és vesperást Radonay püspök végezte náluk.³⁶² Ugyanezen évtől kezdve rendszeresen leírja részletesen az úrnapi körmenetet is. Bár az első években még nem szól kifejezetten a zenekar működéséről, de a körülményekből az ünnepi pompából következtethetünk erre is. Az első két évben még azt is megemlíti, hogy „a város romos terein” tartják, s részletesen beszámol a katonaság nagyszámú részvételéről és a díszlovésekről is. 1688-ban tűnik fel először a később hagyományossá vált szokás: a diákok (ez időben 18-at, később 12-t említ) színészi (comico) ruhába öltözve az egyes oltároknál háromnyelvű versekkel (német, magyar, horvát) köszöntik az Oltáriszentséget. 1712-ben pontosabban utal arra, hogy angyaloknak voltak öltözve.³⁶³ Hasonlóképpen, kezdettől fogva megünnepelték a rendi szentek, Szent Ignác és Xavéri Szent Ferenc ünnepét. 1700-ban kiemeli, hogy ezeket az ünnepeket mindig olyan fényvel és pompával tartják meg, hogy szebbet nem is kívánhatnak, s az ünnepi mise után Radonay püspököt reggelivel is megvendégelik.³⁶⁴

Nem véletlen, hogy a 18. század első évtizedének feljegyzései hiányoznak. A gimnázium és rendház is sokat szenved a kuruc és rác időkben. Koller Ferenc rektor 1704. ápr. 28-án kelt levelében írja, hogy olyan pusztítást végeztek, hogy a magtárban kb. 800 köböl búza égett el. A rendházat és templomot úgy kifosztották, hogy kevés kenyér és bor kivételével minden mozdíthatót elvittek, úgyhogy egy garas érték sem maradt.³⁶⁵ 1704-ben márc. 26-án a rácok négy jezsuitát és egy világi papot, aki náluk volt, megöltek. A halottakat a templomban temették el.³⁶⁶ 1712-ben restaurálták a templomot és új orgonát is állítottak fel 220 ft-ért, melyhez adományokból 51 ft-ot kaptak. Az előzőt ugyanis, melyet 1686-ban helyeztek az átalakított dzsámiba, a rácok 1703-ban tönkretették. A fémsípokat

³⁶¹ „Item ex benevola munificentia Rndi P Rectoris Graecensis P Merkas preciosum cum stola ad decantandas vesperas necessarium opportune subministratum ac liberaliter donatum fuit Pluviale.” (GN I. 8. l.)

³⁶² Uo. 7., 79. és 88. l.

³⁶³ Uo. 5., 13., 27. és 96. l.; GalambosPécsi 99. l.

³⁶⁴ GN I. 88. l.; ugyanerről előző évben is l. 75. és 79. l.

³⁶⁵ BrüsztleRec I. 30. l.

³⁶⁶ CserkútiPécsi

elhordták, csupán a szekrény és a fújtató maradt meg.³⁶⁷ 1712-ben konviklust is alapítanak a rendházban, egyelőre 9 tanuló lakik benne.³⁶⁸

Ez az év azért is fontos számunkra, mert a rendi ünnepek leírásában kifejezetten hallunk már a zenekar közreműködéséről is, s a szöveg értelme szerint pedig már hagyományról van szó: a grammatisták a szintaxisták kíséretében égő gyertyával vonultak az énekes misére b. Szaniszló ünnepén. A parvisták a principistákkal együtt hasonlóképpen ünnepelték Szent Gergelyt. „Nagyon tetszetős volt a principisták ünnepélye az őrangyalok ünnepén, akik a parvistákkal együtt színészi ruhában angyalként vettek részt az énekes misén. Végül a poétisták az indiaiak szent apostolának (Xavéri Szent Ferenc) ünnepén trombiták és dobok ünnepi hangja mellett fejezték ki méltó tiszteletüket.”³⁶⁹

Az ifjúsági zenekar és kórus természetesen szereplője az ünnepélyes istentiszteleteknek, körmeneteknek és iskolai ünnepélyeknek. Kapcsolata a várossal nem csupán abban áll, hogy hallgatósága a város széles rétege, de úgy is megnyilvánul, hogy időnként kiegészítést, külső erősítést is kap, mint erre példa mindjárt 1717-ben Xavéri Szent Ferenc ünnepének miséje, ahogy a napló írója feljegyezte: „... ezt a kedves ünnepet az egész ifjúság a nép nagy épülésére rendezte meg. Liwingstein generális meghagyta ezrede muzsikusainak, hogy segítsék ki a mi kórusunkat, s így maga tisztjeivel együtt nemcsak a templomban, de az ebédlőnkben is ünnepélyesebbé avatta ezt a napot.”³⁷⁰

A 18. századi jezsuita iskoladrámákat az irodalomtörténet megfelelően értékelte. Mi azt kutatjuk, vajon a pécsi adatok elárulnak-e valamit a zene szerepéről ezek előadásában? Az egyházi és világi témájú színdarabokról, nagypénteki misztériumjátékról hol szükséges, hol bővebben szól. Mivel egy alkalommal, 1717-ben a grammatisták (suprema és media osztály) által nagy sikerrel előadott Bonifacius comes c. drámát kifejezetten énekelt darabnak „decantatum”-nak mondja,³⁷¹ jó néhányról feltételezhető, hogy énekes, operaszerű vagy kísérőzenével, betétszámokkal előadott művek voltak. 1712-től kezdve a következő előadásokról kapunk hírt: 1712 nagybőjtben a grammatisták media osztálya Amor Christi c., az infima osztálya pedig év végén Falco iuvenis c. darabot adja elő.³⁷² 1715 farsangja alatt a retoristák a szokásos előadásaikon kívül a színházban ünnepi előadásként a Vinalia Quinque Ecclesiensis – Pécsi borünnep – c. művet, ugyan-

³⁶⁷ GN I. 97. 1.

³⁶⁸ Uo. 98. 1.

³⁶⁹ „Placuit in Festo Sanctorum Angelorum Principistarum solemnitas, quibus adjungentes se Parvistae comico vestitu Angelos referentes sacro cantato astiterunt. Demum Poetae Divo Indiarum Apostolo inter festivos Tubarum et Tympanorum sonos devota obsequia praestiterunt.” (Uo. 96. 1.) — A 6 osztályú iskola egyes osztályainak elnevezése: Parvisták, principisták (infima) grammatisták (syntaxisták): media és suprema osztály, poétisták, retoristák. (L. Pinzger Emlékezzünk 39. 1.)

³⁷⁰ „Devotio ejusdem decennialis a Scholis omnibus magna populi aedificatione acta est . . . quod festo ejusdem Excellentissimus Dnus Generalis a Liwingstein suos Regiminis Musicos chorum nostrum adjuvare jusserit, ipseque non in templo modo, verum et in triclinio nostro cum caeteris suis DD Officialibus diem hanc sua pompa auxerint.” (GN I. 119. 1.)

³⁷¹ Uo. 120. 1.

³⁷² Uo. 98. 1.

ezek a nyáron is világi darabokat „ludos saeculares” játszottak. A szintaxisták (grammatisták) és parvisták a *Divum et mundum c.* darabban fejezték be az évet s ezt követte a jutalmak kiosztása.³⁷³ 1717-ben Báthori István, Lengyelország királya *c.* darabról nem jelzi, melyik osztály adta elő. Itt következik a már említett énekes mű.³⁷⁴ 1722-ben a grammatisták *media* osztálya Kis szikrából nagy tűz támad *c.*, az *infima* osztály pedig *A lustaság kiküszöbölése c.* darabban szerepel.³⁷⁵ 1725-ben a grammatisták *media* és *suprema* osztálya a jelenlevők nagy tetszésére adja elő a színházban *Andronicus Augusti Regis filius c.* művét,³⁷⁶ 1726-ban ugyanezen osztályok a *Polardus adolescens c.* művel lépnek fel. Erről külön kiemeli, hogy a lehető legnagyobb pompával rendezték.³⁷⁷ 1727-ben a két felső osztály, a poetisták és retoristák három farsangi előadást tartottak. A grammatisták *media* és *suprema* osztálya nagy taps kíséretében a Szent Alajos *c.* darabot játszotta, a legkisebbek végül *Cyrus Rex* művel szerepeltek.³⁷⁸ Valószínűleg éppen a Szent Alajos *c.* darab előadásához kapcsolódik az a kellemetlen adatunk, melyről a városi jegyzőkönyv 1727. aug. 27-én emlékezik meg: Kovacsevics Mihály diák elvesztette a Zainer Henriktől színjátszás céljából kölcsönzött ruhát. A szegény tanulóknak 7 ft kártérítést kellett fizetnie.³⁷⁹

Nagypénteki misztériumjáték hagyományáról is beszámol a napló 1713-ban és 1716-ban részletesen, máskor csak utal rá. Ezt is a színjátszó ifjúság adja elő, „*iuvenes Palladii nostri in comico vestibus*”. A zenére és a város részvételére is kitér az 1713-as leírás: „... Miután elénekelték a gyászszolozsmát (lamentációt) a templomban, elindult a bűnbánati körmenet. Elöl haladtak fekete zászló alatt a vármegyei tisztviselők, a megyei kapitány az alárendelt lovasaival, ... majd a flagellánsok (önostorozók) csoportja, akik keresztet hordoztak és Krisztus szenvedésének misztériumait elevenítették meg: az első Krisztust ábrázolta, akit Pilátus átadott a népeknek. Az írástudók és farizeusok a törvény nevében halálát követelték. Egy másik a keresztet hordozó Üdvözítőt jelenítette meg, mások színészi öltözetben és fegyverrel az őrséget és a rómaiakat utánozták. Ezek mindegyike, mint az előző szereplők is, latinul, horvátul, magyarul és németül adták elő szerepeiket. Végül csupasz vállon vitték a szentsírt. Négy oldalán síró angyalok voltak, akik a szenvedés keserű eszközeit tartva ugyanezen négy nyelven buzdították a népet bűnbánatra. Tizenkét vármegyei hajdú vette őket körül egyforma ruhában. A menetet az énekeskanonok és egyúttal plébános (Kapucsi György) ministránsokkal és énekesekkel zárta be. A város a maga hajdúit is odaállította, hogy az özönlő tömeget rendben tartsa, s a menet útját biztosítsa.” Az 1716-os szöveg még kiegészíti azzal a megjegyzéssel, hogy „a vidékről is igen sokan sereglettek össze a látványra”.³⁸⁰ 1716 után nem találunk több utalást erre

³⁷³ Uo. 106. l.

³⁷⁴ Uo. 120. l.

³⁷⁵ TakácsDráma 55. l.

³⁷⁶ GN I. 157. l.

³⁷⁷ Uo. 159. l.

³⁷⁸ Uo. 164. l.

³⁷⁹ Blt Vj 305. l. 681. sz.

³⁸⁰ „... post decantata tenebras ea Ecclia nostra est eucta. Praecessere hanc sub nigro Vexillo Dñi officiales Cottus cum Ejudem Capiteo sibique subiectis equitibus, hos praeunte

az ünnepségre. Nesselrode püspök ugyanis 1717-ben betiltja a nagypénteki, úrnapi és a többi körmenetet (Xavér, Fábán és Sebestyén, Rókus, Róza, Kálvária) s a székesegyházra korlátozza azok rendezését.³⁸¹ Csak Thurn püspök 1734-ben vonja vissza a rendelkezést.³⁸² Persze a rendi ünnepeket annál nagyobb fényvel ünneplik meg azután, mint ezt a napló írója hangsúlyozza. Ilyen volt 1727-ben Alajos és Szaniszló szenttéavatása alkalmából tartott megemlékezés. Ezt a nagyszabású ünnepet – a zenekar és a város részvételével – külön fejezetünkben ismertetjük részletesen.

Az ifjúsági zenekar és kórus templomi szerepléseinek alkalmai a nagyobb ünnepek ünnepélyes miséi s az egész századon át népszerű ünnepi vesperások voltak. A kismiséken népénekeket énekeltek orgonakísérettel. 1698-ban külön megjegyzi a napló írója, hogy „bevezették szentmise alatt a honi-nyelvű éneklést”.³⁸³ 1724-ben arról ír, hogy vasárnaponként két magyar és egy horvát misét tartanak. „Különösen érdekesek a horvát misék ebben az évben: nemcsak orgonával, de gyakran vonószekarral is kísérik a horvát énekeket. Ez különösen a horvátajkú népre nagy vonzóerőt gyakorol, különösen mióta majdnem mindig többszólamban is énekelnek.”³⁸⁴

Két szűkszavú bejegyzésével számunkra fontos hagyományról ad hírt a napló írója 1726-ban. Beszámol a rendtársak karitatív tevékenységéről, többek között így ír: „Volt ugyanis valaki (rendtárs), aki összegyűjtött pénzből 9 szegényebb diák ételmezéséről folyamatosan gondoskodik, akiknek a püspök nem engedi meg, hogy éneklésből éljenek.”³⁸⁵ Majd az iskoláról ír: „A létszám majdnem 300-ra emelkedett, és még nagyobb is lett volna, ha az előbb említett püspöknek régi ellenszenve a szegény diákok részére a vendégül látást és az éneklést be nem til-

Mariano nigro labaro sequebatur se flagellantium crucesque bajulantium ordo mysteriis patientis Xti distinctq. Et primum quidem exhibuit Salvatorem a Pilato populo propositum, quem obsidentes scribae et Pharisei secundum legem ad mortem deposcebant. Alterum bajulantem sibi crucem Redemptorum, in Satellitum, Romanos habitu ac armis imitantium comitiva representavit, quorum singuli, uti et priores Latine, Illyrice, Hungarice et Germanice, pro suo quisque munere perorarunt. Ultimum solum humeris gestatum sepulchrum Dñicum ferebatur, in cuius quatuor Angulis totidem Angeli Paris amore flentes stabant, qui enhibitissimae Passionis instrumentis quaterno idioma Populum ad Paenitentiam hortabantur. Sepulchrum stiparunt 12 nominati Cottus (ut vocant) Haidones armati et aequalibus vestiti. Ordo totus Rndsmo Dño Capituli Cantore ac Loci Parocho cum ministris et cantoribus terminatus est. Suos etiam Civitas Haidones constituit, qui pro commodiore servando ordine irruentem plebem a via Processioni destinata arcuerunt.” (GN I. 99. l.) „... cum magno etiam ex pagis vicinis hominum affluxu ...” (Uo. 114. l.)

³⁸¹ Uo. 119. l.

³⁸² OL E 152 Kamarai lt. Acta Jes Q Eccl Fasc 9 Nr 39., 555. l.

³⁸³ „... inductus est sub sacro missae sacrificio patrio idioma cantus ...” (Uo. 71. l.)

³⁸⁴ „Lectum sacrum cantu Illyrico una cum organo ac persaepe suavi fidium concentu ... condecoratum sit, ad quod ab Illyricae linguae gnaris confluxus semper numerosissimus observatus est ... praesertim cum is conatus adhibitus fuerit, ut semper fere notas variarent.” (Uo. 150. l.)

³⁸⁵ „Fuit nempe aliquis, qui conrogata stipe constanter aleret novem egentiores studiosos, quos ut cantu vivant, Excellentissimi Episcopi loci ordinarii benignitas non sinit.” (Uo. 158. l.)

totta volna.”³⁸⁶ E problémával kapcsolatban Galambos így nyilatkozik: „Az iskolának voltak igen előkelő származású növendékei, elég sok köznemes, de legtöbb a polgárságból és a nép köréből került ki. A tanítás a jezsuita hagyományokhoz híven ingyenes volt. Szegény fiúk gazdagabb családnál vendégként kaptak élelmet, mások énekléssel keresték kenyerüket . . . Nesselrode ezt tiltotta (élelem és éneklés), de a jezsuiták ennek ellenére segítették őket.”³⁸⁷ Feltételezhető, hogy egyszerűen Nesselrodenak a rend iránti közismert ellenszenvé áll a háttérben,³⁸⁸ de az éneklés körüli visszaélések is okai lehetnek a rendelkezésnek. A kántálás régi külföldi és hazai hagyományáról van itt ugyanis szó, melyről Szabolcsi ad részletes leírást a kollégiumok zenéjével kapcsolatban, s amelyet, mint másutt is, itt is tiltanak túlkapásai miatt.³⁸⁹

Az 1729-ben megszakadt napló néhány kórusvezető nevét is megörökítette: Vass Imre (1725), Szontagh Pál (1726), Balogh József (1727) magiszterek, akik természetesen mást is tanítanak az iskolában.³⁹⁰ 1714-ben Magister Saecularis, vagyis világi tanár, aki parvistákat és principistákat tanította, volt az orgonista, valószínűleg Gerhold Gáspár a neve.³⁹¹ Még két érdekesebb bejegyzést említhetünk: 1707-ben Borovitz Mihály viselte a „curam rerum comicarum” címet, azaz az iskoladramák rendezését bízták rá,³⁹² s 1728-ban bejegyzik, hogy Faludi Ferenc a szintaxistákat és grammatistákat tanítja, még mint tanulmányai befejezése előtt álló magiszter.³⁹³ Tudjuk, később 1757–59 között újra itt dolgozik, s az egyik naplót is ő írja.³⁹⁴ A felsorolt kórusvezetőket közli egy korabeli névtár is, sőt még 1724-re Jambreschi Györgyöt is praefectus chori-nak jelzi. Ugyanebben az 1756–66 között Pécssett működő regens chori-kat is megtaláljuk: Radics Antal (1756), Mihály Imre (1757), Járdányi János (1758), Katarinchich János (1759), Zolcher János (1760), Paukl Mátyás (1762), Hász Mihály (1763), Kecskeméti Márton (1764), Ferenczi András (1765) és Puchner József (1766). Mindannyian még magiszterek, akik még tanulmányaikat folytatják a felszentelésig. Ezért sűrű a karnagyok változása. Feltűnő azonban, mennyivel több köztük a magyar nevű, mint a dóm zenészei között!³⁹⁵

Utaltunk az „Agoniae Christi” egyesület pénztári naplójára, amely a zenekar

³⁸⁶ „Hae” (ti. iuventus scholastica) „ascendit ad numerum prope tercentesimum et ascendisset majorem sin attacki jam superius Excellentissimi loci hujus Episcopi inveteratum odium pauperibus et hospitium et cantum interdixisset.” (Uo. 159. l.)

³⁸⁷ GalambosPécsi 109–110. l.

³⁸⁸ Nesselrode 1714-ben el akarja venni a jezsuiták templomát és 1720-ban megtiltja a népnek, hogy a jezsuitáktól bort vegyenek. (VáradyPécs II. 542. kk.)

³⁸⁹ SzabolcsiKoll 31 kk.

³⁹⁰ GN I 230. l.

³⁹¹ Uo. 226. l. A nevét Berényi Zsigmond püspök naplójának adata alapján sejtjük: 1744-ben Gerhold Gáspárnak, a jezsuiták egykori orgonistájának lányát esketi a püspökvárban. (BerényiFunc 220. l.)

³⁹² Uo. 224. l.

³⁹³ Uo. 230. l.

³⁹⁴ IrodLex I. 324–325. l.; a naplóra vonatkozólag l. GálosPécs 35. l.

³⁹⁵ Catalogus Personarum et officiorum Provinciae Austriae S. J. pro anno 1718 etc. Budapest, Egyetemi Könyvtár, Metszetszoba 406. sz. Holovics Flórián szíveségéből.

és kórus további működésének folyamatosságát bizonyítja 1730–73 között. Ez az egyesület már kezdettől fogva működik az iskolában, s az 1719-ben elkezdett pénztári naplója mutatja, hogy a saját ünnepein való közreműködésért minden évben kifizettek a diákzenekar részére (*Musicis studiosis*) bizonyos összeget 3–17 ft között. Fekete vasárnapot, Szentháromság vasárnapot és az őszi kántorböjt vasárnapot említi névszerint, a többi alkalmak nem derülnek ki. Időnként *Musicos ordinarios et extraordinarios*-t említ. Ez a külső erők igénybevételelenti. Az 1760-as években a *Musici domestici*, házizenekar mellett a *Musici Cathedrales*, a dóm zenészei is kapnak közreműködésükért 10 ft 30 krajcárt. Említi a trombitásokat is, de húrok vásárlásáról is olvasunk. Tehát fúvós és vonószzenekar működéséről van szó. Néha megemlíti, hogy énekes miséért, énekes vesperásért, sőt rekviemért is libera-ért is fizetnek a zenészeknek. 1773-ig csupán az 1762., 1763. és 1767. évi adatok hiányoznak, így a zenekar működése végig követhető 1784-ig.³⁹⁶

A zenekar és énekkar aktivitásának fontos bizonyítékát őrzi az ún. Müllner-katalógus, amely Isoz véleménye szerint a budai jezsuiták kottáinak anyagát tartalmazza.³⁹⁷ A benne található cédulákra azoknak a műveknek címét és szerzőjét írták rá, amelyeket a pécsi jezsuiták kórusának engedtek át 1737-ben: 34 szerző (Donberger, Jacobi, Bassani, Albinoni, Caldara stb.) összesen 65 művét sorolja fel (26 mise, 2 litánia, 1 szonáta, 36 különböző témájú motetta). A misék legtöbbször jelzi a hangszeres jelleget.³⁹⁸ Gondolva a dómnak ugyanebből az időből fennmaradt, már ismertetett kottakatalógusára, megállapíthatjuk, hogy a pécsi gimnázium repertóriumára már ezekben az években gazdag volt, hiszen ez a 65 mű kiegészítése lett az addig már meglevő – általunk még nem ismert – előző kottaanyagával.

A zenekar hagyományos szereplésére utal a provincia központi évkönyvének adata is: 1739-ben Xav. Szent Ferenc napjának ünnepi misével és hangszeres muzsikával (*solemni sacrificio musicisque concertantibus*) való megünneplését a pestis ragályától való félelem akadályozta meg. Ugyanezen forrásunk feljegyzett még néhány későbbi iskoladráma adatot is: 1739-ben a színházteremben a szkíta háborúról szóló darabot adták elő. 1743-ban a püspök jelenlétében a szintaxisták Jákob és Melinda, az elementaristák Richárd c. művel, 1745-ben a *suprema* és *media* osztály a *Heraclius*, az elementaristák ismét a Richárd c. darabban szerepelnek. 1746-ban a *suprema* grammatisták a *Syroes* c. iskoladrámát mutatják be. Végül 1749-ben, amikor a növendékek létszáma 374 volt, II. Endre, Magyarország királya c. művet játszották igen nagy sikerrel.³⁹⁹

³⁹⁶ *Liber Congregationis Agoniae Christi ab Ao 1718 (1784)*, kézirat, Pécs Belvárosi plébánia.

³⁹⁷ IsozBuda 29. l. 78. sz.

³⁹⁸ Ignatius Müllner S. J., *Catalogus Rerum Musicalium singulari studio conscriptarum Vienna 1711*. Bpest Egyetemi Ktár Kézirattár F 31 jelzet. — Különböző papírok vannak beletéve, köztük a *c* és *d* jelzésű (5–6 és 7–8 oldal) két cédulán szerepel anyagunk: „*Musicalia Choro Quinque Ecclesiensi oblata 1737.*”

³⁹⁹ *Ann. E.* 10. 106 v., 124 v.; *E.* 13. 98. l.; *E.* 14. 152. l.; *E.* 15. 222. l.; *E.* 15/a 75. l.

Az 1730–73-as időszak zenéjéről még egy adatunk van az 1760-as évekből a Merkur híradásából: „Friebeisz Antal egymaga olyan nagy értékű birtokot adott a templomi kórusmuzsika céljára, hogy ez 5000 ft-ra értékelhető.”⁴⁰⁰

Klimó véleményét a jezsuiták zenei neveléséről pedig már ismerjük abból a tényből, hogy a jövőző zenész papjainak zenei nevelését rájuk bízta.

A jezsuita rend feloszlásának helytartótanácsi rendelete 1773. okt. 1-én érkezett Pécsre.⁴⁰¹ Okt. 23-án vegyesbizottság hirdette ki a rendelkezést a nagyteremben, majd leltárt készítettek a kollégium, az iskola, a templom és a jezsuiták királyi privilégiummal rendelkező kocsmájáról, mely a mai Nádor-szálló helyén állt.⁴⁰² Leltárt állítottak össze a templom hangszereiről is: üstdob fémből 2, trombita 4, kürt 2, cselló (fides majores vulgo Bassettl) 2, hegedű (fides minores) 4, orgona 1 db. – Hangszerszekrény, melyben ezenfelül sok különböző régi mise és vesperás kotta található, 1 db.⁴⁰³

A főgimnázium további zenei életére vonatkozólag fontos tanúnk az iskola naplója, mely 1785-ig segít a tájékozódásban. Igaz, ma már csak csonka formájában ismerjük, mert az első 31 lapot leszakították róla s így 1777. júl. 19-től 1785. szept. 13-ig tartalmazza a feljegyzéseket.⁴⁰⁴ Kiss Albin még teljesebb formában ismerte a naplót a század első felében, mert 1776. nov. 25-től, Szent Katalin ünnepétől kezdve idéz belőle.⁴⁰⁵ A kezünkben levő anyag alapján is világos, hogy az iskolai élet stílusa alig változott ezekben az években, így a zenei szokások sem. Nem is csodálkozunk rajta, hisz jó ideig volt jezsuiták vezették az iskolát mint főgimnáziumot. Miként a 20-as években, most a vasárnapi miséken és a szombati litániákon népénekeket énekeltek orgona kísérettel. Részt vettek a szokásos hivatalos és városi fogadalmi körmeneteken minden alkalommal (úrnapi, kisúrnapi, Szentháromság-vasárnapi, Fábían és Sebestyén, Rókus, Róza, Havi hegyi, Flórián, keresztjáró, búzaszentelő, Xavér templomi).⁴⁰⁶ Mindezekről részletes leírást kapunk, így a napló helytörténeti dokumentum is. Ámde ezeken a diákság csak részt vett, legfeljebb népéneket énekeltek. A muzsikájának igazi kerete a nagyobb

⁴⁰⁰ „Anton Friebeiss allein für die Chormusik in der Kirche soviel Grundstücke hergab, die auf 5000 fl geschätzt wurden” Merkur I. 1787., 248. l. — Két szőlőt is adott Friebeisz a jezsuitáknak 1765-ben, hogy abból évi 200 ft-ot adjanak a lányának, Teréznek élete végéig. A rend feloszlásakor ezt az ügyet is tárgyalták (VáradyPécs II. 591.).

⁴⁰¹ KissPécsi 27. l.

⁴⁰² CserkútiPécsi

⁴⁰³ Plt nr 103. „Inventarium Eccl BMV suppressae Soc. Jes Coll Q Eccl actu reperibilis” ápr. 20. dátummal, ez nem teljes, de szept. 28-i dátummal pecsétellátva Hoitsik, Sellyei és Nunkovich aláírásával szerepel egy másik. Ezt közöltük. Ugyanez a szöveg 1779. aug. 17-i dátummal és Hersching Dániel aláírásával is itt található. Megtalálható ugyanez: Klt Archiv Priv Fasc 483 nr 15 1773. szept. 28. és OL Helytartótanácsi lt. Dep lit pol Acta Districtus Q Eccl 1780. jún. 28. N° 50.

⁴⁰⁴ GN II. — A napló használatáért külön köszönetet mondunk Rajczi Péter tanárnak, a Nagy Lajos gimnázium múzeuma vezetőjének.

⁴⁰⁵ KissAdat 899. l. Várady még az 1773–1784-ig tartó naplóról ír, akkor még teljes volt. (VáradyPécs I. 366. l.)

⁴⁰⁶ Az új Xaver-templomot 1739-ben építették. Dr. Hergenróder Miklós szíves adata. *Ann. E.* 10. 106 v. szerint 1739-ben Xav. Szent Ferenc nyolcadán ünnepélyes körmenet és három nyelvű szentbeszéd keretében helyezték el az új templom alapkövét.

egyházi és iskolai ünnepek maradtak a régi hagyomány szerint. S a zenekar szereplésére csaknem minden alkalommal utal is a napló írója „inter concentus Musices” vagy „cum Musica” jelzéssel. A tanévet régi szokás szerint november elején kezdik. Ilyenkor az évnyitó Veni Sancte-ja ünnepélyes misével „cum Musica” történik. Az évet viszont szeptemberben fejezik be: a Te Deumot „cum Musica” tartják az ünnepélyes misén, utána pedig az iskolában a tanévzáró ünnepély következik, mely „inter Tubarum és Tympani resonantium”, trombiták és dob harsogása közepette, a zenekar közreműködésével válik igazán ünnepélyessé.⁴⁰⁷ A hivatalos ünnepek (karácsony, húsvét, Nagyboldogasszony, Szent István napja stb.) és az iskola patrónusainak (Szent Katalin, Szent Alajos, Szent Ignác) ünnepei előtt délután zenekari kísérettel ünnepi vesperást tartanak. Másnap gyertyás körmenettel vonulnak a templomba, s ott „cum Musica” éneklük az ünnepélyes misét. A nagyheti szertartásokon csak részt vesznek, de a feltámadási körmeneten nagyszombat este 7-kor a zenekar vezetésével vonul a menet és ünnepélyes Te Deummal zárul.⁴⁰⁸ Mária Terézia születésnapján az előírás szerint máj. 13-án ugyancsak zenés misével emlékeznek meg, s aznap szünetel a tanítás.⁴⁰⁹ Halála alkalmával ünnepélyes gyászmisét tartanak, 1780 dec. 23-án.⁴¹⁰ A Mária kongregáció a saját ünnepein való közreműködésükért a zenekarnak 1778-ban 17 ft 13 krajcárt, 1779 és ugyancsak 1780-ban 21 ft 30 krajcárt fizet ki.⁴¹¹

1784. júl. 11-én a napló írója beírja II. József rendeleteit, köztük a német nyelv kötelező voltáról írottat is. A rendelet megszünteti az iskola patrónusainak ünnepeit, a szombati litániákat, a fogadalmi körmeneteket, a Mária-kongregációt és az Agonia Christi egyesületet is.⁴¹² Ezzel együtt megszűnnek a csaknem száz éves pécsi jezsuita jellegű zenei szokások, ünnepek is az iskolában. A napló hátralevő adatai arra utalnak, hogy a városi fogadalmi ünnepekre nem volt érvényes a rendelet szövege, mert ezek még ezután is szerepelnek a már nagyon szűkszavú naplóban. Vajon 1790-ben II. József rendeleteinek visszavonása után milyen régi zenei ünnepet állítottak vissza, és milyen keretben folyt tovább az iskolai zene élete, már nem tudjuk.

Nem lenne reális a 18. századi pécsi gimnázium zenéjéről felvázolt képünk, ha mellőznénk azokat a különös, „zenei” adatokat, melyek a diákok táncoló, muzsikáló hajlamaira vagy kihágásaira vonatkoznak. Még 1737. júl. 26-án négy diákot – valószínűleg már idősek, retoristák lehettek – kicsaptak a gimnáziumból, mert este 9 óra után a kocsmában táncoltak. Nevüket is feljegyezte a történelem: Szentgyörgyi András, Árvai György, Jakobovics István és Vezebéli Ferenc.⁴¹³ Az 50-es évekből maradt fenn az éjjeli őr feljelentése az úriszékhez „Panasz a

⁴⁰⁷ GN II 89. I.

⁴⁰⁸ GN II 50. I.

⁴⁰⁹ Uo. 53. I.

⁴¹⁰ Uo. 112. I.

⁴¹¹ Bt. Normál iskolák aktái 1776–1799: Rationes Congregationis BMV Archigimnasio Q Ecclae erectae pro Anno 1778, 79, 30.

⁴¹² Uo. 113. kk – II. József 1785 aug 8 N° 20 873 sz. rendelete szerint csak az únnapi és keresztyáró körmeneteket engedélyezik. (Vj. 41. k. 580. l. 611. sz.; 1785. aug. 31.)

⁴¹³ OL E 152 Kamarai lt. Acta Jes Coll Q Eccl Fasc 7 N° 19, 52. I.

Deakok ellen” címmel a következő szöveggel: „L[audetur] Jesus Xtus [Christus]: Kérem alázatosan kegyelmedet, hogy csak illen formán írja azon dolgot, hogy midőn Praefectus uram az Buday kapun be jött volna az Deakok hegedü szóval gyöttek és én azt mondotam fratres cessalianak [hátráljanak] az hegedüvel hogy Praefectus uram meg ne pirongason engem: ezt pedig szept szóval mondotam, és azok azt mondotak nagy haragal, hogy ebnek Parancsol Praefectusod eb ura fako és ebül azután sok tamadot, mert akkor heten ream tamodtak és egyiket meg bögttem az Puskaval azért megint harmadik nap jotek [jöttek] ream először tizen, es csak truczra az hidon hegedütek és tanczoltak hogy mikép öszve vesszenek, de nem eshetet mod bene [benne] es azutan megint 10 s akkor keztek meg pörölni vellem azért az egy ütisert es szitkozotak es azal fenyegetonek [fenyegetőznek] hogy valahol találnak minden csontjaimat oszve török. — Ezek pedig: Oroszi, Kozma, Sepesi es etcetera.”⁴¹⁴

1784-ben hirdették ki II. József rendeletét, melynek értelmében a tanulóifjúság részt vehet nyilvános táncmulatságon vagy hasonló látványosságon pl. színelőadáson. A Magisztrátus feladata, hogy ügyeljen a botrány vagy kár okozásának elkerülésére akár táncmulatságon, akár színelőadáson.⁴¹⁵ 1785-ben tisztázódik, hogy az engedély kávéházra és kocsmára nem vonatkozik. Az ösztöndíjasok (stipendiáriusok) szabadon, a többiek szüleikkel vagy azok helyettesével vehetnek részt az említett szórakozási alkalmakon.⁴¹⁶ 1791. dec. 12-én a vármegyei gyűlésen viszont már felolvassák a királyi rendeletet, mely a színházak és nyilvános táncmulatságok látogatását csak szülői felügyelet és előzetes írásbeli engedély mellett engedélyezi. Az akadémiai ifjúságra ez a megszorítás nem vonatkozik, de ők is ügyeljenek a közösség érdekében.⁴¹⁷ A jogakadémiát Győről Pécsre 1785-ben hozták át, de 1802-ben újra visszahelyezték Győrbe. A megkülönböztetés a középiskolai és akadémiai ifjúság között ezekben az években tehát Pécsen is érvényes. 1800. okt. 3-án az újabb királyi rendeletet a városi tanács gyűlésén ismertetik: a tanulóifjúságnak szigorúan megtiltják a kocszmák, kávéházak s hasonló helyek látogatását s a pedellusokra bizzák az ellenőrzést az igazgatók véleményének megfelelően.⁴¹⁸

Am hiába a szigorú rendelkezés, azért mindig akadnak kihágások is. Ilyen volt az akadémisták 1802. ápr. 29-i botrányos szoborgyalázási ügye is kinn a szentkúti volt pálos birtokon. A résztvevők börtönbe kerültek. Okt. 15-én leirat jött a vármegyéhez ezzel kapcsolatban: kinek az engedélyével történik, hogy az elzárt ifjakhoz több tanuló bemegy a börtönbe, s ott evés, ivás, ének és zeneszó mellett töltik az időt?⁴¹⁹ 1803. jan. 8-án a gimnáziumi értekezleten Udvinák igazgató vezetésével — tekintettel arra, hogy a farsangi bálók az ifjúság kihágására adhatnak könnyen alkalmat —, ezért utalnak a királyi rendeletre, mely szigorúan tiltja és bünteti a részvételt. Kérik a szülőket, ügyeljenek gyerekeikre s a gimnáziumi

⁴¹⁴ OL E 152 Acta Jes Irreg 214 Coll Q Eccl 4. sz. Úriszéki panaszok 1720–1770.

⁴¹⁵ GN II 2. rész 1784. júl. 6.

⁴¹⁶ Uo. 1785. ápr. 17.

⁴¹⁷ Blt Mj 43. k. 565. l. 1171. sz.; 1791. dec. 12.

⁴¹⁸ Uo. Vj 70. k. 776. l. 1793. sz.; 1800. okt. 3.

⁴¹⁹ Váradypécs II. 636. l.

gondnokot is megbízzák a felügyelettel.⁴²⁰ Természetesen rögtön lett is Potoczky Iván gondnok felügyelői útjának eredménye: négy tanulót máris meg kellett büntetni 10–12 botütéssel, mert részt vettek saját, ill. álöltözetben nyilvános táncmulatságon.⁴²¹ Pár nap múlva ismét néhány tanulót csíptek el hasonló ügyben.⁴²² Tekintettel arra, hogy sok diák vesz részt házimulatságon „sic dicta privat Baal”, ezért ezt is igazgatói engedélyhez kötik.⁴²³ Lipotz György, Járányi István poetisták, Bertits János és Gábry Mihály szintaxisták viszont este 8 óra után zeneszóval (cum Musica) csatangoltak a téren: ezért 5 korbácsütést kapnak. Mivel Gábry az iskola felügyelő is, s hivatalánál fogva felügyelnie kellett volna a többi társára is, ezért ő 8 vesszőütésben részesül.⁴²⁴ 1804. ápr. 3-án nagyobb számban jöttek össze tanulók a Tettyén s táncoltak, majd zeneszó mellett lejöttek a városba, bementek a kocsmába. Ott táncolás közben borról is gondoskodtak. Végül csoportosan zeneszó mellett a városban bolyongtak egészen este 1/2 9-ig. Hogy hasonló esetek nyáron ne forduljanak elő, ezért a döntés: a két zenész, Vojnits György és Buchovetzky András (retoristák), Buchovetzky Balázs, Tánczos István (poetisták), Berlits János (szintaxista) és Simonyi Ferenc (principista) 7 korbácsütést viseljen el; akik pedig borról gondoskodtak: Pauer János 10, Taifelsbauer József pedig 6 korbácsütést kap az 1804. ápr. 7-i konferencia határozata szerint.⁴²⁵ Ha e két év alatt ennyi „zenei” kihágás történt, feltételezhetjük, hogy a mozgalmas 18. század folyamán színes epizódok sorozata fordulhatott elő a zenét és táncot kedvelő diákság körében, melyekről nem maradt feljegyzés az utókor számára!

A volt jezsuita templomot a rend feloszlatása után nemsokára plébánia céljára használják, s 1780-ban Mária Terézia a szabad királyi várossá nyilvánító rendeletével egyidejűleg a várost nevezi ki a plébánia kegyurává.⁴²⁶ 1779-ben ugyancsak királyi leirat arról intézkedik, hogy a templomban a tanulóifjúság nemcsak engedély alapján, hanem jogosan végzi istentiszteleteit. Ezért a plébániai istentiszteleteket úgy kell beosztani, hogy kellő idő álljon az ifjúság rendelkezésére.⁴²⁷

1780 után tehát már a város gondoskodik a plébánia fenntartásáról, így a zenéről is. A megelőző 7 év azonban az átmeneti időszak bizonytalanságának képét mutatja a zene szempontjából is. Az 1773-as hangszerleltár végén hozzáfűzik,

⁴²⁰ GN II. 2. rész Prothocollum Actorum Cons. Archi Gimn. Regii Q Eccl Ab Anno 1802 1. oct sive a tempore translationis Academiae Regiae 5 Eccl Jaurinum, ugyanez Blt Ciszt Rend Nagy Lajos gimn. iratanyaga 1774–1850 1. sz. csomó.

⁴²¹ GN II. uo. 1803. jan. 17. gyűlés 10. l.

⁴²² Blt Nagy Lajos gimn. iratok uo. 1803. jan. 24., 28-as gyűlés.

⁴²³ Uo. 1804. febr. 7.

⁴²⁴ Uo.

⁴²⁵ Uo.

⁴²⁶ BelvN 3. kk.

⁴²⁷ „Devotiones suas Scholaris Juventus omni tempore, idque non precario, sed sibi competente Jure peragi possit et Divina Parochialia quoque ita instituantur, ut Scholasticae Juventuti sufficiens tempus et Locus in eadem Eccl. remaneat, ne alter alteri obstaculo sint, ac ne Casu quo Institutum Studiorum Questiones quasnam hoc Titulo subinde experiri cogatur.” (Blt, Nagy Lajos gimnázium múzeuma, Prothocollum Gymnasii Ab Anno 1776–79, N° 15/1779. Extractus gratiosi Rescripti circa Eccl abolitae Soc. Q. Eccl Parochiali resignandi.)

hogy a helytartó szükségesnek tartja a zenészek további alkalmazását, mert a liturgiáról az eddigiek szerint kell gondoskodni. Mivel eddig a járandóságukat az eltörölt rend kollégiumától kapták, továbbra is ennek alapján kapják a sekrestyés és harangozó is.⁴²⁸ Klimó püspök 1774 januárjában már Pozsonyból úgy intézkedik, hogy tekintettel a drágaságra, az orgonistának, aki a hangszeréről is gondoskodik, 70 ft, négy zenésznek egyenként 60 ft, összesen tehát 240 ft, két diszkantistának együtt 60 ft legyen a fizetése.⁴²⁹ 1774. ápr. 2-án Mária Terézia aztán központi rendeletben hangsúlyozza, hogy a volt jezsuita templomokban mindazt, ami a liturgiára vonatkozik, a régi hagyományok szerint kell fenntartani. Ha a templom jövedelme ehhez kevés, az egykori jezsuiták vagyoni alapjából kell pótolni. (Ez az ún. Tanulmányi Alap.) Ahol tudnak gondoskodni a zenészek eltartásáról, a régi gyakorlatot folytassák. Másutt csak népénekes istentisztelet legyen orgona kísérettel.⁴³⁰ 1774. dec. 16-án a helytartótanács ennek hatására választ vár Klimótól: a feloszlatott rend sekrestyésének, orgonistájának és zenészeinek fizetését milyen módon oldják meg? Hivatkozik a leirat a helytartótanács 1773. dec. 20-i pozsonyi gyűlésére is, amely a rendeletet hozta.⁴³¹ Klimó választát nem ismerjük. Ám valószínűleg egyezik a jan. 4-i intézkedésével a zenészekre vonatkozólag, hisz ő akkor már ismerte a dec. 20-i gyűlés határozatait.

A jezsuiták idejében a gimnázium és templom zenekarát kiegészítették – erre céloz a fejezetünk elején idézett 1769-i jegyzőkönyvi szöveg – külső, felnőtt erővel is, akiket rendszeresen vagy esetenként alkalmaztak, és a kollégiumi pénztárból fizettek. Ugyanez folytatódott – bár csökkentett mértékben – 1773 után is. Ekkor azonban az anyagiak körül adódott probléma. Hersching Dániel, aki 1777 őszétől a gimnázium igazgatója, szeretné, ha a zenészeknek az iskola ünnepélyein való közreműködésükért kifizetett évi 12 ft-ot a Tanulmányi Alap vállalná. Ugyanezkor iskolájában a rendszeres újságolvasás bevezetését is kéri a helytartótanáctól. 1779. jan. 19-én a helytartótanács az újságolvasás bevezetéséről a döntést későbbre halasztja, az éveleji, évvégi, királynő születésnapj, és hasonló ünnepek többszólamú zenéjéhez szükséges 12 ft-nak a Tanulmányi Alapból való kifizetését pedig nem engedélyezik.⁴³² Hersching nem nyugszik bele a döntésbe, s márc. 19-én ismét ír a helytartótanácsához. Hivatkozik arra, hogy a felsorolt ünnepeken az iskola díszéhez és az ünnepek méltóságához hozzátartozik, hogy valamivel gazdagodjék a kórus, főleg mivel a káptalan, a városi előkelőség és a nép is részt vesz az ünnepeken. Ezért fogadtak fel még zenészeket, akiket

⁴²⁸ Plt 1773. nr. 103 Inventarium 1773. szept. 28.

⁴²⁹ Uo. Litterae Episcopales 1774–77, 4. k. 1. l.

⁴³⁰ OL C 67 Helytartótanácsi lt Dep pol lit Musicae cantu in Eccl abolitae olim Jesuitarum 1774 fons 1. pos. 258. Ugyanezt a szöveget Klobusitzky is közli az egri, pécsi, győri, nyitrai, nagyváradi és esztergomi provicariushoz leiratában 1774. jún. 30-i dátummal (uo. 1774 fons 1. pos 370.).

⁴³¹ Plt 1774. dec. 16., nr. 187.

⁴³² Hersching levelét nem ismerjük, csak a válaszból derül ki a tartalma: OL Helytartótanácsi lt Dep pol lit Acta Districtus Q Eccl 1779 Nr 2, 9. sz.; ugyanez a szöveg uo. 12. sz alatt is szerepel. De megtalálható Blt Nagy Lajos Gimn. múzeuma Prothocollum Gymnasii ... Ab Anno 1776–79 N°6/1779 jan 19. Uitt Schema salariorum 1777/78.: nagyobb ünnepekre zenészeknek 12 ft, 1778/79. pedig 6 (ered. 16) ft jelez.

viszont fizetni is kell. Az ifjúságtól nem remélhetjük ezek kifizetését, mivel többnyire elég szegények.⁴³³ Tekintettel arra, hogy márc. 27-én még mindig nem változtat véleményén leiratában a helytartótanács,⁴³⁴ máj. 4-én Hersching is, Nunkovics vikárius is megismétli a kérést,⁴³⁵ sőt Faitscher Ferenc, pozsonyi igazgató is igazolja a kérés jogosságát és támogatja azt.⁴³⁶ Így végülis 1779. máj. 14-én engedélyezik, hogy a Tanulmányi Alapból fizessék ki az összeget a zenészek részére.⁴³⁷ Júl. 29-i határozat aztán visszamenőleg 1777-től jóváhagyja a 12 ft kiutalását Dults József és társai részére a gimnáziumban való zenekari közreműködésükért.⁴³⁸ Dults József, a német iskola tanítója, már a jezsuiták idején is orgonista volt a templomban.⁴³⁹ Az ő orgonista fizetése körül is probléma adódott, mert 1779-ben 1778–79. évi elmaradt fizetésének kiutalását kéri hivatkozva arra, hogy szolgálatára az ifjúságnak is szüksége van. Jogos kérését a helytartótanács jún. 7-én teljesíti.⁴⁴⁰ Még ebben az évben adatunk van arról, hogy a körmenetekben való zenekari közreműködésükért a zenészeknek összesen 34 ft-ot fizetnek ki.⁴⁴¹

A városi tanács, mint a városi plébánia új kegyura, 1780. jún. 24-én tárgyalja a plébánia személyi ügyeit és 1500 ft-ot irányoz elő erre a célra évente. Ebből az összegből „in choro pro Musica”, a zenekarról is gondoskodni kívánnak.⁴⁴² 1782-ig Hersching Dániel, majd az említett Faitscher Ferenc lesz a plébános, mindkettő egyúttal a gimnázium igazgatója is.

A város még ebben az évben Depisch Bálint és Vilfling Antal várbeli orgonisták javaslata alapján a templom orgonáját megjavíttatja Schwandtner Károly gráci orgonaépítővel 350 ft értékben. 100 ft-ért kis pozitív, hordozható orgonát is rendelnek nála. A régi hasonlót pedig átadják a Havi-kápolnának, ahol ez év, 1780. aug. 27-én a tűzben elpusztul.⁴⁴³

⁴³³ „... existimabam ... et ad Scholarem decorem et ad tantorum dierum solemnitate pertinere, ut aliquid paulo amplius ad Chorum accedat ... praecipui e Canonicorum Collegio invitarentur, et populus, ac quae hic est Nobilitas ad eam solemnitate convenire soleret. Adjungendi igitur erant Musici nonnulli, atque etiam solvendi a contributione, juventutis scholasticae fundus ad id sperari non potest, cum plerique hic loci pauperes sint.” (OL C 67 Helytartótanácsi lt Dep pol lit 1779 Districtus Q Eccl N° 2, 34. sz.)

⁴³⁴ Uo. 37. sz., 1779. márc. 27.

⁴³⁵ Uo. 50. és 52. sz.

⁴³⁶ Uo. 62. sz.

⁴³⁷ Uo. 51. sz. — Mária Terézia 1779. ápr. 31-i rendeletét, melyben jóváhagyja a főgimnázium kiadását, l. uo. 48. sz. — Az 51. sz. szöveget lásd Blt Nagy Lajos gimn. múzeuma Prothocollum Gymn. ... N° 17/1779 sz. alatt is.

⁴³⁸ Uo. (Nagy Lajos gimn.)

⁴³⁹ Jos Dults „Germanicus Ludi Magister” 6 aranyat vesz fel 1771. szept. 8-án az 1770. nov. 1-től 1771. szept. 8-ig tartó „pro servitio organi”. (OL E 152 Acta Jes Irreg 214 Coll Q Eccl 6. sz. 1770–71.) Zenei adat még róla: 1774-ben Pethő Mihály fiának négy évi muzsikára, olvasásra, írásra és számvetésre való tanításáért 46 ft 55 x-t követel. (Blt. Vj. 1774/292.) Borsy Károly szíves közlése.

⁴⁴⁰ OL C 67 Helytartótanácsi lt Dep pol lit 1779 Districtus Q Eccl N° 2, 40. sz. 58 és 73. sz.

⁴⁴¹ Uo. 27. sz.: Kiadások a volt jezsuita templomban 1777–79. 7. sz.

⁴⁴² Blt Vj 70. k. 55. l. 109. sz.

⁴⁴³ Uo. 34. k. 162. l., 323. sz., 1780. okt. 12.; uo. 35. k. 40. l. 489. sz., 1780. dec. 14. A sekrestyés az oltáron felejtette az égő gyertyát, az okozta a tüzet. A belső berendezés teljesen elpusztult. A kápolna légéséről lásd FrN 314. l.

„A városteplom” hangszereiről és kottáiról 1783-ban újra leltár készül, melyet Dults József mint Regens Chori ír alá.⁴⁴⁴ A zenekar Dults vezetésével és hat állandóan alkalmazott tagjával gondoskodik a templom rendszeres zenéjéről.⁴⁴⁵ Pontos fizetésük nem derül ki az említett 1500 ft-os plébániai keretből, csupán a rajtuk kívül alkalmazott két kántor 80–80 ft járandósága.⁴⁴⁶ Bár Faitscher plébános kéri a városi tanácsot, hogy emeljék az 1500 ft-os keretet, mert a zenészeknek több fizetést kell adniuk. Csak így biztosítható a többszólamú zene a miséken és litániákon,⁴⁴⁷ a város mégsem növeli az összeget: a plébánia oldja meg saját maga a kiadásainak problémáját, de úgy, hogy a zene semmit se veszítsen!⁴⁴⁸ Úgy látszik, a fizetésük ügye ekkor sem oldódik meg, mert 1791-ben 69 ft 30 krajcárt, 1793-ban 164 ft 30 krajcár és 1794-ben 104 ft 30 krajcár elmaradt összeg kifizetését kéri Dults vezetésével. A városi tanács mindegyik esetben felszólítja a plébániát a hátralék kiutalására.⁴⁴⁹

A városteplom zenekara tagjainak nevét sajnos nem ismerjük ebben az időben úgy, mint a dóm zenészeit. Az anyakönyv csak Tischl Jánosról és Kersinger Józsefről említi egy keresztelő alkalmával, hogy plébániai zenész,⁴⁵⁰ Svoboda Gáspárt pedig, a zeneiskola vezetőjét 1792-ben esküvője alkalmával a belvárosi templom Regens chori-jának nevezi.⁴⁵¹ Mivel a városi jegyzőkönyvek szerint világos, hogy ez időben Dults a karnagy, ezt téves bejegyzésnek tartjuk. Legfeljebb azt jelzi, hogy részt vesz a zenekar munkájában. A 70-es évekből Beke János és Hrubovszky János Mihály kántor neve ismerős. Beke helyébe 1779-től Lakatos György kerül, Hrubovszky pedig 1789-ben a dóm plébániáján lesz kántor. Őket az anyakönyv rendszeresen cantor Civitatis, azaz városi kántornak nevezi, de 1792-ben a városi jegyzőkönyv Dults Józsefet és zenekarának tagjait is városi zenészeknek mondja.⁴⁵² Mivel pedig a városi zenész elnevezést nem csupán a plébániai, hanem más zenészek esetében is alkalmazzák, ezen név alapján nem tudjuk úgy elkülöníteni a városteplom muzikusait, mint ahogy a Musicus Arcensis név alapján a dóm zenészeit.

Már szóltunk arról, hogy 1780 után a város fogadalmi és egyéb saját ünnepei zenéjének ellátását a dóm zenekara helyett a városteplom zenekara veszi át. 1781-ben már 30 ft-ot utal ki a város ezekért a szolgálatokért.⁴⁵³ Utána 1786–90 között is rendszeresen olvashatunk a Flórián és Havi-hegyi szereplésekről. Ez bizonyítéka annak ismét, hogy II. József rendeletét, mely az úrnapi és keresztjáromeneteket engedélyezi csak 1785-től kezdve – nem vették figyelembe a város

⁴⁴⁴ Blt Vj 38. k. 162. l. 253 sz. Magát a leltárt nem ismerjük.

⁴⁴⁵ Uo. 52. k. 390. l., 1194. sz. 1791. aug. 4.

⁴⁴⁶ Uo. 37. k. 214. l. 411. sz., 1782. ápr. 30.

⁴⁴⁷ Uo. 52. k. 445. l. 1386. sz., 1791. szept. 16.

⁴⁴⁸ Uo. 53. k. 196. l. 609. sz., 1792. máj. 10.

⁴⁴⁹ Uo. 52. k. 390. l. 1194. sz., 1791. aug. 4. uo. 55. k. 385. l. 1606. sz., 1793. nov. 30.; uo. 58. k. 338. l. 1268. sz., 1794. okt. 6.

⁴⁵⁰ BelvKa 1791. ápr. 29., 95. l. és 1792. ápr. 24. 105. l.

⁴⁵¹ Uo. 1792. nov., 4., 55. l.

⁴⁵² Blt Vj 53. k. 196. l. 609. sz. 1792. máj. 10.

⁴⁵³ Uo. 35. k. 528. l. 741. sz., 1781. okt. 24.

fogadalmi ünnepeire vonatkozóan.⁴⁵⁴ 1790. júl. 16-án a városi tanács, a Magisztrátus megújítása alkalmával tartott Veni Sancte-n és ünnepségen, valamint 1790. nov. 15-én Lipót császár névnapján s dec. 12-én koronázása tiszteletére tartott ünnepi misén, a várostemplomban 9, ill. 12 várbeli zenésszel egészítették ki Dultsék zenekarát. Ezért külön a székesegyház zenészeinek 9 ft-ot, ill. 20 ft-ot utal ki a városi pénztár.⁴⁵⁵ Utolsó adatunk a várostemplom kórusának szerepléséről 1795. nov. 30-ról maradt fenn: Engel Józsefnek a várostemplomban tartott rekviemjén a zenészek 2 ft-ot kapnak, a kántor pedig, aki a temetésen is énekelt, 18 krajcárt.⁴⁵⁶ Engel József, a „typographus privilegiatus”, Pécs művelődésének értékes tagja, 1773-tól vezette nyomdáját Pécssett és 1795. nov. 26-án halt meg Pécssett.⁴⁵⁷ Kórusunkról az utolsó adatunk tehát a város tiszteletre méltó értékétől való búcsúzás emlékéét őrizte meg számunkra. Bizonyára az egész város, a gimnázium ifjúsága is együtt búcsúzott tőle temetésén és rekviemjén is!

*

Mivel a többi szerzeteseknek (franciskánusok, pálosok, ágostonosok, kapucinusok és domonkosok) lényegesen kisebb szerepük volt Pécs 18. századi zenei életében, itt foglaljuk össze fennmaradt adataikat. A jezsuiták után először a franciskánusok kezdik munkájukat ismét Pécssett 1687-ben a szigeti városrészben. II. József feloszlató rendelete 1786-ban csak őket kíméli meg, így a század végén is zavartalanul működnek. Historia domus-uk fontos forrása pl. a szabad királyi városi ünnepségeknek, de azt is bizonyítja, hogy önálló kórus és hangszeres zenéről náluk nem beszélhetünk a 18. században. Folyamatosan ismerjük az orgonisták és kántorok nevét (a pécsi muzsikuskok között felsoroljuk valamennyit munkánk végén), de többszólamú zenéről egyetlen adatot sem fedezünk fel sorai között. A naponta végzett éjféλι zsolozsmát vasárnap és ünnepnapon gregorián dallamokkal énekelték orgonakísérettel. Vajon a miséken a gregorián és népének hogy oszlott el, nem tűnik ki. 1723–83-ig, II. József liturgikus rendeletéig az éjféλι zsolozsmát zavartalanul végzik, s majd 1790 után a régi szokást ismét felújítják.⁴⁵⁸ 1763-ban a napló részletesen leírja a nagyheti szertartásokat. Virágvasárnap horvátul, nagypénteken magyarul éneklük a passiót, de minden éneklésnél csak cantatum jelzést találunk, mely vagy gregoriánra, vagy népénekre, de nem többszólamúságra utal. Húsvétkor ünnepélyes vesperásról olvasunk, de

⁴⁵⁴ Uo. 41. k. 580. l. 611. sz., 1785. aug. 31. II. József rendelete: ünnepekre néhány példa: uo. 46. k. 530. l. (régi 287) 2746. sz., uo. 48. k. 173. l. 621. sz.; uo. 287. l. 1093. sz. 1786-ban máj. 21-én a Kórház-kápolnában, márc. 22-én és ápr. 30-án a Xavér-templomban, máj. 7-én a várostemplomban szerepel az együttes (uo. 46. k. 88. l. [régi 48.] 1626. sz. 1786. júl. 27.)

⁴⁵⁵ Uo. 51. k. 286. l. 753. sz. 1790. júl. 16.; uo. 52. k. 388. l. 1189. sz., 1791. aug. 4.

⁴⁵⁶ Blt Papírmalom anyag. Expensae Funerabres in Sepulturam Jos. Engel privilegiati typographi, C és D irat.

⁴⁵⁷ VáradyPécs II. 598. l.; BelvHa 1795. nov. 26., 73. l.

⁴⁵⁸ P Alfonz: Hist. Parochiae 1790–1928., 14. l. (Szent Ferenc plébánia lt. Pécs.) — Historia Ref. Conventui V Eccl Ab Anno 1780–1900, 219. l. (Blt Ferences anyag.)

ennél sem szerepel a jezsuitáknál mindig használatos cum Musica jelzés, a zenekari utalás.⁴⁵⁹

1752. júl. 6-i dátummal Jabrich Cherubim provinciális szigorú leiratban tiltja a hangszeres zenét a franciskánus templomokban, s csak az orgonakiséretes éneklést engedélyezi. Körlevelének kibocsátására a több kolostorban tapasztalható helytelen szokás – zenekari muzsika – adott alkalmat. Ám egyáltalán a kolostorban magában is tiltja a hangszeres zenét. Pécssett a jelek szerint nem lehetett előtte sem, utána sem kifogása. Viszont 1757-ben közli a római központi rendeletet a növendékek gregorián tanítására vonatkozólag és 1779-ben pedig ő maga biztatja az újoncmestereket, hogy tanítsák orgonálni a növendékeket a provincia érdekében.⁴⁶⁰

Meg kell azonban emlékeznünk orgonaépítőik értékéről, legalábbis a század közepén. A 17. század végén épített orgona helyébe újat építenek maguk a rendtagok 1749-ben, a régit pedig eladják.⁴⁶¹ Munkájuk a jelek szerint jól sikerült, mert 1755-ben rájuk bízták a dóm orgonájának a javítását is: „1755. Orgonaépítő testvéreink javítják a székesegyházban azt az orgonát, mely a nagyobb kóruson van.”⁴⁶²

Önálló énekkar működéséről 1789 után sincs adat, amikor már szigeti külvárosi plébánia lesz a ferences templom. Tudunk azonban arról, hogy a dóm kórusát meghívták többször is ezekben az időkben. 1793-ban Szent Antal napján pl. Hoffmann-miséét énekeltek, máskor Sonnleitner miséjét, melyet még előzőleg a várostemplomban is előadtak zenekar közreműködésével. Mindez a kották hátlapjának szokásos feljegyzéseiből derül ki.

A pálosok 1694-ben térnek vissza Pécsre. Egyik kolostoruk a Jakab-hegyen, másik a városban működik. Utóbbinál a templomot (mai Líceum-templom) a század közepén építik fel.⁴⁶³ Kolostoruk, majd templomuk gyakran színhelye ünnepek egy részének (pl. Berényi, Esterházy püspök bevonulása), de saját énekarról, zenekarról náluk sem tudunk. Kolostorukban és főiskolájukban a zsolozsmát általában gregorián dallamokkal éneklék. „1735 Szentháromság vasárnapján a szentmisét trombiták és dobok harsogása közepette énekelte Smackers Péter kanonok ünnepélyesen papi segédlettel.”⁴⁶⁴ A dóm zenészei közreműködtek mint a következő ünnepen is, a templom alapkövetésénél. A szertartást Berényi püspök végezte 1741. nov. 26-án de. 10-kor „a hideg ellenére a zenekar hangjai

⁴⁵⁹ FrN 134. 1.

⁴⁶⁰ BIt Franciskánus anyag: Prothocollum Litterarum Provincialium Ab 752.

⁴⁶¹ „Anno 1749. Organum novum a Fratibus provinciae nostrae in arte magistris conficitur, antiquumque quod fratribus prius usui erat, divenditur.” (FrN 87. 1.) Idézi Taksonyi-Pécs 36. 1. is, de utalása téves. — 1715. jan. 9. a Vármegye 30 ft-ot ad az orgonához a franciskánusoknak. (BIt Mj 2. k. 280. 1.)

⁴⁶² „Anno 1755. Fratres nostri organifices restaurant organum in Ecclesia Cathedrali illud, quod in choro majori est.” (FrN. 101. 1.)

⁴⁶³ GálosLyceum.

⁴⁶⁴ „... sacrum vero summum cum tubis et tympanis solemniter cum assistentia decantavit Petrus Smackers lector canonicus.” (BrüstleRec I. 188. 1.)

mellett”.⁴⁶⁵ Ugyancsak a dóm együttese szerepelt 1761. márc. 8-án is, P. Mechter László rekviemjén, akit elsőként temetnek a templom új kriptájába.⁴⁶⁶

1760-ban 500 ft-ért orgonát építtetnek pesti orgonaépítővel az új templomban, de a mester nevét nem ismerjük.⁴⁶⁷

1786-ban a felozlatáskor leltár készül mindkét kolostorban. Zenei adat igen kevés akad bennük: a városi kolostorban 10 változatú orgona (120 ft-ra értékelve), 2 fém dob (20 ft), egy sérült trombita (13 dénár) s néhány szertartási könyv, hozzá egy pulpitus. A Jakab-hegyi kolostorban pedig egy pozitív orgonát említ (20 ft) s itt is néhány szertartási könyvet. A rendtagok felsorolásában Istvánffy Pál orgonistáról is megemlékeznek.⁴⁶⁸ A Jakab-hegyi orgonát 1788-ban Rácvárosnak, a rácvárosit pedig Bakonya falu templomának adják oda a káptalan határozata alapján.⁴⁶⁹

A domonkosok 1690-ben telepedtek le és kolostoruk a mai Színház téren volt. Zenéjükéről nincs adatunk. A felozlatási leltárban is csak néhány liturgikus könyv s egy kis orgona szerepel.⁴⁷⁰

A kapucinusokról, akik 1698-ban kezdik munkájukat Pécsen, még a felozlatási leltár sem őrzött meg zenei adatot.⁴⁷¹ Kolostorukat 1796-ban az irgalmasok kapják meg, akiknek ünnepélyes bevonulásáról az ünnepek között emlékezünk meg.

Az ágostonosok 1702-ben telepednek le, de a század közepén templomuk leég s 1751-ben építik fel az újat, a mai Ágoston téri templomot. Kottaanyagunk Haydn C-dúr szimfóniája az egyik ágostonos szerzetes tulajdona volt: „ex rebus Frs Godefridi Wallach ord Erem S P Augusti.” (Tematikus jegyzékünk 104. sz.) Semmi adat nem maradt zenéjükéről, a felozlatási leltárban is csak egy régi kis orgona szerepel.⁴⁷² Templomuk lesz 1789-ben a budai külvárosi plébánia templom. 1795–1819-ig a plébános „Pozsgai (Philippovics) József vulgo Bacsá”, ahogy a Historia domus írja, azaz népszerűen Bacsának hívták. Róla jegyezte be a naplóba az öregek emlékezése alapján a 19. századi Károly Ignác plébános: „Pozsgai József köznyelven még most is emlegetett Bacsá életéből . . . szavahihető még élő, becsületes öregemberektől és híveimtől hallottam: magát mindenki előtt megkedveltette . . . Bacsá plébános a farsang utolsó 3 napján dudával (pásztorhangszer, primitív hangszer, a minőt manap már elvéve hallhatni még falun is) kezében megállt circa 4 óra tájban a plébánia utca ajtajában és elkezdett dudálni. Erre a gyermekek mindenünnen összeseregtek. Amikor már szép számmal jöttek össze, akkor megindult a mulatni vágyó gyereksereg Bacsá plébános dudázása mellett s néhány utcán végig menvén bevezette őket nővérenek Béres J. tabakné-

⁴⁶⁵ „ . . . hora decima, non obstante frigoris vigore, inter musicos applausus fundum ejusdem ecclesiae honori SS Trinitatis aedificandae benedicens . . .” (Uo. 194. l.)

⁴⁶⁶ „ . . . unitatis omnibus civitatibus nobilibus, cathedralis ecclesiae musicis et clericis. Post decantatum Requiem primus novae cryptae datus est incola.” (Uo. 215. l.)

⁴⁶⁷ Uo. 213. l.

⁴⁶⁸ OL Helytartótanácsi lt C 103 Inventarien der in Ungarn aufgelassenen Klöster E 8.

⁴⁶⁹ Klt Kj IX.k. 52. l. 7. sz. 1788. jún. 27.

⁴⁷⁰ OL Helytartótanácsi lt C 103 Inventarien der in Ungarn aufgelassenen Klöster E 27.

⁴⁷¹ Uo. E 13.

⁴⁷² Uo. E 20.

nak, ki a plébánia ház fölött közvetlen lakott (jelenleg Hajdú-kalaposféle ház) és itt Bacsa dudázása vagy tamburázása mellett egész 6 óráig táncoltak és mulattak. Ezután a gyerek sereget hazabocsájtotta, illegjegyzem, hogy azon időben nem igen voltak még padlozott szobák. Ugyanezen plebánosról Bacsáról beszélik az idősebb emberek, hogy ő, ha az emberek a plebánia szőlőben dolgoztak, utánok járt vagy valamelyik fára leült és ott dudált vagy tamburázott nekik. — A jelenleg még élő öregek, akik mind ezt, mint gyermekek önmagok látták és hallották s a plebános dudálása mellett táncoltak, többször emlegetik előttem azon boldog időt.⁴⁷³

⁴⁷³ ÁgN 61—62. 1.

IV. A városi polgárság zenéje

Hofmannsegg ismert útleírásában három benyomást villant fel Pécs 18. századi zenei képéről 1793-ban. Az első napon az alispán fivérénel olyan zongorán kel játsania, mely ötven év óta aligha volt tisztítva és hangolva. Másnap a benyomás teljesen megváltozik: Wächtleréknél a hangszer, melynél az egyik kisasszony éppen leckét vett, már igen jó, csak némileg lehangolt. De még ennél is fontosabb: a hangjegypolcon különféle, a legjobb Mozart és Pleyel szonáták és variációk tanúskodnak a zenélés stílusáról és nívójáról. Sőt még külön élményt jelent számára Petőné kellemes éneke is. Harmadik este pedig izlésének megfelelő értékes zongorával — egy pécsi zongoramester jóvoltából — lepik meg, melynél most már kedve szerint muzsikálhat.⁴⁷⁴

E harmas élmény óvatosságra int a pécsi városi polgárság önálló zenéjének értékelésében. Igaz, olyan hangverseny-operaéletről nem tudunk Pécssett, mint Pozsonyban vagy akár a század végén Pest-Budán. Adatunk nincsen erről, és ennek oka lehet egyszerűen az is, hogy egyetlen 18. századi pécsi újság sem maradt fenn, mely beszámolna a zenei életről. Csak a városi jegyzőkönyvek adatai adnak útbaigazítást, vagy a távoli Pressburger Zeitung és Magyar Hírmondó ad hírt a messze levő Pécs egy-egy eseményéről, ha a hír eljut hozzá. Ám, ha ezeket az adatokat logikusan egybeillesztjük, akkor mégis megváltozik a véleményünk: a Mozart és Pleyel típusú pécsi muzsika reális alapjait találjuk meg, melyet a dóm rezidenciális zenészeinek és a gimnáziumnak zenei nevelése is segített valódi létté alakulni.

1. Tánc és szórakozás

A század első feléből szinte semmi adatunk sincs a városi polgárság zenéjéről. Igaz, a jegyzőkönyvek is hiányosak ebben az időben.

1720-ban Gyvanics Mátyás szombaton nagy botrányt csapott, amikor hegedűszó mellett táncolt. Ezért 50 ütessel büntetik nyilvánosan és a városból kiutasítják.⁴⁷⁵ Hasonló kocsmai ügy lehetett Orschiz Györgyé is 1721-ben. Mivel Egyed Mátyás hegedűjét eltörte, ezért 20 ft kártérítést fizet.⁴⁷⁶ Nem botrány őrizte meg

⁴⁷⁴ BerkesziHofmannsegg 28, 36—37, 42. 1.

⁴⁷⁵ Blt Vj 3. k., 48. 1. 461. sz., 1720. szept. 3.

⁴⁷⁶ Uo. 83. 1. 478. 1., 1727. ápr. 18.

nevét 1729-ből Lesevecz Iván hegedűsnek, aki a horvátországi Varasdon született, 5 ft-ot befizetett és letette a polgári esküt.⁴⁷⁷

Részletesen és ízes magyarsággal őrizte meg a jegyzőkönyv 1764-ben – 1763–80-ig magyarul írták őket – a következő feljelentést. Az eset lényege: Czigány Ferkónak Gergely nevű fia verekedés közben arcul csapja Jenkner kocsmárost, aki pedig kővel megdobja Czigány Ferkót. Jenkner büntetése 12 ft, és a borbély költségeit is ő fedezi. Ám Czigány Ferkó vigaszul semmit sem kap, hisz Gergely fia adott alkalmat a kődobásra, tehát kereskedjék rajta! „Czigány Ferko itt való Musicus a véget panaszt tett Jenkner Johan Pal Vendék fogadásra, hogy későn estve . . . Anspach Vasas Nemeth Regiment Trombitási által erőszakkal a Vendégfogadóba be hajtván, aholl úgy is mas Városi Musikusok bé fogadva voltak, azoknak musicalni kéntelenek lévén, az öszve veszés után azon okbul, hogy eőtet emléttet Czigány Ferko fia Gergel arczul tsapta, legottan ragadott kővel a fejét bé törte. — Melyre ell vegeztetett. — Mint azon okbul, hogy Jenkner Joan Pál az arczul csapásra ennyi hány ízben a cigányokat, kinek kötelessége lett volna békesseget szerzeni, hanyat taszétvan okot adott volna, mint pediglen hogy kővel homlokba dobván az feje a mint a Borbély bizonyéttanyá, három fele nyílt legyen, s azzal életének ell vesztítése czelzott légyen. Azon okbul a Magistratualis 12 f bul [forintból] allo birsagon kívül a borbélynak is excontentatiójára köteleztetik. A fajdalmának és szenvedésének meg jutalmaztatása veget azon okbul mivel Gergely fia orozva a korcsmarost arczul vágta következőképpen a hertelen dobásra okot adott, emlétet fián kereskedjék.”⁴⁷⁸

Az előző fejezetben említettük, hogy a várostemplom muzikusait városi zenészeknek szokták nevezni, de ugyanígy neveztek másokat is. Itt a példa: a vendéglőben is városi muzikusok szerepelnek! Vajon ezek kaptak valami juttatást, volt szerződésük a várossal, vagy csupán e névvel megkülönböztették őket az idegen zenészektől, nem tudjuk.

1780 előtt mint a város földesura adja meg Klimó püspök még az engedélyt 1774-ben a szücsök céhének, hogy táncmulatságot tarthassanak: „Alulirott kérelmezőknek, hogy legközelebb Szent István vértanunak napján [dec. 26.] a céhládájukat zenekíséret mellett átvigyék és azon a napon a székesegyház esti zsolozsmájának befejezése után muzsikáljanak és táncoljanak este 11 óráig s nem tovább ezen alkalommal és oly módon, hogy az egész ünnepély álarc és bármilyen más átöltözés nélkül történjék, megengedjük.”⁴⁷⁹

A szabad királyi városban 1780 után az első fontos zenei hírt 1785. okt. 26-án tárgyalta a városi tanács: Krausz Ferenc bányász Gottesgabemből, a cseh hegyi

⁴⁷⁷ Uo. 5. k. 491. l. 735. sz., 1729. dec. 30.

⁴⁷⁸ Uo. 17. k. 165. l. 201. sz. 1764. jún. 5.

⁴⁷⁹ „Instantia Pellionum. — Introsertis supplicantibus: ut in proximo S. Steph Proto= Mar. Festo Arcam suam Caehalem cum Musica transferre, eademque ipsa die post finitum in Eccl Cathedrali Vespertinum officium Musicam saltumque usque horam 11ª noctis et non ultra habere possint, pro hac tamen dumtaxat vice, atque ea insuper lege: ut omnis haec solemnitas absque larvatis, aut quoquomodo transvestitis personis peragatur, praesentibus Gratiose indulgetur. Sign Q Ecclesiis 23^a Xbr 1774.” (Plt Litterae Episcopales Ab Anno 1774–77. 4. k. 1774. dec. 23.)

városból érkezvén a bandájával kéri a magisztrátust, hogy adják meg neki a tartózkodási engedélyt bizonyos időre, hogy ő a felfogadást zenekari hangversenyekkel kiérdemelje. Az engedélyt természetesen szívesen megadják neki.⁴⁸⁰ Az első pécsi bányászzenekarról többet nem szól a jegyzőkönyv. Bizonyára sokáig szórakoztatták a cseh muzsikások fúvószenekarokkal a pécsi polgárokat, de talán a vasasi bányászokat is, hisz akkor már megindult a bányászat Pécs mellett, csak sajnos abból az időből még nincsenek levéltári adatok zenével kapcsolatban. Krausz Ferenc egyébként nem azonos Krausz Józseffel, aki már előző évben a dóm zenésze lett s 1800 elején halt meg.

Itt említjük, hogy tudomásunk van a katonazenekaron kívül – melyről később szólunk – két polgári zeneegyüttesről is a század végén. A Pressburger Zeitung írja le részletesen az irgalmasok bevonulásának ünnepélyét 1796-ban. Ezzel a következő fejezetünkben részletesen megismerkedünk. A cikk írója kifejezetten három együttes hangszeres szerepléséről tesz említést. A katonazenekaron kívül említi „das bürgerliche Ungarische Chor”-t és „das Deutsche Bürgerchor”-t. Tehát magyar és német polgári zeneegyüttes működött ez időben Pécsen. Az utóbbiról megjegyzi, hogy a volt kapucinus, most már irgalmas templomban is szokott muzsikálni: „weil diese gleichsam ihre ausergewählte Kirche.” A két együttes fúvós zenekar volt, „mint klingendem Spiele”, zenekari előadásmóddal jellemzi a menetben, de a kóruson való szereplésük utal az énekkari jellegre is.⁴⁸¹ Nem tudjuk, mikor alakult meg a két együttes. 1780-ban, a szabad királyi városi ünnepen kórusokról olvasunk, de kifejezetten név szerint csak a katonazenekart emelik ki. Valószínű, hogy a 80–90-es években kezdték munkájukat és a bányászzenekarral együtt táncmultságokon, esküvőkön és hasonló alkalmakon gyakran szórakoztatták a város polgárságát. Várady egyébként említi, hogy a baranyai német falvakban is a tanító vezetésével sok helyen működtek fúvószenekarok, így a pécsi zenekarok működése is természetes volt ebben az időben.⁴⁸²

Ami a tánc és muzsika idejét illeti a vendéglőkben, a helyzet a szabad királyi városban sem változott lényegesen. 1785-ben általános rendelkezésről olvasunk: 3/4 11-kor a városban a vendéglőkben a zene és tánc véget érjen!⁴⁸³ Ugyanakkor hozzák a hasznos, s a század végén is érvényben levő rendelkezést: a kórház szegényeinek orvossága javára alapot rendel el a tanács a biliárdjáték, a színelőadások és táncmultságok rendezése alkalmával befizetendő bizonyos összeg által.⁴⁸⁴ 1786-ban II. József korának aprólékosságával rendelkezik a királyi biztos a farsangi táncmultságokról. Mivel utasításaiban konkrét pécsi adatok is jelent-

⁴⁸⁰ „Franciscus Krauss metallifossor, signanter ex Montana Cifre Bohemiae Gottesgaben cum sua compagna Mgtui quatenus eidem facultas, se hic aliquo tempore detinendi, et suo musicali Concentu suam Intertentionem promerendi concederetur, supplex factus est. — Cujus etiam Petito, ut ut homini Montano, et se hac ratione cum sua compagna intertentioni delatum habetur.” (Blt Vj 42. k., 245. l. 981. sz., 1785. okt. 26.)

⁴⁸¹ Pressburger Zeitung 1796. szept. 9.

⁴⁸² VáradyPécs II 363. l.

⁴⁸³ Blt Vj 41. k., 598. l. 702. sz., 1785. szept. 5.

⁴⁸⁴ Uo. 42. k. 26. l. 346. sz. 9°, 1785. szept. 10.

keznek, közöljük a jegyzőkönyv szövegének fordítását: „Királyi biztos ur No 77. jan. 10-i rendelete a következő bál és táncrendet írja elő a farsangi időben a városi tanács részére: 1.° az első négy héten a belvárosban Renner Ferenc csak egy bált tarthat anélkül, hogy a kórház részére fizetne valamit; előző években ugyan egész farsangban rendezett bált, most azonban 4 hét után egy bált a kórház javára kell tartania. 2.° A budai városrészben csak a Pelikán-házban tartanak bált, de a bálrendezőnek kötelessége csekély összeget a kórház javára fizetni. 3.° A siklósi és szigeti városrészben hasonló feltételek mellett csak egy vendéglőben engedélyezzük a bál tartását. 4.° A táncmulatság helyein reggel 4-ig engedélyezzük a szórakozást, a többi vendéglőben csak este 10-ig. 5.° A táncrendezők kötelessége minden kihágást megakadályozni és az engedélyhez alkalmazkodni. — Intézkedtünk, hogy a rendelkezéseket helyesen hajtsák végre. A bálrendező Lehman [Pelikán-ház!] 6%-ot, Weiss Károly pedig 6 ft-ot adott a kórház javára, melyet a kórházatyá Radnitsch átvett.”⁴⁸⁵ A korai, 10 órás zárás azonban nem tetszett a vendéglősöknek, s ezért — mivel a dologban a város is érdekelt volt — beadvánnyal fordultak a kir. biztoshoz a tanácson keresztül: „A szabad királyi város néhány vendéglőse kéri, hogy farsang idején 12 óráig legyen náluk zene, különben az adó ellen kell fellebbezniök. A kérvényt megfelelő véleményezéssel továbbítjuk a kir. biztos úrhoz, hogy engedélyezze a zene tartását 12 óráig, mivel az üzlettel elfoglalt sok embernek késő estig dolgoznia kell, csak utána szórakozhat. Következésképpen csak néhány óra idő áll rendelkezésre szórakozásukra, ezáltal a vendéglősök is, de a város is kárt szenved, mivel a város borát mérik ezeken a helyeken.”⁴⁸⁶ Sürgős ügyről volt szó, a kir. biztos azonnal megadta az engedélyt: „A városi tanács előterjesztésére a vendéglősök kérésére a kir. biztos úr N° 64 alatt e hó 11-én megengedte, hogy a farsangban minden vendéglős 12 óráig és minden városrészben egy pedig reggel 4-ig tarthat zenét. Utóbbiak azonban valamit fizessenek a kórház javára. — Miután közölték ezt a vendéglősökkel, nyolcan kijelentették, hogy ők akarnak zenét tartani azzal a kiegészítéssel, hogy csak 12-ig engedik a táncot, s a kórház javára mindegyik akar fizetni 1 ft-ot. Név szerint ezek: Korona vendéglő (Kron) 1 ft, Jaworek 1 ft, Pető vendéglő 1 ft, Einhorn vendéglő (Egyszarvú) 1 ft azzal a kijelentéssel, ha hozzájut zenéhez, Steinhausen vendéglő 1 ft, Kereszt vendéglő (Kreutzen) 1 ft, Summer vendéglő 1 ft, összesen 8 ft, melyet a kórházatyá Radnitsch átvett.”⁴⁸⁷ Említés történt Lehmann Kristóf bálrendezőről. Ő 3 évre bérelte 1785-ben Pelikán József tímár tánctermet a budai külvárosban. Mivel számítása nem vált be, kijelentette most, hogy vállalva a szerződésben előírt 200 ft kártérítést eláll a szerződéstől. Pelikán elfogadta felmondását.⁴⁸⁸ Pelikánról viszont még hallunk: a városi őrmester feljelenti, hogy a megállapított időn túl is tartott zenét, s eltúrte, hogy a billiárdozás éjjel 3-ig tartson, sőt ez alkalommal még a hangoskodó iparos legényeket is figyelmeztetnie kellett. A tanács határozata: a bepanaszolt részben a rendőri

⁴⁸⁵ Uo. 43. k. 36. l. 63. sz., 1786. jan. 11.

⁴⁸⁶ Uo. 37. l. 34. sz.

⁴⁸⁷ Uo. 43. k. 60. l. 116. sz., 1786. jan. 14.

⁴⁸⁸ Uo. 310. l. 504. sz., 1786. márc. 4.

szabály áthágása miatt, részben makacssága miatt, hogy minden alkalommal nem törődik a tanács figyelmeztetésével, 3 ft büntetést fizessen a kórház javára.⁴⁸⁹ Pelikánnak a jelek szerint mégis volt tekintélye Pécsen, mert kérését, hogy éjjel 1-ig tarthasson zenét, a kir. biztos teljesíti azzal a záradékkal, hogy a közönség nyugalma ne zavarják.⁴⁹⁰ Pedig ez az engedély nem is farsangra esik, augusztusban kapja!

A kir. biztos rendeleteit komolyan veszik, erre utalnak a büntetések is 1786-ban. Több férfit és nőt a városőrségre vittek be, mert a fennálló rendelkezéseket áthágják, melyek szerint este 10 óra után senkinek sincs megengedve a vendéglőkben táncolni vagy részegedni, főleg a vendégeket zavarni. Részben kitiltás, részben börtön- és pénzbüntetésben részesülnek. Az összeg 6 ft 6 krajcár, a pénzt a kórházatyá átvette a kórház javára.⁴⁹¹ 1788-ban újabb kir. biztos rendelkezésről olvasunk: este 11 után nyilvános tereken és utcákon nem szabad éjszakai muzsikát tartani, hétköznap tánc tilos, vasárnap és ünnepnap pedig 11 óra után tilos. Csak rendkívüli engedéllyel szabad más időben táncot tartani. Aki a rendelkezést megszegi, 1-ször 6 ft, 2-szor 12 ft, 3-szor 12 ft mellett börtön vagy más megfelelő büntetést kap. A rendőrségnek szóló rendeletet dobszó mellett a polgároknak is kihirdetik.⁴⁹²

A jegyzőkönyvek még két engedélyt jegyeztek fel bálók rendezéséről: 1800 decemberében Karolin Zsuzsa a következő farsang idejére vasárnap és kedden nyilvános táncmultságok tartására kap engedélyt az ún. Mágocsi-táncteremben. 9 ft-ot fizet a szegények javára.⁴⁹³ A jelek szerint jól jövedelmező foglalkozás lehetett a bálrendezés, mert még Frank György, a szabad királyi város néptribunusa is engedélyt szerez ugyanekkor bálók rendezésére a következő farsang vasárnapjaira és szerdára. Ő viszont 12 ft-ot fizet a kórház javára.⁴⁹⁴

A városi polgárság táncos szórakozásairól szóló adatainkat nem fejezhetnénk be méltóbb leírással, mint Hofmannsegg grófnak a pécsi – valószínű a Rennerteremben átélt – valóságos élményével 1793. aug. 28-án. A kívülálló szemlélő kénytelen megállapítani, hogy valóban a város széles körű közönsége volt jelen a belvárosi táncmultságon. Éppen ezért még jelentősebb számunkra híradása: „... 11 órakor elindultunk a bálba, mely innen nem volt messze. Körülbelül százan voltak ott, de mindenféle rendű és rangúak, mivel a bál nyilvános volt. Nekem úgy tetszett, hogy még a legalantasabb kézműves-osztály is képviselve volt. A terem igen nagy, talán van olyan, mint Drezdában a Hotel de Pologne hesseni terme, és szépen volt díszítve. Némelyek valczert táncoltak, mások meg fel-alá sétáltak, ami igen rendetlenül vette ki magát. A zene üteme igen gyors volt, a táncosok vadul lejtettek. Ily módon elveszti e tánc ama kis gráciát is, amelylyel lassabb mozgás mellett még bir. A mint később menuet-t táncoltak, udvariassági dolognak tartottam ama kisasszonyt, a kinél vacsoráltunk, felkérni. Azután

⁴⁸⁹ Uo. 46. k. 174. l. (régi 95. l.) 1807. sz., 1786. aug. 21.

⁴⁹⁰ Uo. 201. l., 1855. sz., 1786. aug. 26.

⁴⁹¹ Uo. 390. l. 2356. sz., 1786. okt. 30.

⁴⁹² Uo. 48. k. 333. l. 1297. sz., 2°, 1788. okt. 6.

⁴⁹³ Uo. 70. k. 956. l. 2315. sz., 1800. dec. 17. és uo. 957. l. 2344. sz. 1800. dec. 19.

⁴⁹⁴ Uo. 921. l. 2214. sz., 1800. dec. 3. és uo. 923. l. 2221. sz., dec. 5.

Czinderynét kértem fel, ki igen jól tánczol, de ő már fáradt volt, végre Petónét.
– A legtöbben, kivált a férfiak, rosszul tánczolnak. Végre 12 óra lett, ekkor egy újabb még erősebb eső keletkezett, de hamar elállott.”⁴⁹⁵

2. Katonazenekar

A Baranya vármegyei jegyzőkönyvek csaknem az egész 18. században rendszeresen bejegyzik a megyében állomásozó katonaságnak a megye részéről kijáró díjazását. Trombitás, dobos névvel végig találkozunk, időnként a zenészek szállásdíjáról is megemlékeznek, sőt „Musicorum Houboistarum” szállásdíjáról, vagyis zenekarról is szólnak.⁴⁹⁶ A katonazenekar közreműködéséről első alkalommal 1717-ből van adatunk, melyről már részletesen szóltunk: Liwingstein generális zenekarának a gimnáziumban való közreműködéséről.⁴⁹⁷ Berényi püspök 1741-es ünnepélyes bevonulásán a katonaság részvételét jelzik, de vajon a „sub clangore tubarum et tympanarum” zenekari utalás a katonazenészek részvételét is feltételezi, ezt a szöveg nem árulja el.⁴⁹⁸ Ugyanígy Klimó püspök beiktatásának leírása sem szól kifejezetten a katonazenekar szerepéről, csupán a trombitásról ír. Bár maga a katonaság is részt vesz az ünnepen, így valószínű a zenészek szerepe is.⁴⁹⁹ Viszont az 1780. ápr. 18-i szabad királyi városi ünnepen a Kinszky-ezred zenekarának szereplését mindegyik forrás kiemeli név szerint, de utalnak a többi csapatok (magyar, német) muzsikusaira is.⁵⁰⁰ Nem tudjuk, mikor helyezték a Kinszky-ezredet Pécsre, de a század végéig Pécsen találjuk. 1780 őszén kerül át viszont Pozsonyból Pécsre a Károlyi-ezred, melyet majd később a 19. században 52. gyalogezrednek neveznek. A mi szempontunkból ez azért is fontos, mert egyúttal karmestere, Glantz György is ekkor jön Pozsonyból Pécsre.⁵⁰¹ Major egy hírlapi jelentést idézve azt írja, hogy „ezzel az áthelyezéssel Pozsony város közönsége a legkitünőbb katonazenekarok egyikét veszítette el”.⁵⁰² Tudjuk azt is, hogy az ezredtörzset 1782-ben Nagyszigetre helyezik (Sümegekörnyéke), de hamarosan ismét Pécsre jön s itt állomásozik tovább az egész ezred.⁵⁰³ Glantz György mint a gróf Károlyi-ezred karmestere tanára volt Pozsonyban Lavottának is.⁵⁰⁴ Az első konkrét adatot 1774. dec. 31-én a Pressbur-

⁴⁹⁵ BerkesziHofmannsegg 40. l.

⁴⁹⁶ Blt Mj 3 k. 89. l., 1716. nov. 29.; uo. 4. k. 114. l. 65. sz., 1719. nov. 29.; uo. 7. k. 366. l. 436. sz. és 458. sz., 1727. okt. 18.; uo. 10. k. 229. l., 1736. ápr. 19.; uo. 12. k. 473. l. 1742. okt. 8.

⁴⁹⁷ GN I. 119. l.

⁴⁹⁸ BrüstleRec I. 498. l.

⁴⁹⁹ SzentkirályiKlimó.

⁵⁰⁰ FrN 301. l.; BrüstleRec I 158. kk.; Blt Vj 34. k. 1. kk., 1780. ápr. 18.; VáradPécs II. 604. l.

⁵⁰¹ Pressburger Zeitung 1780. szept. 13.; Magyar Hírmondó 1780. szept. 12.; HorváthPécs 28. l. — Glantzról is szólnak: MajorKatonazene 104. l. VárhalmiAdat 7. l.

⁵⁰² MajorKatonazene 104. l.

⁵⁰³ HerzmannGeschichte 76. l.

⁵⁰⁴ BernatLavotta I. 2 fol; BernatLavotta II. 8. l.; MajorKatonazene 104. l.; Szabolcsi-Lex. 2. k. 424. l.

ger Zeitung közli róla. Beszámol a dec. 15-i pozsonyi színházi koncertről. Glantz-
nak, a Károlyi-ezred karmesterének fúvós szimfóniája nagy sikert aratott a
koncerten.⁵⁰⁵ Ismerjük Glantznek két levelét, melyeket 1775. szept. 17-én és
1779. aug. 29-én Pozsonyban írt az ezred tulajdonosának, gr. Károlyi Antalnak.⁵⁰⁶
1780. dec. 24-én viszont már új állomáshelyéről, Pécsvárról [Pécsvárad] ír Károlyi-
lynak. Újévi jókívánságait fejezi ki és kéri segítségét a pozsonyi primás egyik
oboistájával kapcsolatban, aki jogtalanul hat hónapi fizetést követel tőle. Alá-
írása: Georg Glantz Capellmeister.⁵⁰⁷ Mikor megérkezik a parancs, hogy az
ezredtörzset áthelyezik Nagyszigetre, kétségbeesve könyörög levelében Károlyi-
nak, hogy mentesüljön az áthelyezéstől. Már 1779-i pozsonyi levelében is utalt
egy éves betegségére. 1782. aug. 9-én írja a sorokat Pécsvárról: „. . . Váratlanul
jött a parancs, hogy innen el kell indulni, ahol azt hitte az ember, hogy örökké
itt tartózkodhat és Nagyszigetre kell vonulni, ami nekem nagy rémületet okoz:
elmenni egy egészségtelen helyre, ahol egy csepp jó víz sincs. Isten megadta ne-
kem most az egészséget, amiért minden nap hálát adok Nekí, de az a sejtésem,
hogy ott hamar a föld alá kerülök.”⁵⁰⁸ Ez a levél utolsó fennmaradt levele. Azt
sem tudjuk mikor és hol halt meg, csak azt, hogy felesége Katharin Glantzin
1783. máj. 15-én Nagyszigetről ír a grófhhoz s megköszöni a 125 ft kölcsönt,
melyet az ezred utalt ki számára.⁵⁰⁹ Az özvegynek még két levelét ismerjük,
melyekben nyugdíjáról ír Károlyi Antalnak. Mindkettőt ismét már Pécsvárról
írja, egyiket 1784. aug. 13-án, másikat 1784. dec. 23-án.⁵¹⁰ Glantz pécsi műkö-
déséről kottaanyagunkban a dómban megőrzött 3 szólamú Miserere-je tanúsko-
dik: „facto in Pecsvar in Martio 1782 de Georgio Glanz.”

A zenekarnak Pécsvár 1781. máj. 23-i dátummal ismerjük az 500 ft-os félévi
járandóságát.⁵¹¹ Név szerint a zenekarból Franz Lester trombitásról tudunk,
akiről Pécsváron 1787. febr. 17-én véleményt írnak.⁵¹² Esterházy Pál püspök
ünnepélyes fogadásán már a Károlyi-ezred zenekara is részt vesz a Kinszky-zene-
karral együtt.⁵¹³

Nem tudjuk, vajon Glantz halála után közvetlenül ki lett az ezred karnagya.
Az biztos, hogy 1786 decemberében Franz Krommer – mint erről részletesen
szóltunk – még a dóm zenekarában dolgozik. Azt mondtuk, hogy 1787-ben

⁵⁰⁵ MajorKatonazene 104. I. és VárhalmiAdat i. h. is utal rá.

⁵⁰⁶ OL Károlyi lt ad 4/399/196 iratcsomó 20 400 és 20 401 sz. levél.

⁵⁰⁷ Uo. 20 402 sz. levél.

⁵⁰⁸ „Es ist unvermuhtet der Befehl gekommen hier auf zu brechen, wo mahn schon glaubte
immer zu sitzen, und nach Gross Szigeth zu Marschieren, welches mir einem grossen Schräcken
verursacht, in einem ungesunden Ohrt zu gehen, wo kein gutter Tropfen Wasser ist. Gott
hatt mir jetzt meine Gesundheit geben, wo vor ich Ihm täglich dancke, ich byn sehr in vorahnt,
das ich dortten bald werde unter die Erden komen.” (Uo. P 396, 94 cs.)

⁵⁰⁹ Uo. ad 4/399/196 aktacsomó 20 403 sz. levél.

⁵¹⁰ Uo. 20 404. és 20 405. sz. levél. — Az 1782. aug. 9-i levél kivételével a levelekre Padrta
Karel volt szíves felhívni a figyelmemet.

⁵¹¹ „die für die Haoboisten Banda halbjährig gnädig bewilligte 500 fl.” (Uo. P 396 94 cs.
Acta Publica Berechnung über die S Exc Herrn Regement Inhaber Grafen v. Karolyi von
1 Nov 780 ult apr 1781 gebührende Gage.)

⁵¹² Hadtörténeti lt Bpest. GeneralKommando 57. Rubrika: Zenészek trombitások ügye.

⁵¹³ Pressburger Zeitung 1781. jún. 16. L. Magyar Hirmondó 1781. jún. 13.

ment át a Károlyi-ezredhez karmesternek. Valóban 1787. dec. 23-án Bácsról Frantz Krommer CapelMeister aláírással az egész zenekar nevében is boldog újévet kíván Károlyi grófnak és családjának.⁵¹⁴ Következő, 1788. jún. 8-án Pécsről írt sorait ismerjük. Nagyon sajnálja, hogy Károlyi Antal gr. névnapjának ünnepségén nem tud részt venni, pedig annyira tiszteli és sok hálával tartozik neki. Minden jót kíván azzal a reménnyel, hogy kegyében megtartja továbbra is, és felajánlja alázatos szolgálatát azután is. Az utóiratban jelzi, hogy Mihály nevű ezredes révén az ezred nevelőintézetében néhány fiú zenetanítását rábízta.⁵¹⁵ Még két levele maradt fenn pécsi katonakarmesteri éveiből. A két levél szövege csaknem egyezik. Az elsőt 1789. ápr. 9-én Seffkrinben, a másikat 1789. jún. 9-én Pécsen írja. Nagy kegynek számítja mindig — mint írja —, hogy a Károlyi nevét viselő ezred karmestere lehet. Mivel azonban a jövővel is törődnie kell, kéri Károlyit, adjon neki évi 200 ft évjáradékot arra az időre, mikor már nem lesz képes e beosztásában dolgozni vagy a gróf házában erejének megfelelő szolgálatot szeretne kapni. Valószínűleg attól tartott, hogy a Seffkrinből küldött levele elveszett, ezért biztonságból e fontos problémájában megismétli pécsi levelében kérését és tervét.⁵¹⁶ Károlyi Antal 1791-ben halt meg. (1763-tól volt az ezred tulajdonosa.) Krommer valószínű Károlyi halála után ment el Pécsről s mint tudjuk, 1806-ban pályázott a pécsi dóm karnagyi állására, de mégsem foglalta el azt a jobb bécsi állás elnyerése miatt.

Az 1799-ben és 1804-ben tartott ünnepségeken hallunk a magyar és német egyenruhás polgári alakulatoknak, valamint a pandúroknak a zenekaráról.⁵¹⁷ Lehetséges, hogy az említett magyar és német „Bürgerchor” az előbbiekkal kapcsolatos.

1800 novemberében viszont a baranyai gyalogos és lovas felkelő csapatok búcsúztatása alkalmával hallunk a zenekar közreműködéséről. Ámde itt nem a katonazenekar muzsikál, hanem Vinkler Ferenc, Stetz Pál, Tlusety Vencel és zenésztársai. Stetz és Tlusety a dóm zenészei, Vinklert nem ismerjük. Nem a dóm zenekara hivatalos szerepléséről van itt szó, hanem magánvállalkozásról. Kérik, hogy a szereplésükért 12 ft-ot utaljon ki a város. Együttal 7 katonagyereknek, akik közreműködtek, 1 ft 10 krajcárt adjanak.⁵¹⁸ Dec. 29-én újra foglalkoznak egy másik kérésükkel: Vinkler Ferenc, Stetz Pál, Tlusety Vencel és zenésztársaik a már kifizetett 12 ft-on kívül a felkelő csapat újabb két búcsúztatása alkalmával való zenélésükért 36 ft kifizetését kérik. A kérésüket ez esetben nem teljesítik, mondván, hogy rövid időn belül történt szolgálatuk alkalmával kaptak reggelit. Valószínű ez jó bőséges lehetett, hogy ilyen radikálisan visszautasítják kérésüket!⁵¹⁹

⁵¹⁴ OL Károlyi lt. A 1711/1965 OL sz. aktához P 398, 43262. sz. levél. Közli PadrtaPobyt 155—156. l.

⁵¹⁵ Uo. 43263. sz. levél. Közli PadrtaPobyt 156. l.

⁵¹⁶ Uo. 43264. és 43265. sz. A szöveg hasonlósága miatt PadrtaPobyt csak az első szöveget közli, de utal a másikra is.

⁵¹⁷ Lásd V. fej. 136/1—136/5 l.

⁵¹⁸ Blt Vj 70. k. 891. l. 2127. sz., 1800. nov. 20.

⁵¹⁹ Uo. 975. l. 2378. sz., 1800. dec. 29.

3. Adatok a színészetről

A jezsuiták feloszlatásáig, 1773-ig a gimnázium iskoladráma előadásaival párhuzamosan egyetlen adat van csak arról, hogy a városban színész letelepedési engedélyt kap a tanácstól. Ez az ismert Berger Péter, akinek panaszos levelét Fonyó plébános ellen Cserkúti közli, mivel az 1730-ban akadályozza működését Pécssett.⁵²⁰ A városi jegyzőkönyvek 1785-től kezdve aztán több színtársulat működéséről adnak hírt. Mivel az 1800-ban Pécssett szereplő eszéki társulat repertóriumában bőségesen akad zenés darab, sőt opera is, ezért a többi társulatról talált adatot is közöljük.

Az 1785–86-os évadban Koller Mátyás színtársulata működik Pécssett. 1785. aug. 31-én kapják meg az engedélyt a várostól: „Miután megegyeztek, hogy minden előadás után 1 ft-ot fizetnek be a város pénztárába, a Koller-féle színtársulat engedélyt kapott a városban színielőadások tartására. A felügyeletet Járányi Györgyre bízják.”⁵²¹ Tudjuk már, hogy 1785. szept. 10-én adják ki a rendelkezést: a kórház szegényei javára kell fizetni minden színielőadás után is.⁵²² 1786 márciusában már erről is szó van, amikor Kollerékről ad ki utasítást a királyi biztos: „1.) Koller Mátyás színtársulat igazgatójának tekintettel a Renner-féle teremben tartott bálokkal kapcsolatban elszenvedett kára miatt minden előadás után csak 30 xr-t kell fizetnie a kórház szegényei javára. 2.) Azon három darabon kívül, melyet a társulat javára adhatnak elő, még egyet szintén a saját javukra játszhatnak.”⁵²³ Nem tűnik ki világosan a szövegből, vajon a Renner-teremben tartották-e az előadásokat, vagy csupán az ott tartott bálók vonták el tőlük a közönséget. A jelek szerint 1786 márciusában már búcsút mondtak a városnak: „Koller Mátyás az itt tartózkodott színtársulat igazgatója az itt rendezett 91 színielőadásért a városi kórház javára 45 ft 30 xr-t fizetett be.”⁵²⁴ Ezt magas számnak tartjuk, mert azt jelenti, hogy a 7 hónap alatt havonta átlag 13 előadásuk volt. A tél folyamán egy Neumann nevű színésztől is olvasunk feleségének pörös ügyével kapcsolatban. Valószínű, hogy Kollerék társulatának a tagja.⁵²⁵ 1788-ban Weilhammer színtársulati igazgató kap engedélyt, hogy a börtben előadásokat tartson — miként az másutt is szokásos — s egy előadást a kórház javára fog tartani.⁵²⁶ 1789 februárjában pedig Győrből jön Pécsre Kunz János Kristóf társulatával és kap engedélyt előadások tartására.⁵²⁷

Nem találtuk nyomát a jegyzőkönyvekben az 1793 nyarán és őszén Pécssett időző színtársulatnak, akikről Hofmannsegg 1793. szept. 14-én jegyezte fel Pécssett: „... kevés idő óta egy középszerű színtársulat is időzik itt.”⁵²⁸ Ugyan-

⁵²⁰ CserkútiSzínészet; KardosPécsi 26. l.; VárhalmiAdatok 63., 3.

⁵²¹ Blt. Vj 41. k. 582. l. 675. sz., 1785. aug. 31.

⁵²² Uo. 42. k. 26. l. 346. sz.

⁵²³ Uo. 43. k. 302. l. 482. sz., 1786. márc. 1.

⁵²⁴ Uo. 310. l. 503. sz., 1786. márc. 4.

⁵²⁵ Uo. 42. k. 394. l. 1209. sz., 1785. dec. 3.

⁵²⁶ Uo. 48. k. 7. l. 27. sz., 1788. jan.

⁵²⁷ Uo. 49. k. 362. l. 168. sz., 1789. febr. 16.; VárhalmiPécs III. 522. l. VárhalmiAdatok 63, 4. köteg.

⁵²⁸ BerkesziHofmannsegg 49. l.

ezen októberben Schulcz Frigyes színésze hallunk Mária nevű lányának keresztelődjével kapcsolatban. Bizonyára ennek az ismeretlen társulatnak volt tagja, mert az anyakönyv is egyszerűen vagusnak, nem állandó pécsi lakosnak jelzi.⁵²⁹

Ebben az időben Pécsre is eljut a magyar színjátszás ügye. Várhalmi közli Szily József levelét Pestről Kajdötsy Antal baranyai Consiliariusához 1793. ápr. 21-én a magyar színjátszás felkarolása ügyében.⁵³⁰ 1794. febr. – júl.-ig háromszor is foglalkozik a vármegyei gyűlés Szatmár vármegye 1793. nov. 27-én kelt felhívásával: a magyar színjátszás felkarolását kéri adományok segítségével, mely egyúttal a magyar nyelv ügyét is szolgálja.⁵³¹

1798-ig nem jeleznek a jegyzőkönyvek színielőadást Pécssett. Ám találtunk egy színházplakátot 1797. aug. 19-i dátummal a helytörténeti múzeumban, melynek hátterét egyelőre nem ismerjük: „National Schauspielern dir. K Fr Domaratus Die gute Landesmutter oder Unschuld siegt.”⁵³² Semmi más adat nincs rajta. Vajon egyáltalán pécsi előadásra vonatkozik? – 1798. aug. 31-én viszont újabb szintársulat igazgatója kéri, a tanács engedélyezze, hogy télen előadásokat tartassanak.⁵³³ Pár nap múlva ugyanezt kéri Schrott és Heim színigazgató Szegedről. A tanács visszautasítja kérésüket azzal az indokolással, hogy Louis József már kapott engedélyt.⁵³⁴ Louis társulatának is ismerjük egyik tagját, Ludvich Józsefet. Lányának keresztelődje alkalmával őt is vagusnak, tehát nem pécsi lakosnak mondja az anyakönyv.⁵³⁵ 1800. márc. 22-én adják meg az engedélyt Lippe József esküi szintársulatának, hogy húsvét után előadásokat tartson Pécssett. Lippe a verőcei vármegyétől kapott bizonyítvánnyal igazolja, hogy az Eszéken előadott darabok tisztességesek, és a társulat viselkedése ellen sincs semmi kifogás.⁵³⁶ Márc. 28-án Lippe benyújtotta a magisztrátusnak a húsvét után előadásra szánt darabok listáját, s a tanács aztán továbbítja ezt a helytartótanácsához cenzúrára.⁵³⁷ Kardos foglalkozik részletesen a listán szereplő darabokkal, melyek az Országos Levéltárban fennmaradtak, és közli is azok címét és szerzőjét.⁵³⁸ A kb. 70 művet tartalmazó lista már önmagában is a társulat értékét jelzi. 17 zenés darab címét sorolja fel, köztük Mozart Varázsfuvoláját, Spontini Vestaszűzét, Haffner, Umlauf, Schröder egy-egy operáját, Schikaneder két megzenésített darabját (Die dumme Gärtnerin, Die Lyranten). Kár – mint Kardos is megjegyzi – , hogy nem tudjuk, mely darabok előadását engedélyezte a helytartótanács. Lippe társulata aztán 1800 őszére is megkapta az engedélyt Pécssett. A nov. 25-i gyűlés határozatai között olvassuk: „A volt pálos kolostor ebédlőjét havi 3 ft-ért bérbeadták Lippe József színésznek, aki mindenegyes előadás után

⁵²⁹ BKa 122. l., 1793. okt. 18.

⁵³⁰ VárhalmiAdatok 63,5 köteg.

⁵³¹ Blt Mj 46. k. 75. l. 147. sz., 1794. febr. 19.; uo. 105. l. 242. sz., 1794. márc. 12.; uo. 242. l. 650. sz., 1794. júl. 8.

⁵³² Pécs Helytörténeti Múzeum, színházi plakátok.

⁵³³ Blt Vj 66. k. 446. l. 1077. sz., 1798. aug. 31.

⁵³⁴ Uo. 454. l. 1083. sz., 1798. szept. 3. (véletlenül aug. 3-t ír!)

⁵³⁵ BKa 156. l. 1798. dec. 4.

⁵³⁶ Blt Vj 70. k. 231. l. 533. sz., 1800. márc. 22.

⁵³⁷ Uo. 257. l. 590. sz., 1800. márc. 31.

⁵³⁸ KardosPécsi 27–29, 103. és 142. l.; VárhalmiPécs III. 522. l.

10 krajcárt fog fizetni a szegények javára.⁵³⁹ Közben azonban Eszéken volt bizonyára a társulat, mert Louis József színész kihasználja a helyzetet és nov. 5-én kéri, míg Lippe társulata nincs itt, ő kapjon engedélyt az előadásokra. Jelen esetben megtagadják ezt tőle.⁵⁴⁰ Ugyanígy jár Schmidl (Schmidt?) József színigazgató is, az ő kérését is visszautasítják.⁵⁴¹ Lippe társulatán kívül ezekben az években Kardos még tud Pauli Elemér színtársulatának 3 hónapos pécsi szerepléséről 1805 elején.⁵⁴²

Nem hisszük, hogy ezek az adatok véglegesek, ill. teljeseek, hisz Hofmannsegg adata is bizonyítja, hogy a jegyzőkönyvek nem minden adatot jegyeztek fel. Mindenesetre a további kutatások részére hasznosnak véltük ezt a rövid összefoglalást.

4. Zeneiskola

A Ratio Educationis szellemében megszervezett zeneiskolák sorában⁵⁴³ Pécs sem maradt el: Pozsony és Pest után harmadiknak nyitotta meg iskoláját 1788-ban.

Itt is a normál vagy nemzeti iskola keretében kezdi meg működését a rajz- és zenetagozat. Az első iratot ezzel kapcsolatban 1786. nov. 28-as dátummal láltuk, Nitzky Kristóf beadványát „pécsi nemzeti főiskolánál (Hauptnational-schule) zene és rajztanítói állás bevezetéséről”.⁵⁴⁴ A tanítás megkezdésére vonatkozó hivatalos leíratot és egyben a zeneiskola alapító okmányát Bachmann János felügyelő 1788. szept. 20-i dátummal küldi el Simon Jánosnak a normáliskola igazgatójának. A szöveg szerint a helytartótanács 1788. máj. 23-án döntött egy zenetanítói státusz létrehozásáról a pécsi normáliskola keretében s a fizetését évi 200 ft-ot a Tanulmányi Alapból biztosítja. Egyben utasítja az igazgatót, hogy Svoboda Gáspár az 1788. jún. 12-i rendelkezés alapján kinevezett zenetanár legalább az ének tanításával kezdje el a zeneiskola munkáját. A munka elkezdéséről és a fizetés kiutalásáról hivatalos jelentést kér.⁵⁴⁵ 1788. szept. 20-i dátummal Svoboda illetményének kiutalásáról valóban olvasunk is a normáliskola jegyzőkönyvében.⁵⁴⁶ Már 1788. szept. 16-án a városi tanács gyűlésén a nemzeti rajz- és zeneiskola részére 16 öl tűzifa szállításáról gondoskodnak.⁵⁴⁷ 1789. márc. 16-án ugyanerről intézkednek, de itt hivatkoznak a főigazgatói rendeletre, a 16 öl tűzifát 3 öllel megnövelik s ezt is a város pénztárából fizetik.⁵⁴⁸

⁵³⁹ Blt Vj 70. k. 903. l. 2161. sz., 1800. nov. 25.

⁵⁴⁰ Uo. 852. l. 2001. sz., 1800. nov. 5.

⁵⁴¹ Uo. 969. l. 2362. sz.

⁵⁴² KardosPécsi 29. l., 1805. jan. 12.

⁵⁴³ L. részletesebben: MajorRatio; FináczyKözoktatás II. 105 kk.

⁵⁴⁴ Blt Normál iskola aktái 1776–1799. N° 241, 20/786 ügyirat 46 654/338. sz.

⁵⁴⁵ Uo. 37. sz. irat N° 232 „Schola Musicae erigatur et Salarium Magistri”.

⁵⁴⁶ Uo. Prothocollum Actorum Primae Scholae Nationis 5 Ecclesiensis Ab Anno 1786. 1788. szept. 20.; 1788 N° 232.: „Musices Magister cum 200 fl e fundo studiorum solvendus Casparus Svoboda.” Hasonló a szöveg 1789. nov. 20-án is.

⁵⁴⁷ Uo. Vj 47. k. 963. l. 1797. sz., 1788. szept. 16.

⁵⁴⁸ Uo. 49. k. 395. l. 295. sz. Erre utal VárhalmiAdatok 63, 445. 1–4.

Bár 1788 novemberében — a tanév kezdetén — a zeneiskola is megkezdte munkáját, de az első két évből nem maradtak fenn adatok. 1790/91-től kezdve viszont évről évre pontosan vezetett kimutatások, névsorok, osztályzatok, minősítések maradtak fenn, melyek alapján eléggé részletesen tájékozódhatunk Svoboda működéséről.

Svoboda Gáspárról Pécsen 1788 előtt nem tudunk, a helytartótanács kinevezése után jött Pécsre. 20 évig dolgozott a zeneiskolában, 1808-ig, haláláig. 1792-ben a házassági anyakönyv esküvője alkalmával prágai származásának és özvegynek mondja, tehát második házasságát köti, amikor 38 éves korában elveszi a 20 éves Haksch Karolinát, a sóhivatal tisztviselőjének lányát. Az anyakönyv ekkor a zeneiskola tanárának és a belvárosi templom regens chori-jának nevezi. Ez utóbbi címet — mint szóltunk róla — nem tartjuk pontosnak, hisz Dults József ekkor a hivatalos karnagy. Legfeljebb Dults helyettese lehetett.⁵⁴⁹

1788/89. tanév telén érdeméül említik a jelentésben, hogy néhány tanítványát ingyen tanította zongorázni. Az iskolai minősítése pedig 1790–91-ben: „Mindenenben az előírásokhoz alkalmazkodik. Beszél csehül, németül, latinul.” Később 1796 körül kiegészítik: „Elég jól beszél magyarul.” A II. félévi részletes jelentését mint „Regiae Quinque Ecclesiensis Musices Scholae Professor” írja alá.⁵⁵⁰

A zeneiskolának csak a kerete volt a normáliskola. Az iskola növendékei viszont egyaránt a normáliskola tanulói, a tanítójelöltek — ezt a Ratio Educationis fontosnak tartja — és a gimnazisták. Krüchten szerint „... a nemzeti iskolák mellett rajz- és zeneiskolákat is létesítettek, mely utóbbiakban a fiú- és leánytanítványokat ének- és zongora oktatásban, a pedagógus pályára készülő fiatal férfiakat pedig generálbasszus és orgonajáték ingyenes oktatásában részesítették.”⁵⁵¹ Itt Pécsen az első 20 évben a névsorokban csak fiúk nevét találjuk!

1790–91-től kezdve végig csak két tárgyat jelölnek: éneket és zongorát (clavichord). A tanítójelölteket Svoboda orgonára is tanította. Maga is panaszkodik 1793-ban az orgona rossz állapotáról az év végi jelentésben. 1800. aug. 13-án Simon János igazgató kéri a tanács segítségét, hogy a bonyhádi orgonaépítő javítsa meg a zeneiskola orgonáját.⁵⁵² Ugyancsak erre utal az 1798-as felügyelői látogatás utasítása Simon részére: hogy a zeneiskola céljának megfelelően, azon ifjakat, akik tanítói pályára készülnek kötelezzék, hogy vagy zeneiskolába, vagy rajziskolába járjanak s így vagy orgonálni, vagy rajzolni megtanuljanak.⁵⁵³

Az első években Svobodának legnagyobb problémája a hangszerek körül adódik. „Mivel a hangszerek nagyon rossz állapotban vannak, nagy előhaladás nem remélhető” — írja évről évre év végi jelentésében. 1793-ban a helytartótanács

⁵⁴⁹ BEa 55. l., 1792. nov. 4.

⁵⁵⁰ Blt Normál iskola aktái 1776–1799. Relatio super Scholis Nationibus 5 Eccl pro Anno 1790.

⁵⁵¹ Krüchten: Ueber das Musikwesen in Ungarn. Die Biene 1830. L. LegányKronika 177 és 478. l.

⁵⁵² Blt Vj 70. k. 665. l. 1524. sz. — Róth József bonyhádi orgonaépítőt már ismerjük a dómknak 1798-as orgonajavításával kapcsolatban.

⁵⁵³ Blt Normál iskola aktái 60. sz. irat, 1798. márc. 10.

is sürgeti a rajz- és zeneiskola megfelelő anyagi ellátását. A város válaszában az anyagiak szűkös voltáról panaszkodik.⁵⁵⁴ A felszólításnak mégiscsak lett eredménye, mert egy év alatt a tanács a zeneiskola részére összesen 210 ft-ot fizetett ki 14 clavichord készítéséért és szállításáért Otvorsa János helybéli orgonaépítőnek.⁵⁵⁵ Kassa szabad királyi város tanácsa 1792. márc. 29-i átiratában részletes felvilágosítást kér arról, milyen módon gondoskodnak a normáliskolában a rajz- és zeneiskola anyagi ellátásáról, a taneszközökről s minden egyébéről. Kár, hogy a városi jegyzőkönyv szövege csak a rajziskolára vonatkozó válasz szövegét közli.⁵⁵⁶ Kassán tudomásunk szerint 1800-ban kezdte meg a zeneiskola munkáját.⁵⁵⁷ Ha a kassai tanács két évvel később érdeklődik, bizonyára beszámoltak volna a pécsiek a hangszerek vásárlásáról is.

1790–91-ben a növendékek létszáma 18 (10 normáliskolás, 1 tanítóképzős, 7 gimnazista). A normáliskolások közül mindegyik vizsgázik énekből, zongorából csak 3, a tanítóképzős mindkét tárgyból, hangszerből mindegyik gimnazista, de énekből csak egy tesz vizsgát. (Mutáló fiúk lehettek!) 1808-ig a létszám ingadozó: 18–31 között változik, leggyakoribb a 25–26-os létszám, viszont Svoboda halála után 1809-ben egyszerre 55-re emelkedik. A tanítójelöltek száma 1–6 között van, legtöbbször 4–5 vizsgázik. A legtöbb esetben a normáliskolások száma nagyobb a gimnazistáknál, de pl. 1792-ben az utóbbiak száma a nagyobb.

Négy osztályzat szerepel: optime, bene, medio és pessime. Jelzik a növendékek származását is. Három kategóriát különböztetnek meg: nemes (nobilis), polgár (civis) és plebeius (népi). A polgár származású természetesen mindig a legtöbb, jóval kevesebb a nemes (pl. ilyen elosztású: 23–3, 20–6, 27–2). Népi elvétve akad 1–1, viszont 1808-ban 13 a népi származásúak száma! 1809-ben, amikor a létszám 55 lesz, akkor 6 nemes, 37 polgár, 2 népi és 10 katona szerepel. (Valószínű az utóbbi két kategória a népinek felbontásából adódik.)

Svoboda minden év végén néhány szóban jellemzést ír lelkiismeretesen növendékeinek magaviseletéről, szorgalmáról, képességéről is. Hiányzásait okát is jelzi (hanyagosság, betegség, lábbeli hiánya). Pontosan feltünteti a beiratkozás és kimaradás időpontját, utóbbinak okát is jelzi.

Svoboda 1808. aug. 22-én halt meg Pécsen.⁵⁵⁸ Schröder György felügyelő Hengel Ignácot nevezi ki utódául. Az 1808–1809-es kimutatások szerint nem ő lépett Svoboda örökébe, hanem Füssel (Jüssel?) Ferenc, aki a tanév felétől tanít már a zeneiskolában. Azt írják róla, hogy beszél csehül, németül és közepesen magyarul.⁵⁵⁹

A pécsi zeneiskola első időszakának beszámolóját ismét Krüchten szavaival zárjuk: „Hogy ezek a zeneiskolák céljuknak teljesen megfelelnének, azt nem

⁵⁵⁴ Uo. Vj 55. k. 218. l. 818. sz., 1793. jún. 10.

⁵⁵⁵ Uo. 420. l. 1748. sz., 1793. dec. 23 (4 clavichord ára 60 ft) és uo. 58. k. 207. l. 777. sz., 1794. jún. 20. (10 clavichord ára 150 ft.)

⁵⁵⁶ Uo. 53. k. 168. l. 517. sz., 1792. ápr. 24.

⁵⁵⁷ LegányKrónika 478. l.

⁵⁵⁸ SzHa 47. l., 1808. aug. 22.

⁵⁵⁹ BIt Normál iskola aktái 1808–09 év.

állíthatjuk; de elég, hogy ezek az intézmények léteznek és derék tanárokat és tanítványokat látunk kikerülni belőlük.⁵⁶⁰

Merészség lenne részletes adatok híján értékelő ítéletet mondani az iskola munkájának nivójáról, stílusáról. Sajnos egyetlen kotta sem maradt fenn ebből az időből, melyet a zeneiskolában használtak. Ám azt tartjuk mi is fontosnak, hogy a rendszeres, intézményes zeneoktatás Pécssett már a 18. században elkezdődött, és ennek néhány év múlva már 200 éves jubileumát is megünnepelhetjük!

⁵⁶⁰ LegányKronika 177. l.

V. Muzsika a város ünnepein

„A magyar barokk művészet a XVIII. század második felében élte virágkorát, amikor Európa-szerte hódítottak a rokokó formái” – írja Artner.⁵⁶¹ Valóban: a török kiűzése után kerülhetett csak sor a barokk kibontakozására szeltében az országban, így az eltolódás is érthető.

A 18. századi ünnepek Pécsen is a barokk pompa, a barokk díszítések igényét bizonyítják számunkra. Ez a nemességnek és a polgárságnak egyaránt igénye volt. S ahogy a barokk muzsikához hozzátartozik a sok ékesítés, a barokk bútorhoz és épülethez a sok díszítés, éppúgy a 18. századi pécsi ünnepek világát is csak akkor érthetjük meg, ha természetesnek tartjuk a korabeli igényeket az ünnepélyes felvonulásokra, a körmenetekre, a külső díszekre, fényes ruhákra és a zene jelenlétére. Ez egyformán jelentkezik az egyházi és világi ünnepeiken, amelyen részt vesz egyaránt a nemesség, a papság, a polgárság és a nép széles rétege.

Mi természetesen az ünnepek nélkülözhetetlen alkotórészére, a zene szerepére figyelünk elsősorban. De éppen az előbbieik figyelembevételével az ünnepek különlegének érezhető részleteit sem hagyhatjuk el anélkül, hogy ne csonkítanánk meg a kor világának, stílusának idézését. Ezért a legtöbbször latin vagy német leírások eredeti szövegének fordítását adjuk – esetleg több szemtanú leírásából kiegészített szöveget –, de mindenképpen az eredetit kívánjuk idézni, mert úgy érezzük, ezek a korabeli leírások világítanak be legjobban a 18. századi Pécs zenét és pompát szerető reális világába.

Mint utaltunk rá, csak olyan ünnepeket idézünk itt, amelyek nem rendszeres ünnepek, hanem egy-egy külső eseményhez fűződnek és az aktualitás is érezhető bennük.

A gimnázium naplója őrizte meg Szent Alajos és Szaniszló szenttéavatásának a pécsi gimnáziumban való megünneplését 1727 novemberében, természetesen a város népének részvételével.⁵⁶² A muzsikát a gimnázium énekkara és zenekara biztosította: „Olyan áhítattal és ünnepélyességgel tartottuk meg, hogy ez nemcsak a népet és polgárokat – akik nagyon nagy számban vettek részt –, de a szerzeteseket is a szentek iránti nagy tiszteletre és hódolatra magával ragadta. Azonkívül, hogy három különböző nyelven ünnepi beszédeket tartottak, legkülönbözőbb díszítésekből és virágfüzérékből a szentek erényeinek ábrázolásával díszítettük fel a főoltárt. Égő gyertyák hatalmas fényárja közepette elkezdődött

⁵⁶¹ Artner Barokk 110. l.

⁵⁶² GN I 162. l.

a Fő téren a hosszú és szépen elrendezett körmenet, melyet az említett szerzeteseken kívül a város vezetőinek részvétele is ünnepélyesebbé tett. Terítőkkel szépen feldíszített emelvényeken hordozták körül a szentek szobrai. Mindkét oldalon fiúk színészi öltözetben égő gyertyát tartva kezükben vettek részt a menetben. A körmenet befejezése után *Te Deumot énekeltünk trombiták harsogása* és a mozsárágyuk dübörgése mellett. A szentmise befejezése után bevonultunk az ebédlőbe. Ott – amennyire a szerzetesi szegénység megengedi – vendégeinket igen nagy szeretettel megvendégeltük. Ezzel még nem fejeződött be az ünneplés. *Nyolc napon át ünnepélyes misét tartottunk a szentek tiszteletére, és mindennap az ünnepségek fénypontjai a szentek tiszteletére énekelt ünnepi litániák voltak.*”

Bár kifejezetten nem említi, de a székesegyház zenekarának részvételét feltételezi Brüstle rövid leírása az 1738-as ünnepségről: „1738-ban Alvarez Cienfuegos püspök elküldte Pécsre Rómából Szent Vince vértanú ereklyéit, amelyeket először a város falain kívül a Mindenszentek templomában helyeztek el. Máj. 28-án Berényi Zsigmond a püspöki helynök vezette a körmenetet, melyben átvitték az ereklyéket a székesegyházba. Részt vettek a káptalan tagjai, az egész nép, a szerzetesek, négy vidéki plébánia hívei, a vármegyei és városi tanács és az összes céhek zászlóikkal. Az ereklyéket a dómban a középen tiszteletre ünnepélyesen elhelyezték. Ma oldalt a Szent Imre-kápolnában található üvegtartóban az oltár alá helyezve” – írja Brüstle a múlt században.⁵⁶³

A már elveszett pálos napló alapján írja le ugyancsak Brüstle Berényi püspöknek ünnepélyes bevonulását Pécsre 1741. ápr. 9-én. Itt már részletesebben szól a zenéről is, de nem nevezi meg a résztvevőket. Valószínűleg a dóm, a gimnázium és a katonazenekar a közreműködő együttes. „A kapun kívül, a budai külváros határánál viola színű püspöki díszbe öltözve, piros püspöki keresztet hordozva lóra szállt. Előtte haladt a lovasoknak és vármegyei katonaságnak két csapata, oldalán a hajdúk s a polgári fegyveresek kíséretében jött a városba a pálosok kolostorának kapujáig. Itt várták ünnepi ruhában a kanonokok, a szerzetesek, a vármegyei tisztviselők, a városi tanács és a nép hatalmas tömege. Leszállt a lováról s bement a templomba. Violaszín helyébe fehér ünnepi ruhát öltött és így lépett az oltárhoz. Aztán ismét kivonultak a templomból, fehér színben feldíszített másik lóra szállt. Előtte haladtak a lovasok, a tanulóifjúság, a szerzetesek, a papság, a káptalan tagjai, a vármegyei és városi tanács. Baldachin alatt vezették a püspököt a menetben keresztül a Nagy téren és piacon, majd a franciskánusok terén és a gabona piacon át a dómba érkeztek *trombiták és dobok ünnepi zenéje* és mindenünnen hangzó harangok zúgása közepette. A *Te Deum* élénklése után *ünnepi misét tartott*. Befejezése után a püspöki székben foglalt helyet, és Givovics József Mihály ékes latin köszöntésére néhány szóban megköszönte az üdvözlést. A kinevezési bulla felolvasása után a jelenlevők mindannyian tiszteletadásra a püspök elé vonultak. Majd ünnepi menetben a püspöki rezidenciára kísérték s ott mindannyiokat víg lakomán fogadta.”⁵⁶⁴

⁵⁶³ BrüstleRec I 492. I. TaksonyiPécs 18. I. Berényi Zsigmond naplójában a körmenet időpontja máj. 27. Azt is említi, hogy a dómban ünnepélyes *Te Deumot* is tartott. (Berényi-Func 18. I.)

⁵⁶⁴ BrüstleRec 497–98. I.; Plt Missiles 1733–48. 1. k. 70. I.

Tudjuk, hogy Klimó püspök volt az utolsó püspök főispán Pécsen. Az 1752. jan. 9-én történt ünnepélyes főispáni beiktatásának tervezetét Hersching János alispán elnöklete alatt tartott vármegyei közgyűlés 1751. dec. 22-én készítette el és a jegyzőkönyv közli is.⁵⁶⁵ Tekintettel arra, hogy magán az ünnepségen egyetlen szót sem jegyeztek fel a zene szerepéről, s mivel az ünnepség részletes leírását Szentkirályi 1929-ben közölte,⁵⁶⁶ mellőzzük az ünnepség leírását. Csupán arra utalunk, hogy jan. 8-án a küldöttség *egy kürtőssel* kivonul nemesi zászló alatt Nyomja községig és ott várják a főispán érkezését. Az egyetlen, de lényeges zenei adatot a vármegyei jegyzőkönyv rövid rendelkezése őrizte meg az ünnepséggel kapcsolatban: „Végül a *várbeli zenészeket* felkérjük, hogy ezen ünnepi alkalommal a *lakomán működjenek közre.*”⁵⁶⁷

A század legjelentősebb ünnepsége Pécsen 1780-ban a szabad királyi várossá nyilvánítás ünnepsége volt. A két fő szemtanú, a városi jegyzőkönyv és a franciskánus napló frója latin szövegének fordítása alapján közöljük a részletes leírást. A katonazenekar – a Kinszky ezred zenekara – a főszereplő a zene szolgáltatásában, de a várostemplom ének- és zenekara is nagy szerephez jut. A városi tanács 1780. jan. 25-i gyűlésének jegyzőkönyve szerint: „Stöhr György és Lajerer Paál Bétsben levő Deputatus Uraknak staffetán Bétsből ezen Januarius Holnapnak 21^{ik} napján küldett örvendetes levelek ell olvastatott, mellyben örömmel jelentették, hogy eddig Püspöki Péts Városa ugyanezen 21^{ik} Januarius Holnapnak napján Bétsben Méltóságos Cancellariában Szabad Királyi Várossának publikáltatott, melly Eő-Felségének Mária Teréziának Kegyelmes Királyné Asszonyunknak és Második Joseff Romai Tsászár Corregens Felséges Urunknak hozszan eletekért s – országainak szerentsés kormányzásáért solemnitása ünnepe *egy öreg Misének szolgáltatása és Te Deum Laudamusnak Enekelletése* mái napon Tiz órára rendeltetett, és s jelenlevők meg-intettek, hogy minden Excessusoknak [kihágás] magokat tartoztattván, minden tsendességben, békeségben magokat tartoztassák, és ezen Kegyelemért az Felséges Ur Istennek hálaát adgyanak, hogy ezen örvendetes Föl-zabadulásunknak napját ell-érnünk kegyelmessen és irgalmassan megengedte.”⁵⁶⁸ A febr. 15-i gyűlés a muzsikusoknak 8 ft kiutalásáról intézkedik az előbbi „Öreg Mise és Te Deum” éneklése alkalmával.⁵⁶⁹ Az ápr. 4-i gyűlésen jelentik be az ápr. 18-i ünnepségeket. Meghívják a szomszédos városokat és a Nemes Vármegyét is „a solemnitásra avagy Pompara”.⁵⁷⁰ „1780 ápr 18-án ezen a nagy ünnepen Sauska Antal, a helytartótanács képviselője, Vlasits András, a királyi kamara tanácsnoka, királyi biztосként városunkba érkező küldöttség elé, mielőtt Pécsvárad felől városunkba érkezne, a pécsi polgárok délután külön-külön csoportokba osztva Pécs határáig kivonultak. A lovas és gyalogos fegyveres polgárok a *zenészekkel* együtt elrendezett

⁵⁶⁵ Blt Mj 15. k. 270–274. l., 1751. dec. 22.

⁵⁶⁶ SzentkirályiKlimó.

⁵⁶⁷ Blt Mj 15. k. 274. l.; 1751. dec. 22. „Musici etiam Arcenses, occasione ejusmodi solemnitates, sub Prandio adhibendi tempestive requirantur.”

⁵⁶⁸ Uo. Vj. 33. k. 48. l. 132. sz. 1°; 1780. jan. 25.

⁵⁶⁹ Uo. 58. l. 161. sz.

⁵⁷⁰ Uo. 103. l. 255. és 256. sz.

csoportban, mozsarak és tarackok, valamint *dobok, sípok és trombiták hangja mellett* fogadták a méltóságos tanácsnok és királyi biztos urakat. Majd a menet a város felé indult, ahol a városi tanács várakozott a budai kapun kívül elhelyezkedve.

Elöl a magyar lovasok 83 főből álló csapata: zölddel szegélyezett sárga tarsolyuk a válltól a jobb oldalukon függött, sötétkék öltözetben haladtak piros selyem zászló alatt, mely arany rojtokkal volt ékesítve és ezüst díszítéssel festve. *Egy trombitás tartozott hozzájuk.*

Másodiknak a horvát gyalogosok következtek: magas, fehér süvegük pirossal szegélyezett és piros rózsákkal díszített. Rövid fekete a bekecsük, piros a mellényük, fekete a nadrágjuk, s sárga bőr harisnyájukra bocskort húztak. Szablyával, puskával és övükbe helyezett pisztollyal felfegyverezve s pirossal szegélyezett, szintén a bal vállukról a jobb oldalukon aláfüggő fehér tarsolyuk révén különböztek a többiektől; zöld selyem zászlójuk arannyal ékesen díszített, s *egy dobos csatlakozott hozzájuk.*

A két csapat között lovagolva vonult a *nemes Kinszky lovasezred zenekara, amely különféle törökös zenével [indulóval] fokról fokra lelkesítette jókedvre a résztvevőket.*

3. Következett a német gyalogság arany díszítéssel festett fehér selyem zászló alatt *két dobosból és két sípostól kísérve.* A számuk a tiszteken kívül elérte a 96-ot, öltözetük pedig kék. Előttük ragyogó ruházatú két ács vonult aranyozott szekercével.

4. Követték őket a magyar gyalogosok 100-an arany díszítéssel gazdagon festett piros selyem zászlójuk alatt; egyforma öltözetükben és piros szegélyű, sárga tarsolyukkal kitűntek a többiek közül. Nekik is *volt dobosuk.*

Majd 5.-nek a német lovasok következtek, előttük feszített *a trombitásuk.* Ezek 50-en voltak egyformán öltözve rövidebb mentében, rajta vörös sujtással; tarsolylemezüik sárgával szegélyezett piros anyagból készült. Fehér selyem zászlót vittek maguk előtt, amelyet festő keze gyönyörűen ékesített, s így az ünnepség egyik fénypontját jelentették.

A csapatok után a királyi biztosok hatlovas hintóban, majd utána üveges, zárt hintóban a biztosok hozzátartozói foglaltak helyet. Előttük hat magyar lovas-testőr, avagy gárdista haladt. Ruházatuk és süvegük sötét bordó, gránát színű, arannyal, ezüsttel gazdagon ékesítve. A német gárdisták viszont rövidebb piros mentét hordtak rajta zöld sujtással, mellényük sötét sárga, arany rojtokkal; a ragyogóan fényesített német csizma is hozzátartozott öltözőkükhöz. Ott lovagoltak kettős sorban. Hátul pedig hat magyar lovas zárta a kört; követte aztán őket igen sok előkelő kocsi.

Lassan megérkezik a küldöttség a város kapujához. Itt a város főjegyzője, bírása és a tanácsstagok üdvözlik őket, a város kulcsait felajánlják nekik, s azok rövid beszéd keretében visszaadják. A Havi-hegyről mozsarak és tarackok üdvözlő lövései és mindenfajta hangszer zenéjének hangzása mellett – *főleg a Kinszkyezred zenekara tűnt ki!* – az összegyűlt hatalmas tömeg kíséretében megérkezik a menet a város főterére. A városház kapujánál felállított hatalmas ünnepi emelvényen *a zenészeknek válogatott együttese a magasról trombitákkal anyagi hangon*

adja hírül a város felszabadulását. A nép örömmel sereglett az emelvény köré. Majd a katonák félhold módjára elhelyezett sorai között a vendégeket elkísérték szálláshelyükre és biztonságukról őrséggel gondoskodtak.

Másnap 19-én reggel *dobosok* járták végig a külváros utcáit is, és dobpergés mellett hívták egybe a polgárokat és a katonák csapatait, akik előtt *trombitással az élen* lovas század menetelt. 8-kor a katonaság elhelyezkedett a városháza és a most városi plebániának kinevezendő templom között: a lovasság kihúzott karddal, a gyalogság előretartott puskával. Majd elől haladt a városi tanács, majd a királyi biztosok hintója, s bevonultak a templomba. Itt Országh András felszentelt püspök *igen értékes zene kíséretében* ünnepi misét tartott. Közben pedig időnkint mozsarak és tarackok lövései hangzottak a Havi-hegyről. A mise befejezése után ugyanilyen rendben — *sípok, trombiták ragyogó hangjai mellett* — visszamentek a városházára. Itt kevés ideig várakoztak. Közben a katonaságtól kísérve és *zenekari muzsika hangjai mellett* Stóhr György, a Bécsből hazaérkezett küldött elhozta a dominikánusok terén keresztül a királyi diplomát a városházához.

A királyi biztosok és a város vezetősége a felállított díszes emelvényen helyezkedett el. A városház, a tér egészen a budai kapuig tele volt néppel, még a tetőkön is voltak. Ekkor az egyik tanácsstag ünnepélyesen felolvasta a szabad királyi várossá nyilvánító királyi diplomát. Majd Sauska Antal királyi biztos köszöntötte a város vezetőségét és népét. Ezután a menet a katonaság sorfala és a *zenekari muzsika mellett* ismét a várostemplomba vonult. Itt ünnepélyes *Te Deumot* tartottak. Tarackok és mozsarak hangja mellett *zeneszóval* — a szomszédos megyékből és városokból jött vendégekkel együtt — a városházára mentek.

Majd fényes lakoma következett. A Pichler-házban, a dominikánusoknál és a kapucinusoknál kb. 300 meghívottat láttak vendégül. *Fűvös zenekar muzsikája* mellett a környező falvakból is összejött néppel együtt előzőleg a henteshez vittek egy ökröt, megsütötték, majd ugyancsak *fűvös zenekar kíséretében* a város főterére vitték. Itt a mészárosok osztogatták húsát a népnek. 1100-nál több zsemlyét osztogattak szét, és 6 hatalmas hordóból mindenki szabadon ihatta a folydogáló fehér és vörös bort. 20-án az elmondott lakomákat — tarackok és mozsarak dübörgése mellett — megismételték.⁵⁷¹

A Magyar Hírmondó, amely rövidebben ad hírt a nagy eseményről, a végén hozzáfűzi: „Úgy tartjuk, el-is hihetni, hogy a városnak ezen fel-szabadulása legalább is 170 ezer Forintjába került. De mint-hogy napról napra nevededik, szépül és népesedik; alig lehet két-ség benne, hogy az adósságaitól, mellyekbe az által verődött, majdan meg-ne menekedjék.”⁵⁷² A gimnázium naplója pedig feljegyezte: a főigazgatóság az ünnepekre, hogy az ifjúság is méltóképpen részt vehessen az ünnepségen, háromnapos szünetet engedélyez. Arra azonban szigorúan figyelmezteti a fiatalságot, a téren a boros hordók részére felállított állvány, a megsütött ökör, avagy a városház előtt álló díszemelvény közelébe se merész-

⁵⁷¹ Uo. 34. k. 1. kk.; 1780. ápr. 18.; FrN 300 kk. rövidítve: VáradyPécs II 602. kk.; BelvN 3 kk. VörösSzéchenyi 56. l. Dr. Kenéz Győzőnek köszönetet mondunk a szövegek értelmezésében nyújtott szíves segítségéért.

⁵⁷² Magyar Hírmondó 1780. máj. 24. szám, 336. kk.

kedjék. Estefelé pedig már mindenki otthonában vagy szállásán legyen, hogy valami botrányos eset elő ne forduljon.⁵⁷³

1781. máj. 29-én tartja bevonulását Esterházy László gróf püspök. A város népe épp olyan ünnepélyességgel fogadja, mint ezt azelőtt is tette. Az ünnepség részletes leírását a Magyar Hírmondó is közli, így eredeti magyar nyelven olvashatjuk. A katonazenekar és a dóm zenekara és énekkara közreműködik. „E hónapnak 29 dik napján reggeli 7 óra után, a Püspök Ur Őnagysága Üszögről, az holott hált volt, ki-indula. A város határán Polgári Magyar és Német lovas sereg várja vala: ugyan ott a Vicé-Fiskalis köszöntötte-meg leg-először. Közelebb, a város végénn 3 gyalog sereg fogadá, és *muzsika szóval* a hintó előtt méne, míglen a város kapujához érkezék, ahol a városnak Tisztviselői állának, kik közül a Bíró mindnyájoknak képében, a Püspöki Székbe ülendő Méltóságot más köszöntő beszéddel tisztelte. A 4 hidak, mellyeken ő Nagysága a városba be-méne, mind posztóval valának be-vonva. Az első és annak két oldal-falai zöld borítóval, zöld fákkal és írásokkal ékeskedének; a második kék, a harmadik piros, a negyedik fehéjér színű és rózsákkal tarkázott vala. Mind-egyikenn más-más verseket lehetett olvasni. A kapu felett a Püspök tzimere és ez esztendőjégyző írás látszott. A város házánn levő tzi-frázat, a város tzimere mellett, az igazságnak istenszszonyát képzette, mellynek kezében a mérő-serpenyőnek egygyikében Püspöki paltza és füveg, másikban fegyver, borostyánnal körül-véve vala. Ezen ábrázolásokhoz való verseket Baldt Professor Ur készítette. — A Gróf és Püspök Ur ő Nagysága a R. [emete] Sz [ent] Pál Szerzetbéli Barátoknak Klastromáig hintónn menvén, ott ki-szálla és a Püspöki köntösbe öltözék. Onnan Szent Faustinus Martirom testét, mellyet ő Nagysága Rómából vett volt, a Nagy Templomba vivék és sorbann illy renddel menének: először a Megyebéli Papok, azok után a szerzetesek ketten-ketten. A Püspök Ur az uj menyezet alatt mégyen vala, melly 6 ezer Forintnál többbe került volt és 6 Tanátsbéli személyektől viteték. Utánna más menyezet alatt, a megnevezett Szentnek vére vala. Utóbb ugyan annak testét, 16 Plébánusok vállókon vivék. Végezetre a Nemesi Rend következik. Leg-utol a Károlyi-Regimentje-féle Katonaság seregele. Az *énekes Mise* alatt az 5 Kompániákra osztatott fegyveres polgárok lőnek vala. Azontul a Pápa Levelének fel-olvastatása és a *Te Deum laudamus* után, a Püspök Ur a predikáló székre fel-állá, és igen szép Magyar prédikáziót teve; azt el-végezvén, *énekes Misét* monda. Ezeknek vége lévén, mindnyájan a várba gyülekezének; az holott 100 személyek egygyütt ebédlének. A vár kapuja előtt, a pompás bé-menetel végett különösen fel-ékesített kapu (Triumphales Porta) volt készítve a Káptalannak rendeléséből. Estve mind ez, mind pedig a Kánonok Uraknak házaik számos lámpásokkal világoskodnak vala. Az után való nap, ugy-mint e hónapnak 30 dikánn, minek utánna Dezericzki Ország Püspök és Kánonok Ur *Misét szolgáltatott* volna, az ujontan be-iktatott Püspök Ur fel-esküvék, és az Érseki Palástot, melly a Pétsi Püspöknek tulajdona, szokott rend-tartással fel-vevé. — Ezen alkalmatossággal tsak-nem minden Tanítók itten verset írának; ugy Agyics Kánonok Ur-is, és a R.Sz. Pál Rendénn lévő Szerzetesek. A Pósoni N. Oskola Direktorának

⁵⁷³ GN II 99–100. I., 1780. ápr. 16.

Fájcsér Kánonok Urnak Ódája itt ujonnan ki-nyomtattatott és el-osztogattott.⁵⁷⁴

A franciskánus napló írója még kiegészíti a zenészek szereplését leírásában: a menetben a pálos templomtól a dóm felé *a zenészek megelőzték a papságot*, s a vár kapuja előtt felállított diadalkapunál *a dóm zenészei trombiták ünnepi hangzásával fogadták a menetet.*⁵⁷⁵

1782. jún. 8-án tartották Végh Péternek, az új főispánnak beiktatási ünnepségét. A katonazenekar, a várostemplom és a dóm zenészeinek közös közreműködése feltételezhető. 1782. jún. 20-i vármegyei gyűlésen közlik a részletes programot.⁵⁷⁶ Az új főispánt, aki Pestről érkezik, Baranya határánál küldöttség fogadja a vármegyei katonaság és lovasság kíséretében a hidasdi Királyhídnál és elkíséri Nádasra, hol megpihen. *Trombitások kíséretében zászló alatt várta más küldöttség a katonaság kíséretében érkező főispánt a szabolcsi kocsmánál Pécs határában.* „Beiktató királyi biztosnak Ófelsége a pécsi püspököt nevezte ki, aki mindent megtett az ünnepség emelésére. Pécs városának dísz öltözetei, melyek a fölszabadulási ünnepélyen szerepeltek, ismét napfényre kerültek. Az ünnepélyes bevonulás a Király utcán az akkori Nagy utcán és a Barátok utcáján át húzódott a püspöki várba, honnan elsőb a várostemplomba mentek istentiszteletre. Mozsarak és tarackok hangja mellett ünnepélyes *Veni Sanctét* tartott itt Ország András felszentelt püspök, majd a vármegye házára vonultak az ünnepélyes beiktatásra . . . Az ünnepi gyűlés után ismét a várostemplomba mentek, ahol ünnepélyes *Te Deumot* énekeltek, majd a nép megszámlálhatatlan tömegének ujjongása közepette vonultak a püspöki várba. A főispán a beiktatási ünnepség után elhagyta a vármegyét.”⁵⁷⁷

Az irgalmasok 1796. aug. 31-én vonulnak be ünnepélyesen a városba. A pompásan megrendezett fogadás legrészletesebb leírását a Pressburger Zeitung őrizte meg, mi ennek a szövegnek fordítását adjuk. Már a júl. 19-i számban írják, hogy Krautsack György tímár és molnármester 30 000 ft-ot adott az irgalmasok részére, hogy itt letelepedve kórházat vezessenek. A szept. 9-i szám utal arra, hogy jún. 27-én jogilag is megtörtént a volt kapucinus kolostor átadása az irgalmasok rendfőnökének, majd közli a bevonulási ünnepséget: „Délután fél 5 körül nagy tömeg jött össze a Szent Ágostonról elnevezett külvárosi plébánia templomhoz, részben azért, mert az irgalmasok Szent Ágoston szabályzatát követik, részben a hosszabb távolság miatt: hogy a nagy tömeg – alsóbb és magasabb rangúak egyaránt – rendezett sorokban állhassanak fel. Amikor a szertartást végző Wizer apát, a püspök megbízottja, nagy kíséret mellett az oltárhoz vonult, *a kórus az O doctor optime antifónára zendített rá*, majd Szent Ágostonról szóló könyörgés következett, s a szerpap énekelte: *procedamus in pace, a kórus felelte: in nomine Christi, Amen.* – A menetet a normáliskola növendékei nyitották meg és tanáraikkal a gimnazisták. Utánuk az irgalmasok keresztjét vitték és

⁵⁷⁴ Magyar Hirmondó 1781. Szt Iván hava 13. sz. 366 kk. lásd még BrüstleRec I. 505. l.; Pressburger Zeitung 1781. jún. 16. sz.

⁵⁷⁵ FrN 320–321. l.

⁵⁷⁶ Blt Mj 33. k. 171. l. 1782. jún. 20.

⁵⁷⁷ Uo. 172. l. júl. 6. és 179. l. júl. 8.; VáradyPécs II 609. l.

két oldalon fáklyával két nemes ifjú haladt. Aztán kórházi ruhába öltözött 6 beteg és ugyanannyi irgalmas szerzetes, majd a rend vezetői . . . s a kórus következett: *Iste Confessor himnuszt és a Laudate Dominum zsoltárt énekelte trombiták és dobok váltakozó kíséretével*, míg meg nem érkeztek a rendnek Szent Sebestyén-templomába. A szertartást végző főpap után mindkét nembéli nemesség és megszámlálhatatlan nép vonult, akik minden utcát megtöltöttek. A templom előtt várakoztak a franciskánusok kereszttel. Ugyanott a Fő utcán várták a menetet *a magyar polgári és német katonazenekar* magasabb és alacsonyabb rangú fegyvereseikkel és zászlóikkal, *mindkét oldalról zengő muzsikájukkal*, ugyancsak az Antal herceg-féle ezred katonai nevelőintézetének növendékei. Ezekhez felzárkózott a tanulóifjúság, *a német polgári kórus, majd a magyar kórus* fejezte be a sort. A városház előtt feszített a városi katonaság és *az erkélyről felzengett a trombiták és dobok zenekara*. Amikor a menet a Szent Sebestyén-templomhoz ért, a róla szóló antifónát, *verzikulust és könyörgést énekeltek*. A szertartást végző főpap helyet foglalt az ünnepi székbén, és rövid beszéddel köszöntötte a szerzeteseket. A püspöki titkár felolvasta az alapító okiratot, majd a rendfőnök köszönetét fejezte ki. Ünnepi áldással és könyörgéssel fejeződött be az ünnepség. Még meg kell jegyeznünk, az *említett három kórus énekelte a Benedictust*, és az áldás alatt és az egész körmenet alatt zúgtak a harangok. . . . Másnap szept. 1-én, csütörtökön folytatódott az ünnepség.” Német és horvát mise és predikáció után következett *„jólhangzó muzsika kíséretében a Te Deum és a nagymise . . . a német polgári kórus – mivel ez volt egyúttal a választott temploma is – az odaadását azzal is ki akarta fejezni, hogy nem csupán zászlókkal és zengő muzsikával vonult fel, de az ünnepség alatt igen nagy buzgósággal pontos rendben fegyvereket süttöttek el. Délután 5-kor pedig az egész ünnepséget litániával és szentségi áldással fejezték be.”*⁵⁷⁸

A 18. század utolsó ünnepének, József nádor 1799. júniusi látogatásának leírását a Magyar Hírmondó közli teljes részletességgel. Mivel ez a városnak és Baranya vármegyének közös ünnepe, az egész cikk idézze számunkra a század végének hangulatát:

„Országunk Nádor-Ispánnyanak Zimonból ide lejendő jövetelét mihelyt megértettük azonnal olyan rendelések tétettek, mind a' Vármegye, mind Városunk által, mellyek illy ritka Vendégnek fogadására lehetősek valának az idő' rövidsége miatt. Deputátusok rendeltettek a' Vármegye' szélire, kik Ő Királyi Hertzegségét ottan meg-tiszteltyék, nem külömbenn Siklósra is az innét Zimon felé szolgáló utnak első státziojára. Juniusnak 16-dika vala azon örvendetes nap, mellyen a' F. [Fenséges] Vendég, Eszék erőss Várat meg-tekintvén, reggeli 9 óra után a' Bellyei töltésenn által, határunk' szélire érkeze, a' hol is M. [Méltóságos] Püspök és Prépost, Szányi Ferentz Ur, és Vármegyénk' érdemes Nótáriussa Alsó-Szatai Petheó József Ur által, a' Kerületbéli Tiszt Urak' jelenlétébenn egy rövid de fontos Beszéddel meg-köszöntetett. Onnan Laska-falunn és Baranyaváronn által Siklósra érkeze, a' hol megvizsgálta a' Várat és abban nevezetessenn, azt a'

⁵⁷⁸ Pressburger Zeitung 1796. júl. 19. sz. és szept. 9. szám; BrüstleRec I 301. I. Taksonyi-Pécs 59. I.

Némellyeknek állítása szerint még most is fenn álló szobát, mellybenn Néhai 'Sigmund Császár és Magyar Király, 1399-dik esztendőbenn, négy Hónapoknál tovább tartatódott fogságban. Onnan el indulván Ő Kir. Főh-ge [Főhercegsége] Turonyonn és Szálántánn által, fel ére azon magasságra, mellyről Péts Városának fekvése, és az egészsz környék, szépen megláttzik, a' hol is egy darabig megállapodván, kies vidékünknek szemlélésibenn gyönyörködött. A' Városbann ki-sütögetett ágyuknak már oda el hatott durrogása közbenn, katonai tisztelettel köszöntötte Ő Kir. Főh-gét, az itt ló-hátonn állott fényes Nemesség' Vezére, Fő Szolga-Biró Bé'sán János Ur, melly köszöntés után meg-indult Nádor-Ispányunk, temérdek sokaságtól körül vétetve a' Város felé. Hintaja előtt a' Nemesség lovaglott ékes Forma-ruhájábann párossann; elébb a' Vármegye Strázsamestere 12 alatta lévő lovas Katonákkal; ezeket meg-előzték 36 tsinos öltözetü 's jó paripás Mészárosok, és ezeket a' Városbéli Magyar és Német Lovas Polgárok. A' Városon kívül lévő kő hidnál, a' Város Magyar és Német Gyalogjai diszes Formaruhába fel öltözködvé, zászlókkal, fegyverekkel 's *Muzsikáikkal tettek tiszteletet*; a' Város kapujánál pedig egyéb Polgárság állott rendben feles számmal.

Igy lőn a' bé-menetel, ágyuk durrogása, 's szüntelen Vivát kiáltások között. A' Város-házánál *dobok zengettek*, 's *trombiták harsogtak*; az Akadémiai épület mellett pedig két Kompánia Városi Bosnyákság parádirozott. A' Püspök Várábann tele voltak Nézőkkel az ablakok, 's ott várták a' Fels. [Felséges] Vendéget, a' Fő Tiszt. Káptalan, a' Stabális- [ott állomásozó, állandó]-Katona -és a' Ns. V-ebéli [Vármegyebéli] Tisztek, 's a' Nevendék Papság, és a' tanuló Iffjuság Tanítóikkal. A' Vár-kapuján belől a' N. Jellachich gyalog Reg-jebéli [Regement-jebéli] Katonaság tette tiszteletét. Ő Kir. Főh-ge sürü Éllyen kiáltozások között el érvén a' Várhoz: szekereből (hintajából) ki szállott, 's a' fenn nevezett Uraságok által a' gráditson fel vezetettet, 's a' számára rendelt szobába bé-menvén, egy kevés idő vártatva ismét ki jöve, 's a' nagy palotábann Érd. [Erdemes] Vice-Ispányunkkal Consiliárius Kajdatsi Antal Urral beszélgete. Az említett Regiment' Kapitánnya is meg-téven tiszteletét, a' Strázsára rendelt Tisztet bé-jelentette. Ezek így lévén, délutánn négy óra tájbann az ebédhez ült Ő Királyi Főh-ge, mellyben a' Káptalanbéli Pap-Urakonn kívül a' Stabális Tisztek, és Consiliáriusok jelen valának, 's minden karakterbélieknek szabad bé-menetel engedtetett. Ebéd után a' Papiros-malmot, a' Misericordiánusok [irgalmasok] uj épülettyét, 's más helyeket is meg-tekinte Ő Kir. Főh-ge.

Estve az egészsz Város meg-vala világositva, és sok házakonn látszattak az Innepet jelentő irások: valamint-hogy Magyar és Deák Versek is osztogatódtak nyomtatásbann. Meg-jelene a' Fels. Vendég először a' nagyobb Tántz-házban, mellyben 500 Személyek valának hivatalosok. Ott részszerént a' Tántzosokat szemlélte, részszerént pedig a' Dámákkal méltóztatott beszélgetni Ő Kir. Főh-ge. Azután által mene a' kisebb Tántzházba is, az ottan vigadó Polgárságnak meg-tekintésére, a' hol valamint az első szálábann, *dob és trombita szóval*, és sok Éllyen kívánással tiszteltetett. Viszsa térvén ismét a' nagyobb szálába, onnan 12 óra előtt, az előbbeniekhez hasonló szíves kívánások között szállására méne.

Más nap már négy órakor tele valának az úttzak néppel. Az ágyuk durrogtak,

a' *trombiták harsogtak*, 's mindenek az az előtt való napi rendel valának el intézve. Gyalog jöve ki a' Várból a' Királyi Hertzeg, 's a' sokaság között üle fel a szerkerére. — A' Nemesség és Polgárság az Uszöki[üszögi] Kastélyig lovaglottak előre, a'hol rendben állván, Katonai tiszteletet tettek, 's szerentsés utat kiáltottak illy kívánt Vendégnek.

Az első stáztíó Szederkény vala, a' második pedig Moháts Városa, a'hol ágyuk durrogása, és sok Lovasok, 's a' vidékről össze-gyülekezett Nép' jelenlétébenn a' Püspök Kastélyába bé szállott Ó Kir. Főh-ge. Ottan meg-tekinté azon szerentsétlen tsatának le írását, mellyben 1526-dik eszt. Aug. Hónapnak 29-dik napján 2 dik Lajos Királyunk, az Ország virágával szerintsétlenül el esett; meg-tekinté nem különben azon szerentsés viadalnak ábrázolását is, mellyben 1788-dik eszt. ezen költsön, ugyan a' Mohátsi mezőnn, a' Törököknek valamennyire vissza adódott. Azután egy kevés fölöstökömöt [reggelit] vévén, utnak indula. Meg állapodott azon helyenn, a'hol mondatik, hogy Lajos Király a' Cselye patakba fordult lovastól; 's az egészsz mezőnek fekvését meg-szemlélvén, el indula Szektsőre, mellynek határábann, a' mint N. Tolna Vármegye kezdődik, a' Baranyai Deputátusok el butszuktak, 's a' Tolnaiak vették kísérések alá Országunk' Közbenjáróját. Óhajtja Városunk, hogy illy Fels. Vendéget tisztelni gyakrabban lehessen szerentséje."⁵⁷⁹

Az Ofner und Pester Zeitung német nyelvű cikke számol be arról az 1804-ben tartott ünnepről, amelynek szintén a katonazenekar a főszereplője: „Szept. 30-án ünnepelte a helyi polgárság, a tiszt. papság, valamint az itt állomásozó Jellasics-gyalogezred hadosztály a fenséges ausztriai főhercegi uralkodóház új örökös császári méltóságát.”⁵⁸⁰ „A *fűvös katonazenekar* már az előző est hírt adott az ünnepről a főbb utcákon át, és felhívta rá a közönség figyelmét. Másnap kora reggel dobszó jelezte a kezdetét. 1/2 9-kor valamennyi céh gyülekezett a Városház téren; megjelent a Jellasics-hadosztály, a pandúrok alakulata *dobbal és sípszóval*, s a német gyalogezred egyik alakulata *fűvös zenekarral*. A menet aztán elindult a székesegyház felé, ahol a városi tanács csatlakozott hozzájuk. A dóm-ban a *Te Deum után a nagymisé*t maga Pethő József, felszentelt püspökünk tartotta, amelyen részt vett Báró Szentkereszty úr altábornagy, az itt tartózkodó tábornokok, sok tiszt, az itteni nemesség és a lakosság nagy tömege. A *Te Deum* alatt dísztüzet adott a templom terén négyszögben felállított kiválasztott három seregtest, s a mise alatt is több díszlövés hangzott fel, melyekre a kastély udvarán kívül lévő bástyákról ugyanannyi válasz érkezett. — Délben az altábornagy úrnál nagy ebéd volt, amelyre a polgármester urunkat, a városi kapitány urat (a városbíró úr beteg volt) is meghívták. Piláti vezénylő tábornok úr asztalánál étkeztek a nyugdíjas és a többi tiszt urak, a püspök úrnál pedig a papság és a nemesség számos tagja jött össze. Amikor a fenséges császári ház egészségére üritették

⁵⁷⁹ Magyar Hírmondó, 1799. júl. 13. sz., 90—95. l.

⁵⁸⁰ „[1804] aug. 11-én II. Ferenc [értsd = a Birodalomban; magyar királyként I. Ferenc! — BK.] a német császári cím mellé felvette az *ausztriai császári* címet is, azért, hogy amennyiben nem Habsburg uralkodót választanának meg német császárrá, a Habsburg uralkodók használhassák a császári címet. Ezzel azonban alapvetően megváltoztatta a német birodalom alkotmányos felépítését.” (Horváth—Parragi: Világtört. Lexikon, Bp. 1943., I. r. 113 pag.)

poharukat, a bástyákon megismétlődtek az üdvözlő lövések. Este kivilágították a várost, s az altábornagy úrnál *zene* [Musik!] volt. — Tegnap Őfensége a Császár névnapját is megünnepelték *nagymisével* és a katonaságnak, a pandúroknak, valamint az egyenruhás polgári alakulatoknak *kivonulásával*. Ez alkalommal az említett polgári alakulatok és pandúrunk a hadgyakorlaton tanúsított pontosságukért Szentkereszty altábornagy úr nyilvános dicséretében részesültek.”⁵⁸¹

Ünnepeink sorát az 1811-ben tartott értékes hangverseny beszámolójával zárjuk. Igaz, ez már Lickl György idejére esik, ám a zenekar tagjai — a közreműködő Tóth József is — a régi együttesből valók. Így ez a koncert jelképesen híd a 18. és a 19. század muzsikája között! A hangverseny másik két érdekességére már utaltunk: Weidinger Imre, a híres vak fagottművész 1792-ben született Pécsen, és Gruzling Alajosnak, a zenekar tagjának tanítványa volt. Nem meglepő, hogy ezen a koncerten éppen klarinéton játszik, hisz ebben az időben muzikusaink még több hangszerhez értettek. Horváth említi is, hogy kedvenc hangszerén, a fagotton kívül, zongorázott, orgonált, hegedült, furulyán és klarinéton is játszott.⁵⁸² A cikk végének lelkes hangja pedig azért figyelemre méltó, mert ez az első utalás a 19. századi tiszteletre méltó kezdeményezésre, az említett nyugdíjintézetre.⁵⁸³

„Nem hallgathatom el azon mulattságot, a’ mellyet December 9-ikén a’ Pétsieknek szerzetek a’ T. Káptalan Musikussai, egy Musikás Académia által, a’ mellyben is először egy Concertet játszott Tóth József Ur, olly gyönyörűséggel, hogy a’ Hallgatónak több ízben való tapsolását meg érdemlette. Hasonló tapsolással vették a’ Hallgatók azon játékot, a’ mellyet Tudós Ambrósi Professor és T. Reisz Püspöki Fiscalis Uraknak két Leányai adtak, a’ kik is majd egyszerre, majd pedig fel váltva játszván a’ Fortepianon, meg mutatták, hogy mennyire mehet egy 15, v. 16 esztendő Leányzó, egy tudós Mester mellett, a’ szép Mesterségekben is. — Itt elől állott Vaidinger Ur (vakon született) a’ ki is hasonlóképpen az ő Klarinétjével az Hallgatókat szépen mulatta, azon külömbséggel, hogy ennek tsak tekintete is némellyekben nagy örömet, némellyekben pedig inkább sajnálkodó szomorúságot okozott. Ez tapsolások közt végezvén játékját, elő jött 8 énekes, és Fortepiáno mellett énekelvén szépen mulatták az öszve jött sokaságot. — Ezután az egész Játékot befejezte egy szimfonia Haydentől, a’ mellyben ismét Tóth József Ur különösen meg külömböztette magát.

De akármelly gyönyörűen musikáltak is, tsak ugyan céljok koronázta, ’s felségesítette egész fáradságokat, a’ melly abban állott: hogy ők azon pénzből, ’a’ mellyet az oda gyült számos Vendégektől kaptak, egy olly Capitalist [alaptőkét] akarnak szerezni, a’ mellyből üdövel a’ megholt Musikusok’ Özvegy Feleiségek esztendőnként segittséget kaphassanak.”⁵⁸⁴

⁵⁸¹ Vereinigte Ofner und Pester Zeitung. 1804. okt. 14. sz., 1059. l.

⁵⁸² HorváthPécs 12. l.

⁵⁸³ L. 321. sz. jegyzetünket.

⁵⁸⁴ Hazai s Külföldi Tudósítások, 1811. dec. 28. sz., 406. l.

VI. Pécsi muzsikuskok és zeneszerzők a 18. században

Ebben az időrendi összeállításunkban a dóm és a gimnázium zenészein, valamint a városi jegyzőkönyvek alapján ismertetett muzsikuskokon kívül felsoroljuk mindazokat is, akikről valamit sikerült megtudnunk: a ferences orgonista-kántorok adatait a ferences napló, a többiekét pedig az anyakönyvek egy-egy bejegyzése alapján közöljük. A „végig” jelzés arra utal, hogy az illető muzsikus 1808 után, anyagunk lezáró időpontja után is működik:

- Antoni Konrád plebániai orgonista 1707 k.
- Wittmann János Mihály a dómban orgonista, karnagy és zeneszerző 1712–50
- Hatzay János a dómban zenész 1712–1728
- Doller Amzelm ferences orgonista 1714
- Gerhold Gáspár a jezsuiták világi orgonistája, 1714 k.
- Winkler János a dómban zenész 1715–1740
- Schönfeld Jakab a dómban zenész 1720–1751
- Egyed Mátyás zenész 1721
- Esching, Gottlieb Martin városi trombitás 1723
- Babics Alajos ferences orgonista 1723
- Vieder György a dómban timpanista 1726
- Jambreschi György jezsuita karnagy 1724
- Vas Imre jezsuita karnagy 1725
- Szontagh Pál jezsuita karnagy 1726
- Balogh József jezsuita karnagy 1727
- Lesevecz István hegedűs 1729
- Kontor Pál plebániai orgonista 1732
- Frosch Konrád János a dómban zenész 1733–1742
- Königh Adalbert ferences orgonista 1735
- Spitzer Leonard a dómban zenész 1736–1759
- Foreli Jeromos a dómban zenész 1736–1757
- Gyuricskovics György (János) a dómban zenész és prebendista 1737–1749
- Pack Péter a dómban karnagy és zeneszerző ?–1737
- Paumonn Ferenc Antal a dómban karnagy, zeneszerző 1742–1750
- Svoboda György János a dómban zenész és zeneszerző 1742–1749
- Jürgens Antal a dómban zenész 1742–?
- Waldt Kristóf a dómban zenész 1742–?
- Khülf György a dómban zenész 1742–1749

Tauzer (Tanzer?) Eleazár ferences orgonista 1745
 Pongrácz Máttyás a dómban prebendista zenész 1746 k.–1795
 Strobach Miklós a dómban prebendista zenész, karnagy és zeneszerző 1746 k.–
 1759
 Steiner Eustachius ferences orgonista és kántor 1747–49
 Gyulánszky Tamás plebániai kántor 1748
 Tomaschl József a dómban zenész 1749–1776
 Hemmerich Gáspár a dómban prebendista zenész és karnagy 1749–1769
 ifj. Svoboda János a dómban zenész 1749–1755
 Farkas József a dómban prebendista zenész 1752–1760 k.
 Rebrovics György a dómban prebendista zenész 1752–1771
 Galász József a dómban orgonista 1753–1756
 Csothar István plebániai kántor 1754
 Beke János plebániai kántor 1755–1779 k.
 Geller Miksa ferences orgonista és kántor 1755–58
 Zsivnik Vencel a dómban zenész 1755–1774
 Meringh Ferenc a dómban zenész 1755–1759 k.
 Radics Antal jezsuita karnagy 1756
 Mihály Imre jezsuita karnagy 1757
 Járdányi János jezsuita karnagy 1758
 Fuckinger József a dómban pap zenész 1758–1777
 Katarinchich János jezsuita karnagy 1759
 Zolcher Iván jezsuita karnagy 1760
 Horváth Márton zenész 1760
 Muer Frigyes ferences orgonista és kántor 1760
 Schmied József cimbalmos zenész † 1761
 Peck József a dómban prebendista zenész és karnagy 1761–1801
 Paukl Máttyás jezsuita karnagy 1762
 Hász Mihály jezsuita karnagy 1763
 Kecskeméti Márton jezsuita karnagy 1764
 Prukner György a dómban zenész 1764–1770
 Olaj Ádám zenész † 1764
 Gnadt András a dómban zenész 1764–1798
 Czigány Ferkó zenész 1764
 Kerner Ágoston a dómban zenész 1764–1766
 Ferenczi András jezsuita karnagy 1765
 Bajakovics János plebániai kántor † 1765
 Schwal Zsigmond ferences orgonista és kántor 1765–67
 Puchner József jezsuita karnagy 1766
 Kurtz Gáspár a dómban prebendista zenész 1767–1775
 Hrubovszky Mihály János plebániai kántor 1767–végig
 Auchler Kajetán ferences orgonista és kántor 1768
 Hiebel János a dómban zenész 1768 k.–1796
 Depisch Bálint a dómban zenész, orgonista és zeneszerző 1769–1782
 Czeiszberger Celesztin a dómban zenész 1770–végig

Dults József tanító, a jezsuita templom, majd plebániai orgonista és karnagy
 1770 k – végig
 Kurtz Fülöp a dómban prebendista zenész és karnagy 1770–1773
 Tomáschl Gáspár a dómban zenész 1771–1773
 Wágner Pál a dómban prebendista zenész 1771–végig
 Schiruschek János a dómban zenész 1772–1787
 Zamorovecz Benedek a dómban prebendista zenész 1774–1778
 Deutscher Román ferences orgonista és kántor 1775
 Rausch Károly a dómban zenész 1775–1784
 Schaumon Márton a dómban zenész és zeneszerző 1776–1782
 Klosse Ferenc a dómban zenész és a szeminárium énektanára 1776 k.–1785,
 majd 1795–végig
 Vilfing Antal a dómban zenész és orgonista 1777–végig
 Platzer Zsigmond ferences orgonista 1777
 Plesch (Blesch) János a dómban zenész 1779–1793
 Vinter János diszkantista a dómban (gimnazista) 1779 k.
 Lakatos György plebániai kántor 1779–végig
 Jankovszky József diszkantista a dómban (gimnazista) 1779 k.
 ? Melchior zenész 1780
 Glantz György a Károlyi-ezred karmestere, zeneszerző 1780–83
 Hauzer Özséb zenész 1782
 Krommer, Franz a dómban zenész és zeneszerző 1782–1786; a Károlyi-ezred
 karmestere 1787–1791
 Novotni Ferenc a dómban zenész, karnagy és zeneszerző 1782–1806
 Rőtinger Pál ferences orgonista és kántor 1782
 Human Iván zenész 1783
 Mentzinger Leonard zenész 1784
 Schlegl Ferenc városi zenész 1784
 Schinger Kristóf György zenész 1784
 Skopek György zenész 1784 k–1787
 Musikanter József zenész 1784
 Gróf Mátyás zenész 1784
 Gruzling Fülöp zenész 1784
 Hegedös György zenész 1785
 Krausz József a dómban zenész 1784–1803
 Krausz Ferenc cseh bányászzenekar vezetője 1785–?
 Burle Bonaventura ferences orgonista 1785
 Kersinger József városi plebániai zenész 1786 k.–végig
 Grész Fülöp cigányzenész 1786
 Sípós Imre cigányzenész 1786
 Peck Lőrinc városi zenész és kocsmáros 1786 k.–1792
 Szakmári János zenész 1787
 Thlusety (Tulsty?) Vencel a dómban zenész és orgonista 1787–1806
 Barvicht (Barberius) ? a dómban zenész 1787–1797
 Kirschinger György zenész 1788

Svoboda Gáspár zeneiskolai tanár 1788–1808
 Istvánffy Pál pálos orgonista ?–1788
 Tevely Ferenc zenész 1790
 Tischl János városi plebániai zenész 1791
 Krusler Antal zenész 1792
 Baksa Imre zenész † 1793
 Steinmajer Mátyás a dómban zenész 1793–1801
 Kogler Ferenc a dómban prebendista zenész 1793–1797
 Dechand József a dómban zenész 1793–1805
 Jánossy Mihály a dómban kántor 1793–1806
 Matkoviç Ferenc a szigeti (ferences) plebánia kántora 1794–végig
 Kaviculi Joannes olasz zenész † 1795
 Pureczky Ferenc zenész 1795
 Stetz Pál a dómban zenész 1795–végig
 Hiebel Ignác a dómban zenész 1795–végig
 Vreçsay György a dómban prebendista zenész 1796–1803
 Patza János az Ágoston téri plebánia kántora 1799
 Vinkler Ferenc zenész 1800
 Konth Károly a dómban zenész 1801–végig
 Grunzling János a dómban zenész 1801–1806
 Grunzling Alajos a dómban zenész 1806–végig
 Novier János a dómban zenész 1801–végig
 Trager Alajos a dómban zenész 1801–1803
 Braun János (Orbán János ?) szigeti plebániai kántor 1802–1806; majd a dómban kántor.
 Tóth József a dómban zenész 1803–végig
 Ifj. Vilfing Antal a dómban zenész 1803–végig
 Rotsák János a dómban zenész 1805–végig
 Hencz Ignác a dómban zenész 1805–végig
 Bergmann Gáspár a dómban zenész 1805–végig
 Kontsák György a dómban prebendista zenész 1806–végig
 Glisz Ferenc a dómban zenész 1806–végig
 Wolf Ferenc a dómban zenész 1806–végig
 Izl Ferenc a dómban zenész 1806–végig
 Lickl György a dómban karnagy és zeneszerző 1807–végig
 Füssel (Jussel?) Ferenc zeneiskolai tanár 1808–végig

VII. A művek tematikus jegyzéke

Sajnos sem a zeneiskolának, sem a gimnáziumnak, ill. a belvárosi templomnak nem maradt fenn kottaanyag, pedig az utóbbinak gazdag anyagát jelezte az említett 1737-es budai kölcsönző jegyzék, és az 1773-as leltározás is utalt rá.

A dóm kottatárában viszont 378 mű kottaanyagát sikerült összegyűjtenünk, melyeket a 18. században használtak. Összeállításunk alapja az 1798-as leltár. Igaz – mint szó volt róla –, csak a szerzők nevét, a műfajokat és a művek számát jelzi 3 osztályba sorolva. A dómban azonban kb. 100 éve készült részletes, teljes tematikus katalógus: „Elenchus Musicalium Cath. V. Eccl.” címen. A két jegyzék egybevetésével sikerült a 18. századi anyagot elkülönítenünk a későbbiektől.

Az 1798-as leltár következő szerzőinek műveit ma már nem találtuk meg: Amadori, Bassani, Bokosini, Haas, Horger, Kaiser, Pack, Pastorel, Rathgeber, Rainhardt, Schein, Struhal, Schön, Tossi, Toesy, Umstat, Venatorio, Wrasdil, Wittmann. Ezek már a 19. századi katalógusokban sem szerepelnek!

Feltűnő – mintegy 60 – a számuk azoknak a műveknek, melyeknek szerzőit ma már – egy részüknél a címlap hiányában – nem tudjuk megállapítani. A többségnél eredetileg is Ignoto jelzést találunk. Az 1798-as jegyzék maga is 37 Ignoto-t tüntet fel, hasonlóképpen sokat találunk ilyent a későbbi katalógusban is. Témájukkal közölve reméljük, hogy néhánynak még sikerül a szerzőjét megállapítani.

Az 1798-as jegyzék összesen 335 műre utal. Miből adódhat a jelenlegi 378 szám közötti különbség? Úgy véljük, abból, hogy a zenészek hagyatékából sok kotta került a dóm kottatárába. Ilyen esetekre már utaltunk név szerint is. Főként Novotnira gondolunk. Ő volt az egyik, aki az 1798-as leltárt összeállította. A leltárban még csak 3 Novotni-művet jeleznek. Halála, 1806-után azonban kottáit – így a saját műveit is – a dóm kottatárába helyezték. Így nem csodálkozhatunk, hogy kb. 50 Novotni-mű áll ma is még rendelkezésünkre!

Tematikus jegyzékünket a szerzők névsorában közöljük. Az ismeretlen szerzőjú műveket a jegyzék végén találjuk. A szerzők vezeték- és keresztnévét a címlap szerint írjuk zárójelbe téve a helyes formát az első előfordulás alkalmával. Ha a keresztnévet nem írjuk ki, vagy nem ismerjük: vízszintes vonalat jelzünk. Bizonytalan név esetén pl.: (Joseph?) jelzést adunk. – Kottaanyagunk csaknem teljesen kézirat, ezért *csak* a nyomtatottakat jelezzük külön a kiadó nevének, esetleg a kiadás évének feltüntetésével. Ahol az eredeti cím hiányzik, ott magyarul írjuk a mű címét vagy a latin szöveg kezdetét. – Általában az első hegedű témáját közöljük. Ha más hangszer vagy énekszólam kezdetét adjuk, csak ez esetben írjuk

ki ennek a nevét. — *El* [Elenchus] jelzés a 19. századi katalógus megfelelő számára utal. (Ez a jegyzék műfajonként és szerzők szerint újra kezdi a számozást, ezért szerepel ugyanaz a jelzés sokszor!)

Az énekszólamok és hangszerek rövidítése a következő: SATB = szoprán, alt, tenor, basszus; s = szóló; vl 1,2 = első és második hegedű; vla = brácsa; vlc = cselló; vlne = nagybőgő; fl = fuvola; ob = oboa; cl = klarinét; clno = clarino; tr = trombita; cnto = cink; cor = kürt; trb = harsona; fag = fagott; bc = basso continuo; org = orgona; timp = üstdob. Csak azon Jos. Haydn és Mich. Haydn-művek témáit közöljük, amelyeket nem tudtunk azonosítani a Hoboken-, Klafsky- és Perger-katalógusokban, egyébként csak a katalógusok számát közöljük.

1.

Abondio, Mich[ael] ord S. Joannis de Deo: Missa solemnis ex C. SATB, vl 1, 2., vlc, clno 1, 2., ob 1, 2., org, timp. El 3. sz. Hátlapján feljegyzés: „ista Missa bona fuit producta in Cath. Eccl. Q. E. Dom. Pent. 1777, 80, 81, 83, 85, 86, 87, 87, 87, 88, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98 99.”

1/a.

Abondio, Michael: Missa solemnis ex C. SATB, vl 1, 2, vlc, clno 12, org. Előadva 1798-ban. (A művet Murányi Róbert találta meg, szíves engedélyével közöljük.)
Abondio műve még, l. jegyzékünk 325 sz. művét!

2.

Albrechtsberger, Giorgio: [Georg] Graduale in Nat. D.: Viderunt omnes, SATB, vl 1, 2., vla obl., vla, clno 1, 2., org, timp. El 2. sz.

3.

Albrechtsberger — : Graduale: Non est hic aliud, SATB, vl 1, 2., clno 1, 2., org, timp. El —

4.

Albrechtsberger, Gio[rgio]: Graduale in C de BMV: Benedicta et venerabilis, SATB, vl 1, 2., vlne, clno 1, 2., org, timp. (org. hiányzik.) El 1. sz.

5. *Allegro moderato*

Albrechtsberger —: *Missa in C, N° 45, SATB, vl 1,2., vlc, clno 1,2., org. El 1. sz.*

6. *Adagio non troppo*

Albrechtsberger, Giorgio: Offertorium in C minore de Dom et in Festo inv. s. Crucis: Dextera Domini, SATB, vl 1,2., vlne, org. El 1. sz.

7/a. *Alla capella*

Auffschnaiter, (Aufschnaiter, Benedict Anton): Ave Regina, F dúr, SATB, vl 1,2., vla, vlne org. El 1. sz.

7/b.

Ua.: *Ave Regina, B-dúr: SATB, vl 1,2., vla, vlc, vlne, org. (vlc és vlne hiányzik, vl 1,2., és vla Esz-dúrba transzponálva.) El —.*

8. *Allegro*

Auleta (Auletta, Pietro): Offertorium: Omnes gentes, Ss, vl 1,org. El 1. sz.

9. *Allegro*

Aumann, (Franz Josef): Vesperae de apostolis, SATB, vl 1,2., vlne, clno 1,2., org, timp. El 1. sz.

10. *Andante*

Aumann —: Vesperae de Beata, SATB, vl 1,2., vlne, clno 1,2., org, timp. El 2. sz.

11. *Allegro*

Aumann —: Vesperae pro festo Nat. Dom. N. J. Ch.: SATB, vl 1,2., vlc, vlne, clno 1,2., org, timp. El 3. sz.

12.

Aumann — : Missa Pastorella in C, N. 12., SATB, vl 1,2., clno 1,2., org, timp. El 1. sz.

13.

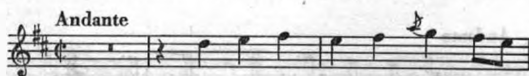
Aumann — : Psalmus: Credidi; SATB, vl 1,2., vln, org. El —.

14.

Aumann — : Psalmus: In exitu, SATB, vl 1,2., vln, org. El —.

15.

Aumann — : Psalmus: Memento, SATB, vl 1,2., vln, org. El —.

16.

Baumann, (Jean Godefray ?): Missa ex C, SATB, vl 1,2., vln, clno 1,2., org, timp, El 1. sz.
Bejegyzés a szoprán végén: „1752.”, a timp. végén: „die 30 Maj 1752.” [Talán Paumon műve? Lásd 245–247. sz.]

17.

Caldara (Antonio): Psalmi Dixit Dominus . . ., SAT 1,2., B 1,2., vl 1,2., trb 1,2., org. El 1. sz.

18.

Caldara — : Motetta: Salve sponsa Dei., SATB, vl 1,2., vla, vlc, clno 1,2., org, timp. El —.

19.

Caldara — : Veni Amor, Bs, vl 1,2., vla, org. El —.

20.

Caldara, — : Motetta: Perfice gressus meos, SATB + SATB Rip., vl 1,2., vlné, trb 1,2., org. El —.

21.

Szoprán: Domine

Caldara, — : Motetta: Domine respice, SATB, vl 1,2., org. (vl 1. hiányzik.) El —.

22.

Caldara, — : Motetta: Coeli, coeli amore, SATB, vl 1,2., vla, vlc, org. (T és vlc hiányzik.) El 6. sz.

23.

Szoprán: Si ambulavero

Caldara, — : Motetta: Per ogni tempo: Si ambulavero, SATB, vla vagy cnto, trb 1,2., org. El —.

24.

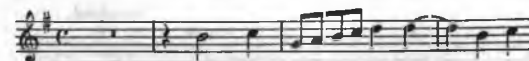
Caldara, — : Motetto de tempore. Per ogni Tempo Nr 5.: Benedicite gentes, SATB, vla 1,2., org. El 8. sz.

25.

Caldara, — : Motetto. Per ogni Tempo: In te speravi, SATB, vl 1,2., org. El —.

26.

Caldara, — : Offertorium de Ssma Trinitate: Benedicta sit, SATB, vl 1,2., org. El 5. sz.

27.

Caldara, — : Offertorium in Festo Pentecostes: Veni Sancte, SATB, vl 1,2., clno 1,2., trb 1,2., org, timp. (trb hiányzik.) El 1. sz.

28. *Andante*

 Szoprán: Sperent

Caldara, — : Offertorium de omni Tempore: Sperent in te, SATB, vl 1,2., org. El —.

29. *Allegro moderato*

Caldara, — : Offertorium pro festis Pentecostalibus: Jam iam teneo te, SATB, vl 1,2., vla, vlne, ob 1,2., clno 1,2., cor 1,2., org, timp. (org hiányzik). El 7. sz.

30. *Andante*

Caldara, — : Offertorium de tempore Nr 8.: Justitiae Domini, SATB, vl 1,2., org. El —.

31. *Tenuto*

Caldara, — : Offertorium: Gloria et magnificentia, SATB, vl 1,2., vla, vlc, vlne, org. El 4. sz.

32. *Andante*

 Szoprán: Jubilate

Caldara, — : Offertorium per ogni tempore Nr 15.: Jubilate Deo, SATB, vl 1,2., org. El —

33. *Andante*

Caldara, — : Psalmus: Dixit Dominus ex C, N° 4., SATB, vl 1,2., vlne, clno 1,2., org, timp. El 3. sz.

34. *Allegro*

Caldara, — : Psalmus: Dixit Dominus ex C. N° 5., SATB., vl 1,2., vla 1,2., vagy trb 1,2., clno 1,2., org, timp. (trb 1,2., clno 2., és timp hiányzik) El 4. sz.

35. *Allegro*

Caldara, — : Vesperae B-dúr, SATB, vl 1,2., (más nem maradt meg) El 6. sz.

44. *Allegro*

Debitsh — : Missa in C, SATB? (hiányzanak), vl 1,2., vlné, org, timp. El —.

45. *Andantino maestoso*

Depisch — : Requiem, SATB, ob 1,2., cor 1,2., vlné, org. El 1. sz.

45/a.

Depisch — : Libera me. SATB, vl 1,2., vlné, clno 1,2., cor 1,2. (Murányi Róbert találta meg, szíves engedélyével közöljük.)

46. *Allegro*

Deppisch — : Te Deum, SATB, vl 1,2., vlné, clno 1,2., ob 1,2., org, timp. El 1. sz.

47.

Depisch — : Vesperae C-dúr, SATB, vl 1,2., vlné, clno 1,2., org, timp. El —.

48. *Allegro*

Depisch — : Vesperae C-dúr, SATB, vl 1,2., vlné, clno 1,2., org. El 1. sz.

49. *Allegro*

Depisch — : Veni Sancte, SATB, vl 1,2., clno 1,2., ob vagy cl 2., org, timp, El 1. sz.

50. *Rec.: Szoprán*

Depisch — : Lauda Sion N° 30., SATB, vl 1,2., org. El —. Bejegyzés: „1ª Jan 1775.”

51.

Depisch — : Aria: Dove sonori bei momenti, N° 96., Ss, vl 1,2., vla, vlne. El —.

52.

Depisch — : Aria de BMV: Se la vaga., Ss, vl 1,2., vla, vlne, fl 1,2. El —.

53.

Depisch — : Offertorium: Confirma hoc., SA, vl 1,2., vla, vlne. El 4. sz.

54.

Depisch — : Offertorium: Lauda Sion N° 107., Bs + SATB, vl 1,2., vlne, clno 1,2., org, timp. El 3. sz.

55.

Depisch — : Offertorium: Aeterne Christi., SATB, vl 1,2., vla, vlne, clno 1,2., org, timp. El 8. sz.

56.

Depisch V(alentin): Offertorium de Spiritu Sancto: Confirma hoc, Ss, vl 1,2., vlc, vlne, fl 1,2., org. El —.

57.

Depisch Val(entin): Motetta de Apost. et de Feria 2. Pent., 3. Pasch.: Coeli enarrant, Intonuit de coelo., SA, vl 1,2., vlne, org. El 4. sz. (Egyezik 53. sz. Confirma-val!)

58.

Depisch — : Mot. Laudemus Dominum N° 58., SATB, vl 1,2., vlne, clno 1,2., ob 1,2., org, timp. El 1. sz.

59.

Depisch — : Alleluja, SATB, vl 1,2., vlné, clno 1,2., org. timp. El —.

Adagio

60.

Depisch — : Magnificat, SATB, vl 1,2., clno 1,2., cl 1,2., ob 1,2., org. El —.

Allegro

61.

Ditters, Carlo (Dittersdorf): Szimfónia Esz-dúr, vl 1,2., vla, vlné, ob 1,2., cor 1,2. Allegro, Allegretto, Menuetto, Presto. El 10. sz.

Andantino

62.

Ditters — : Szimfónia in A, Nr 92., vl 1,2., vla, vlné, ob 1,2., cor 1,2. Andantino, Allegro, Menuett, Presto assai. El 8. sz.

Allegro

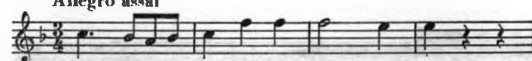
63.

Ditters — : Szimfónia ex B. N° 70., vl s, vl 1,2., vlné, ob 1,2., cor 1,2., Allegro, Andante, Menuetto, Presto. El 8. sz.

Allegro assai

64.

Ditters — : Szimfónia F-dur. Nr 67., vl 1,2., vla, vlné, fl, ob 1,2., cor 1,2., (Fl. hiányzik!), Allegro assai, odante, Menuett, Presto. El 5. sz.

Allegro assai

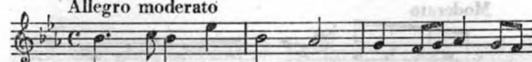
65.

Ditters, Carl: Szimfónia A-moll, vl 1,2., vlné, ob 1,2., cor 1,2. Allegroassai, Andantino, Menuetto, Finale. El 6. sz.

Allegro moderato

66.

Ditters, Carl: Szimfónia in Esz., vl 1,2., vla, vlné, ob 1,2., cor 1,2., Allegro moderato, Allegretto, Finale. El 12. sz.

67. *Vivace*

Ditters, Carl: C-dúr szimfónia (cím nélkül), vl 1,2., vla, vlne, ob 1,2., cor 1,2. *Vivace, Andante, Menuett, Presto*. El 14. sz.

68. *Allegro non molto*

Ditters — : *Concerto in D Pastorel*, vl s, vl 1,2., vla, vlne. *Allegro, non molto, Andante molto*. El 13. sz.

69. *Largo*

Ditters, Carlo: *Missa in C.*, SATB, vl s., vl 1,2., ob 1,2., clno 1,2., trb 1,2., org, timp. El 4. sz. Háttalpján feljegyzés: „Ista Missa bona, ista Missa valde bona fuit producta . . . 1777, 78, 81, 83, 84, 85, 91, 92, 95, 96.” (húsvét, pünkösd, aug 15, aug. 20., jún 29. és 1795 *Cecília ünnepén*.)

70. *Adagio*

Ditters — : *Missa in C*, SATB, vl 1,2., ob 1,2., tr 1,2., clno 1,2., org, timp. El 2. sz.

71. *Allegro*

Ditters — : *Missa in B. Nr 15.*, SATB, vl 1,2., vlne, clno 1,2., org, timp. El 5. sz.

72.

Dittersdorf — : *Aria in G, Nr 97.*, : *Ad laudes properate.*, Ss, vl., 2., vla, org. El —.

73. *Allegro*

Donberger, (Georg Joseph): *Motetta de quoc. sancto: Eia omnes.*, SATB, vl 1,2., clno 1,2., org, timp. El 1. sz.

74. *Moderato*

Erenhardt (Ehrenhardt, Franz Anton): *Missa in B.*, SATB, vl 1,2., org. El 1. sz.

15.

Fuss — : Offertorium: Benedic anima., Bs + SATB, vl 1,2., fi, ob 1,2., cor 1,2., clno 1,2., org, timp. El 1. sz.

76.

Gallus (Jacobus): Ecce quomodo., SATB. El 2. sz. (Ignoto-nak írja.)

77.

Gassmann, Florian (Leopold): Motetta pro soprano: Beata Christi pugil., SATB, vl 1,2., clno 1,2., ob 1,2., org, timp. El —. Bejegyzés: „pro choro C C E.”

78.

Gassmann — : Offertorium: Veritas mea., SATB., vl 1,2., vla, clno 1,2., org, timp. El 1. sz.

79.

Gassmann — : Offertorium: Tui sunt coeli., SATB, vl 1,2., vla, vlc, clno 1,2., ob 1,2., org, timp. El 2. sz.

80.

Gassmann — : Motetta de Sancto: In animosa spe. Bs + SATB, vl 1,2., vla, vlne, clno 1,2., org, timp. El —. Beírás 1807. aug. 20.

81.

Gassmann — : Offertorium: Scapulis suis., SATB, vl 1,2., vla, vlne, org, El. —.

82.

Gassmann — : Graduale: Domine vivifica me, SATB, vl 1,2., vla, vlne, org, El 1. sz.

83. *Andante*

Gasman, Fl.: Missa in C., SATB, vl 1,2., vla, vlc, ob 1,2., clno 1,2., org, timp. El 7. sz.

84. *Andantino*

Giay, (Giovanni Antonio): Offertorium: Sacris solemnibus., Ss, vl 1,2., vlne. El 1. sz.

85. Szoprán: *Miserere*

Glanz, Georgio (György): Miserere., SAB. El —.

86.

Gottesmann, Carlo Giuseppe: Szimfónia Ex G., vl 1,2., vla, vlne, Allegro, Andante, Menuett, Finale. El —. Bejegyzés: „Ex partibus Gasparis Kurtz.”

87. *Allegro*

Graesl (Gräcsle, Johan Wolfgang ?): Missa in C., SATB, vl 1,2., vla, vlc, ob 1,2., clno 1,2., org, timp. El 1. sz.

88. *Largo*

Graim — (?): Graduale: O sacrum és Adorote., SATB., vl 1,2., vla, vlne, org. El 1. sz.

89. *Alla breve*

Habegger — (?): Missa in B., SATB, vl 1,2., org. El 2. sz. (Eitner sem jelzi keresztnévét!).

90. *Allegro*

Habegger —: Missa in F., N° 29.; Cantate Domino., SATB, vl 1,2., org. El 1. sz.

99. Haydn, Jos.: C-dúr szimfónia Nr 20., HoV I 5., El 40. sz.
100. Haydn, Jos.: Sinfonia in C., HoV I C8., El 28. sz.
101. Haydn, Jos.: Sei Simphonie ... Vienna, Artaria 1782. HoV I a 13., El 24. sz.
102. Haydn, Jos.: D-dúr szimfónia., HoV I 15., El —. (Csak vl 1, vlc és vlne van meg.)
103. Haydn, Jos.: A-dúr szimfónia., HoV I 21., El 25. sz.
104. Haydn, Jos.: Sinfonia ex C., HoV I 25., El 21. sz. Bejegyzés: „in tali festo melius cedat, ex rebus Frs. Godefridi Wallach ord Erem S. P. Augusti.”
105. Haydn, Jos.: C-dúr szimfónia Nr 38., HoV I 38., El 37. sz.
106. Haydn, Jos.: Szimfónia Esz., HoV I 43., El 41. sz.
107. Haydn, Jos.: Fisz-moll szimfónia., HoV I 45., El 20. sz.
108. Haydn, Jos.: H-dúr szimfónia., HoV I 46., El 48. sz.
109. Haydn, Jos.: C-moll szimfónia. Nr 54., HoV I 52., El 40. sz.
110. Haydn, Jos.: G-dúr szimfónia., HoV I 54., El 32. sz.
111. Haydn, Jos.: Szimfonia in Esz., HoV I 55., El 30. sz.
112. Haydn, Jos.: Szimfonia Esz Nr 5., Artaria 1787. HoV I 76., El 24. sz.
113. Haydn, Jos.: Simphonie a plusieurs instruments, Nr 12., Vienna, Artaria 1787., HoV I 86., El 27. sz.
114. Haydn, Jos.: D-dúr szimfónia., HoV I 96., El 29. sz. Csak vl 1., vla és ob 1. van meg.
115. Haydn, Jos.: B-dúr Szimfonia., HoV I 102., El 23. sz.
116. Haydn, Jos.: D-moll szimfonia., HoV I 104., El 19. sz.
117. Haydn, Jos.: Missa Esz, HoV XXII 4., El 7. sz.
118. Haydn, Jos.: Missa C, HoV XXII 5., „Cecilia”, El 3. sz.
119. Haydn, Jos.: Missa G., HoV XXII 6. „Nicolai”, El 9. sz.
120. Haydn, Jos.: Missa in B., HoV XXII 7., El 8. sz.
121. Haydn, Jos.: Missa C., HoV XXII 9., „Pauken”, El 13. sz.
122. Haydn, Jos.: Missa in B., HoV XXII 10., El 12. sz.
123. Haydn, Jos.: Missa d-moll., HoV XXII 11., El 11. sz.
124. Haydn, Jos.: Missa in B., HoV XXII 12., „Terezia”, El 1. sz.
125. Haydn, Jos.: Te Deum., HoV XXIII c/2., El 1. sz.
126. Haydn, M(ichael): Simfonia Esz Nr 85., Perger 17., El 42. sz.
127. Haydn, M.: Missa in C., Klafsky I 6. „Rafael”, El 14. sz.
128. Haydn, M.: Missa C., Klafsky I 7., El 11. sz.
129. Haydn, M.: Missa in C., Klafsky I 9., „Joh. Nep.” El 12. sz., Hátlapján feljegyzés: „Ista Missa valde bona fuit in Cath. Eccl. Q. Eccl producta in Festo Corp. Chr. 1771 . . .” majd, nagy ünnepeken: 1783, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 95, 96, 97, 98-ban.
130. Haydn, M.: Missa in C., Klafsky I 10 (HoV XXXII c7), El 1. sz.
131. Haydn, M.: Missa in C., Klafsky I 14., El 15. sz.
132. Haydn, M.: Missa in C., Klafsky I 18., El 3. sz.

133.

Haydn, M.: Missa in C. (Missa in honorem BMV, 1758–60., Charles Shermann megállapítása.) SATB., vl 1,2., vlne, clno 1,2., org, timp. El 8. sz.

134.

Haydn, Mich.: Missa C., SATB, vl 1,2., vla, vlne, clno 1,2., ob 1,2., org, timp. El 6. sz.

135. *Adagio*

Haydn, Mich.: Missa in C., SATB, vl 1,2., vlne, clno. 1,2., ob 1,2., org, timp. El 5. sz.

136. *Adagio*

Haydn, M.: Missa in C., SATB, vl s, vl 1,2., clno 1,2., ob 1,2., fag, trb 1,2,3., org, timp. El 7. sz.

137. *Con spirito*

Haydn, M.: Missa in C., SATB, vl 1,2., vlne, clno 1,2., ob 0,2., org, timp. El 2. sz.

138. *Allegro*

Haydn, M.: Missa C., SATB, vl 1,2., vlne, clno 1,2., org, timp. El 4. sz.

139. *Adagio*

Haydn, -: Missa C, SATB, vl 1,2., clno 1,2., tr 1,2., trb 1,2., org, timp. El 5. sz. [A kottán Joseph Haydn név szerepel, de HoV jegyzékben nem találtuk meg, így feltehetően Mich. Haydn műve.]

140. *Moderato*

Haydn, Mich.: Missa in D., SATB, vl 1,2., vla, vlne, clno 1,2., ob 1,2., org, timp. El 9. sz.

141. *Maestoso*

Haydn, M.: Missa in d-moll., SATB, vl 1,2., vla, clno 1,2., ob 1,2., org, timp. El 10. sz.

142. *Adagio*

Haydn, M.: Requiem C-moll., SATB, vl 1,2., vlne, clno 1,2., ob 1,2., org, timp. El 2. sz.

143.

Haydn, M.: Requiem Esz., SATB, vl 1,2., vlne, clno 1,2., ob 1,2., cor 1,2., trb 1,2., org, timp. El 1. sz.

144. Haydn, Mich.: Responsorium in Coena Domini: In monte Oliveti stb. Klafsky V 9a., El —.

145. Haydn, Mich.: Responsorium Parasc.: Omnes amici stb. Klafsky V 9b., El —.

146. Haydn, Mich.: Offertorium: Quicumque., Klafsky III 9., El —.

147. Haydn, Mich.: Offertorium: In adoratione nostra., Klafsky V 20., El 1. sz.

148. Haydn, Michael: Graduale in Purif. BMV.: Nunc dimittis., Klafsky II b 1., El 11. sz.

149. Haydn, M.: Graduale: Veni S. Spiritus., Klafsky Ia 39a., El 37. sz.

150. Haydn, M.: Graduale: All. Ascendit Deus., Klafsky IIa 37., El 31. sz.

151. Haydn, M.: Graduale: Lauda Sion., Klafsky IIa 42., El 35. sz.

152. Haydn, M.: Graduale de Confessore: Beatus vir., Klafsky IIb 43., El 33. sz.

153. Haydn, M.: Graduale de Conf. Pasch. tempore: Beatus vir., Klafsky IIa 44., El 32. sz.

154.

Haydn, M.: Graduale de Beata: Laetatus sum., SATB, vl 1,2., vlne., org. El 35. sz.

155.

Händel, (Georg, Friedrich): Magnus Dominus et laudabilis. Largo, Allegro., SATB, vl 1,2., vla, vlne, fl 1,2., ob 1,2., cl 1,2., fag, cor 1,2., tr 1,2., org, timp. El —.

156.

Hoffmann, Leopold: Simphonia F., vl 1,2., vla, vlne (többi hiányzik). Allegretto molto, Andante, Allegro assai. El 43. sz. Bejegyzés: „M D C d S Steffano.”

157.

Hoffmann, Leop(ol)d: Simfonia in C., vl 1,2., vla, vlne, ob 1,2., clno 1,2., vagy cor 1,2., timp. Adagio — Allegro, Andante, Menuett, Finale Presto. El 44. sz.

158.

Hoffmann, Leopold: Missa Sancti Erasmi, SATB, vl 1,2., vla 1,2., vlc 1,2., vlne, clno 1,2., org, timp. El 5. sz. Bejegyzés: „M D Cath di St Steffano.”

159. *Allegro*

Hoffmann — : Missa solemnis in C., SATB, vl 1,2., vln, clno 1,2., org. El 4. sz. Hátlapján feljegyzések: 1793–98 között 12-szer adták elő a dómban, egyszer a pécsi franciskánusoknál 1793. jún. 13-án.

160. *Adagio*

Hoffmann, — : Missa in C., SATB, vl 1,2., vln, clno 1,2., trb s, (csak a Glóriában a Domine Deus-hoz), org, timp. El 3. sz. A tenor és basszus szólám végén bejegyzés: „23 Maj 1767.” — Hátlapján: „ista missa valde bona fuit ultima vice producta in Cath Eccl Q E. die 16 Maj 1779,” majd: „Ista missa valde bona iterato fuit producta 1780, 81, 82, 83, 84, 85, 1796.”

161. *Allegro*

Hoffmann, Leopold: Missa in B., SATB, vl 1,2., vlc, vln, clno 1,2., org. El 1. sz.

162. *Moderato*

Hoffmann, — : Motetto in C: In laeto coelo., SATB, vl 1,2., vlc, vln, clno 1,2., org, timp. El 2. sz.

163.

Hoffmann, Leo(pold): Motetto: Coeli cives., SATB, As, vl 1,2., vlc, vln, clno 1,2., ob 1,2., cor 1,2., org timp. El —.

164. *Allegro molto*

Hoffmann — : Motetta de Spiritus S.: Altra nocte., Ss, AtB Rip, vl 1,2., vla, vln, org. El 1. sz.

165. *Maestoso*

Hoffmann, Leopold: Graduale: Nimis honorati sunt., SATB, vl 1,2., vlc, vln, cor 1,2., org. El 3. sz.

166.

Holtzbauer, (Ignacz Jakob): Simfonia in C, vl 1,2., vla, vlne, clno 1,2., ob 1,2., timp. Allegro maestoso, Allegretto gratoso, Menuetto, Allegro non assai. El 47. sz. Bejegyzés: „Fr Abundius s. Ord S. J. de Deo” másolta az anyagot.

167.

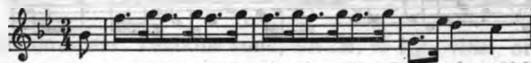
Holtzbauer, —: Missa in Dis (Esz-dúr) N° 5., SATB., vl 1,2., ob 1,2., org. (A későbbi címlap kürtöt is jelez, de nincs az anyagban.) El 1. sz. Bejegyzés: „Ex partibus Wenceslai Huszti.”

168.

Ivanschitz, Amando; R. P.: Te Deum., SATB., vl 1,2., clno 1,2., org, timp. El 1. sz.

169.

Ivanc'ics, —: Aria de Beata: Veni electa., As, vl 1,2., vla, org. El —. Előadták a pécsi dómban 1760–69 között 6-szor.

170.

Ivancsics, —: Aria de omni sancto: Serve fidelis., Ts, vl 1,2., org, El —. Előadták a pécsi dómban 1760, 1762, 1763, 1764, 1766, 1767, 1769 Miklós napján és 1770. aug. 28-án.

171.

Jacobi, Gunthero Rdo Patre: Mors et vita duello seu Victoria., Bs, vl 1,2., org. El —. Bejegyzés: „Ex musicalibus Antoni Pinkaczek.”

172.

Jacobi, Guntero: Io Victoria, Christus surrexit., Ss, vl 1,2., vla, clno 1,2., org. El 1. sz.

173.

Kohl, (Leopold): Offertorium in C de Angelis: In conspectu angelorum, SATB, vl 1,2., clno 1,2., ob 1,2., fag, org, timp. El 1. sz. Bejegyzés: „Rerum Josephi Kraus” (A dóm zenésze 1784–1803-ig!)

174.

Koller, (Bonifaz): Missa de Requiem Ex C molli, SATB, vl 1,2., org. El —.

175.

Kraus, (Antoine): Requiem Esz, SATB, vl 1,2., vln, clno 1,2., ob 1,2., cor 1,2., fag, org. El 1. sz.

176.

Krommer, Franz: Missa C., SATB, vl 1,2., vln, clno 1,2., ob 1,2., org, timp. El 1. sz.

177.

Krommer, Franz: Missa in C., SATB, vl 1,2., vlc, vln, clno 1,2., ob 1,2., fag, org, timp. El 4. sz.

178.

Krommer, —: Missa op 108., SATB, vl 1,2., vla, vln, fl, ob 1,2., cor 1,2., clno 2., fag 1,2., org, timp. El 2. sz.

179.

Krommer, —: Missa in D moll., SATB, vl 1,2., vla, vlc, vln, fl, clno 1,2., ob 1,2., cor 1,2., fag 1,2., org. El 3. sz.

180.

Krommer, Franz: Tantum ergo N° 14., SATB, vl 1,2., vla, vln, fl ob 1,2., clno 1,2., cor 1,2., 1,2., fag 1,2., timp. El 1. sz.

181.

Krottendorfer, (Joseph): Missa in C N° 7., SATB, vl 1,2., vln, clno 1,2., org, timp, „tr solo in Agnus”. (Ez hiányzik.) El 1. sz. Bejegyzés: „ista Missa valde bona” a dőmban nagy ünnepeken 31-szer adták elő 1776—1798 között.

182.

Krottendorfer, Giuseppe: Missa in C., SATB, vl 1,2., vln, clno 1,2., tr, tr s, org. El —.
Bejegyzés: „777.” (tr, tr s és vln hiányzik.) Két példány!

183.

Krottendorfer, —: Vesperae de Confessore., SATB, vl 1,2., vln, clno 1,2., org, timp. (S, A és org hiányzik.), El —.

184.

Lohelio (Lohelius), Jean Ord Prem in Monte Sion Proff.: O vos amici Nr 46., SATB, vl 1,2., vla, ob 1,2., cor 1,2., org, El —. Bejegyzés: „Ex partibus Huszti Wenceslai.”

185.

Lohelius, —: Offertorium: Laetamini in Domino., SATB, vl 1,2., clno 1,2., cor 1,2., org. (clno 2, cor 1 hiányzik.) El 7. sz.

186.

Lohelio, —: Offertorium, Motetta Nr 51.: Laeta est dies., SATB, vl 1,2., vla, clno 1,2., org, timp. El —. Bejegyzés: „Ex partibus Huszti.”

187.

Lolli, (Antonio?, Gioseffo Maria?): Aria de Resurrectione Dom: Fremat infernus., Bs, vl 1,2., vla, vln, clno 1,2., cor 1,2., (cor 1,2., hiányzik, és vln helyett org. van a szólamok között.) Bejegyzés: „Pro suo solatio descripsit Martinus Schaumann, tunc temporis Tyrnaviae 769” majd: „fidicen Tyrnaviae simul Praefectus chori 769. — Descripsit pro memori Joannes Fleser Altista Tyrnaviae 769.”

188.

Lotti, (Antonio): Motetta, Aria Nr 34 de Tempore: Desiderata spes tu., Ss, vl 1,2., vla, org. El 1. sz.

189.

Monn, (Mathias Johann): Requiem, SATB, vl 1,2., vlc, clno 1,2., cor 1,2., trb 1,2., org. El 1. sz. (Dies irae nincs!)

190.

Neuman, — : Szimfónia C Nr 13., vl 1,2., vla, vlne, clno 1,2., (clno 2 hiányzik). Allegro molto, Andante, Finale. Bejegyzés: „Ex rebus M. F.”. El 60. sz.

191.

Neumann, — : Missa in A., SATB, vl 1,2., vlne, cor 1,2., org. El 1. sz.

192.

Neuman, — : Missa in D., SATB, vl 1,2., fl 1,2., clno 1,2., org, timp. (vl 2., clno 1,2., fl 1,2. és timp. hiányzik). El 2. sz.

193.

Novotni, Francesco (Ferenc): Simfonia in D N° 98., vl 1,2., vla, vlc, vlne, clno 1,2., ob 1,2., cor 1,2., timp. Allegro, Andante, Menuetto, Finale Allegro assai. El 59. sz.

194.

Novotni, Francesco: Simfonia in Dis (Esz) N° 97., vl 1,2., vla, vlne, ob 1,2., cl 1,2., cor 1,2. Allegro moderato, Adagio, Menuetto, Finale Allegro. El 58. sz.

195.

Novotni, Fr.: Missa brevis in G., SATB, vl 1,2., vlne, fl 1,2., cor 1,2., org. El 16. sz.

196.

Novotni — : D-dúr mise. SATB, vl 1,2., vla, vlne, org. El 15. sz.

197.

Novotni, — : A-dúr mise (cím nélkül), SATB, vl 1,2., vla, org. El 17. sz.

198.

Novotni — : Missa C., SATB, vl 1,2., vla, corno 1,2., fl 1,2., cor 1,2., org. (ATB, fl 1,2., vla, cor 1,2., és org. hiányzik.) El 20? sz.

199.

Novotni, Fr.: Missa in B., SATB, vl 1,2., vlne, cl 1,2., cor 1, 2., fag 1,2., org. timp. El 18. sz.

200.

Novotni, Fr.: Missa in B., SATB, vl 1,2., vlne, corno 1,2., cl 1,2., fag., org. timp. El —.

201.

Novotni, Fr.: Missa in F., SATB, vl 1,2., vla 1,2., vlc, vlne, cor 1,2., org. (cor 1,2., hiányzik El 2. sz.

202.

Novotni, — : Missa solemnitatis in C, Nr 36., SATB, vl princ, vl 1,2., vlne, corno 1,2., org, timp. El 12. sz.

203.

Novotni, Fr.: Missa in Esz., SATB., vl 1,2., vla, vlne, cor 1,2., org. El 14. sz.

204.

Novotni, Fr.: Missa in Esz., SATB, vl 1,2., vlc, vlne, fl 1,2., cor 1,2., org. El 19. sz.

205. *Moderato adagio*

Novotni — : Missa in C, Nr 19., SATB, vl 1,2., vln, clno 1,2., org, timp. El 11. sz.

206. *Adagio*

Novotni, Fr.: Missa in D, Nr 9., SATB, vl 1,2., vln, fl 1,2., clno 1,2., fag 1,2., org, timp. El —.

207. *Adagio*

Novotni, Fr.: Missa in C., SATB., vl 1,2., vla, ob 1,2., clno 1,2., fag 1,2., org, timp. El 8. sz.

208. *Grave*

Novotni, Fr.: Missa in D., SATB, vl 1,2., vla, vln, cl 1,2., clno 1,2., fag 1,2., org, timp. El 7. sz.

209. *Adagio*

Novotni, — : Missa in C, Nr 13., SATB, vl 1,2., ob 1,2., clno 1,2., org, timp. El 6. sz.

210. *Moderato*

Novotni Fr.: Missa in G., SATB, vl 1,2., vlc, vln, fl 1,2., cor 1,2., org. El —.

211. *Allegro molto*

Novotni, Fr.: Missa Pastorella in D, Nr 18., SATB, vl 1,2., vln, fl, cl, clno 1,2., org, timp. El 21. sz.

212. *Adagio*

Novotni, Fr.: Missa in C, Nr 11., SATB, vl 1,2., vln, vln 1,2., ob 1,2., cor 1,2., org, timp. (ob 1,2., cor 1,2., hiányzik.) El 9. sz.

213. *Adagio*

Novotni — : Missa in D., SATB, vl 1,2., vla, vlne, org. El 15. sz.

214. *Andante*

Novotni — : Missa in B., SATB, vl 1,2., vla, vlne, org. El 3. sz.

215. *Adagio*

Novotni, Wenc. : Missa in A, Nr 13., SATB, vl 1,2., vlne, org. El 1. sz.

216. *Adagio*

Novotni, W. : Missa in F., SATB, vl 1,2., vlc, vlne, org. El 4. sz.

217. *Andante*

Novotni, F. : Grad. : Loccus iste., SATB, vl 1,2., vlc, vlne, fl, clno 1,2., ob 1,2., fag 1,2., org, timp. (fl, clno 1,2., ob 1,2., fag 1,2. hiányzik.) El 7. sz.

218. *Moderato*

Novotni — : Grad. 00 Sanct.: Timete Dominum., SATB, vl 1,2., vlc, vlne, ob 1,2., clno 1,2., fag, org, timp. El 2. sz.

219. *Allegro moderato*

Novotni — : Grad. Pentecostes: Veni Sancte., SATB, vl 1,2., vlne, ob 1,2., clno 1,2., fag 1,2., org, timp. El 8. sz.

220. *Moderato*

Novotni — : Grad. de BMV.: Benedicta et venerabilis., SATB, vl 1,2., vlc, vlne, clno 1,2., ob 1,2., fag, org, timp. El 6. sz.

221. *Andante*

Novotni — : Grad. in festo Laurentii: O salutaris hostia., SATB, vl 1,2., vlné, clno 1,2., ob 1,2., org, timp. El 9. sz.

222. *Allegro moderato*

Novotni — : Grad. in Resurr.: Haec est dies., SATB, vl 1,2., vla, vlc, vlné, fl, ob 1,2., clno 1,2., fag, org, timp. El 1. sz.

223. *Allegro*

Novotni, Franc: Te Deum., SAB., vl 1,2., vlné, clno 1,2., org. El 1. sz.

224. *Allegro*

Novotni — : Veni Sancte N° 2., SATB, vl 1,2., vlné, fl, cl, clno 1,2., ob 1,2., cor 1,2., org, timp. El 3. sz.

225. *Moderato*

Novotni — : Veni Sancte N° 1., SATB, vl 1,2., vlné, cl, clno 1,2., ob 1,2., fag, org, timp. El 2. sz,

226. *Allegro*

Novotni — : Veni Sancte N° 3., SATB, vl 1,2., vla, vlc, vlné, fl, cl 1,2., clno 1,2., fag 1,2., org, timp. El 1. sz.

227. *Moderato*

Novotni — : Offertorium: Justorum animae és Laudamus Dominum., SATB, vl 1,2., vla, vlné, clno 1,2., org, timp. El 3. sz.

228. *Poco adagio*

Novotni — : Motetta de SS Trinitate., SATB, vl 1,2., vlné, cl 1,2., cor 1,2., fag, org. (SATB és cor 2. hiányzik, ezért a szöveg sem ismerős.) El —.

229. *Poco allegro*

Novotni, Fr.: Motetta in Resurr.: Surrexit Dominus, N° 10., SATB, vl 1,2., vlna, fl 1,2., clno 1,2., cor 1,2., fag, org, timp. El 8. sz.

230. *Andante*

Novotni, Fr.: Mot.: Sacerdotes Domini (de SS. Sacr.), SATB, vl 1,2., vlna, org. El 1. sz.

231. *Andante*

Novotni, Fr.: Off. Mot Epiph.: Reges Tharsis., SATB, vl 1,2., vla, fl, clno princ, clno 1,2., ob 1,2., fag, org, timp. El 9. sz.

232. *Adagio*

Novotni, Fr.: Off. Mot. Dedic. Eccl.: Domine Deus., SATB, vl 1,2., vla, vlna, fl, cl, cor, fag, org. El 7. sz.

233. *Allegro*

Novotni—: Offertorium de apostolis: In omnem terram., SATB, vl 1,2., vlc, vlna, clno 1,2., ob 1,2., org, timp. El 5. sz.

234. *Allegro con moto*

Novotni —: Offertorium de apostolis: Mihi autem nimis., SATB, vl 1,2., vla, vlna, ob 1,2., cor 1,2., fag, org. El 3. sz.

235. *Allegro*

Novotni —: Offertorium de doctoribus: Justus, ut palma., SATB, vl 1,2., vla, vlc, vlna, cl 1,2., cor 1,2., fag, org. El 13. sz.

236. *Poco adagio*

Novotni —: Aria, (off.): O salutaris (Ss), In virtute (SATB): vl 1,2., vla, vlna, cl 1,2., cor 1,2., fag 1,2., org. El 12. sz.

237. *Allegro moderato*

Novotni — : Aria (off.): Diffusa est., Ss, vl 1,2., vla, vlnc, cl 1,2., fag, cor 1,2., org. El 4. sz.

238. *Tarde*

Soprán: Ecce

Novotni — : Ecce quomodo., SATB, El 1. sz.

238/a.

Novotni — : Offertorium: Tui sunt coeli. SA, vl 1,2., vlnc, fl, 1,2., cor 1,2., org. El 12. (Murányi Róbert találta meg, szívességéből közöljük.)

239.

Novotni — : Libera., SsAsTsBs + SATB, vl 1,2., vla, vlnc, org. El —.

240. *Moderato*

Novotni — : Vesperae de Confessoribus: SATB, vl 1,2., vlnc, clno 1,2., org, timp. El 1. sz.

241. *Andante*

Novotni — : Vesperae de BMV., SATB, vl 1,2., vlc, vlnc, clno 1,2., ob 1,2., org, timp. El 3. sz.

242. *Moderato*

Novotni, Luigi: Vesperae de Beata, de Dom et Apost., SATB, vl 1,2., vlnc, ob 1,2., clno 1,2., org, timp. (ob 1,2., clno 1,2., és timp. hiányzik.) El 4. sz.

Oelschlägel, Johann Lohelius lásd 184–186. sz.

243. *Allegro*

Oettl, (Mathias): Missa Pont. Brev. N° 4., SATB, vl 1,2., clno 1, 2., org, timp. El 1. sz.

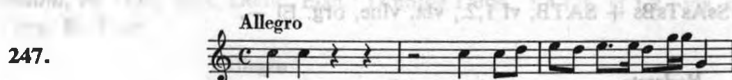
Öttl (Oettl) — : Dixit Dominus., SATB, vl 1,2., clno 1,2., trb 1,2., org, timp. El 1. sz.

Paumon, Ant(on) Fran(z) (Antal Ferenc): Requiem ex G., SATB, vl 1,2., cor 1,2., org. El 1. sz.
Bejegyzés: „Rec. Ch 1743 die 2 Novembr.”, a cor 2. végén: „Die 30—8^{bris} 1743.”

Paumon, Ant.: Ariae II, Nr 32., I.: In Festo corp Christi: Quo me Deus., II. Pro omni tempore,
vel in Adventu: Sobrie et juste., Ss, vl 1,2., ob s., org. El 2. sz.

Paumon — : Offertorium de festo Apostoli et de BMV.: Eja sonate fidibus. Nr 14., SATB,
vl 1,2., trb 1,2., org. El 2. sz. [Lásd 16. sz.]

Pausch, P. Eugen: Psalmus 4.: In exitu., SATB, vl 1,2., vla, vlne, cor 1,2., org. El —.

Pichl, Wenceslaus: Szimfonia Pastorella D-dúr., vl 1,2., vla, vlc, vlne, fl ob 1,2., fag cor 1,2.,
fag. Allegro poco allegretto, Andante, Menuetto, Allegro. El —.

Pichl — : Szimfonia Esz., vl 1,2., vla, vlne, fl 1,2., cor 1,2., Allegro, Andante, Menuett,
Presto. El 62. sz.

259. Andante

Reutter — : Grad. in F. S. Jos.: Domine praevenisti., SATB, vl 1,2., vlné, tr 1,2., org, timp. El 3. sz.

260.

Reitter, Georg: Grad.; Justus ut palma., SATB, vl 1,2., vla, org. (SAT hiányzik). El 1. sz.

261. Andante

Reuttern — : Offertorium: Rex amate., SATB, vl 1,2., vlné, org. El 2. sz. Bejegyzés: „gehört dem Ant. Wilfing.”

262. Allegro

Reutter — : Offertorium de Sancto vel de Sancta: Eja chori resonate., Bs SAT., vl 1,2., clno 1,2., trb 1,2., org. El 1. sz.

263. Szoprán: Benedictus

Reitter — : Benedictus., SATB, cor 1. El 1. sz. Bejegyzés: „Diese Antiphon ... ist von gn Herrn N. von Orszagh der Domkirche als ein Geschenk verehret worden.”

264. Szoprán: Miserere

Reutter — : Miserere a 4 voci., SATB. El 1. sz. Bejegyzések: NB. Versus intermedii intus notati cantantur a clero profunda voce in Tono b, quod horrendum producit effectum.” Belül: „Dieser Psalm Miserere ist von dem gnaedigen Herrn N. von Orszák, der Fünfkirchner Domkirche als ein Geschenk übergeben worden.” Ugyanezen Miserere-nek Wien, Tobias Haslinger kiadása is itt található. Régi jelzés: 51/7.

265.

Schaumann, Martin (Márton): Mot. de Sanctis., Bs, vl 1,2., vla, vlné, org. Constitues eos. El 1. sz.

266. *Allegro spirit*

Schaumann — : Offertorium de Ven. Sacr.: Lauda Sion., SATB, vl 1,2., vlné, clno 1,2., ob 1,2., org, timp. El 2. sz.

267. *Allegro*

Schenk, Aegidius: Missa in C., SATB, vl 1,2., vlné, clno 1,2., org. (clno 1,2. hiányzik.) El 4. sz. Előadták a dómban 1776, 93, 94, 95, 97, 98-ban.

268. *Adagio*

Schenk, Aegid.: Missa in G „Dilexisti”: SATB, vl 1,2., trb 1,2., org. El — . Bejegyzés: „Chori S Pauli Graec.” Előadták a pécsi dómban 1763, 65, 67, 69-ben, mindig aug. 28-án.

269. *Adagio*

Schenk, Aeg.: Missa ex C „Clamaverunt”: SATB, vl 1,2., clno 1,2., org, timp. El 5. sz. Bejegyzés: „Chori S. Pauli Graec.” Előadták 1766, 68, 70, 73-ban, majd „ista missa fuit producta in Cath. Eccl Q. Eccl die 31 Aug. 1777”, utána 1799-ig 24-szer énekelték évente legalább egyszer nagy ünnepeken, húsvétkor is.

270. *Allegro*

Schenk: Missa S. Vitti, D-dúr., SATB, vl, vla. org. El 7. sz.

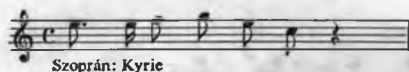
271. *Allegro*

Schenk: Missa in G., SATB, vl 1,2., clno 1,2., org. El 3. sz.

272. *Allegro*

Schenk: Missa in C., SATB, vl 1,2., clno, org. El 2. sz.

273.

Szoprán: Kyrie

Schenk — : Missa in C „Magni Patris Augustini”, SATB, vl 1,2., clno 1,2., org. (vl 1,2. clno 1,2. hiányzik). El —. Előadták a pécsi dómban 1759, 60, 64, 66, 68, 76, 77, 78, 80-ban.

274.

Allegro

Schenk — : Missa C., SATB, vl 1,2., vlne, clno 1,2., org. El. 10. sz., Bejegyzés: „Chori S Pauli Graeci”. Előadták a pécsi dómban 1767–98 között 27-szer.

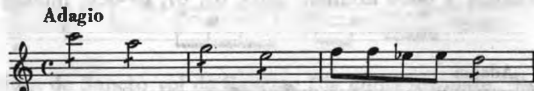
275.

Tarde

Schenk, Aegidius: Missa in C „Gaudeamus”, SATB, vl 1,2., clno 1,2., org. (TB, clno 1,2. hiányzik.) El 12. sz. Bejegyzés: „Chori S Pauli Graecis.” „ista Missa valde bona fuit producta in Cath Eccl Q. E. 1759, 64, 65, 69, 77, 78, 79, 80, 80, 81, 83, 86, 87, 88, 89, 93, 95, 96.”

276.

Adagio

Schenk — : Missa in C., SATB, vl 1,2., vlne, clno 1,2., org. (SA vlne hiányzik.) El 9. sz.

277.

Allegro

Schenk — : Te Deum., SATB, vl, 1,2., clno 1,2., org, timp. El. 1. sz.

278.

Schenk, Aegidius: Offertorium, Aria: Cadendo surgam., Bs, vl 1,2., vlne. El 3. sz. Bejegyzés: „754”.

279.

Allegro

Schenk, Aegidius ord min. S. Francisci: Offertorium, Aria: Tu fons origo., As + SATB, vl 1,2., clno 1,2., org. El 1. sz. Bejegyzés: „Chori Graecensi ad S Paulum.”

280.

Andante

Schenk — : Offertorium: Venite fida pectora., As, vl 1,2., org. El 4. sz.

281.

Schenk, Aegidius: Aria de quocun. sancto: N. N., tibi plaude., As + STB, vl 1,2., org.
El 6. sz. Bejegyzések: „Chori Graecensis.” Előadták a pécsi dómban: 1772, 73, 74. szept 5.

282.

Schenk, Aegidius: Veni creator ex C., SATB, vl 1,2., clno 1,2., org. (STB, és Clno 1,2. hiányzik).
El 5. sz. Bejegyzések: „Chori Graecensis ad S Paulum.” Előadták a pécsi dómban 1771, 73, 73 és 74-ben.

283.

Scheupflug, P. Clem: Grad. de Venerabile: Venite ad me omnes, SATB, vl 1,2., vlné, fl, org.
(Csak fl van meg.) El 1. sz.

284.

Schlecht, (Franz?): Missa in F., SATB, vl 1,2., vla, fl, fag 1, 2., org. El 1. sz.

285.

Schlosser, Francisco: Szimfonia C-dúr., vl 1,2., vla, vlné, clno 1,2., ob 1,2., cor 1,2., timp.
(cor 1. hiányzik). El —. Allegro. Andante, Menuetto, Finale.

286.

Schlosser, —: Szimfonia in Esz., vl 1,2., vla 1,2., vlné. Moderato, Andante, Presto. El 78. sz.

287.

Schlosser —: Offertorium in Fest. Nat.: Dormi puer., SATB, vl 1,2., vla, vlné, cor 1,2., org.
(cor 1,2., hiányzik.) El 1. sz.

288.

Schneider, Franz: Missa Solemnis C., SATB, vl 1,2., fl 1,2., cl 1,2., clno 1,2., org timp. (cl 2., clno 1,2., fl 1,2., és timp. hiányzik). El —.

297.

Vanhal — : Szimfonia in A Nr 55., vl 1,2., vlna vlc, vlne, fl, ob 1,2., cor 1,2., Allegro, Andante, Menuett I—II., Prestissimo. El 87. sz.

298.

Vanhal — : Szimfonia in C, N° 56., vl 1,2., vlna, vlne, clno 1,2., obne, 1,2., cor 1,2., timp. (clno 1,2., cor 1,2., és timp. hiányzik) El 85. sz. Allegro Andante, Menuetto, Finale.

299.

Vanhal — : Szimfonia D-dúr, N° 57., vl 1,2., vlna, vlne, fl, ob 1,2., cor 1,2., timp. (fl hiányzik.) El 90. sz. Allegro, Andante. Menuett, Presto.

300.

Vanhal, Giovanni: Szimfonia in C., vl 1,2., vlna, vlc, vlne, ob 1,2., clno 1,2., cor 1,2., timp. Allegro con brio, Andante, Menuetto, Allegro. El 88. sz.

301.

Vanhal, G.: Szimfonia in F., vl 1,2., vlna, vlne, ob 1,2., cor 1,2., Allegro, Andante, Menuett I—II. Finale Allegro. El 83. sz.

302.

Vanhal, Giov.: Szimfonia in A, N° 217., vl 1,2., vlna, vlc s., vlne, fl s., ob 1,2., cor 1,2. Allegro, Cantabile, Menuetto, Allegro. El 86. sz.

303.

Vanhal — : Offertorium: Jubilate Deo., SATB, vl 1,2., vlna, vlne, org. El 4. sz.

304.

Vanhal, Giovanni: Offertorium de Beata V. et de SS Sacr. N° 39.: Maria gustum sentio, O salutaris., SATB, vl 1,2., vlne, clno 1,2., ob 1,2., org, timp. El 1. sz.

305. *Allegro*

Vanhal — : Offertorium: Angelus Domini., SATB, vl 1,2., vla, vlne, vlc, org. El 2. sz.

306. *Allegro*

Vanhal — : Offertorium: Benedicite gentes., SATB, vl 1,2., vla, vlc, vlne, org. (vlc hiányzik), El 3. sz.

307. *Allegro moderato*

Vanhal, — : Inveni David (graduale)., SATB, vl 1,2., vlne, ob 1,2., clno 1,2., org, timp. (ob 1,2., clno 1,2., és timp hiányzik.) El 1. sz. (Lásd 304. sz.!)

308. *Allegro*

Wagenseil, Christofforus (Georg Christoph): Offertorium de sancto: Viatores., Bs + SATB, vl 1,2., vlne, clno 1,2., trb 1,2., org, timp. El 2. sz.

309. *Alla breve*

Wagenseil — : Aria pro omni tempore: Felicem et beatum., Ts, vl 1,2., clno 1,2., org. El 1. sz. Bejegyzés: „Chori Graecens ad S Paulum.” Előadták a pécsi dómban 1766–72, 73, 74-ben.

310. *Adagio*

Walter, — (?): Missa in C., SATB, vl 1,2., vla, 1,2., ob 1,2., clno 1,2., org, timp. El 2. sz., Bejegyzés a szoprán szólam végén: „A° 1735”, más kéz írása a basszus szólam végén: „Descriptis Wenceslaus Adalbert Scharff S. J. Bass. A 1772 9^{bris} 3ta,” a külső lapon ráírva: „Ad. Scharff Bassista S. J. Tir. Univers.” vla 1. végén: „descriptis Jos. Potsch 1772.”

311.

Wenser, — (?): Offertorium de Tempore, N° 23: Fides sonate., As, vl s, vl 1,2., org. El 1. sz. Bejegyzés: „Ad usum Leopoldi Weindl Pro ludi Magistro in Kisasszonyfa.”

312. *Largo*

Werner, (Gregorius Joseph?): Motetto de uno sancto: Justus germinavit. (*Largo*: Beatus vir, aria: Justus germinavit.), Bs, vl 1,2., org. El 1. sz.

313.

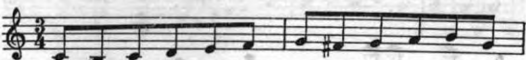
Zechner, (Johann Georg?): Missa ex E molli. N° 24., SATB, vl 1,2., org. El 1. sz.

314.

Zechner, — : Offertorium: O Deus, , Ss, vl 1,2., vlne, org. El 2. sz.

315.

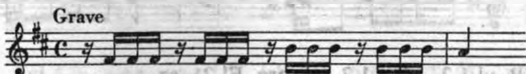
Zechner — : Motetto de BMV.: Date modulos canores, SATB, vl 1,2., clno 1,2., org, timp. El 1. sz.

316.

Zechner — : Magnificat., SATB, vl 1,2., vla, vlc, vlne, clno 1,2., org, timp. El —. Bejegyzés: „Dieser Magnificat ist sehr gut in Emerici Fest, Stephan Fest, Schutzengel Fest, Kreuzempfang Fest.”

317.

Zimmermann (Antal): Missa D-dúr., SATB, vl 1,2., vlne, fl 1,2., clno 1,2., org, timp. El 2. sz.

318.

Zimmermann — : Missa C-dúr., SATB, vl 1,2., vlc, vlne, clno 1,2., org, timp. El 1. sz.

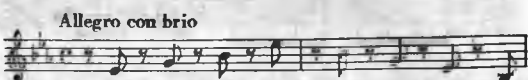
319.

Zimmermann — : Motetta pro Festo S. Caeciliae, item S. Michaelis arch. et S. Aloysii: Rec + aria: Ergo omnes una voce., SATB, vl 1,2., vla, vlne, ob 1,2., clno 1,2., fag, org, timp. El 2. sz.

319/a. Zwiwelhoffer: Alma redemptoris a 4. Voci N° 36. (Erősen rongált állapotban. Murányi Róbert találta meg!)

Ismeretlen szerzőjű művek (Ignoto)

320.

Szimfonia in Esz., vl 1,2., vla, vlne, fl, ob 1,2., cl 1,2., cor 1,2., timp. Allegro, Andante, Menuetto, Finale presto. El (Ignoto!) 49. sz., Külső lapon: „783” Hayden felírva.

321.

Szimfonia C-dúr., vl 1,2., vla, vlne, cor 1,2., Prest, Andante, Menuett, Finale Allegro assai. El —.

322.

C-dúr mise, (címlap hiányzik), B, (SAT?), vl 1,2., vla, clno 1,2., timp. El —.

323.

Missa G-dúr., SATB, vl 1,2., vlne, cor 1,2., org. El —.

324.

Missa C-dúr., SATB, vl 1,2., clno 1,2., tr, org. El 21. sz.

325.

Missa in C., SATB, vl 1,2., vla, vlne, ob 1,2., clno 1,2., org, timp. El —. Előadva 1779–97 között gyakran. (Murányi Róbert megállapítása szerint ez *Abondio* műve!)

326.

Szoprán: Kyrie

C-dúr mise (címlap hiányzik), csak a S és org. maradt meg. El —. Végén bejegyzés: „759”.

327.

Missa ex C, N° 3., SATB, vl 1,2., clno 1,2., org. El 6. sz. Bejegyzés: „Descriptit Ivan Harr . . .”

328.

Missa C., SATB, vl 1, (más nincs meg.) E —.

329.

Missa C., SATB, vl 1,2., vlne, clno 1,2., org. El 28. sz. Végén: „766”.

330.

Missa C., SATB, vl 1,2., vlne, clno 1,2., org. (SATB hiányzik.) El 15. sz.

331.

Missa C., SATB, vl 1,2., vlne, clno 1,2., org, timp. El 29. sz.

332.

Missa C., SATB, Bs., vl 1,2., vlne, clno 1,2., trb 1,2., org. (Vlne és org. hiányzik.) El 19. sz.

333.

Missa C., SATB, vl 1,2., vlne, clno 1,2., org. El —. Bejegyzés: „760.”

334.

Missa C., SATB, vl 1,2., fl, ob 1,2., El —.

335.

Missa D-dúr, Nr 13., SATB, vl 1,2., trb 1,2., org. El —.

336. *Vivace*

Missa C., Nr 9., SATB, vl 1,2., clno 1,2., timp, org. (timp. hiányzik.) El 7. sz.

337. *Adagio*

Missa C., Nr 14., SATB, vl 1,2., clno 1,2., org. El 12. sz.

338. *Allegro*

Missa C., Nr 13., SATB, vl 1,2., clno 1,2., trb 1,2., tuba princ, org, timp. El 11. sz.

339.

Missa D., SATB, vl 1,2., clno 1,2., org. (hiányzik.) El —.

340.

Szoprán: Kyrie

Missa C., SATB, vlne, org. (többi hiányzik.) El —.

341. *Adagio*

Missa D., SATB, vl 1,2., vlne, ob 1,2., clno 1,2., cor 1,2., org, timp. El 5. sz.

342. *Allegro*

Missa F-dúr., SATB, vl 1,2., org. El 23. sz.

343. *Allegro*

Missa G-dúr., SATB, vl 1,2., org. El 22. sz.

344. *Andante*

Missa sine Credo, Nr 7., SATB, vl 1,2., clno 1,2., trb 1,2., timp. El —.

345. *Allegro*

G-dúr mise., SATB, vl 1, org. (többi hangszer és a címlap hiányzik.) El 24. sz.

346. *Adagio*

Requiem., SATB., vl 1,2., org. El 1. sz., Bejegyzés: „787.”

347. *Allegro*

Offertorium: Inveni David, Laetatus sum., SATB, vl 1,2., vlne, org. El 13. sz.

348. *Moderato*

Offertorium Corp. Chr.: O salutaris hostia., SATB, vl 1,2., clno 1,2., org, tim p Nr 106., El 11. sz. Bejegyzés: „15th Juni 772.”

349. *Allegro*

Motetta: Exsultate chori, SATB, vl 1,2., vlne, org. El —. Bejegyzés: „8 juni 768, . . . 6^{7^{br}} 773.”

350. *Allegro*

Offertorium in die S. Michaeli: Te splendor., SATB, vl 1,2., clno 1,2., org. El 5. sz.

351. *Allegro*

Offertorium: Pro tui amore., Ss As + SATB, vl 1,2., clno 1,2., org. El —. Előadták a pécsi dómban 1761, 62, 63, 67, 68, 70, 73-ban.

352. *Andante*

Offertorium de Immac. V.: Tota pulchra, de Nat Dom: Dum quietum silentium., SAT, vl 1,2., clno 1,2., org, timp. El 26. sz.

353.

Veni Sancte., SATB, vl 1,2., vlne, ob 1,2., clno 1,2., org, timp. (ob 1,2., clno 1,2., hiányzik). El 1. sz. Bejegyzés: „759 chori Pauli Graec.”

354. *Andante*

Offertorium: Casti amoris., Ss, vl s., vl 1,2., vla, vlc, vlne, clno 1,2., org, timp. El 1. sz.

355.

Szoprán: O vos

Pastorella: O vos pastores., S s., vl 1,2., vla, org, tuba pastorica campanalis. El —.

356.

Offertorium de S Cecilia: Ad chorum venite., SATB, vl, clno 1,2,3., org, timp. El —.

357. *Adagio*

Offertorium: Justorum animae, S 1,2., vl 1,2., vla, fl 1,2., cor, org. El 29. sz. (Ugyanez G-dúrban is van!)

358.

Offertorium Nr 31.: In te Domine, Ave crux., S s vagy T s., vlc s vagy fag s., vl 1,2., vlne, ob 1,2., cor 1,2., org. El 31. sz.

359. *Moderato*

Offertorium in festo Angelorum: Benedicite Dominum., SATB, vl 1,2., vla, vlne, fl 1,2., cor 1,2., org. El 27. sz.

360. *Adagio*

Offertorium: Ave Maria., SATB, vl 1,2., vla, org. El 32. sz.

361. *Vivace*

Offertorium Nr 15.: Angelus Domini., Bs, vl 1,2., vlne, fl 1,2., clno 1,2., cl 1,2., cor 1,2., org, timp, El 33. sz.

362. *Adagio*

Offertorium: Justorum animae., T 1,2., vl 1,2., vla, vlne, fl 1,2., cor 1,2., org. El 30. sz. (NB: 357 sz.-nak transzpozíciója!)

363. *Allegro*

Aria: In hac vita., Bs, vl 1,2., vla, org. El 21. sz.

364.

Offertorium de S Paulo primo Eremito, Nr 24.: Laus Patri., SATB, vl 1,2., clno 1,2., org, timp. El —. Bejegyzés: „Anno 1763.”

365.

Motetta de S Sacr.: Ave Deus, Nr 6., Bs, vl 1,2., vla, org. El —. Bejegyzés: „Ex rebus Josephi Galász 1750. 1750 die 26 Maj.”

366.

Offertorium de Scto Paulo Primo Eremit: Paule, Paule, qui turbam., SATB, vl 1,2., clno 1,2., org, timp. El —. Bejegyzés: „Anno 1763.” (Lásd 364 sz.-t!)

367. *Allegro*

Offertorium: Ad coelum volate., Nr. 8., Ts., vl 1,2., clno., org. El 14. sz.

368. *Andante*

Graduale, Nr 12.: Propter veritatem., SATB, vl 1,2., vlc, vlne, cl 1,2., clno 1,2., org, timp. (cl 1,2., clno 1,2., vlc, timp. hiányzik.) El 10. sz.

369. *Largo*

Graduale: Domine convertere., SATB, vl 1,2., vlne, org. El 8. sz.

370.

Szoprán: Vidi

Vidi aquam., SATB, vl 1,2., org. El 1. sz. Bejegyzés: „Anno 1792 ... perfecti.”

371.

Szoprán: Asperges

Szoprán: Vidi

Asperges, vidi aquam., SATB, org, El 2,3. sz.

372.

Regina coeli., SATB, vl 1,2., clno 1,2., trb 1,2., org, timp. El 4. sz. Bejegyzés: „Ex partibus Francisci Chladek.”

373.

Regina coeli, Nr 28., As + STB, vl 1,2., clno s, vlne, org. El 6. sz.

374.

Regina Coeli, Nr 26., Ss, vl 1,2., org. El 5. sz.

375. *Adagio*

Regina coeli, Nr 33., Ss, vl 1,2., vlne, org. El 10. sz.

A források rövidítései

Blt	Baranya megye levéltára
Vj	Városi jegyzőkönyv
Mj	Megyei jegyzőkönyv
OL	Országos Levéltár
Klt	Káptalani Levéltár
Plt	Püspöki Levéltár
Kj	Káptalani jegyzőkönyv
GN I	Gimnázium naplója I. (Litterae annuae Residentiae S. J. Quinque ecclesiensis 1687–1729. Kézirat, Bpest Egyetemi Ktár Ab-250) XXXIV. sz.
GN II	Gimnázium naplója II. (Blt. Nagy Lajos gimnázium múzeuma. Kézirat, 1777–1785. Cím és jelzet nélkül.)
FrN	Ferencesek naplója (Historia Domus Quinque Ecclesiensis, Tomus I. 1686–1805 Conscripta 1776 per Samuelem Horvath. Kézirat, Bpest Országúti Ferences-ház levéltára, II ^o sz.)
BelvN	Belvárosi plebánia naplója (Historia Parochiae Interioris Civitatis Q. Ecclesiensis 1878–1947 I. Jelzet nélkül. Pécs Belvárosi plebánia)
ÁgN	Ágoston téri plebánia naplója (Historiae domestica neo-erectae Parochiae in Lea Rea Civitate V. Ecclesiensi ad St. Augustinum dicta Ab anno Domini 1789. Kézirat. Jelzet nélkül. Ágoston téri plebánia)
Ha	Halottak anyakönyve
Ea	Eskettek anyakönyve
Ka	Kereszteltek anyakönyve
BHa, BEa BKa	Belvárosi anyakönyvek 1789-től ugyanott.
SzHa, SZEa, SzKa	Székesegyházi anyakönyvek 1789-től a Székesegyházi plebánia levéltárában.
FHa, FEa, FKa	Szigeti külvárosi (ferencesek) anyakönyvei 1789-től a Szigeti külvárosi plebánia levéltárában.
Ann.	Annuae Literae Soc. Jesu Prov. Austriae Ab 1630. — Pannonhalma, Főapátsági Ktár., Jesuiticum 118 E.
El.	Elenchus Musicalium Cath. V. Eccl. — (A 19. századi tematikus jegyzék a dóm kottatárában jelzet nélkül.)

Irodalom

- Aigl Pál*, Historia brevis venerabilis cathedralis ecclesiae Quinqueecclesiensis . . . Quinqueecl. 1838.
- ArtnerBarokk** *Artner Tivadar*, A barokk művészete. Bp., 1968.
- BabicsKam** *Babics András*, A kamarai igazgatás Pécs városában 1686–1704. Pécs, 1937.
- Babics András*, A mecseki bányászat pécsi és baranyai levéltárakban található forrásai. Baranyai helytörténetírás. 1969. Baranya megyei ltár évkönyve.
- Bakács István*, A Károlyi család nemzetiségi és fóti levéltára. Levéltári leltárak 33. OL, kézirat, 1963.
- BartaPécs** *Barta István*, Pécs gazdasági élete a XVIII. században. Dissertatio, Pécs, 1941. Erzsébet Tud. Egyetem 212. Tört. Int. ért. 22.
- BarthaTaksonyi** *Bartha Dénes—Taksonyi József*, Pécs egyházzenei művelődése a XVIII. században. Századok, 1936.
- Bartha Dénes—Somfai László*, Haydn als Opernkapellmeister. Bp., 1960.
- BerényiFunc** *Berényi Zsigmond*, Functiones Sacrae. Kézirat. Egyet. Ktár (Klimó-ktár), F V 77., Pécs.
- BerkesziHoffmannsegg** *Berkeszi István*, ford., Gróf Hoffmannsegg utazása Magyarországon. 1793/94. Bp., 1887.
- BernátLavotta I** *Bernátfalvi Bernát Mihály*, A híres virtuosos s Deletant Lavotta János Életének leírása. OSzK Fol Hung 974. Kézirat. Tiszafüred, 1818. ápr. 22.
- BernátLavotta II** *Bernát Gáspár*, Lavotta élete. Pest, 1857.
- BrüsztleRec** *Brüsztle József*, Recensio Universi Cleri Dioecesi Quinqueecclesiensis. Quinque. Eccl., 1874.
- BorsyNyomda** *Borsy Károly*, A pécsi nyomdászat kezdetei. Pécs, 1973.
- Csekey István*, Baranya és Pécs bibliográfiája. Pécs, 1964.
- CserkutiPécs** *Cserkuti Antal*, A pécsi jezsuita kollégium feloszlata. Pécsi Napló, 1909. máj. 30.
- CserkutiSzínészet** *Cserkuti Antal*, Pécsi színészet az 1730-as években. Pécsi Napló, 1913. jún. 22.
- DávidPécs** *Dávid Zoltán*, Pécs város népessége és mezőgazdasága II. József korában. Baranyai helytörténetírás. 1968. Baranya megyei ltár évkönyve.
- Dolleczek, Anton*, Monographie der K.u.K. öster.-ung. Blanken und Handfeuer-Waff. Entwicklung der militärischen Musik in österreichischen Heere. Graz, 1970.; Az 1896-os kiadás újranyomása.
- Eble Gábor*, Károlyi Ferenc gróf és kora. Bp., 1893.
- EitnerQuell** *Eitner, Robert*, Biographisch-Bibliographisches Quellen Lexikon. Leipzig, 1901.
- FényesPécsi** *Fényes Miklós*, A Pécsi Egyetemi Könyvtár története I. Pécsi

- Püspöki Könyvtár. PEK jubileumi évkönyve 1774—1974, Pécs, 1974.
- FináczyKözoktatás** *Fináczy Ernő*, A magyarországi közoktatás története Mária Terézia korában I—II. 1895.
- Fetis** *Fetis, Francois Joseph*, Biographie universelle des Musiciens. II. kiad. Paris, 1875.
- GalambosPécsi** *Galambos Ferenc*, A pécsi jezsuiták működése 1687—1728. Bp., 1942.
- GálosLyceum** *Gálos László*, A Lyceum templom és épület története. Pécs, 1929. *Gálos László*, Pécs zenei élete. Pécs—Baranyai ismertető, Pécs, 1934.
- GálosPécs** *Gálos Magda*, A régi Pécs szellemi élete. Közli a pécsi Erzsébet Tud. Egyetem Könyvtárából 24. sz., 1933. dec. (Lit.)
- HerzmannGeschichte** *Herzmann-Lukesch*, Geschichte des k.u.k. 52 Linien-Infanterie Regiments, Erzherzog Franz Carl. (Ergänzigungsbezirk-Station Fünfkirchen in Ungarn.) Wien, 1871.
- HoV** *v. Hoboken, Anthony*, Joseph Haydn thematisch-bibliographisches Werkverzeichnis I—II. Mainz, 1957—1959.
- HorváthKlimó** *Horváth Margit*, Klimó püspök könyvtáralapítása. Közl. a pécsi Erzsébet Tud. Egyetem könyvtárából 12. sz.
- HorváthPécs** *Horváth Mihály*, Muzsikáló Pécs. Pécs, 1959.
- IsozBuda** *Isoz Kálmán*, Buda és Pest zenei művelődése (1686—1873). I. k. A 18. század. Bp. 1926.
- KardosPécsi** *Kardos Emília*, A pécsi német sajtó és színészet története. Pécs, 1932.
- KissAdat** *Kiss Albin*, Adatgyűjtés a pécsi ciszt. gimn. történetéhez 1687—1911. Kézirat, OSzK Oct Hung 1608. sz.
- KissPécsi** *Kiss Albin*, A pécsi gimnázium története. Pécs, 1914.
- KissKronika** *Kiss István dr.*, Simontornya krónikája. Simontornya, 1938.
- Klafsky** *Klafsky, Anton Maria*, Michael Haydn Kirchenwerke bearb. Wien, 1925.
- KodályMagy** *Kodály Zoltán*, Magyar táncok 1729-ből. Visszatekintés II. (Sajtó alá rendezte: Bónis Ferenc) Bp., 1964. *Koller József*, Historia episcopatus Quinque ecclesiensis. Tom. I—VII. Pestini, 1801—1812.
- LegányKronika** *Legány Dezső*, A magyar zene krónikája. Bp. 1962.
- IrodLex** Magyar Irodalmi Lexikon I—III. (Főszerk.: Benedek Marcell) Bp., 1963—65.
- IrodTört** A magyar irodalom története. I—III. (Szerk.: Klaniczay Tibor) Bp. 1964—.
- Magyarország története 1526—1790. (Szerk.: H. Balázs Éva és Makkai László) M. tört. II. Bp., 1962.
- MajorRatio** *Major Ervin*, A Ratio Educationis és a magyar zeneoktatás. A Zene, 1928.
- MajorKatonazene** *Major Ervin*, A magyar katonazene történetéhez. MMK Bp. 1936.
- NyakasNyomda** *Nyakas Sarolta*, Az első pécsi nyomda története. Pécs, 1934.
- PadrtaKramar I.** *Padrta, Karel, F. V. Kramar-Krommer* a jeho orchestralni skladby. (F. V. K. und seine Orchesterwerke.) Brno, 1950. Kézirat, Dissertation.
- PadrtaKramar II.** *Padrta, Karel, F. V. Kramar-Krommer*, studie k zivopisnym a slohovym stázkám. (F. V. K. die Studien zu den Biographie und Stilfragen), Brno, 1966. Kandidátusi disszertáció.
- PadrtaPobyt** *Padrta, Karel*, Pobyt F. V. Kramare Kromier v Madarsku. (Der F. V. Krommers Aufenthalt in Ungarn.) Hudebni veda, Jhr. 4., 1967 Bd 1.

- PadrtaData** *Padrta, Karel*, Kotázce data nazozeni F. V. KramareKrommeri. (Zur Frage des Geschichtsdatum von F. V. Krommer.) Vlastivedny Zpravodaj Trebic, 1968, 6. (Berichte des Westmährischen Museums in Trebic.)
- Perger** *Panoff, D. Peter*, Militärmusik. Berlin, 1938.
Perger, Lothar Herbert, Michael Haydn Instrumentalwerke I. Wien, 1907. DTÖ (Denkmäler der Tonkunst in Österreich) Jhg. XIV.
- PinzgerEmlékezzünk** *Petrovich Ede*, A pécsi székesegyház. Pécs, 1956.
Pinzger Ferenc, Emlékezzünk a régiekről. Pécs, 1934. I. rész Pius gimn. évkönyv 1933–34., II. rész uo. 1935–36.
Pinzger Ferenc, Régi jezsuiták Pécssett. Uo. 1940–41.
Rajczí Péter, Az iskola múltja. A Pécsi Nagy Lajos gimnázium és szakközépiskola jubileumi évkönyve 1972/73. Pécs, 1973.
- RothkrepfTud** *Rothkrepf Gábor*, Második toldalék a Magyar országi Muzsika történetéhez. Tud. Gyűjt. 1832. VII. 28. l. 21. sz. az idézett hely.
- SzabolcsiFőúri** *Szabolcsi Bence*, A XVII. század magyar főúri zenéje. 1928., újabb kiad.: A magyar zene évszázadai I., 1959.
- SzabolcsiKoll** *Szabolcsi Bence*, A XVIII. század magyar kollégiumi zenéje. 1930., újabb kiad. uo. II., 1961.
- SzabolcsiMagy** *Szabolcsi Bence*, A magyar zenetörténet kézikönyve. Bp., 1947, 1955.
- SzabolcsiLex** *Szabolcsi Bence—Tóth Aladár*, Zenei lexikon. (Főszerk.: Bartha D.) Bp., 1965.
- SzendreiBeiträge** *Szendrei, Janka*, Beiträge zu den Musikgeschichtlichen Beziehungen des Volksmusikalischen Recitativs. Studia Musicologia, 1971.
- SzentkirályiKlimó** *Szentkirályi István*, Klimó püspök főispánsága. Dunántúl, 1929. jan. 13.
- SzentkirályiSzék** *Szentkirályi István*, A székesegyház első zenekara. Pécs, Baranya m. Múzeum Egyesület értesítője, 1930.
- SzentkirályiJakabhegyi** *Szentkirályi István*, A Jakabhegyi remeteház és könyvtára. Közl. a pécsi Erzsébet Tud. Egyetem könyvtárából, 29. sz., 1934.
- SzitaPapír** *Szita László*, A papírkészítés és a papírgyártás Pécssett 1764–1860. Pécs, 1967. Dunántúli Tudományos Gyűjtemény 79., Series Hist. 46.
- SzomjasHajnal** *Szomjas-Schiffert György*, Hajnal vagyon szép piros. Bp. 1972.
Takáts Sándor, A régi magyar trombitások. (A régi Magyarország jókedve.) Bp. 1921.
- TakácsDráma** *Takács József*, A jezsuita iskoladráma. (1581–1773.) Bp., 1937.
- TaksonyiPécs** *Taksonyi József*, Pécs egyházzenei művelődése a XVIII. században. Pécs, 1935. Ism.: Bartha D., Századok, 1936.
- ValkóHaydn** *Valkó Arisztid*, Haydn magyarországi működése a levéltári akták tükrében. Zenetudományi Tanulmányok VI.
- VarghaLickl** *Vargha Károly*, Lickl György Pécs elfelejtett nagy karnagya és zeneszerzője. Baranyai művelődés, Pécs, 1969.
- VáradyPécs** *Várady Ferenc*, Baranya múltja és jelene, I–II. Pécs, 1896.
- VárhalmiPécs** *Várhalmi Oszkár*, Zenetörténeti adatok Pécs város egyházi, világi és színi életéből a 19. sz.-ban. Pécs, Helytörténeti múzeum, Kézirat.
- VárhalmiAdatok** *Várhalmi Oszkár*, Adatok és fényképek a pécsi színház és színészet történetéhez. Kézirat. Uo.
- VörösPécsi** *Vörös Márton*, Pécsi tűzoltóság a XVIII. sz.-ban. Pécs Szab. Kir. Város „Majorossy Imre Múzeumának” 1939–41. Értesítője.
- VörösSzéchenyi** *Vörös Márton*, A Széchenyi tér regénye. Pécs, 1963.
Vörös Márton, Öttornyú város. Bp. 1958.

Név- és tárgymutató

A pécsi muzikusok nevét dőlt betűkkel jelezzük

- Abondio, Michael 51, 113
Ágostonosok, Ágoston téri plébánia 8, 54,
79, 81–82, 103, 111, 158
Aigl Pál 159
Albinoni, Tomasso 71
Albrechtsberger, Johann Georg 47, 113–114
Amadori, — 112
Antoni Konrád 16, 108
Artner Tivadar 97, 159
Asztali zene 47
Auchler Kajetán 109
Aufschnaiter, Benedict Anton 114
Auletta, Pietro 114
Aumann, Franz Josef 114–115
- Babics Alajos* 108
Babics András 11, 159
Bachmann János 93
Bakonya (Baranya m.) 81
Baksa Imre 111
Balázs Éva 160
Balogh József 70, 108
Baraczka Istvánné 9
Barbacsy Judit 49
Barta István 11, 159
Bartha Dénes 8, 159, 161
Barvicht (Barberius) — 53–54, 56, 110
Bassani, Giovanni Battista 71, 112
Baumann, (Jean Godefray?) 115
Bács (Jugoszlávia) 90
Bányászzenekar 85
Báta 60
Beke János 78, 109
Belgrád 19, 23–24, 162
Belvárosi templom 8, 39, 47, 51, 54, 65, 71,
75, 77–80, 101, 103, 146, 158
Benedek Marcell 160
Berényi Zsigmond gr. 19, 22–23, 30–31,
56, 70, 80, 88, 98, 159
Berger Péter 91
Bergmann Gáspár 60–62, 111
Berlichingen-ezred 41
- Berkeszi István 83, 88, 91, 159
Bernátfalvy Bernát Mihály 88, 159
Bernát Gáspár 88, 159
Bécs 13, 16, 19, 23–26, 29, 32, 38, 42, 49,
50, 58, 61, 63, 90, 99, 101, 162
Bokosini, — 112
Bónis Ferenc 160
Bonyhád (Tolna m.) 56, 94
Borovitz Mihály 70
Borsy Károly 34, 77, 159
Böhm Pál 60
Braun János (Orbán János ?) 111
Bruck an der Mur 36
Brüstle József 19, 23, 28, 31–33, 35–37,
39–40, 42–44, 48, 55–58, 60, 66, 80,
88, 98, 103–104, 159
Buchovetzky András 75
Buchovetzky Balázs 75
Burle Bonaventura 110
- Caldara, Antonio 18, 71, 115–118
Cammerlocher, Placidus 118
Céhek 24, 84, 98, 106
Chladek Ferenc 156
Cienfuegos, Alvarez 19–20, 22, 98
Ciszterciek 65
- Csekey István 159
Cserháti József 9
Cserkuti Antal 66, 72, 91, 159
Csothár István 109
Czeiszberger Celesztin 40–42, 45, 52–56,
59, 62, 109
Czigány Ferkó 84, 109
- Dávid Zoltán 11, 159
Dechand József 54–55, 59–60, 111
Depisch Bálint 39–40, 42, 45–48, 50, 109,
118–121, 162
Deutscher Román 110

- Diszkantista 20, 25–26, 28–29, 33, 35–37,
 40, 42–43, 45–46, 48, 52, 54–55, 59,
 62, 110
 Dittersdorf, Karl Ditters von 23–47, 51,
 121–122
 Dobos 13, 16, 88, 100–101
Doller Anzeim 108
 Dollezek, Anton 159
 Dóm-plébánia 54
 Domonkosok 81, 101
 Donberger, G. Joseph 18, 71, 122
 Drezda 87
 Dudás 81–82
Dulcs József 39, 42, 77–79, 94, 110
 Dunaszekcső 58, 106

 Eble Gábor 159
 Eger 7
Egyed Mátyás 83, 108
 Einhorn vendéglő 86
 Eitner, Robert 23, 33, 159
 Ehrenhardt, Franz Anton 122
 Engel József 34, 79
Esching, Gottlieb Martin 13, 108
 Esterházy Pál László gr. 48, 52–53, 55–57,
 80, 89, 102
 Esterházy herceg 7, 22
 Eszék 64, 91–92, 104
 Éjjeli örök 12–13, 73

 Faitscher Ferenc 77–78
 Faludi Ferenc 8, 70
Farkas József 34–35, 37, 109
 Ferencsek 8, 35, 51, 54, 62, 79–80, 99,
 103, 129, 146, 158
Ferenczi András 70, 109
 Fertőd 7
 Fényes Miklós 34, 159
 Festetics lovasezred 31
 Fétis, François Joseph 160
 Finánczy Ernő 93, 160
 Fleser, Joannes 132
 Fonyó Sándor 16–17, 22–28
Foreli Jeromos 20–21, 28, 30, 35, 108
 Friebeisz Antal 72
Frosch Konrád János 19–21, 29, 108
Fuchinger József 36–37, 44, 46, 109
 Fuss, – 123
 Fux, Johann Joseph 18, 23, 47
Füssel (Jüssel) Ferenc 95, 111

 Galambos Ferenc 66, 70, 160
Galdsz József 34–35, 109, 155, 157

 Gallus, Jacobus 47, 123
 Gassmann, Florian 47, 123–124
 Gálos Jászló 80, 160
 Gálos Magda 70, 160
Geller Miksa 109
Gerhold Gáspár 70, 108
 Gerits, Paul 23–27
 Giay, Giovanni Antonio 124
 Gimnázium 5–8, 12, 29, 65–77, 83, 91,
 97, 101, 103, 112, 158, 162
 Givovics József Mihály 98
 Gyvanics Mátyás 83
Glantz György 49, 88–89, 110, 124, 162
Glisz Ferenc 61–62, 111
Gnadt András 37, 44–45, 52, 54, 58–59, 62,
 109
 Gnadt Károly 46
 Gottesgaben (Csehszlovákia) 84
 Gottesmann, Carlo Giuseppe 43, 124
 Graesl (Graesle, Johann Wolfgang?) 124
 Grain, Johann 124
 Gráz 20, 32–33, 36, 42, 66, 77, 143–145, 148
 Gregorián ének 17, 23–29, 31, 48, 79–80
Grész Fülöp 110
Gróf Mátyás 110
Gruzling Alajos 62, 107, 111
Gruzling Fülöp 110
Gruzling János 58–60, 62, 111
 Guttierrez kanonok 26–27

 Győr 14, 74, 91
Gyulánszky Tamás 109
Gyuricskovics György 21, 28, 31, 108

 Haas, – 112
 Habegger, – 124–125
 Hafner, Philipp 92
 Hanzer – 60
 Harr Iván 150
 Hasse, Adolf 33, 47, 125
Hatzay János 16, 108
 Hauser, – 125
Hauser Özséb 110
 Havi hegy 18, 30, 46–47, 77–78, 100
 Haydn, Joseph 7, 23, 25, 47, 81, 107, 126–
 127
 Haydn, Michael 23, 41, 51, 107, 126–128
Hász Mihály 70, 109
 Händel, Georg Friedrich 128
Hegedős György 110
 Heiligenkreutz 44
Hemmerich Gáspár 29, 33–40, 109
Hencz Ignác 60, 62, 111
 Hengel Ignác 95
 Hersching Dániel 72, 76–77

- Hergenröder Miklós 72
Hiebel Ignác 55, 59, 62, 111
Hiebel János 37, 45, 52, 54–55, 109
 Hilgner Antal 43
 Hoboken, Anthony van 126, 160
 Hoffmann, Leopold 47, 51, 80, 128–129
 Hoffmann von Hoffmannsegg, Johann 83, 87–88, 91
 Holovics Flórián 70
 Holtzbauer, Ignaz Jakob 130
 Horger, — 112
 Horváth Margit 34, 160
Horváth Márton 109
 Horváth Mihály 8, 15, 51, 59, 62, 88, 107, 160
Hrubovszky János Mihály 54, 59, 62, 78, 109
Human Iván 110
 Huszti Vencel 130, 132
- Irgalmasok 81, 85, 103–105
 Iskoladráma 67–68, 70–71
 Isov Kálmán 12, 71, 160
Istvánffy Pál 81, 111
 Ivanschitz, Amando 42, 130
Izl Ferenc 111
- Jacobi, Gunthero 71, 130
 Jamarschek Károly 38, 52
Jambreschi György 70, 108
Jankovszky József 46, 110
 Jaworek vendéglő 86
Jánossy Mihály 54, 59, 62, 111
 Járányi György 91
 Járányi István 75
Járdányi János 70, 109
 Jezsuiták 8, 12, 34, 65–77, 91, 97–98, 158, 162
 József főherceg, nádor 104–106
Jürgens Antal 28, 35, 108
- Kaiser, — 112
 Kalocsa 7, 60
 Kapucinusok 30, 81, 85, 101
 Kapucsi György 68
 Kardos Emília 91–93, 160
 Karolin Zsuzsa 87
 Kassa 95
Katarinchich János 70, 109
 Katonazenekar 12, 29, 49, 67, 85, 88–90, 98–107, 162
Kaviculi, Joannes 111
 Kántálás 70
 Károly Ignác 81
- Károlyi Antal gr. 89–90
 Károlyi-ezred 49, 53, 88, 90, 102, 104, 110, 162
Kecskeméti Márton 70, 109
 Kenéz Győző 9, 101
 Kereszt vendéglő 86
Kerner Ágoston 37–38, 109
Kersinger József 78, 110
Khülf György 28–29, 32, 108
 Kinszky-ezred 88, 99–101, 162
Kirschinger György 110
 Kisasszonyfa 148
 Kismarton 7, 22–23
 Kiss Albin 72, 160
 Kiss István 49, 160
 Klafsky, Anton Maria 126, 128, 160
 Klaniczay Tibor 11, 160
 Klimó György 33–34, 36–39, 41–44, 47, 72, 76, 84, 88, 99, 160–162
Klosse Ferenc 45–46, 49, 51–53, 55–56, 59, 61–62, 110
 Kober, Ignaz 61, 63
 Kodály Zoltán 7, 160
Kogler Ferenc 54–55, 111
 Kohl, Leopold 59, 130
 Koller, Bonifaz 131
 Koller József 160
 Koller Mátyás 91
 Kolozsvár 6
 Koncert 89, 107
Konth Károly 58–59, 61–62, 111
Kontor Pál 108
Kontsek György 60–62, 111
 Kórház, kórházkápolna 14, 79
 Korona vendéglő 86
 Kozeluh, J. Anton 50
 Kozeluh, Leopold A. 50, 58
Königh Adalbert 108
 Kraus, Antoine 47, 131
Krausz Ferenc 84–85, 110, 162
Krausz József 51–52, 54, 58–59, 85, 110, 130
 Kreszl, — 47
Krommer, Franz (Kramár, Frantisek) 35, 40, 48–53, 63–64, 89–90, 110, 131, 162
 Krottendorfer, Joseph 47, 51, 131–132
Krusler Antal 111
 Krüchten József 94–95
 Kuncz János Kristóf 91
Kurtz Fülöp 39–42, 110
Kurtz Gáspár 37–40, 43, 109
 Kürtös 13, 99
- Lakatos György* 78, 110

Lavotta János 88, 159
Legány Dezső 12, 59, 94–96, 160
Lehmann Kristóf 86
Leitár (inventárium) 17–19, 33, 41, 43, 47,
53, 65, 71, 75, 78, 81, 112, 158
Lesevecz István 84, 108
Lester, Franz 89
Lickl György 59, 63–64, 107, 111
Lipótz György 75
Lippe József 92
Liwingstein-ezred 67, 88
Lohelio, Jean 132
Lolli, – 43, 47, 132
Louis József 92
Lotti, Antonio 132
Ludvich József 92

Major Ervin 33, 88–89, 93, 160
Makkay László 160
Marburg 38
Matkovics Ferenc 111
Mayer, Franz 63–64
Mágocsi-táncsterem 84
Mátray Gábor lásd Rothkrepf
Mentzinger Leonárd 110
Meringh Ferenc 35–37, 46, 109
Mettenreiter (Mitterreyler), Georg 20
Mihály Imre 70, 109
Mihelits Ferenc 51
Mindenszentek templom 36, 47, 55, 60, 98
Misztériumjáték 67–69
Mohács 57, 106
Monn, Mathias Johann 133
Mozart, Wolfgang Amadeus 83, 92
Muer Frigyes 109
Murányi Róbert 113, 119, 139, 150
Musikanter József 110
Müllner Ignác 71

Nagymányok (Tolna m.) 39
Nagysziget (Zala m.) 88–89
Nagyvárad 6, 23
Nagyszombat 43, 132, 148
Nádor lásd József főherceg
Nesselrode Vilmos gr. 12, 14–19, 22, 47,
61, 69–70
Neubauer János 64
Neuman, – 133
Nitzky Kristóf 93
Novier János 58–62, 111
Novotni Ferenc 40, 47–52, 54, 56–64, 110,
112, 133–139, 162
Novotni, Luigi 139

Nyakas Sarolta 34, 160

Oelschlägel, Johann Lohelius 132, 139
Oettl, Mathias 18, 139–140
Olaj Ádám 109
Olasz (Baranya m.) 55
Orbán János (Braun János?) 62, 111
Orgona 15, 19–20, 35, 38, 40, 48, 52, 56,
61, 63, 66, 77, 80–81, 94–95
Orschiz György 83
Országh Endre 46, 52, 54, 142
Otvorsa János 95

Pack Péter 17, 19–21, 108
Padrta, Karel 49–50, 89–90, 160
Pannonhalma 43
Panoff, D. Peter 161
Papírmalom 34, 79, 105
Passió 79
Pastorel, – 47, 112
Patza János 111
Pauli Mátyás 70, 109
Pauli Elemér 93
Paumon Ferenc Antal 17, 19, 23–30, 32,
108, 140, 162
Pausch, Eugen 140
Pálosok 74, 80–81, 92, 98, 102–103
Peck József 36–37, 39–40, 42, 45, 47,
52–54, 56–58, 110
Peck Lőrinc 110
Pelikán-ház (Pelikán József) 86–87
Perger, Lothar Herbert 126, 161
Pest-Buda 12, 13, 40, 61, 81, 83, 92–93, 162
Pető vendéglő 86
Pethő Mihály fia 77
Petrovich Ede 161
Pichl, Wenceslaus 140–141
Pinkavec, Anton 130
Pinzger Ferenc 67, 161
Plesch (Blesch) János 45–46, 52, 54–55, 110
Platzer Zsigmond 110
Pleyel, Ignaz Joseph 83
Polakovich Márton 36
Poll Ferdinánd 37–38, 41
Pongrácz Mátyás 31, 35, 37, 45, 52, 54–55,
109
Possil, – 18
Potsch, Joseph 148
Pozsgai (Philippovics) József 81–82
Pozsony 11, 19, 22, 24, 34, 36–37, 46, 76,
83, 88–89, 93, 102, 162
Prága 50, 94
Prebendista (prebendárius) 22, 26, 31–32,
34–35, 37, 40, 44–45, 48, 52, 54, 59–62
Preindl, Joseph 58

- Prostniez (Csehszlovákia) 46
Prukner György 36–37, 40–41, 46, 109
 Psydyovszky, J. N. 141
Puchner József 70, 109
 Puhler, — 18
 Puritanizmus 7
- Radics Antal* 70, 109
 Radonay Mátyás 12, 14, 66
 Rajczy Péter 72, 161
 Rajnár István 43
 Rathgeber, Valentin 112
 Ratio Educationis 12, 93–94, 160
Rausch Károly 43, 45, 51, 110
 Rácváros (ma Pécs) 81
 Reinhard, — 18
 Remigio, Erasmus 141
 Renner-terem (Renner Ferenc) 86–87, 91
 Reutter, Georg 18, 25, 47, 51, 54, 141–142
 Róma 14, 80, 98
 Romanus, — 47
 Róth József 56, 94
 Rothkrepf (Mátray) Gábor 33, 161
Rotsák János 61–62, 111
Rőtinger Pál 110
 Rubovszky lásd Hrubovszky
- Salzburg 25
 Scharff Vencel Adalbert 148
Schaumon (Schaumann) Márton 43–45, 48–49, 110, 132, 142–143
 Schein, Johann Hermann 112
 Schenk, Aegidius 33, 41, 143–145
 Scheupflug, P. Clem 145
Schinger Kristóf György 110
Schiruschek János 41, 45, 52–53, 110
Schlegl Ferenc 110
 Schlecht, Franz 145
 Schlosser, Franz 41, 145
 Schmacker Péter Miklós 30, 80
 Schmidl (Schmidt ?) József 93
Schmied József 109
 Schneider, Franz 145–146
 Schön, — 112
 Schröder, — 92
Schönfeld Jakab 16, 20–21, 28, 34, 108
 Schröder György 95
 Schulz Frigyes 92
Schwal Zsigmond 109
 Schwandtner Károly 77
 Seffkrin 90
 Siklós 104
 Simon János 93–94
- Simontornya 49, 160
Sipos Imre 110
Skopek György 110
 Sonnleithner, Christoph 47, 51, 80, 146
 Sopron 12
Spitzer Leonard 20–21, 28, 35–37, 108
 Spontini, Gasparo 92
Steiner Eustachius 109
 Steinhausen vendéglő 86
Steinmayer Mátyás 55, 58, 111
Stetz Pál 55–56, 59, 62, 90, 111
 Strasser, — 47
Strobach Miklós 29, 31–33, 35–36, 109, 125, 146
 Struhal, — 112
 Summer vendéglő 86
Svoboda Gáspár 78, 93–95, 111, 162
Svoboda János György 28–30, 32, 51, 108, 146
Svoboda János ifj. 32, 34–35, 51, 109
- Szabolcsi Bence 7, 12, 49, 70, 88, 161
Szalmári János 110
 Szalatnak (Baranya m.) 40
 Szeminárium 14, 24, 31–32, 34, 37, 39–40, 56, 61, 105, 162
 Szendrei Janka 12, 161
 Szentkirályi István 15, 32–33, 88, 99, 161
 Szigeti-kapu 31, 33
 Szigeti-plébánia lásd Ferencsek
 Szilézia 37, 39
 Színészet, színház 65, 67–68, 70–71, 86, 91–93
 Szita László 9, 34, 161
 Szomjas-Schiffert György 12, 161
Szontagh Pál 70, 108
- Takács József 68, 161
 Takáts Sándor 161
 Taksonyi József 8, 13–15, 18–19, 22, 24–27, 32, 33–41, 44, 46, 48, 51, 53, 55, 80, 98, 104
 Tamburás 82
 Tanulmányi Alap 76–77, 93
 Tánc, táncmulatság 73–75, 81–88, 101, 105
Tauzer (Tanzer ?) Eleazár 109
 Temesvár 25
Tevely Ferenc 111
 Thurn Antal gr. 19, 23, 69
Tischl János 78, 111
Tlusety (Tulsty ?) Vencel 53–54, 59–60, 62, 90, 110
 Toesy, (Toeschi, Carlo ?) 112

- Tomáschl Gáspár* 41, 110
Tomáschl József 31, 35, 37, 40–41, 43, 109
 Toronyörök 12–13
 Toronyzene 12–13, 25
 Tossi, — 47, 112
Tóth József 60, 62, 107, 111
 Traetta, Tommaso 164
Trager Alajos 58–60, 111
 Trieszt 38
 Trombitás 13, 88–89, 100–101, 103
 Tűzoltóegyesület 12, 161

 Umlauf, Ignaz 92
 Umstatt, Joseph 112

 Vanhal, Giovanni lásd Wanhal
 Valkó Arisztid 8, 161
 Varasd (Jugoszlávia) 31, 84
 Vargha Károly 51, 59, 64, 161
Vass Imre 70, 108
Várady Ferenc 14, 31, 48, 70, 72, 74, 79, 85, 88, 101, 103, 161
 Várhalmi Oszkár 8, 88–89, 91–93, 161
 Venatorio, — 112
 Veszprém 32
Vieder (Vinder?) György 16, 108
Vilfling Antal id. 44–46, 49, 52, 54, 56, 59, 62, 77, 110, 142
Vilfling Antal ifj. 56, 60, 62, 111
Vinkler Ferenc 90, 111
Vinter János 46, 110
 Vitz Antal 40
 Vojnits György 75
 Vörös Márton 11–12, 30, 65, 101, 161

Vrecsay György 56, 59–60, 111

 Wagenseil, Georg Christoph 47, 148
Wagner Pál 40–41, 45, 52, 54, 57, 59, 62, 110
Waldt Kristóf 28–29, 35, 108
 Wallach Gottfrid 81, 126
 Walter, — 148
 Wanhal, Johann Baptist 47, 146–148
Weidinger Imre 62, 107
 Weindl Lipót 148
 Weiss Károly 86
 Wensler, — 148
 Wermann Miklós 13
 Werner, Gregorius Joseph 148
Winkler János 16, 21, 108
Wittman János Mihály 15–16, 19–22, 28, 33, 108, 112
Wolf Ferenc 62, 111
 Wrasdil, — 112

 Xavér-templom 31, 72, 79

 Zacher, — 18
Zamorovecz Benedek 43–44, 110
 Zechner, (Johann Georg?) 149
 Zeneiskola 12, 53, 93–96, 112
 Zimmermann Antal 149
Zolcher Iván 70, 109
 Zwiwelhoffer, — 149

Zsionik Vencel 35, 37, 40, 43, 109
 Zsolozsma 17, 20, 22, 24, 26, 28, 31, 44, 48, 57, 66, 68–69, 72, 79–80, 84

Zusammenfassung

Musikleben in Pécs im 18. Jahrhundert

Nach 1686, dem Abzug der Türken, begann — hauptsächlich in Transdanubien — ein reges Musikleben, Ungarn schloß sich an die Musik der Barockzeit und Klassik in Europa an.

In Pécs hatte das Musikleben im 18. Jh. zwei Zentren: den Dom und das Gymnasium, das heutige Nagy-Lajos-Gymnasium. Im Dom begann man 1712 mit regelmäßiger Orchestermusik. Das Orchester wurde 1740 von Wien aus neu belebt. Anton Franz Paumon, Mitglied des Orchesters im Wiener Stephansdom, früher schon 10 Jahre Dirigent in Belgrad, übernahm die Leitung des Orchesters. Über die Organisationsarbeiten sind 18 Briefe auf uns geblieben und sind wichtige Dokumente des zeitgenössischen Musiklebens. Das neue Orchester sicherte der Stadt Pécs bis zum Ende des Jahrhunderts ununterbrochen Musikleben von europäischer Niveau. Die hier angesiedelten Musiker nahmen auch an der Musikerziehung teil. Im Dom waren neun Komponisten tätig, unter ihnen Bálint Depisch, dessen 21 Kompositionen, und Ferenc Novotni, dessen 50 Werke auf uns geblieben sind; in den Jahren 1782/86 war auch Franz Krommer, bedeutender tschechischer Komponist, Mitglied des Chores.

Das Orchester des Jesuitengymnasiums wirkte schon seit 1687 bei der Aufführung von Schuldramen, bei Schulfesten, aber auch bei Feierlichkeiten der Stadt Pécs mit. Selbst der Bischof György Klimó, Gründer der heutigen Universitätsbibliothek, schätzte das Musikleben des Gymnasiums und ließ, seine Seminaristen, die er zum Musikunterricht bestimmte, hier erziehen. Die Jesuitenkirche wurde nach Auflösung des Ordens die innerstädtische Pfarrkirche, in der in den letzten zwei Jahrzehnten des Jahrhunderts auch reges Musikleben herrschte.

Aufgrund unserer Archivforschungen wissen wir schon ab 1720 über die Tätigkeit eines Militärorchesters, in der zweiten Jahrhunderthälfte nahmen die Orchester der Regimenter Kinsky und Károlyi an den Feierlichkeiten der Stadt teil (1780—86). Kapellmeister im Regiment Károlyi waren 1780—86 György Glantz und 1786—93 Franz Krommer.

Für die Unterhaltung der Bürger sorgten — außer den lokalen Zigeunermusikanten — die ungarischen und deutschen bürgerlichen Orchester und das der Bergleute unter Leitung des 1785 hier angesiedelten böhmischen Musikers, Franz Krausz.

Nach Pozsony (Bratislava) und Pest wurde die dritte Musikschule des Landes im Jahre 1788 im Rahmen der nationalen Schule und im Sinne des Ratio Educationis in Pécs eröffnet. Gaspar Svoboda gab jährlich 25—35 Gymnasten und Lehramtskandidaten Gesang-, Klavier- und Orgelunterricht.

Wir berichten in einem besonderen Kapitel aufgrund der zeitgenössischen Zeitungen und erhaltene Protokolle über die Feste der Stadt, deren Mittelpunkt die Musik war. Das denkwürdigste unter diesen ist die Feierlichkeit i. J. 1780, als Pécs zur königliche Freistadt erklärt wurde.

Aufgrund unserer Forschungen geben wir die Namen von 149 Musikern und Komponisten in chronologischer Zusammenstellung an, die im 18. Jahrhundert in Pécs gelebt haben.

Es wurde aufgrund des zeitgenössischen Notenverzeichnisses des Doms auch ein thematisches Verzeichnis der im 18. Jahrhundert gespielten und erhaltenen 380 Werke — darunter 50 Symphonien — zusammengestellt. Von 60 dieser Werke sind uns die Komponisten nicht bekannt.

Az Akadémiai Kiadónál
jelent meg

BÁRDOS LAJOS

LISZT FERENC,
A JÖVŐ ZENÉSZE

Ez a kötet az utóbbi évek zene-
kutatásának kimagasló eredménye.
A Liszt-kutatás mérföldkövének ne-
vezhetjük, amelynek tanulmányo-
zása nélkül a Liszt-életmű eredmé-
nyes feldolgozása elképzelhetetlen.
A szerző kutatásai alapján leszögez-
hető, hogy Liszt zenéjének egyes
motívumai természetes folyamatban
vezetnek a XX. század zenéjéhez,
mindenekelőtt Debussy, Bartók és
Kodály művészetéhez. A bizonyítás
alapját képező 381 kottapéldában
már ma élő zeneszerzők műveit is
megtaláljuk.

127 oldal • Kötve 32,— Ft

AKADÉMIAI KIADÓ
BUDAPEST

Ára: 48,— Ft

ISBN 963 05 0985 7

